

Abul Ixlos Hasan al-VAFOIY SHURUNBILOLIY
Abu Zayd SHIBLIY

NURUL IZOH

"Nurul izoh" shariy hukmlarning sodda va ixcham bayon etilishi bilan etiboringizni tortadi. Bu kitobdan Islom dinimizdagi asosiy ibodatlariga oid deyarli barcha savollarga javoblar topishingiz mumkin. Shuningdek, kitobga "Aqida asoslari", "Nikoh va taloqqa oid hukmlar", "Imomi A'zam hayoti" kabi boblar ham ilova qilindi.

Tahrir hayati:
Abdurashid qori BAHROM
Abduqodir MARDON
Yusufjon ISHOQ

To'plovchi:
Muxtor ABDUJABBOR

Movarounnahr
2003 y.

So'zboshi

Butun olamlarning Parvardigori Alloh taolaga hamdu sanolar bo'lsin! Faqat Alloh taolo hamdu sanolarga loyiqdir. Payg'ambarlarning so'nggisi Hazrati Muhammadga, sollallohu alayhi va sallam, u zotning pok oilalariga, barcha sahobalariga salovot va salomlar bo'lsin.

Pok va behojat Parvardigorga muhtoj, hanafiy mazhabiga mansub Abul-Ixlos Hasan al-Vafoiy Shurunbiloliy aytadi: ba'zi do'stlarim, — Alloh menga va ularga lutfu karami bilan muomala qilsin, - mendan ibodatlar haqida xossatan, fiqh ilmi bilan yangi shug'ullana boshlaganlar uchun katta kitoblarda tarqoq holda berilgan masalalarni sodda, ixcham shaklda to'plab boshlang'ich bir kitob yozishimni so'raydilar. Alloh taolodan yordam so'rab, savob umidida mazkur talablarni qabul qildim va amalga oshirdim. Ushbu kitobga faqatgina tanlash vakolatiga ega bo'lgan olimlar to'g'ri deb qattiq qaror qilgan masalalarni jamladim. Uzundan-uzun, ortiqcha tafsilotlarga kirishmadim. Bu kitobni "Nurul izoh va najotul arvoq" deb nomladim. Parvardigorimdan bu kitobni bandalariga foydali qilishini va bu foyda qiyomatgacha davomli bo'lishini so'rayman.

Abul Ixlos Hasan al-VAFOIY SHURUNBILOLIY

Butun olamlarning Parvardigori Alloh taolaga hamdu sanolar bo'lsin! Hamdu sano faqat Alloh taolaga maxsusdir. Taqvodorlarning eng sharaflisi Hazrati Payg'ambarimizga va u zotning oila azolariga, sahobalari hamda qiyomatgacha u zotning yo'llaridan borganlarga salovot va salomlar bo'lsin. "Nurul izoh va najotul arvoq", ibodatlar haqidagi uzun kitoblarda berilgan tarqoq masalalarni fiqh ilmi bilan yangi shug'ullana boshlaganlar uchun sodda va ixcham shaklda bir joyga to'plagan risoladir. Bu

hajmi jihatidan kichik, ammo ko'p to'g'ri hukmlarni qamrab olgan juda foydali kitobdir. Ushbu kitob juda sodda, ochiq jumlar bilan yozilgan bo'lsada, yangi boshlovchilarga maqsad va ma'nilarni tushunishni yanada osonlashtiruvchi izohtalab qilinar edi. Alloh taolo meni mana shu maqsad va ehtiyojlarga javob bera oladigan, juda ham foydali, hajmi kichik bo'lishiga qaramay, qamrab olgan masalalari jihatidan kattagina sharh yozishga muvaffaq qildi. Unga "Al-Miftoh sharhu Nurul izoh" deb nom berdim. Kitob yanada foydali bo'lsin deb unga haj va zakot haqida yozgan "Manohatul fattoh" nomli risolamni ham ilova qildim. Shu tufayli endi o'quvchilar va ilm talabida bo'lganlar barcha ibodatlariga oid masalalarni bir muqova ichida topishlari mumkin. Parvardigordan ushbu kitobni mo'minlarga foydali qchlishini so'rayman. U duolarni qabul qiluvchi va umidlarni ro'yobga chiqaruvchi Zotdir.

Abu Zayd SHIBLIY

FIQHNING TA'RIFI

"Fiqh" so'zining lug'aviy ma'nosi "idrok etmoq", "anglamoq", "tushunib yetmoq"dir. Istilohda esa bu so'z, ochiq dalillar bilan buyurilgan amallar, ya'ni bevosita etiqodga tegishli bo'lmagan namoz, ro'za, zakot kabi masalalarga oid shariy hukmlarni o'rganish ilmini anglatadi.

Foydalari:

— Alloh taoloning rizoligiga mos amallarni to'g'ri ado etishni o'rgatadi;
— dunyoda baxtli, saodatli bo'lish, jaholat jarligidan bilim cho'qqisiga yuksalish yo'lini ko'rsatadi; insonlarga foydali va zararli bo'lgan narsalarni bayon qilish imkoniyatini beradi; oxiratda esa, do'zaxdan saqlanib, jannatdagi abadiy ne'matlarga yetishuvimizga sabab bo'ladi.

Shariy hukmlarning qismlari

Shariy hukmlar quyidagi qismlarga ajratilgan:

1. Farz

Farz qat'iy, ochiq shariy dalil bilan bajarilishi amr etilgan amaldir. Besh vaqt namoz, ro'za, zakot kabi.

Farzning hukmi

Farzni inkor qilgan kishi kofir bo'ladi. Ishonib, amal qilmagan kishi fosiq bo'lib, Alloh taolo tomonidan belgilangan jazoga loyiq bo'ladi.

Farz ham ikki qismdir: farzi ayn va farzi kifoya.

a) Farzi ayn mukallaf har bir kishi bajarishi shart bo'lgan farzdir. Besh vaqt namoz, ro'za, zakot kabi. *Mukallaf har bir kishi bu amallarni shaxsan o'zi bajarishi zarur. Bir qism odamlarning farzi aynni bajarishi boshqalar zimmasidan bu masuliyatni soqit qilmaydi.*

b) Farzi kifoya ba'zi musulmonlar bajarishi bilan boshqalar zimmasidan tushadigan farzdir. Masalan, janoza namozini o'qish kabi.

Farzi kifoyani hech kim ado etmasa, barcha gunohkor bo'ladi.

2. Vojib

Ochiq bo'lmagan shariy dalillar bilan bajarilishi takidlangan amal (Ramazon va Qurbon hayiti namozlari, namozda (zam suradan avval) Fotiha surasini o'qish kabi).

Hukmi. Bajarilishi lozim (vojib) bo'lib, uni inkor etgan kishi kofir bo'lmaydi. Vojibni bajargan kishi savob oladi. Tark qilgan kishi esa, jazoga loyiq bo'ladi.

3. Sunnat

Sunnat ikki qismga bo'linadi:

a) Sunnati muakkada: Payg'ambarimizning, sollallohu alayhi va sallam, har doim bajarib, juda kam holatlarda tark qilgan sunnatlaridir Tahoratda og'zini suv bilan chayish kabi.

b) Sunnati g'ayri muakkada: Payg'ambarimizning, sollallohu alayhi va sallam, ba'zan bajarib, ba'zan tark qilgan sunnatlaridir.

Hukmi. Sunnat amalni bajargan kishi savobga erishadi. Uni tark qilish karoh va zararlidir.

4. Harom

Qattiy, ochiq shariy dalillar bilan bajarilishi taqiqlangan amal. Zino, o'g'rilik qilmoq kabi.

Hukmi. Harom ishni qilgan kishi do'zax azobiga giriftor bo'ladi. Tark qilgan kishi esa, Allohning amriga itoat qilgani uchun savobga erishadi, haromni inkor qilgan odam kofir bo'ladi.

5. Karohati tahrimiya

Ochiq bo'lmagan dalillar bilan bajarilishi taqiqlangan amal. Boshqa kishining savdo-sotig'iga daxl qilib, u olmoqchi bo'lgan molni olish yoki boshqa kishi sovchi qo'ygan qiz yoki ayolning qo'lini, u voz kechmasdan oldin so'rash kabi.

Hukmi. Buni qilgan odam harom ishni bajargan kabi azobga duchor bo'ladi. Lekin inkor qilgan kishi kofir bo'lmaydi.

6. Karohati tanzihya

Ochiq bo'lmagan shariy dalillar bilan bajarilishi taqiqlangan amallar.

Hukmi. Bu amalni bajargan kishiga hech qanday jazo va dashnom berilmaydi. Lekin yaxshi va fazilatli amallarning aksini qilgan bo'ladi.

7. Muboh

Qilish yoki qilmaslikda insonlar erkin bo'lgan amal.

Hukmi. Bajarilgan paytda savob ham, tark etilgan paytda jazo ham berilmaydi.

TAHORAT KITOBI

Tahorat qilish joiz bo'lgan suvlar yetti qismdir:

- 1) yomg'ir suvi;
- 2) dengiz suvi;
- 3) daryo suvi;
- 4) quduq suvi;
- 5) qor suvi;
- 6) do'l suvi;
- 7) buloq suvi.

Suvlarning turlari

Suvlar hukmiga ko'ra besh qismga bo'linadi:

1. Toza va tozalovchi, tahoratda qo'llash makruh bo'lmagan suvlar. Bu tabiiy holdagi pok suvdur.
2. Toza va tozalovchi, lekin tahoratda qo'llash makruh bo'lgan suvlar. Bular: mushuk va u kabi hayvonlar (sichqon, bo'sh qo'yilgan tovuq, yirtqich qushlar, uyda yashovchi kemiruvchilar) tekkan idishdagi suvlardir.
3. Toza, ammo tozalovchi bo'lmagan suvlar: tahorat yoki g'uslda, yoki tahorati bo'lsa ham Alloh taologa yaqinlik maqsadi bilan yana tahorat qilishda ishlatilgan mustamal suvlardir. Suv badandan oqib uzilishi bilan mustamal suvga aylanadi. Daraxt va mevdan siqmasdan, o'z-o'zidan chiqqan suvni ham tahorat qilishda qo'llash ochiq rivoyatga ko'ra, durust emas. Shuningdek, tozalashga ko'mak bermaydigan biror narsa qo'shib qaynatilgan yoki biror toza narsa tushib, tabiiy holati o'zgargan suvlarda ham tahorat qilish joiz emas.

Suv tabiiy holatining o'zgarish meyori qanday?

- a) Suvga qattiq moddalar tushib, aralashganida uning oquvchanlik va yumshoqlik xususiyati yo'qolsa, tabiiy holati o'zgargan hisoblanadi.
- b) Suvga zafaron, meva va yaproq kabi narsalarning aralashishi tufayli uning hidi, mazasi, rangi o'zgarsada, suvlik xossasi yo'qolmasa, u bilan tahorat qilishning zarari yo'q.
- v) Suvga sut kabi ikki sifati bo'lgan suyuqlik aralashganida, uning bir sifati suvdan ustun bo'lsa, suvning tabiiy holati o'zgargan bo'ladi.
- g) Suvga sirkaga o'xshash uch sifatli suyuqlik aralashganida, uning ikki sifati suvda zohir bo'lsa, suvning tabiiy holati o'zgargan hisoblanadi.
- d) Suvga hech qanday sifati bo'lmagan mustamal suv kabi suyuqlik aralashganida, uning miqdori suv miqdoridan ortsa, suvning tabiiy holati o'zgargan bo'ladi.
4. Najas suvlar: idish yo sathi 10x10 metrdan kam maydonda to'xtab, ko'llab qolgan suvga najas tushsa, najasning asari bu suvda bilinmasa ham, suv najas bo'lib qoladi. Oqar suvga najas tushib, uning asari suvda bilinmasagina, oqar suv najas hisoblanmaydi.
5. Tozalashi shubhali bo'lgan suvlar:
Eshak va xachir suv ichgan idishdagi suvlar tozalashi shubhali suvlardir.

Surning (ichilgan suvdan qolgani) hukmlari

Oz miqdordagi suvdan biror bir jonzot ichganidan so'ng qolgani sur deb ataladi va u to'rt qismga bo'linadi.

1. Toza va tozalovchi. Otdan qolgan suvning pok bo'lishi go'shti halol bo'lgani tufaylidir. Imomi

Azamga, rahmatullohi alayh, ko'ra ot go'shtining yeyilmasligi nopok bo'lganligi uchun emas, balki harbiy vosita bo'lgani uchun, unga ehtirom tufaylidir. Shunday bo'lgach, aslida pok bo'lgan hayvonning go'shtidan vujudga kelgan so'lagi ham pokdir va u aralashgan suvni ham iflos qilmaydi. Demak, otning qoldig'i har uchala mazhab rahbarining ittifoqi bilan ham toza va tozalovchidir. Go'shti istemol qilinadigan hayvondan qolgan suv toza va tozalovchi sur hisoblanadi.

2. Najas, istemol qilish mumkin bo'lmagan sur: it, to'ng'iz, bo'ri yoki arslon kabi yirtqich hayvonlardan qolgan suvning hukmi ana shunday.

3. Toza suv borligida qo'llash makruh bo'lgan sur. Bu mushuk, qarovsiz qolgan tovuqdan, lochin, shunqor, kalxat kabi yirtqich qushlardan, sichqon va shunga o'xshagan jonzotlardan qolgan suvdir. Chayonning qoldig'i bunga kirmaydi.

Izoh: Mushukdan qolgan suv iflos emas, makruh bo'lishi xususida Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, shunday deganlar: "Mushuklar orangizda (uyingiz ichida) doim o'ralashib yurishiga siz to'sqinlik qila olmaydigan hayvonlardir ". Qarovsiz tovuqdan qolgan suv uning doim notoza joyda yurib, suv ichayotgan paytda tumshug'i nopok bo'lgani uchun makruhdur.

4. Tozalovchi ekani shubhali bo'lgan sur. Bu xachir yo eshakdan qolgan sur. Bundan boshqa suv topilmasa, mana shu suvda tahorat olib, so'ng tayammum ham qilib, namoz o'qiladi.

Idishlar va kiyimlarning tozasini tanlash

Ko'pi toza, ozi nopok bo'lgan idishlar bir-biriga aralashib ketganida, tahorat uchun ham, ichish uchun ham idishlarning tozasini topishga harakat qilish kerak. Agar ularning ko'pi nopok bo'lsa, tahorat qilish uchun tozasi qidirilmaydi, tayammum qilinadi.

Nopok va toza kiyimlar bir-biriga aralashib ketsa, xoh ularning ko'pi nopok bo'lsin, xoh toza bo'lsin, tozasini topishga harakat qilish kerak.

Quduqlar va ularni tozalash

a) Kichik quduqlar: Suvini tortib tugatish mumkin bo'lgan quduqqa qon yoki aroq kabi najasning tomchisi tushsa, uning barcha suvi chiqarib tashlanadi. Shuningdek, bunday quduqqa to'ng'iz (cho'chqa) tushib ketib, og'zi suvga tegmay tirik chiqsa ham yoki ichida it, qo'y, inson o'lib qolsa yoki kichik bir hayvon tushib o'lib, shishgan bo'lsa, quduqdagi barcha suv chiqarib tashlanadi. Shundan so'ng chiqqan suv toza bo'ladi.

Mazkur holatlarda suvini tortib tugatib bo'lmaydigan quduqlardagi suv necha paqir ekani ikki mutaxassis tomonidan belgilanadi va undan shuncha suv chiqarib tashlanadi. Tovuuq, mushuk kattaligidagi hayvon quduqqa tushib o'lsa va shishmagan bo'lsa, qirq paqir va yana yigirma paqir suv chiqarilishi kerak.

Sichqon yoki sichqon kattaligidagi hayvonlar quduqqa tushib o'lgan va shishmagan bo'lsa, yigirma paqir va yetta o'n paqir suv chiqarilsa, toza bo'ladi. Shu yo'l bilan quduq, paqir, ip va suv tortuvchining qo'li ham poklangan bo'ladi.

Tuya va qo'yning bir-ikki qumaloqlari quduq suvini harom qilmaydi. Ammo ular ko'p bo'lsa, quduq suvi iflos hisoblanadi. Kaptar, chumchuq kabi go'shti halol qushlarning go'ngi suvni iflos qilmaydi. Baliq, qurbaqa kabi qoni oqmas, chivin, pashsha, ari, chayonga o'xshash qoni yo'q jonivorlar suvda o'lsa, suv harom bo'lmaydi. Badanida najas bo'lmagan odam, go'shti halol hayvon quduq suviga tushib, tirik chiqsa, quduq suvi harom bo'lmaydi. Go'shti yeyilmaydigan xachir, eshak, lochinga o'xshash yirtqich qushlar yoki bo'ri, maymun kabi yovvoyi hayvon ham suvga tushganida, badanida najas bo'lmasa, chiqishi bilan so'lagi suvga tushmasa, suv harom bo'lmaydi. So'lakning pok, harom, makruh va shubhali ekaniga, qarab hukm qilinadi.

Quduqdan qachon tushib ketganligi nomalum, shishib ketmagan hayvon o'ligi topib olinsa, bir kecha

kunduz, agar shishib go'shtlari titilib ketgan bo'lsa, uch kecha kunduz avvaldan etiboran quduq suvi iflos bo'lgan hisoblanadi. Bu muddat ichida o'sha suvdan tahorat olib o'qilgan namozlar qayta o'qiladi va g'usl qilingan bo'lsa, yangidan g'usl qilinadi.

Istinjo

Erkaklar tahorat ushatganlaridan so'ng yurib, yo yo'talib, yo egilib yoki shunga o'xshash turli harakatlar bilan o'zlarini najas yo'lida qolgan siydik tomchilaridan, qalban ishonch hosil qilingunicha, tozalanishlari istibro deyiladi.

Payg'ambirimiz, solladlohu alayhi va sallam: *"Qabr azobining aksariyati bavl (siydikdan saqlanmaslik) tufaylidir"*, deganlar. Hadisi sharifdagi bavl dan maqsad, kichik tahorat ushatilgach, orqasidan kelgan siydik tomchilaridir. Bu tomchilardan poklanmay tahorat qilgan kishining tahorati hisobga o'tmaydi, Chunki bu tomchilar yaxshilab ketkazilmasa, turganidan so'ng tomib, badan va kiyimni iflos qiladi va tahoratsiz namoz o'qilgan hisoblanadi. Shu bois siydik tomchilarining aniq to'xtaganiga qalban ishonch hosil qilmaguncha, tahorat qilish joiz emas.

Istinjoning hukmi

Old va orqa yo'ldan chiqqan najosat yuqini badanidan suv yoki tosh (kesak) va shunga o'xshash narsalar bilan ketkazish istinjodir.

Old va orqa yo'l atrofini bulg'agan najosatni ketkazish sunnatdir.

Najosat chiqqan joyi atrofiga tarqalib, dirham miqdoricha bo'lsa, uni suv bilan yuvib poklanish vojibdir. Najas quyuq bo'lsa, og'irligi dirham bilan, suyuq bo'lsa, kengligi kaft kengligi bilan o'lchanadi.

Agar najosat tarqalgan miqdor bir dirhamdan (ochiq qo'l kaftining suv turadigan qismi) ko'p bo'lsa, u yerni suv bilan yuvish farzdir.

Kishi junub bo'lganidan so'ng hamda hayz va nifosdan toza bo'lgan ayol poklanish uchun g'usl qilishdan oldin istinjo joyida suv bilan istinjo qilishi, najosat oz bo'lsa ham, farzdir.

Hojat chiqargach, najas chiqqan joyni kesak va silliq tosh kabi narsalar bilan tozalash sunnat, so'ng suv bilan yuvish mustahabdir.

Istinjo qilish tartibi

Suv topilmagan joyda, er kishi xisya (tuxumdon)lari osilib turganida kesak, tosh kabi narsalarning birinchisini oldidan orqaga, ikkinchisini orqadan oldinga va uchinchisini yana oddidan orqaga tortib, istinjo qilishi kerak. Agar xisyalari tortilib turgan bo'lsa, kesak yo toshni orqadan oldinga tortgan holda tozalashni boshlaydi.

Ayollar doimo istinjoda (toshni) oldindan orqaga tortishlari zarur. Istinjodan so'ng kishi qo'llarini yuvadi va suv bilan istinjo qilishda, chap qo'li o'rta barmog'ining yostiqlashi bilan, suv quygan holda, najas chiqqan joyni asta ishqalab yuvadi. So'ng ehtiyoj bo'lsa, nomsiz va iligcha barmoqlari yostiqlashlarini ham qo'shib, u joyni yaxshilab yuvadi.

Ayollar suv bilan istinjoning avvalidayoq nomsiz va o'rta barmoqlarini birgalikda ishlatadilar. Najas chiqqan joyni yomon hidlar qolmagunicha tozalib yuvish kerak. Ro'zador bo'lmaganida, suv bilan istinjo qilish payti bo'shashib o'tirish lozim. Batamom tozalangach, yana qo'llarni yuvish zarur.

Ro'zador kishi suv bilan istinjo qilgach, u joyni toza latta bilan artadi (ro'zador bo'lmagan kishining ham suv bilan istinjodan so'ng latta bilan artishi mustahabdir).

Izoh: Zikr qilinayotgan "mustahab", "mandub", "nafl" va "tavattu" kalimalari sunnat manosidadir. Ular savob nuqtai nazaridan sunnatga yaqin fazilatli amallardir.

Istinjo uchun avratni ochish joiz emas. Najosat chiqqan joyidan atrofiga tarqalib ketsa, va uning miqdori, yuvmasdan namoz o'qib bo'lmaydigan, ya'ni dirham miqdoridan ham ko'p bo'lsa, uni ketkazishda boshqalarga avrat joylarini ko'rsatmay, badani yo kiyimini najosatdan tozalashi kerak.

Istinjoda qo'llash makruh bo'lgan narsalar

Suyak, inson va hayvon yeydigan narsalar, pishiq g'isht, sopol, sopol idish parchalari, ko'mir, shisha, ohak, ipak, paxta, bo'z (latta) parchasi va uzrsiz o'ng qo'l bilan old va orqa yo'llarni tozalash makruhdur.

Izoh: Payg'ambarimizning, sollallohu alayhi va sallam: "Xachir, ot, eshak go'ngi va suyaklar bilan istinjo qilmangiz, chunki suyaklar birodarlaringiz jinlarning taomidir. Ular suyaklarni xuddi go'shtlari ajratilmagandek holda topadilar va go'nglar ularning hayvonlariga arpa, somon bo'ladi. Bularning har ikkisi ham faqat oxirzamon Payg'ambariga maxsus mo'jizaning dalilidir", degan manoda hadislari bor.

Hojatxona odobi

Kishi hojatxonaga chap oyog'i bilan kiradi va kirmasdan avval "Auzu billahi min ashshaytonir rojim" deydi.

Izoh: (Payg'ambarimizning, sollallohu alayhi va sallam: "Hojatxonaga kirganingizda jinlarning ko'zlari bilan odam zotning avrat joylari orasidagi parda kishining (kirishdan oldin) "Bismilloh"deyishidir", ma'nosidagi hadislariga ko'ra, Hojatxonalar jin va shaytonlar mavjud bo'lgan joylardir. "Inson u yerga kimgach, jinlar, erkak va urg'ochi shaytonlarning yomonligidan (sharidan) Allohdan panoh so'rasin, hadisiga ko'ra hojatxonaga kiradigan odam, avval, "Bismillah" deyishi, so'ngra "auzu" aytishi sunnatdir.

Xaloda chap oyog'iga og'irligini solgan holda o'tiradi. Zarurat bo'lsagina, gapiradi. Hojat ushatganida bino ichida bo'lsa ham, oldini va orqasini qibla tomonga qilishi tahriman makruhdur.

Izoh: Inson oldi yo orqasini qiblaga qilgan holda hojatxonada o'tirganida makruh ekanligi esiga tushib qolsa, darhol yo'nalishini o'zgartiradi. Hadisi sharifda ifoda qilinganiga ko'ra, bunday harakat tufayli iison juda buyuk savobga ega bo'ladi. Mazkur hadis quyidagichadir: "Dastlab unutgan holda tahorat ushatish uchun qiblaga qarab o'tirgan inson, so'ngra qiblaga bo'lgan hurmati tufayli esiga tushgach, boshqa tomonga o'girilsa, u yerdan bu xususdagi barcha gunohlari kechirilgan holda chiqadi".

Quyoshga, oyga va shamol esayotgan tomonga qarab tahorat ushatish, suvga, soyaga, yer yoriqlariga, yo'llarga, qabristonga, mevali daraxt tagiga yozilish yoki siyish makruhdur.

Izoh: Payg'ambarimiz, solishyuhu alayhi va sallam, "Sizlardan biringiz aslo turg'un suvga bavl (siydik) qilmasin", deganlar. Bu xususda qisqacha shuni aytishimiz mumkinki, oz miqdordagi turg'un suvga bavl qilish, u suvni mutlaqo iflos qiladi. Pok narsani hech qanday majburlovchi sababsiz, qasddan iflos qilish esa haromdir. Turg'un suv ko'p bo'lgan taqdirda, unga bavl qilish haromga yaqin makruhdur. Oqayotgan suvga bavl qilish esa tanzihan makruhdur, ya'ni juda katta zarari bo'lmasa ham, hayot manbai bo'lgan suvni ezozlab, tozalik tuyg'usini ham nazarda tutgan holda, bunday nojo'ya harakatlardan saqlanish lozim. Yuqorida sanab o'tilgan vazifalarda (holatlarda) bavl qilish o'rniga katta tahorat ushatishning hukmi ham shunday, hatto undan ham jirkanch va nojo'ya harakatdir.

Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, "Lanatga uchraganlardan qochinglar", deganlar. Sahobalar: "Lanatga uchraganlar kimlar, yo Rasulolloh!" deb so'raganlarida, u zot bunga javoban: "Serqatnov yo'llarga bavl qilib, tahorat ushatganlar, boshqalarga haqsizlik qilganlardir", deb marhamat qilganlar.

Xalodan o'ng oyoq bilan chiqiladi va *"Mendan kulfatni ketkazib, ofiyat bergan Alloh taolaga hamd bo'lsin"*, yoki *"G'ufironaka"* deyiladi.

Tahoratning farzlari

Tahoratning to'rt farzi bor:

1. Yuzni, peshonaning soch chiqqan joyidan boshlab iyak ostigacha, ikki quloq yumshoqlari oralig'ini yuvmoq.
2. Qo'lni tirsaklari bilan qo'shib yuvmoq.
3. Boshning to'rtidan bir qismiga mash tortmoq.
4. Oyoqlarni to'piqlari bilan qo'shib yuvmoq.

Tahoratning hikmatlari

Dinimiz namozga turishdan oldin, malum azolarni yuvishni (tahorat qilishni) buyurgan. Bundan maqsad faqat shu azolarni turli iflos narsalardan tozalash emas, balki moddiy tozalik bilan bir qatorda, o'sha azolar vositasida qilingan gunohlarni manaviy, ko'rinmaydigan kir va dog'larni tavba, istig'for suvi bilan poklash hamdir. Bu jihatdan tahoratda azolarning yuvilish tartibida hayratomuz teran hikmatlar mavjud. Bunda katta hikmat shuki, eng avval Allohning amrlariga isyon qilib, shaytonga itoatda peshqadam bo'lgan azolar, so'ngra unga ergashib gunoh ishlar qiluvchi boshqa azolar navbati bilan yuviladi.

1. Yuvilishi farz bo'lgan azolarning birinchisi yuzdir, chunki inson yuzida (til) og'iz, burun, ko'z kabi gunoh ishlar qilishda asosiy vosita, sabab bo'luvchi azolar bor. Masalan, harom narsalarni tishlab-chaynab, ichga yutuvchi og'izdir. Haqoratlar, g'iybatlar, tuhmatlar, yolg'onlar, insonlarning orasini buzuvchi, fitnakor va adashtiruvchi fikrlar, behayo so'zlar til orqali og'izdan chiqadi. Demak, xoh Allohga qarshi, xoh bandalarga qarshi bo'lsin, eng katta yomonliklarning amalga oshirilish o'rni og'izdir. Ko'zlarchi! Eng sirli yomonlikni ham o'zidan qochirmaydigan va boshqa azolarni ortidan yugurtiradigan ular emasmi? Yomonlikning hidini olib, butun vujudni o'sha tomonga yo'naltirgan burunning banda qilgan gunohlardagi hissasi ozmi?

Shuning uchun gunohga, taqiqlangan amallarga boshlovchilik qilib, yo'l ochib bergan bu azolarni, yani yuzni eng avval yuvish buyurilgan. Bu azolardagi kir va iflosliklar suv bilan ketkazilganidek, ularni tavba, istig'for va zikrulloh bilan poklash, yaxshi amallarga ishlatish zarur, toki haqiqiy musulmon bo'lsinlar.

2. Yuzdan so'ng yuvish navbati qo'llarga keladi. Chunki bir yomon ishni boshlashda avval til so'zlaydi, so'ngra ko'zlar ko'rib, keyin qo'llar vazifani bajaradi va mazkur yomonlikka sherik bo'ladi. Shu bois shaytonga ergashishda til va ikki ko'zdan so'ng darhol qo'llarning zohiriy kirlari suv bilan, botiniy iflosligi esa, Allohga tavba qilish fayzi bilan poklanishi g'oyat o'rinlidir.

3. Tahoratning uchinchi farzi boshga mash tortishdir. Tahorat bilan jismoniy kirlarni ketkazibgina qolmay, ko'proq manaviy poklikka etibor berilishining yorqin misoli boshga mash tortishda ko'rinadi. Chunki, shariy qoidaga ko'ra, bosh doim biror narsa bilan yopilib, yani bosh kiyim kiyib yuriladi. Ochiq holatda ham qalin sochlar bosh terisini chang-to'zonlardan yaxshi himoya qiladi. Shu bois boshni har kuni besh marta yuvishga zarurat qolmaydi. Har bir tahoratda boshni yuvish og'ir ishdur. Bu bandalariga yengillikni xohlagan Allohning g'oyasiga zid. Ammo bosh, manaviy poklanishda aslo beparvolik qilib bo'lmaydigan azo. Har qanday gunoh xabarini olib-olmay, fikrlaydigan, reja tuzib, amalga oshirish uchun boshqa azolarga vazifalar yuklaydigan miya bosh ichidadir. Boshdagi bunday manaviy dog'larni bandaga eslatish, ularni ketkazish maqsadida mash tortish buyurilgan. Qalb ko'zi ochiq, fikri teran insonlar buning buyuk hikmat ekanini yaxshi biladilar.

4. Tahoratning oxirgi farzi oyoqlarni yuvish. Oyoqlar vujudni gunoh ishlar qilinadigan joylarga eltib,

ularni bajarishga imkoniyat yaratadi. Bu jihatdan oyoqlarning yomon ishlarga qo'shgan hissassi oz emas. Shu bois namoz o'qish oldidan oyoqlarning moddiy kirlarini yuvib, u sabab bo'lgan gunohlarni ham eslab o'tgach, mehribon va rahmli Alloh taolodan mag'firat so'rash juda muhimdir.

Tahorat olishga sabab va uning hukmi

Faqat tahoratli holda bajarilishi zarur bo'lgan amal tahorat olishning sababidir. Bu tahoratning dunyoviy hukmi. Uxroviy hukmi esa, oxiratda savob olishdir.

Tahoratning vojib bo'lish shartlari

Tahorat vojib bo'lishining yettita sharti bor:

1. Aqlli bo'lmoq (chunki telbalar ilohiy buyruqlarga masul emaslar).
2. Balog'atga yetganlik, chunki shariat buyruqlarini mukallaf bo'lganlar bajarishga masuldirlar.
3. Musulmon bo'lmoq, chunki kofirlar namoz o'qish kabi vazifalar bilan emas, imon keltirish bilan mukallaf bo'ladilar.
4. Tahoratda yuviladigan barcha azolarni yuvishga yetadigan suvga ega bo'lmoq.
5. Tahoratsiz bo'lmoq, chunki tahoratning ustiga tahorat olish farz emas, mustahab amaldir.
6. Hayz va nifosdan pok bo'lmoq.
7. Vaqt torligi. Tahorat qilish majburiyati malum vaqt avvalida erkin ado etilsa, vaqt toraygach, darhol bajarilishi shart bo'lib qoladi. Chunki oxirgi vaqtda ham bajarilmasa, ortiq uni ado qilishga imkon qolmaydi.

Tahoratning durust bo'lish shartlari

Tahorat durust bo'lishi uchun uch shart mavjud:

1. Tahoratda yuvish lozim bo'lgan azolarning toza suv bilan to'la yuvilishi (igna uchi qadar joy quruq qolsa ham, tahorat komil, durust bo'lmaydi).
2. Tahorat qilayotganida unga zid bo'lgan hayz, nifos yoki siydik kabi narsalardan pok bo'lish (tahorat paytida siydik tomchilari yoki tahoratni buzuvchi boshqa holatlar yuz bersa, tahorat durust bo'lmaydi).
3. Tahoratda yuvish lozim bo'lgan azolarning sham, yog' (yog'li bo'yoq) kabi teriga suv yetib borishiga to'sqinlik qiluvchi narsalardan pok bo'lishi.

Tahoratning komil bo'lishiga doir hukmlar

Qalin soqolning o'zini yuvish, siyrak soqollarning tagiga, terisiga suv yetkazishi kerak. Soqolning o'sib, yuzning doirasidan o'tgan qismini va labning og'iz yumilganida ko'rinmaydigan ichki qismlarini yuvish shart emas.

Orasiga suv tegmas holda bir-biriga yopishgan barmoqlar orasini ochib yuvish, barmoq uchlarini yopib qo'ygan uzun tirnoqlar va yopishib qolgan xamir, asal mumi, yog'li bo'yoq kabi narsalar ostiga suv yetkazish lozim.

Barmoqlardagi tor uzuklar, ayollarning sirg'alarini tagiga suv yetishi uchun qimirlatib qo'yish vojib. Oyoqlarning dori surilgan yoriq, yara joylarini yuvish zararli bo'lsa, dori ustidan ohista yuvish kifoya. Tahorat olganidan so'ng, ustara tekkizilgan joylarni takror yuvish, (bosh kabi mash tortiladigan joylarni) mash qilish, olingan tirnoq va mo'ylab o'rnini yuvish shart emas.

Tahoratning sunnatlari

Tahoratning o'n sakkizta sunnati bor. Ular quyidagilar:

1. Tahoratning avvalida qo'lni oshiqqlari bilan yuvmoq.
 2. Allohning nomi bilan boshlamoq (ya'ni, "Bismilloh" demoq).
 3. Tahoratning avvalida misvok yoki cho'tka bilan, u ham bo'lmasa, o'ng qo'l barmoqlari bilan tishlarni tozalash.
 4. Og'izni uch marta chayqamoq.
 5. Burunga uch marta suv tortib qoqish ya'ni, istinshoq.
 6. Ro'za tutmaganlar uchun yaxshilab mazmaza va istinshoq qilish.
 7. Qalin soqolni qo'lni yangidan ho'llab, barmoqlar bilan ostidan hilol qilish.
 8. Qo'l va oyoq barmoqlari orasini hilol qilmoq.
 9. Har bir azoni uch martadan yuvmoq (birinchi yuvish farz, qolganlari sunnat).
 10. Boshning hammasiga bir marta mash tortish.
 11. Quloqlarga mash tortish.
 12. Azolarni ishqalab yuvish.
 13. Azolarni uzluksiz, ketma-ket yuvmoq.
 14. Niyat qilmoq.
 15. Qur'oni karimda belgilangan tartibga rioya qilmoq (avval yuzni, so'ngra ikki qo'lni yuvgach, boshga mash tortmoq, eng oxiri oyoqlarni yuvmoq. Mazkur tartib asosida tahorat qilmoq Abu Hanifaga ko'ra sunnat, Shofeiyya ko'ra farz).
 16. Juft azolarni yuvishni o'ngdakisidan boshlamoq.
 17. Qo'l va oyoqlarni barmoq uchlaridan boshlab yuvish.
 18. Boshga peshonadan boshlab mash tortish, bo'yiga mash tortish. (Halqumga mash tortish sunnat emas).
- Oxirgi to'rt sunnatni mustahab deganlar ham bor.

Tahorat odobi

Tahoratning o'n to'rt odobi bor:

1. Suv sachramaydigan baland joyda tahorat qilmoq.
2. Qiblaga yuzlanmoq.
3. Tahorat olishga yordam talab qilmaslik (uzrlilar yordam olishlari mumkin).
4. Tahorat qilayotganida dunyoviy so'zlar aytmaslik.
5. Qalban qilgan niyatni til bilan aytish (faqat qalban niyat qilish sunnat).
6. Har bir azoni yuvayotganida (Payg'ambarimiz sollallohu alayhi va sallam va sahobalardan rivoyat qilingan) manzur duolarni o'qimoq.
7. Har bir azoni "Bismilloh" deb yuvmoq.
8. Quloqlarning ichki qismini iligcha barmog'i bilan tozalamoq.
9. Keng uzukni qimirlatmoq (tor uzukni tagiga suv yetishi uchun qimirlatish farz).
10. Og'iz va burunga o'ng qo'l bilan suv olmoq.
11. Chap qo'l bilan mishirmoq.
12. Uzrli bo'lmaganlar uchun namoz vaqti kirmasdan avval tahorat qilmoq.
13. Tahorat olgach, shahodat kalimasini aytmoq.
14. Tahorat olgach, tik turgan holda ortib qolgan suvdan ichmoq va "Allohummaj'alniy minattavvobin, vaj'alniy minal mutattohirin" (Allohim, meni ko'p tavba qilguvchilardan va gunohlardan poklanguvchilardan aylagin), deb duo qilmoq.

Tahorat olayotgaida quyidagi olti holat makruhdur:

1. Suvni isrof qilmoq.
2. Suvni haddan ziyod (mash tortayotgandek) oz ishlatmoq.
3. Suvni yuzga urmoq (sepmoq).
4. Tahorat olayotganida dunyoviy soʻz aytmoq (gapirmoq).
5. Uzrsiz, boshqa kishidan yordam soʻramoq.
6. Qoʻlni qayta-qayta hoʻllab, boshga uch marta mash tortish.

Tahorat turlari

Tahoratning uch turi mavjud: farz tahorat, vojib tahorat, mustahab tahorat.

1. Farz boʻlgan tahorat: tahorati boʻlmagan odam har qanday namozni oʻqish uchun, janoza oʻqish uchun, tilovat sajdasini qilish uchun, Qurʼoni karimning bir baytini boʻlsa ham qoʻlga olmoq uchun tahorat qilishi farz.

2. Vojib boʻlgan tahorat: Kaʼbani tavof qilish uchun tahorat olish vojibdir.

3. Quyidagi hollarda tahorat qilish mustahab:

1) Uxlash oldidan.

2) Uyqudan uygʻonganida.

3) Doimo tahoratli yurish uchun.

Izoh: Hazrati Biloldan, roziyallohu anhu, rivoyat qilingan hadisga koʻra, Paygʻambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, bir kecha tushlarida jannatda takunya (tahorat uchun yogʻoch poyafzal) kiygan Hazrat Bilolning qadam tovushlarini eshitganlarini aytdilar. Uygʻongach, Hazrati Biloldan qaysi xayrli amali uchun bunday martabaga erishganini soʻradilar. Bilol Habashiy bunga javoban shunday dedi: "Har qachon, tahoratim buzilsa, darhol tahorat qilib, ikki rakat namoz oʻqir edim".

4) Tahorat ustiga olingan tahorat.

5) Gʻiybat qilganidan soʻng.

6) Yolqon soʻzlagach.

7) Gap tashuvchilik, yaʼni odamlar orasini buzish, fitna chiqarish uchun chaqimchilik qilganidan soʻng.

8) Qandaydir bir yomonlik qilgach.

9) Yomon maʼnoda (qabih) sheʼr yozgach.

10) Qahqaha otib kulgach (namozdan tashqarida).

11) Mayitni yuvish uchun.

12) Janoza (mayitni) koʻtarganidan soʻng.

13) Har bir namoz vaqti kirgach.

14) Junub boʻlsa, gʻusl qilmasdan avval.

15) Junub boʻlgan kishi yeyish, ichish, uxlash yoki takror qoʻshilishni xohlaganida.

16) Gʻazablangan paytda (chunki tahorat gʻazab otashini soʻndiradi).

17) Qurʼon tilovati va hadis rivoyati uchun.

18) Fiqhiy ilm oʻqish yoki oʻqitish uchun.

19) Azon va takbir aytish uchun.

20) Xutba oʻqish uchun.

21) Ravzai mutahharani (Paygʻambarimizning, sollallohu alayhi va sallam qabrlarini) ziyorat qilish uchun.

22) Arafotda vuquf uchun.

23) Safo va Marva orasida say (yugurish) uchun.

24) Tuya goʻshti yeganidan soʻng.

25) Muftahidlar oʻrtasidagi xilofli masalalardan chiqish uchun begona ayolga tegib ketgach (yaʼni, har ikkisinin ochiq azolari bir-biriga tekkanida), tahorat qilish mustahabdir.

Tahoratni buzadigai narsalar

1. Olddan va orqadan chiqqan narsalar (najosat).
2. Hech qanday qon ko‘rinmasa ham, tug‘ish.
3. Old va orqadan boshqa, vujudning istalgan joyidan oqqan qon va yiring kabi narsalar.
4. Xoh ovqat, xoh suv yoki quyuq qon yoki safro bo‘lsin, og‘iz to‘la qusmoq. Og‘iz to‘laligi, sahih naqlga ko‘ra, qiynalib qoladigan darajadagi to‘lalikdir. Bitta sabab tufayli qusish oz-oz bo‘lib, jami og‘izni to‘ldiradigan bo‘lsa, u ham ayni hukmdadir.
5. Og‘izdan tupurgiga teng yoki undan ham ko‘p qon oqishi.
6. Oyoqlar ustiga o‘tirgan holda, chalqancha yoki yuztuban yotgan holda, maqadni batamom yerga tekkizmasdan uxlamoq.
7. Tamakkun etgan holda (maqadni batamom yerga tekkizib) uxlagan kishining yiqilmasa ham, uyg‘onmasdan maqadini yerdan ko‘tarishi.
8. Hushidan ketmoq.
9. Jinni bo‘lmoq (aqlidan ozmoq).
10. Mast bo‘lmoq.
11. Balog‘atga yetgan va uyg‘oq kishining rukuli va sajdali holda namozda qahqaha bilan kulishi, namozdan chiqish maqsadida bo‘lsa ham.
12. Erkak jinsiy a‘zosi ayol jinsiy a‘zosiga (ichki kiyim) kabi hech qanday to‘siqsiz tegishi tahoratni buzadi.

Tahoratni buzmaydigan narsalar

Quyidagi narsalar tahoratni buzmaydi:

1. Chiqqan joyidan yon-atrofiga yoyilmagan qon.
 2. Qotgan yaraning qon oqmagan holda ko‘chib tushishi, asosan, sigirlar, ba‘zan insonlar terisida ham uchraydigan qurt (irqi madaniy, nukra).
 3. Yaradan, quloq va burundan qurt chiqishi.
 4. Jinsiy azoni ushlash.
 5. Og‘zi to‘lmagan holda qusmoq.
 6. Ko‘p bo‘lsa ham, balg‘am tashlamoq.
 7. Ochiq qavlga ko‘ra, maqadi joyidan ajralmasdan uxlayotgan kishining joyidan o‘ngga, chapga burilishi.
 8. Rukuda bo‘lsa ham, namoz o‘qiyotgan kishining uxlashi.
 9. Sunnatga mos tarzda, sajda holida bo‘lsa ham, namoz o‘qiyotgan kishining uxlashi.
- Muvaffaqiyat Alloh dandir.

G‘uslni vojib qiladigan narsalar

Quyidagi barcha hollarda g‘usl qilish farz:

1. Jimo (jinsiy aloqa) bo‘lmasada, maniyning o‘rnidan shahvat bilan ajralib vujud tashqarisiga chiqishi.
2. Hashafaning (erkaklar jinsiy azosining sunnat qilingan qismi) tirik insonning ikki (old va orqa) yo‘lidan biriga kirishi.
3. (Harom bo‘lsa ham) hayvon yoki o‘lik bilan qilingan jinsiy aloqada maniy kelishi.
4. Uxlamasdan avval jinsiy azo tarang bo‘lmasada, uyg‘ongach (kishiing avrat joylarida yoki ichki kiyimida), quyuq suv bo‘lishi.
5. Mastlik yoki hushidan ketganidan so‘ng o‘ziga kelgach, (ichki kiyimida) maniydan namlik bo‘lsa.
6. Hayz.

7. Nifos.

Sahih hukmga ko‘ra, yuqorida sanab o‘tilgan sabablar kishining Islomni qabul qilishidan avval sodir bo‘lsa ham, musulmon bo‘lganidan so‘ng g‘usl qilishi lozim. Yani bir kishi Islomni qabul qilmasidan avval bu sabablardan birini bajardi, so‘ng musulmon bo‘ldi. Uning g‘usl qilishi farzdir. Mayitni yuvmoq farzi kifoyadir.

G‘uslning hikmatlari

Yer yuzida hech qanday din, hech qanday tuzum tozalikka Islom dini kabi katta ahamiyat bermagan. Qur'oni karimda insonlar pok bo‘lishga chaqirilgan ko‘plab oyatlar mavjud. Tozalikning ahamiyatini, poklanishning turli shakllarini, tozalikka qattiq rioya etgan musulmonlarning Alloh nazdidagi etibor va darajalari g‘oyat kuchli va ta‘sirli jumlar bilan ifoda qilingan hadislar shu qadar ko‘pki, mo‘tabar hadis to‘plamlarida ularga alohida bo‘limlar ajratilgan. Mashhur mazhab imomlari ham ushbu poklanish shakllari masalasida eng ko‘p bahs yuritishgan. Har bir musulmonning qilishi yoki qilmasligi zarur bo‘lgan harakatlarini aniqlab berish uchun buyuk olimlar tomonidan talif qilingan fiqh kitoblarida tozalik doimo dastlabki, eng katta mavzu hisoblanadi.

Islomiyatda deyarli hech qanday ibodat yoki amal yo‘qki, unga tegishli bir tozalik odobi zikr qilingan bo‘lmasin. Taom yeysizmi, avvalo qo‘llaringizni yuvishingiz kerak, dasturxondan turgach, yana qo‘llaringizni yuvasiz. Qur'oni karimni qo‘lga olib, o‘qimoqchimisiz? Buni tahoratsiz yo junub holda qilsangaz, gunohkor bo‘lasiz.

Har kuni besh vaqt namozni faqat tahoratli holda o‘qishingiz mumkin. Yaxshi mo‘min bo‘lsangiz, har hafta juma namoziga bormasdan avval, junub bo‘lmasangaz ham yaxshilab yuvinib olasiz.

Safarga chiqmoqchimisiz, darhol tahorat qilib olishingiz kerak. Uxlamoqchi bo‘lsangiz, tahoratli holda yotoqqa kirishingiz go‘zaldir. Hatto, qo‘lingizdan kelsa, hech qachon tahoratsiz yurmasligingiz lozim. Junub bo‘lgan holda masjidga kirish joiz emas. Junub holda katta uzr bo‘lsagina, shunda ham, tahorat olib, qo‘llarni yuvib, og‘izni chaygach, ovqat yeyishga ruxsat berilgan.

Hajga bormoqchimisiz? Ihromga kirmasdan avval g‘usl qilishingiz, agar iloji bo‘lmasa, tahorat olishingiz zarur. Kabani betahorat tavof qila olmaysiz, Payg‘ambarimizning, sollallohu alayhi va sallam, muborak qabrlarini tahoratli holda ziyorat qilishingiz mumkin. Liboslaringiz, taomingizni, namoz o‘qiydigan joyingiz, yostig‘ingiz ko‘zga ko‘ringan va ko‘rinmaydigan barcha harom, najaslardan pok bo‘lishi Alloh taoloning turli oyatlarida takror-takror bandalariga eslatib o‘tgan buyruqlaridir! Oyatda aytilganidek, **"Alloh taolo pokdir va pok bo‘lganlarni sevguvchidir"**.

Suv tanqis va noyob bo‘lgan sahrolar yurti Arabiston yarim orolida vujudga kelgan Islom dinining salkam bir yarim ming yil avval ham tozalikka bu qadar katta ahamiyat bergani hammani hayratga soluvchi mo‘jizadir. Holbuki, Islol kelganidan yuz yillar keyin ham daryolar, ko‘llar, dengizlarga boy bo‘lgan Ovrupada iflosliklar tufayli vabo, ichterlama kabi o‘ta yuqumli kasalliklardan odamlar qirilib ketar edi.

Insoniyat dunyoga kelganidan to bugungacha, Islomning go‘zalikka benazir etibori tufayli u kirib borgan mamlakatlarning hech birida ifloslik sababli ommaviy o‘lim hodisalari kuzatilgan emas.

Islom dinida barcha ibodatlar moddiy va manaviy poklik ka yetaklovchi vositalardir.

Zakot mol-dunyoga berilishdan, xasislikdan qalbni tozalash bilan birga, uni Alloh yo‘lida mol-mulkidan xolis; fidokorlik qilishga o‘rgatadi.

Ro‘za tutish nimaligini bilmaydigan nafsning iroda bilan, qisqa muddat bo‘lsa ham, jilovlanib, iflos va jirkanch joylardan qutulish sari tashlangan qadamdir.

Besh vaqt namoz insonni Allohdan uzoqlashtiruvchi, qalb va fikrni bulg‘ovchi narsalar zangini ketkazishning umrboqiy rejasini bosqichma-bosqich amalga oshirishga o‘xshaydi.

Haj esa tor fikr va g‘arib tuyg‘ular, dunyoviy hislar illatidan poklanish uchun islomiyatning billurdek sof, shonli o‘tmishini yodga olish, muborak diyorlarga borib, Baytullohni tavof etish,

Payg'ambarimizning, sollallohu alayhi va sallam, ravzalarini, qahramon sahobalarni ziyorat qilishdir. Haj qalbn Allohdan boshqa narsalarga bog'lanish dog'idan tozlovchi eng oliy ibodatdir. Xulosa qilib aytsak,

Islom tozalikni sevadiganlar, zohiri va botini pok bo'lganlarning dinidir.

Islomda hech bir ibodat ko'z-ko'z qilish yoki o'zini yaxshi ko'rsatish, riyo uchun bo'lmaganidek, poklik ham kishini boshqalarning pok, chiroyli, deb maqtashlari uchun emas.

Mo'min kishi boshqalarga chiroyli ko'rinish uchun emas, balki nafsini tahlil qilish va dinimiz buyurgan amrlarga itoat qilish uchun poklanadi. U faqat zohiran pok ko'rinish, boshqalarni aldashni katta gunoh deb biladi. Tahoratli va junub bo'lmagan mo'min bilan betahorat, junub, dinsiz kishini yonma-yon qo'ysinlar. Ularning tashqi ko'rinishida katta bir farq sezmaydiz. Lekin mo'min junub holida juda ham bezovta va behuzur bo'ladi, hatto, yotog'ida ham uxlay olmaydi, faqat g'usl qilganidan keyingina ko'ngli tinchlanadi.

Junub bo'lgach, nima uchun g'usl qilamiz?

Janobatning sababi bo'lgan maniy vujudning har tomonidan sizilib kelaroq tashqariga chiqadi, butun tanamiz "mahsuloti" bo'lgan bu najosatdan poklanish uchun vujudni batamom yuvishdek aqlga mos boshqa qanday amal bo'lishi mumkin? Tibbiyotda aniq isbot qilinganki, janobatga sabab bo'ladigan harakatlar, ichki va tashqi azolarning juda ham tezkor faoliyati, xuddi inson o'z shuurini yo'qotib qo'yadigandek bir junbushga kelishi natijasida yuz beradi. Tana juda katta kuch sarflaydi, qon aylanishi va nafas olish tezlashadi. Shuning uchun ham maniy ajralib chiqqach, inson charchoq, darmonsizlik his qiladi. Shu bois azolarni avvalgi mo'tadil holatiga qaytarish, toza havo bilan taminlash uchun dinimiz boshdan-oyoq yuvinishni buyuradi.

Bugun ham salomatlik mavzuidagi kitoblarda, janobatdan so'ng yuvinish juda foydali ekani ko'p takidlanadi.

Jinsiy aloqa farzand dunyoga kelishining bir sababidir. Farzand din va jamiyat uchun foydali, yoki aksincha zararli inson bo'lishi ham mumkin. Shu bois farzandni dunyoga keltirish ulug', ayni paytda, juda katta masuliyatdir. Farzand solih odam bo'lsa, o'tib ketgan ota-onasining amal daftariga davomli savob yozilib turishi Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, hadislarida zikr qilingan. Bunday avloni voyaga yetkazish ham dunyoda, ham oxiratda juda katta baxtdir. Ammo farzand dinga, jamiyatga zarar keltiradigan bo'lsa, avvalo, ota-onaning ko'p yuragi siqiladi.

Shuning uchun ham janobatdan so'ng g'usl qilgan musulmon er-xotin Alloh taologa shunday yolverayotgandek bo'ladilar: *"Yo Rabbiy, hozirgina ketgan hirsiiy holatimizdan qutulib, Senga yuzlanamiz. Senga faqat pok holdagina yuzlana olamiz. Agar bu qo'shilish farzand tug'ilishiga sabab bo'lsa, dinimizga, insoniyatga va bizlarga xayrli avlod bo'lishini so'raymiz. Sen hamma narsaga Qodir Zotsan!"*

Alloh barchamizni zohiran va botinan pok musulmonlardan qilsin! Omin...

G'uslni vojib qilmaydigan narsalar

Quyidagi hollarda g'usl qilish vojib emasdir:

1. Maziyy, ya'ni jinsiy lazzat olmasdan, shahvat paytida kelgan quyuq suv.
2. Vadiy, ya'ni bavl qilmasdan avval yoki undan so'ng, bazan og'ir narsa ko'targanida, keladigan oq suyuqlik. (Maziyy va vadiy tahoratni ketkazsa ham, g'usl qilish shart emas. Ikkalasi ham siydik hukmidadir).
3. Ehtilom bo'lgandek uyg'onsayu, maniy chiqmasa, ichki kiyimda namlik ko'rilmasa, g'usl qilish shart emas.
4. Inzol (ehtilom) bo'lmagan holda, hayvonlar bilan jinsiy aloqa qilish (Shofeiyy mazhabida bu g'uslni

vojib qiladi).

5. Juda jirkanch va harom ish bo'lsa ham, hukm jihatidan) inzol yuz bermagan holda o'lik bilan jinsiy aloqa qilish (bunday nomaqbul aloqada shahvoniy lazzat kuchli bo'lmaganidan inzol yuz bermaydi).

Ayollar bilan aloqa qilinganida maniy kelmasa ham, g'usl vojib bo'ladi.

6. Inzol yuz bermasdan va qizlik iffatini buzmagani holda yaqinlik qilish (chunki qizlik iffatining buzilmasligi junub bo'ladigan darajada jinsiy aloqa sodir etmaganidan dalolatdir).

G'uslning farzlari

G'uslning uchta farzi bor.

1. Og'izni yuvmoq.
2. Burunni achishtirib chaymoq.
3. Butun tanani ishqalab yuvmoq.

Quyidagilar g'uslning vojiblaridir:

1. Qiyinchiliksiz ochiladigan, sunnat qilinmagan terining ichini yuvish.
2. Kindik chuqurchasining ichini yuvmoq.
3. Quloqdagi sirg'a taqiladigan teshikcha ichini yuvish.
4. Erkaklarning o'rilgan sochlarini yechib yuvishi, ayollar o'rilgan sochning ostiga suv yetkazishsa, kifoya.
5. Qalin bo'lsa ham, soqol tublarini yuvish.
6. Mo'ylab tublarini yuvish.
7. Qoshlarning ostilarini yuvish.
8. Ayollarning farj va maqadni, erkaklarning esa maqadning tashqi qismini yuvishi.

Izoh: G'uslda ayollar o'rilgan sochlarini yechishlari shart emasligiga quyidagi hadisi sharif dalildir: "Payg'ambarimizning, sollallohu alayhi va sallam, zavjalaridan Ummu Salama, roziyallohu anho, rivoyat qiladilar: "Men Rasulullohdan, sollallohu alayhi va sallam, yuvinayotganimda o'rilgan sochlarimni yechishim lozimmi, deb so'radim. Ul zot, sollallohu alayhi va sallam, "Boshingga uch marta suv quyishing, so'ngra vujudingning qolgan joylariga suv yetkazib poklanishing kifoyadir ", deb javob berdilar ".

G'uslning sunnatlari

G'uslning o'n ikkita sunnati bor.

1. G'uslni "Bismilloh" bilan boshlamoq.
2. Niyat qilmoq.
3. Qo'llarni oshig'i bilan yuvmoq.
4. Badanga najosat tekkan bo'lsa, avval uni tozalamoq.
5. Avratlarini yuvmoq.
6. G'usldan avval tahorat qilmoq (xuddi namozga tahorat qilgandek, a'zolarini uch martadan yuvadi va boshga mash tortadi, faqat oyoqlari ostiga suv to'planadigan bo'lsa, oyoq yuvishni g'usl oxiriga qoldiradi).
7. Har bir a'zoga uch martadan suv quymoq, oqava suv yoki uning hukmidagi suvda sho'ng'ib cho'milsa, (tahorat va g'usl qilishga ketgan muddat miqdoricha suvda qolsa) sunnat bajarilgan bo'ladi.
8. Suv quyishni boshdan boshlamoq.
9. So'ngra o'ng yelkadan quymoq.
10. So'ngra chap yelkadan quymoq.

11. Birinchi quyishda badanni ishqalamoq.
12. Barcha a'zolari beto'xtov, ketma-ket yuvmoq.

G'usl odobi va makruhlari

G'usl qilish odobi tahorat olish odobi kabi bo'lib, faqat g'uslda qibla tomonga yuzlanmaydi. Chunki g'uslda avrat joylar ochiq bo'lishi mumkin.

Izoh: *Nopok joy bo'lgani uchun, yalang'och holda, duo o'qish uchun bo'lsa ham, hammomda gapirmaslik mustahabdir. Avrat joylariga qarashi harom bo'lgan kishilar ko'rmaydigan pana joyda yuvinish ham mustahabdir. Payg'ambarimiz, sallallohu alayhi va sallam: "Alloh taolo hayo sohibidir, yashiringan Zotdir. Shu bois hayoli va avrat joylarini yashirgan kishini sevadi. Sizlardan bir kishi yuvinayotganida odamlar ko'rmaydigan, pana joyni tanlasin", mazmunidagi hadislar bilan mazkur masalada musulmonlar qanday harakat qilishlarini ko'rsatib berganlar. Ayollar ham boshqa ayollar orasida yuvinishga majbur bo'lsalar, boshqalar ko'rmaydigan pana joy topishlari zarur. Erkaklar orasida esa ayollar yuvinishni boshqa qulayroq vaqtga qoldiradilar. Xoli joyda g'usl uchun yechingan odamning avratini boshqa odam ko'rib qolganida, yuvinayotgan kishi emas, unga qaragan odam gunohkor bo'ladi.*

Tahoratdagi makruh holatlar g'uslda ham makruhdur.

Sunnat bo'lgan g'usl turlari

To'rt amal uchun g'usl qilish sunnatdir:

1. Juma namozi uchun.
2. Hayit namozlari uchun.
3. Haj va umra niyatida ihromga kirish uchun.
4. Arafotda vuquf qilish uchun.

Quyidagi o'n olti holatda g'usl qilish mustahabdir:

1. Janobat, hayz va nifosdan pok holda Islomni qabul qilganida.
2. Yoshi jihatidan, hukman balog'atga yetganida (15 yoshga to'lgan o'g'illar va 12 yoshga to'lgan qizlar ehtilom va hayz ko'rmagan bo'lsalarda, hukman bolig' va mukallaf hisoblanadi).
3. Mastlik va telbalik bois hushidan ketib, so'ng o'ziga kelganida.
4. Qon oldirganidan so'ng.
5. Mayitni yuvishdan oldin.
6. Baroat (Shabon oyining 15-dan 16-ga o'tar) kechasini ibodat bilan o'tkazish niyatida.
7. Qadr kechasini ibodat bilan o'tkazish maqsadida.
8. Madinai Munavvaraga kirish uchun.
9. Qurbon hayiti kuni tongda Muzdalifada turish uchun.
10. Makkai Mukarramaga ziyorat tavofi uchun kirishda.
11. Quyosh yo oy tutilganida o'qiladigan namoz uchun.
12. Yomg'ir so'rab duo qilishga chiqish oldidan.
13. Biror narsadan qo'rqanida o'qiladigan namoz uchun.
14. Kunduzi (tuman kabi) zim-ziyolikdan qo'rqib o'qiladigan namoz uchun.
15. Kechayu kunduz davom etgan qattiq shamoldan qutulish niyatida o'qiladigan namoz uchun.
16. Har qanday gunohdan tavba qilish uchun.

Takrorlash uchun savollar

1. Tahoratni tariflang. Poklanish joiz bo'lgan suvlar haqida gapirib bering.
2. Ikki xil sifati bo'lgan suyuqliklar qachon tabiiy suvni o'zgartirgan bo'ladi? Sifati yo'q suyuqliklarchi?
3. Qoldiq suvni tariflab, uning turlarini, har bir turining hajmlarini aytib bering. Aksar qismi toza bo'lgan suv idishlari hukmi bilan nopok va toza kiyimlarning aralashib ketishi orasidagi farqni bayon qiling.
4. Najas tushib ketganida, katta quduq bilan kichik quduq orasidagi farqni aytib bering. Qo'y va tuya qumalog'i bilan quduq suvi qanday holatlarda iflos hisoblanadi?
5. Quduq suvi inson najosatidan qancha tushsa iflos bo'ladi? Agar suvga xachir, eshak go'ngi, so'laklari tushsa, hukmi qanday bo'ladi?
6. Istinja qachon sunnat, qachon vojib, qachon farz bo'ladi? Erkak bilan ayol istinjosi orasidagi farqni ayting, istinjoda qo'llash makruh bo'lgan narsalarni bayon qiling.
7. Tahoratning ruknlari, sabablari, hukmi, uni vojib qiladigan hollar, durustligining shartlari va makruhlarini tushuntirib bering.
8. Tahorat qachon farz, qachon vojib va qachon mustahab bo'ladi?
9. Tahoratni buzadigan va buzmaydigan narsalardan beshta-beshtasini aytib bering.
10. G'uslni vojib qiladigan hamda vojib qilmaydigan narsalarni aytib bering.
11. G'uslning farz va sunnatlarini bayon qiling.
12. G'usl qilish odobi, makruhlarini va g'usl qachon sunnat, qachon mustahab bo'lishini bayon qiling.

Tayammum

Tayammumning durust bo'lishi uchun quyidagi shartlar lozim:

1. Niyat. Niyatning mohiyatiga tayammum qilinmoqchi bo'lgan narsaga qalban bog'lanish bo'lsa, vaqti tayammum qilinadigan narsa ustiga qo'llar urilgan paytdir.

Niyat durust bo'lishining uchta sharti bor:

- a). Niyat qiluvchining musulmon bo'lishi.
- b). Niyat qilgan ibodatini, boshqa ibodatlardan ajrata olish.
- v). Kishi niyat qilgan ibodatining mohiyatini (yani farz, vojib yoki sunnat ekanini) bilish.

Tayammum qilib namoz o'qishning ham shartlari bor:

- tayammum qilib tahorat olishni niyat qilish;
- namoz o'qishni o'ziga halol etishni niyat qilish (chunki tahoratsiz yoki tayammumsiz namoz o'qish haromdir);
- tahoratsiz ado etish mumkin bo'lmagan janoza namozi yo tilovat sajdasi kabi mustaqil bir ibodatga niyat qilish.

Faqat tayammum qilishni niyat qilib tayammum qilgan bo'lsa yoki Qur'oni karim tilovati uchun qilingan tayammum bilan namoz o'qib bo'lmaydi.

2. Tayammumni muboh qiladigan quyidagi holatlardan biri yuz berishi:

- a) shahar joyda bo'lsa ham, suvdan to'rt ming qadam (uch km.) olisda bo'lishi;
- b) suv ishlatish mumkin bo'lmagan biror kasallikka chalinishi;
- v) havoning bazi azolarga zararli yoki kasallikka sabab bo'ladigan darajada sovuq bo'lishi;
- g) ozgina suv bor bo'lib, unga ham xamir qorish ehtiyoji bo'lganida (sho'rva kabi unchalik zaruriy bo'lmagan taomlar pishirilishi ehtiyoj hisoblanmaydi);
- d) quduqdan suv tortish uchun (paqir, arqon kabi) zarur jihozlarning yo'qligi, tahorat qiladigan bo'lsa, janoza yoki hayit namoziga borishidan yo kelgan joyidan ulgura olmasligi malum bo'lsa.

Izoh: Tahoratli holda hayit yoki janoza namozini boshlaganida, namoz ichida tahorati buzilgan

kishining namozdan chiqib, tahorat yangilaganidan so'ng, namozini kelgan joyidan davom ettirib, tamomlashi "bino qilish" deyiladi. Janoza yo hayit namozida tahorati buzilgan kishi, tahorat yangilashga ketsa, jamoat namozni tamomlashidan qo'rqsa, tayammum qilib, namozni davom ettiradi va shu yo'l bilan qazosini o'qish mumkin bo'lmagan namozlarni o'tkazib yubormagan hisoblanadi. Janoza, hayit namozi boshlanganida ham shu hukmga amal qilinadi). Juma, besh vaqt farz namozdan birini o'tkazib yuborishdan qo'rqish uzr emas (chunki juma namozi o'tib ketsa, o'rniga peshin namozini, namoz vaqti chiqqan bo'lsa, qazosini o'qish mumkin).

3. Tayammum yer jinsi hisoblangan tuproq, tosh yoki qumga o'xshash pok narsalarga qilinadi. Oltin, kumush va yog'och materiallariga o'xshash narsalarga tayammum qilish joiz emas.
4. Tayammumda mash qilinadigan azolarni to'la mash qilish.
5. Tayammum mashini qo'lning butun ichki yuzasi yoki aksar qismi bilan qilmoq.
6. Tayammumda ikki qo'l kaftini, bir joyga bo'lsa ham, ikki marta urish. Tayammumga niyat qilish sharti bilan, tuproqning biror vosita yordamida qo'l kaftiga tegishi ham ikki zarb o'rniga o'tishi mumkin.
7. Tayammum qilayotganida hayz, nifos, tahoratsizlik kabi tayammumga zid holatlardan xoli bo'lish.
8. Sham va yog' kabi tayammum mashining (teriga tegishiga) mone bo'ladigan narsalardan poklanish.

Tayammumning sabablari, vojib bo'lish shartlari

Tayammumning sabablari va vojib bo'lishining shartlari tahoratning sabab va shartlari bilan bir xildir.

Tayammumning ruknlari

Tayammumning to'rtta farzi bor:

1. Niyat
2. Toza tuproqqa qasd qilmoq (qo'lini urmoq).
3. Yuziga mash qilmoq.
4. Yana ikkinchi bor tuproqqa qo'lini urib qo'llarini tirsagi bilan qo'shib mash qilmoq.

Izoh: Bu haqda Payg'ambarimizdan, somallohu alayhi va sallam, shunday mazmundagi hadis rivoyat qilingan: "Yerga birinchi urish bilan yuz, ikkinchisida qo'llar tirsaklar bilan qo'shib mash qilinadi. Qo'llarni ikki marta yerga urib tayammum qilinadi ". So'ngra Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, odamlarga ko'rsatib berish maqsadida ikki kaftlarini yerga urib, yuzlariga mash tortadilar, keyin yana qo'llarini yerga urib, ham ichki, ham tashqi tomoniga mash tortadilar.

Tayammum qilishdan oldin barmoqlardagi uzuklar chiqariladi. Yuzning ikki quloq orasidagi qismi to'la mash qilinadi.

Tayammumning sunnatlari

Tayammumning yettita sunnati bor:

1. Tayammumni "Bismilloh" bilan boshlamoq.
 2. Tartibga rioya qilmoq (avval qo'llarni tirsaklari bilan qo'shib, so'ngra yuzni mash qilmoq).
 3. Qo'llar va yuzni mash qilish orasini uzmaslik.
 4. Har ikki qo'lni tuproqqa urgach, ularni changga pasaytirib tutib ko'tarish (qoqish).
 5. Qo'llarni silkitmoq.
 6. Tuproqqa yaxshi tegishi uchun barmoqlar orasini ochmoq.
 7. Vaqt chiqmasdan avval suv topishga umid qilgan kishi tayammumni namoz vaqtining oxirigacha kechiktirishi mustahabdir.
- Suv berilishi va'da qilingan kishiga, namoz qazo bo'lishidan qo'rqsa ham, tayammumni kechiktirish

vojibdir.

Kiyim berilishi va'da qilingan yalang'och kishi, namoz qazo bo'lib qolishidan qo'rqmasa, namozni kechiktirishi zarur.

Suv olish uchun paqir, arqon kabi anjomlar berish va'da qilingan holda quduq boshida kutib turgan kishiga namoz vaqti chiqishidan qo'rqmasa, anjomlar bilan taminlangunicha tayammumni kechiktirish vojibdir.

Suvni axtarish

Yaqin orada suv bor deb o'ylagan kishi, bexatar bo'lsa, to'rt ming qadam masofa orasida suv izlashi vojibdir.

Kishi xalqi xasis bo'lmagan bir joyda turgan bo'lsa, (tayammum qilmasdan avval, suvi ko'p bo'lgan biror) kishidan suv so'rashi zarur. Agar u suvni faqatgina pul evaziga beradigan bo'lsa, suv so'ragan kishining yeyish, ichish kabi zarur xarajatlaridan ortiqcha puli bo'lsa, suvni sotib olishi kerak. Suv uchun juda katta haq talab qilinsa yoki uni o'z qiymatida sotib olishga puli yetmasa, tayammum qiladi.

Tayammum qilib namoz o'qish

Tayammum qilgan kishi xohlaganicha farz, sunnat va nafl namozlari o'qishi mumkin. Namoz vaqti kirmasidan avval tayammum qilish mumkin.

Yarasi bor kishilar nima qiladi?

Badanining aksar qismi yoki yarmi yarali bo'lgan kishi junub bo'lsa g'usl o'rniga, tahoratsiz bo'lsa tahorat o'rniga tayammum qiladi. Azolarining aksar qismi sog'lom, ozgina qismi yarali bo'lsa, sog'lom joylarini yuvib, yarali joylariga mash tortadi.

Izoh: Tahoratda yuviladigan azolarning aksariyati yoki yarmi yarali bo'lgan kishining tayammum qilishi mumkin bo'lganidek, tanasining yarmi yoki aksariyati yarali holda junub bo'lgan kishi ham tayammum qilib, barcha ibodatlarini ado etishi mumkin. Yarali azolar kam-ko'pligi azolarning soniga ko'ra hisoblanadi. Agar bir kishining boshi, yuzi va qo'llari yarali, bu yaralar ushbu azolarning ozgina qismini egallagan bo'lib, oyoqlari sog'lom bo'lsa ham, u kishi tayammum qiladi. Chunki tahoratda yuvilishi farz bo'lgan azolarning aksariyati yaralidir. Bazi fiqh ulamolari ham tahoratda yuviladigan azolarning aksariyati yarali bo'lsagina tayammum qilinadi, deydilar. Shuningdek, qornida yoki yelkasida badaniga suv tegsa zararlanadigan yarasi bo'lsa, tanasining aksar qismi yarali kishilardek, janobatdan poklanish uchun tayammum qiladi.

Yarali kishi yuvinish bilan tayammumni qo'shib, birgalikda qilmaydi (ya'ni xoh g'uslda, xoh tahoratda bo'lsin, bazi azolarini yuvib, ayni paytda tayammum ham qilmaydi, faqat tayammum qiladi).

Tayammumni buzadigai narsalar

Tahoratni buzadigan narsalar, tayammumni ham buzadi. Tahoratda yuviladigan azolarni yuvishga yetarli suvni topish hamda suvni qo'llashga qodir bo'lish ham tayammumni buzadi.

Qo'llari va oyoqlari kesilgan kishilar

Agar qo'llari va oyoqlari kesilgan kishining yuzida yarasi bo'lsa, tahoratsiz namozini o'qiydi, yuzidagi yarasi tuzalgach, bu namozlarning qazosini o'qimaydi (qo'llari va oyoqlari kesilgan kishining yuzida yarasi bo'lmasa, yuzini yuvib namoz o'qiydi).

MASH BO'LIMI

Mahsiga mash tortish

Mahsiga erkaklar ham, ayollar ham tahorat qilayotganlarida mash tortishlari mumkin.

Mahsiga mash tortishning joiz bo'lish shartlari

Mahsiga mash tortishning joiz bo'lishi uchun yettita shart bor:

1) Mahsi tahorat qilib, oyoqlar yuvilganidan so'ng kiyilgan bo'lishi kerak. Oldin oyoqlarni yuvib, tahoratni tamomlamasdan mahsini kiyish ham mumkin. Bu holda tahorat tamomlangunicha tahoratni buzuvchi hech bir amal sodir etmasligi kerak.

2) Mahsi oyoqlarni to'pig'i bilan qo'shib yopishi zarur.

3) Mahsi o'rtacha odimlab kamida bir farsah (taqriban 80 km) beto'xtov yo'l bosishga imkon berishi lozim. Shu bois shisha, taxta va temirdan qilingan mahsilarga mash tortish joiz emas. Chunki bunday mahsilar insonga aziyat beradi.

4) Mahsining to'piqdan pastki qismida uchta barmoq sig'adigan yirtig'i bo'lmasligi kerak.

5) Mahsilar hech qanday bog'ichsiz oyoqda turadigan darajada qalin bo'lishi zarur.

6) Mahsi oyoqqa suv o'tkazmaydigan bo'lishi kerak.

7) Har bir oyoqning oldi tarafida uch barmoq miqdori mash tortiladigan qismi bo'lishi zarur. Bunga ko'ra, oyog'ining barmoqlar tarafi yo'q kishi, tovon tarafi bo'lsa ham, mahsiga mash torta olmaydi.

Izoh: Agar oyog'i to'piq ostidan kesilgan bo'lib, tahoratda yuvilishi farz bo'lgan qismi qo'lning uch barmog'i enidan oz qolgan bo'lsa, sog'lom oyog'ining mahsisiga mash torta olmaydi. Chunki kesilgan oyoqning qolgan qismi mash qilinadigan miqdordan oz qolgani uchun, unga mash tortish joiz emas. Sog'lom oyoqqa mash tortiladigan bo'lsa, yuvish va mash tortish birgalikda bajariladiki, bu ham nojoizdir).

Mashning muddati

Mashning muddati muqim uchun bir kechayu bir kunduz, safardagilar uchun uch kechayu uch kunduz, ya'ni 72 soatdir. Muddat mahsi kiyilganidan so'ng, tahorat buzilgan vaqtdan etiboran boshlanadi. Muqim kishi mash muddati o'tmay, safarga chiqsa, mash muddatini safardagilar kabi tamomlaydi. Safar niyati bilan mash tortgach, bir kecha-kunduzdan so'ng, qayta muqimlikka niyat qilsa, darhol mahsisini yechadi. Agar bir kecha-kunduz to'lmagan bo'lsa, bu muddatni to'ldiradi.

Mashning farzi

Mashning farzi har bir oyoqning ust qismiga mahsi ustidan qo'lning uchta kichik barmog'ichalik miqdorda mash tortishdir.

Izoh: Hadisda aytilishicha, Payg'ambarimiz Muhammad, sollallohu alayhi va sallam, tahorat qilayotib, mahsilarini yechgan bir kishini ko'rdilar va uni ohista turtdilar. So'ngra mahsi ustiga mana bunday mash tortish buyurildi deb, oyoq uchidan boshlab to'piqlarigacha qo'llarining uchta barmog'ini moydirgan holda mash tortish kerakligini unga ko'rsatib berdilar.

Mashning sunnatlari

Mashning sunnati qo'lni (suv olib tashlagach) barmoqlarni ochiq holda mahsining ustiga qo'yib, oyoqlarning uchidan boshlab mahsining qo'njigacha tortishdir.

Mashni buzuvchi sabablar

Tahoratni buzadigan narsalar, yana quyidagilar mashni buzadi:

- mahsini yechish, oyoqning yarmidan ko'prog'ini yechish maqsadida mahsining qo'njigacha chiqarish;
 - mahsiga suv kirib, bir yoki ikki oyoqning yarmidan ko'prog'ini ho'l qilish;
 - mash muddatining tugashi. Tahorat qilsa shiddatli sovuqqa oyoqlar muzlashidan qo'rqa, mash muddati xavf o'tgungacha cho'ziladi. Mahsini yechish, suv kirib ketishi, mash muddati tugashi bois mash buzilsa, faqat oyoqlar yuviladi.
- Boshdagi salla, quloqchin, ro'mol, qo'lqop va shunga o'xshash narsalar ustidan mash tortish joiz emas.

Bog'lagich (bint), gipsga o'xshash narsalar haqida

Azolarning biridan qon oldirilganida, biror azo yaralangan yoki singanida bint yoki gipsga o'xshash narsalar bilan bog'lansa va ularni yuvishga ham imkon bo'lmasa, bog'langan joyning aksar qismi yoki hammasi ustidan mash tortiladi.

Qon oldirilgan yoki yarador bo'lgan azolarning bog'lagichlar orasidan ko'rinib turgan joylarga mash tortish kifoyadir.

Gips yoki bog'langan joy ustidan mash tortish yuvish kabidir. Bunda mash tortishning malum bir muddati yo'q, yani yara tuzalib ketgunicha mash tortish mumkin.

Bir kishining taxtakachlash, gipslash yoki bog'lashni tahoratli holda bajarishi shart emas.

Ikki oyoqdan biri yarali bo'lganida, yarali oyoqning bog'langan joyiga mash tortib, ikkinchi oyoqni yuvish joiz.

Yara tuzalmasdan avval taxta, gips yoki bint tushib ketsa ham, ustidan tortilgan mash buzilmaydi.

Zarurat tufayli bint (va shunga o'xshash narsalar)ni yangilash joizdir. Bu holda qaytadan mash tortish vojib emas, lekin mash tortgan afzal.

Kasallik tufayli musulmon va mutaxassis shifokor tomonidan yuvmaslik tavsiya qilingan yoki yuvilsa, zarar yetishi taxmin qilingan yarali ko'z ham yuvilmaydi. Unga mash tortiladi.

Tirnoq siniqlariga dori, saqich, o't pufagi qo'yib bog'langan, yechib yuvish zararli bo'lsa, unga mash tortish joizdir. Mash tortish zarar bersa, bu ham tark qilinadi.

Yarali azolarga bog'langan bint yoki gips ustidan, tahoratda esa boshga mash tortish uchun niyat qilish shart emas.

Takrorlash uchun savollar

1. Tayammumni tariflab, durust bo'lishi uchun zarur shartlarni sanab bering. So'ngra niyatning haqiqatini, vaqtini va durust bo'lish shartlarini tushuntirib bering.
2. Tayammurning farzlarini, sunnatlarini, sababini va farz bo'lish shartlarini aytib bering.
3. Tayammumni kechiktirish qachon mustahabdir? Qachon shartdir? Suvni qancha masofagacha qidirish lozim?
4. Namoz vaqti kirmasidan avval tayammum qilish joizmi? Bitta tayammum bilan faqat bir vaqt farz namozi o'qiladimi yoki boshqa vaqtlarning farzlarini o'qisa ham bo'ladimi?
5. Tayammumni buzadigan narsalarni ayting, yarali kishi qachon tayammum qilishini tushuntirib bering? Bir vaqtda ham yuvib, ham tayammum qilsa bo'ladimi?
6. Mahsiga mash tortishning hukmlarini aytib bering. Muqimning, musofirning mash muddatlari qancha?
7. Safarga chiqqan kishi (kamida 15 kun turishga) niyat Qilsa, bir kecha-kunduzlik mash muddatini

qachon tamomlaydi? Farz bo'lgan mash miqdori qancha?

8. Mahsiga tortiladigan mashning sunnatlarini, mashni buzadigan narsalarni va ustiga mashtortish joiz bo'lmagan narsalarni bayon qiling.

9. Yara bog'ichlarining hukmlarini tafsilotlari bilan tushuntirib bering. Mahsi va bog'ichlar ustiga mash tortish Uchun niyat qilish shartmi?

HAYZ, NIFOS VA ISTIHOZA

Ayollardan uch xil qon keladi:

Hayz. Balogʻatga yetgan va iyos (hayzdan qolish) yoshiga toʻlmagan ayolning bachadonidan hech qanday kasallik yoq homiladorliksiz har oyning malum kunlarida keladigan qondir. Ayol ellik besh yoshida iyos yoshiga yetgan hisoblanadi. Hayz muddatining kami uch, koʻpi oʻn kundur.

Nifos. Ayollardan tugʻishdan soʻng keladigan qondir. Muddatining koʻpi qirq kundur, kami uchun malum chegara belgilanmagan.

Istihoza. Ayollardan hayz paytida uch kundan oz va oʻn kundan koʻp muddatda, nifosda esa qirq kundan soʻng ham (tomir yorilishi tufayli) keladigan qondir.

Tuhr (hayzdan poklanish) muddati

Ikki hayz orasidagi poklanish muddati kamida oʻn besh kundur. Eng koʻp muddati belgilanmagan. Faqat istihoza qoni kelayotganida balogʻatga yetgan ayolning hayz muddati oʻn kun, poklanish holati oʻn besh kun, nifos muddati esa qirq kun qilib belgilanadi.

Hayz va nifos paytida qilish harom boʻlgan amallar

Hayz va nifos paytida ushbu sakkiz amalni qilish harom:

1. Namoz oʻqish.
2. Roʻza tutish.
3. Qurʼoni karimdan bir oyat miqdoricha oʻqish (zikr, sano va duo maqsadida duo oyatlarini oʻqish joiz).
4. Qurʼoni karimni yo biror oyatni gʻilofsiz ushlab (oyat qogʻoz yoki matoga yozilgan boʻlsa ham).
5. Masjidda kirish.
6. Kaʼbani tavof qilish.
7. Jinsiy aloqa qilish.
8. Erkakning ayol kindigi bilan tizzasi orasidagi azolaridan foydalanishi.

Poklanish nima bilan tamomlanadi

Hayzning (oʻn kun), nifosning (qirq kun) muddati oʻtgach, gʻusl qilmasdan jinsiy aloqa qilish joizdir. Hayz va nifosning eng koʻp muddati oʻtmay turib, ayolning doimiy odati bilan qon toʻxtasa, gʻusl yo tayammum qilib, namoz oʻqimagunicha yoki namoz uning zimmasida farz boʻlmagunicha, jinsiy aloqa qilishi mumkin emas. Buni shunday tushunish kerak: ayol hayzi toʻxtagach, gʻusl qilib namoz oʻqishi uchun yetarli yo oshiqcha vaqt kechsa ham gʻusl yoki tayammum qilmay shuncha vaqt oʻtkazganidan soʻng eri bilan jimo qilishi mumkin.

Farzlarning qazosi

Hayz yoki nifos qoni toʻxtagach, ayol (Ramazonda boʻlsa) roʻzasining qazosini tutib beradi. Qazo boʻlgan namozlarini oʻqimaydi.

Junub kishiga harom boʻlgan amallar

Gʻusl qilguncha beshta narsa harom boʻladi:

1. Namoz o'qish.
2. Qur'oni karimdan bir oyat (bo'lsa ham) o'qish.
3. Qur'onni yo biror oyati karimani g'ilofsiz ushlash.

Izoh: G'ilof Qur'oni karimga yopishgan bo'lmay, faqat uni muhofaza qilish uchun qo'llanadigan sumka, mato, xaltachaga o'xshash narsalardir. Bular Qur'oni karimga yopishmagani uchun, ular orqali Qur'oni karimni ushlash joiz. Ammo Qur'onning jildi Qur'oni karimdan bo'lgani uchun, uni g'ilofsiz ushlash joiz emas).

4. Masjidga kirish.
5. Ka'bani tavof qilish.

Tahoratsiz kishi uchun harom bo'lgan amallar

Tahoratsiz kishiga quyidagi uch amalni qilish haromdir:

1. Namoz o'qish.
2. Qur'onni yoki bir oyati karimani g'ilofsiz ushlash.
3. Ka'bani tavof qilish.

Istihoza va shunga o'xshash narsalarning hukmlari

Istihoza burundan to'xtovsiz qon oqishi kabi holat bo'lib, namoz o'qish, ro'za tutish va jinsiy aloqa qilishga Monelik qilmaydi. Istihozali ayol xuddi siydigini tuta olmagan yoki davomli ichi ketayotgan kishidek uzrli hisoblanib, har bir namoz vaqti kirgach, tahorat qiladi va xohlaganicha farz yoki nafl namoz o'qishi mumkin. Uzrli kishilarning tahorati namoz vaqti chiqishi bilan buziladi,

Izoh: Bu hukm Imomi Azam, roziyallohu anhu, va Imom Muhammadga ko'radir. Yani uzrli kishi bomdod namozi uchun qilgan tahorati bilan faqat bomdod namozini o'qiydi. Tahoratni buzuvchi boshqa sabab bo'lmasa ham, quyosh chiqishi bilan uning tahorati buziladi. Imom Abu Yusufga ko'ra, uzrli kishining tahorati namoz vaqti kirishi bilan ham, chiqishi bilan ham buziladi. Bunga ko'ra, uzrli kishining quyosh chiqqanidan so'ng qilgan tahorati peshin vaqti kirishi bilan buzi ladi.

Imomi Azam va Imom Muhammadga ko'ra esa, uzrlining, tahorati namoz vaqti kirishi bilan buzilmaydi. Imom Zufarga ko'ra, uzrlining tahorati faqat namoz vaqti kirish bilan, ya'ni bomdod namozi uchun qilgan tahorati, quyosh chiqishi bilan emas, balki peshin namozi vaqti kirishi bilan buziladi.

Odam qachon uzrli hisoblanadi?

Uzrga sabab bo'lgan holat boshlanganidan so'ng to'la bir namoz vaqti o'tgunicha hech to'xtamay davom etsa, kishi uzrli hisoblanadi.

Davomiylik sharti

Uzrning davomiylik sharti dastlab boshlangan paytda bir namoz vaqtini to'la qamrab olgach, keyingi namoz vaqtida bir marta bo'lsa ham yana ro'y berishidir. Uzrning nihoyasiga yetishi, yani uzrli holatdan chiqish sharti, bir; vaqt namoz muddatida to'liq uzrdan xoli bo'lish, ya'ni uzrsiz o'tkazishdir.

Najosat va najosatdan poklanish

Najaslar ikki xil bo'ladi: najasi g'aliza, najasi xafifa.

Aroq, oqqan qon, o'lib qolgan hayvon go'shti va oshlanmagan teri, go'shti yeyilmaydigan

hayvonlarning siydigi it va yirtqich hayvonlar axlati, so‘lagi, tovuq, g‘oz hamda o‘rdak axlati. inson vujudidan chiqqan tahoratni buzuvchi (qon, maniy, mazi, vadiy kabi) narsalar najasi g‘aliza hisoblanadi.

Ot va go‘шти yeyiladigan hayvonlarning siydigi hamda go‘шти yeyilmaydigan (lochin, kalxat) qushlarning axlati kabilar najasi xafifa deyiladi.

Najasi g‘alizing dirham miqdori quyuk najosatlarda 3,2 gr. va suyuq najosatlarda esa ochiq qo‘l kaftining suv turadigan qismiga teng miqdor yoyilishidir. Najasi xafifa kiyim va badanning to‘rtidan biridan oz miqdoriga yoyilsa, namozga mone emas. Igna uchi qadar mayda bo‘lgan siydik tomchisining ham zarari yo‘q.

Harom to‘shak yoki tuproqqa yotgan kishining terisi yoki oyog‘ining nami bilan ho‘l bo‘lib, oyoq yoki badanda najosat asorati ko‘rinsa, badan va oyoq harom bo‘ladi. Aks holda harom bo‘lmaydi.

Siqilganida suv chiqmaydigan darajada nam bo‘lgan harom kiyimga o‘ralgan pok va quruq kiyimlar ham harom bo‘lmaydi.

Quruq, iflos joyga yoyilgan nam kiyimlar ham yer undan nam bo‘lib qolsada, nopok bo‘lmaydi. Najas narsa ustidan esayotgan shamol kiyimga tegsa ham, uni iflos qilmaydi. Faqat kiyimda biror asorati qolsa, iflos bo‘ladi.

Najosat tekkan narsalar qanday tozalanadi?

Qonga o‘xshash ko‘rinib turgan najas bir marta yuvib tashlash bilan ketkaziladi. Batamom ketkazish qiyin bo‘lib, narsalarda najosat asorati (rang, hid kabi) qolsa, zarari yo‘q. Siydikka o‘xshash aniq ko‘rinmaydigan najosatlar uch marta yuvish va har bir yuvishdan so‘ng siqib tashlash bilan ketkaziladi. Libosga, badanga tekkan najaslar suv, sirka, gul suvi kabi suyuqliklar bilan yuvib poklanadi. Mahsi va shunga o‘xshash narsalar unsurli najosatdan nam bo‘lganida ham yerga yoki tuproqqa surtish bilan, qilich (pichoq) va unga o‘xshash narsalar esa, artib tozalash bilan poklanadi.

Yerning tozalanishi

Iflos bo‘lgan yer yuzasi quyosh yoki shamol tasirida Qurib, ustidagi najosat asorati yo‘qolgach, poklangan hisoblanadi. Bunday joyda namoz o‘qish joiz. Faqat u tuproqqa tayammum qilib bo‘lmaydi. Zero, tayammumda tuproq (najosatdan) pok bo‘lishi shart. Shuningdek, yerda o‘tib turgan daraxt va o‘tlar ham ustidagi najosat qurib yo‘qolgach, toza hisoblanadi.

Boshqa holga o‘tish bilan poklanish

Iflos bir narsa chirishi yoki yonib kul bo‘lishi bilan mohiyati o‘zgarsa, poklangan hisoblanadi. Libos yoki badanda qurib qolgan maniy qirib tashlansa, pok bo‘ladi. Agar qurimagan bo‘lsa, yuvib tozalanadi.

O‘lik hayvonlarning terisi va shunga o‘xshash narsalarning poklanishi

Inson va to‘ng‘izdan boshqa, go‘шти yeyilmaydigan o‘lik hayvonlarning terisi achchiqtosh, tuz va shunga o‘xshash dorivorlarni sepish orqali haqiqiy manoda, tuproq surish yoki quyoshda quritish orqali esa hukmiy manoda oshlash bilan hisoblanadi.

Izoh: O‘lik fil terisi ham oshlansa, halol. Chunki fil hukman vahshiy hayvonlar sarasiga kiradi. Zero, Payg‘ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, fil tishidan yasalgan taroq qo‘llagan edilar.

Go‘шти yeyilmaydigan hayvonlarning terilari, shariy so‘yish ("Bismilloh" aytish) bilan pok bo‘ladi. Go‘shlari esa shariy so‘yilsa ham, halol bo‘lmaydi.

Qon bormaydigan soch, tirnoq, shox va yog‘i bo‘lmagan suyakka o‘xshash azolar, hayvon o‘lgach, nopok hisoblanmaydi. Ammo asab tolalari nopokdir. Kiyikning mushk xaltasi, mushkning o‘zi kabi pokdir, yeyilishi joiz. Yovvoyi mushukning mushki ham pok bo‘lib, uning xushbo‘y hididan sepgan kishining namozi durustdir.

Takrorlash uchun savollar

1. Hayz, nifos va istihoza orasidagi farqni, har birining eng kam va eng ko‘p muddatlarini ayting.
2. Ikki hayz orasidagi eng qisqa va eng uzun poklik muddati qancha?
3. Hayz va nifos paytida bajarilishi harom bo‘lgan amallarni bayon qiling. Poklik holati qay tarzda to‘liq bo‘ladi, hayz va nifosda bo‘lgan ayol namoz va ro‘zani qazo qiladimi?
4. Junub va tahoratsiz bo‘lgan kishiga bajarish harom bo‘lgan amallarni bayon qiling.
5. Istihoza va shunga o‘xshash holatlarning hukmini tushuntirib bering.
6. Kishi qachon uzrli hisoblanadi? Uzrning davomiylik sharti bilan nihoyaga yetish shartini ayting. Uzrli kishi qanday tahorat qiladi va qanday hollarda tahorati buziladi?
7. Najosatning turlarini ayting, har biriga bittadan misol keltiring. Qancha miqdordagi najosat namozga mone hisoblanmaydi?
8. Ko‘zga ko‘rinadigan va ko‘rinmaydigan najosatlar qanday tozalanadi? Libos va badandagi najosat nima bilan poklanadi? Mahsi va shunga o‘xshash narsalar qanday tozalanadi?
9. O‘lik hayvonlarning terisi nima bilan poklanadi? O‘lim tirnoq va suyaklarning iflosligiga sabab bo‘ladimi? Kiyiklarning mushk xaltasi pokmi yo nopok?

NAMOZ KITOB

Vajib bo'lishining shartlari

Kishiga namoz o'qish farz bo'lishining uchta sharti bor: Islom, balog'at, aql. Lekin yetti yoshga to'lgan bolalar namoz o'qishga buyuriladi. O'n yoshga to'lganida ham namoz o'qimasa, o'rgatish maqsadida faqatgina qo'l bilan uriladi, tayoq bilan urilmaydi.

Izoh: Hadisi sharifda Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam "Farzandlaringiz yetti yoshga to'lgach, namoz o'qishga buyuringlar, o'n yoshga kirganida ham namoz o'qimasalar (engil) uringlar va yotoqlarini ajratinglar", deb marhamat qilganlar.

Vajib bo'lishining sababi

Vajib bo'lish sababi namoz vaqtlarining kirishidir. Namozning avvalgi vaqti kirishi bilan butun vaqtning bir qismida uni ado etish vajibdir.

Izoh: Namoz lug'atda duo degan manoni anglatadi. Shariatda esa boshlanishi iftitoh takbiri, oxiri salom bo'lgan maxsus harakat va lafzlardan iborat ibodatdir. Payg'ambarimizning, sollallohu alayhi va sallam, hijratlaridan bir yarim yil avval, Meroj kechasida farz qilingan.

Namoz vaqtlari

Bir kecha-kunduzda farz namozlarning besh vaqti bor:

1. Bomidod namozining vaqti subhi sodiqdan boshlab, quyosh chiqqunigachadir. Sharqdan yoyila boshlagan oppoq yorug'lik bomdod namozining vaqti kirganini bildiradi.
2. Peshin namozining vaqti quyoshning zavolidan har bir narsaning soyasi o'zidan ikki marta uzun bo'lgunichadir.
3. Asr namozining vaqti narsalarning soyasi o'zidan ikki marta uzun bo'lgan vaqtdan boshlab, quyosh botgunigacha davom etadi.
4. Shom namozining vaqti quyosh botganidan so'ng boshlanib, qizil shafaq yo'qolgunicha davom etadi.
5. Xufton va vitr namozlarining vaqti qizil shafaq yo'qolgan paytdan boshlanib, subhi sodiq kirgunigacha davom etadi. Vitr namozi hech qachon xufton namozidan avval o'qilmaydi.

Ikki farz namozning birga (jam) o'qilishi

Ikki farz namozni bir vaqtda o'qish (yani, jam qilish) uzr tufayli bo'lsa ham, joiz emas. Faqat Arafotda ihromda bo'lish va hojilar rahbari yoki uning vakiliga iqtido qilish sharti bilan peshin, asr namozlari peshin vaqti ichida, Muzdalifada esa shom va xufton namozlari xufton vaqti ichida jam qilib o'qiladi, Muzdalifaga ketayotib, yo'lda shom namozini o'qish joiz emas.

Mustahab bo'lgan namoz vaqtlari

1. Erkaklar uchun bomdod namozini so'nggi vaqtigacha kechiktirib o'qish.
2. Peshin namozini yoz paytida jazirama issiq yo'qolgunigacha kechiktirish, qish paytida esa tezroq o'qish, faqat havo bulutli bo'lganida biroz kechiktirish.
3. Asr namozini, quyoshga qaralsa, ko'z qamashmaydigan paytdan biroz avvalgi vaqtigacha kechiktirish, lekin havo bulutli kunlarda tezroq o'qish.
4. Shom namozini havo ochiq kunlarda tezroq (vaqt avvalida), havo bulutli kunlarda biroz kechiktirib

o'qish.

5. Xufton namozini tunning uchdan bir qismi o'tgunigacha kechiktirish, havo bulut kunlari tezroq o'qish. Uyg'onishiga ishonganlarning vitr namozini tunning so'nggi vaqtigacha kechiktirib o'qishi. Bu hukmlar soati bo'lmaganlar uchundir.

Ikki farz namozning birga (jam') o'qilishi

Ikki farz namozni bir vaqtda o'qish (ya'ni, jam' qilish) uzr tufayli bo'lsa ham, joiz emas. Faqat Arafot-da ihromda bo'lish va hojilar rahbari yoki uning vakiliga iqtido qilish sharti bilan peshin, asr namozlari peshin vaqti ichida, Muzdalifada esa shom va xufton namozlari xufton vaqti ichida jam' qilib o'qiladi, Muzdalifaga ketayotib, yo'lda shom namozini o'qish joiz emas.

Mustahab bo'lgan namoz vaqtlari

1. Erkaklar uchun bomdod namozini so'nggi vaqtigacha kechiktirib o'qish.
2. Peshin namozini yoz paytida jazirama issiq yo'qolguncha kechiktirish, qish paytida esa tezroq o'qish, faqat havo bulutli bo'lganida biroz kechiktirish.
3. Asr namozini, quyoshga qaralsa, ko'z qamashmaydigan paytdan biroz avvalgi vaqtigacha kechiktirish, lekin havo bulutli kunlarda tezroq o'qish.
4. Shom namozini havo ochiq kunlarda tezroq (vaqt avvalida), havo bulutli kunlarda biroz kechiktirib o'qish.
5. Xufton namozini tunning uchdan bir qismi o'tguniga-cha kechiktirish, havo bulut kunlari tezroq o'qish. Uyg'onishiga ishonganlarning vitr namozini tunning so'nggi vaqtigacha kechiktirib o'qishi. Bu hukmlar soati bo'lmaganlar uchundir.

Namoz o'qish makruh bo'lgan vaqtlar

Quyidagi uch vaqtda na farz va na bu vaqtlar kirmasidan avval zimmaga vojib bo'lgan namozlarni o'qish joiz emas.

1. Quyosh chiqishidan boshlab, ko'tarilgunigacha bo'lgan vaqtda.
2. Quyosh tik ko'tarilib (qiyomga kelib), g'arb sari mayl qilgunigacha bo'lgan vaqtda.
3. Quyosh sarg'aygan paytdan boshlab, botishigacha bo'lgan vaqtda.

Faqat quyosh botayotgan paytda o'qilayotgan asr namozish tamomlash, shu vaqtda o'qilgan oyatlarning tilovat sajda sini qilish hamda hozir bo'lgan mayitning janoza namozini o'qish karohat bilan joizdir.

Nafl va sunnat namoz o'qish makruh bo'lgan vaqtlar

1. Ikkinchi fajr (fajri sodiq) kimgach (bomdod namozining sunnatidan tashqari).
2. Bomdod namozining farzidan so'ng.
3. Asr namozining farzidan so'ng.
4. Shom namozining farzidan avval.
5. Juma kuni imom xutba o'qishga chiqishidan boshlab, juma namozi o'qib bo'lingunigacha.
6. Bomdod namozining sunnatidan tashqari, qaysi namoz bo'lmasin, muazzin takbir aytayotganida.
7. (Xoh uyda, xoh masjidida bo'lsin) hayit namozidani avval, hayit namozidan so'ng (faqat masjidida).
8. Arafot va Muzdalifada jam' qilib o'qilgan ikki namoz orasida.
9. Farz namozining vaqti juda kam qolganida (chunki nafl o'qiladigan bo'lsa, farz qazo bo'lib qolishi mumkin).

10. Kichik yoki katta hojat tang qilib turganida.
11. Nafsga xush kelgan taom dasturxonga tortilganida.
12. Namozdan chalg'ituvchi narsalarning yonida nafl namoz o'qish.

Azon va takbirning hukmlari

Muqimlikda va safarda bo'lsin, xoh yolg'iz, xoh jamoat bo'lib farz namozlarini o'z vaqtida yoki qazosini o'qish oldidan erkaklarning azon va takbir aytishlari sunnati muakkadadir. Ayollarga esa makruhdur.

Izoh: Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, bilan sahobalar bir kuni musulmonlarga namoz vaqti kirganini bildirish uchun biror usul yo vosita topish xususida suhbatlashib, eng ma'qul usulni izlashga kirishadilar. Barcha o'z fikrini ayta boshlaydi. Kimdir zang (qo'ng'iroq) chalinsin, dedi. Payg'ambarimiz "bu nasroniylar odatidir", debradqildilar. Kimdir "karnay (quvur) chalaylik" dedi. "Bu yahudiylar odatidir", dedilar Alloh Rasuli. Ba'zi sahobalar nog'ora chalishni taklif qildilar. Payg'ambarimiz: "Bu Bizans (sharqiy Rum) odatidir ", dedilar. Ba'zilar olov yoqaylik dedi. Sayg'ambarimiz: "Bu majusiylar odati", debqabul qilma-dilar. Kimdir "masjid tomiga bayroq. tikaylik, ko'rganlar namoz vaqti bo'lganini bilsin " dedi. Bu fikr ham Payg'ambarimizga yoqmadi. Aniq bir fikrga kelmasdan tarqalishdi. Abdulloh ibn Zayd ham ularning oralarida edi. O'sha kunni eslab shunday deydi: "O'sha tunda shunday xayol tushunchalar bilan uyquga yotdim. Uyqu va bedorlik aralash holatda chiroyli kiyingan bir kishini ko'rdim, Devor ustida qo'liga zang ushlagan holda menga tikilib o'tirardi. Unga: "Qo'lingdagini menga sotasanmi?" dedim.

— Nima qilasan ? — dedi.

— Namoz paytida u bilan musulmonlarni masjidga chaqiraman, dedim.

Bundan chiroyliroq usulni o'rgataymi? — dedi va o'rnidan turib, bizga ma'lum jumlar bilan azon aytdi. Biroz o'tirganidan so'ng yana turib, bizga ma'lum shaklda takbir aytdi. Ertalab uyg'ongach, darhol Rasulullohning, sollallohu alayhi va sallam, huzurlariga borib, tushda ko'rganlarimni so'zlab berdim. Shunda Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, "O'sha yashil libosli kishi sizga o'rgatgan jumlalarini Bilolga o'rgating, bizga aytib bersin. Uning ovozi chiroylidir ", dedilar. Biroz o'tgach, Hazrati Umar, roziyallohu anhu, kelib, vaziyatdan xabar topgach: "Xuddi shunday tushni men ham ko'rdim, lekin Abdulloh ibn Zayd biroz ertaroq, Harakat qilibdi ", dedilar. Bu orada bir necha sahobalar ham kelib xuddi shunday tush ko'rganlarini aytadilar. Bu xususda Nayg'ambarimizga ham alohida vahiy kelgan edi. Bir rivoyatga ko'ra, Xazrati Umar, roziyallohu anhu, ko'rgan tu-shini aytish uchun, erta tong Payg'ambarimizning huzurlariga yuguradilar. U zot, sollallohu alayhi va sallam, o'zlariga ham shunday vahiy kelganini aytadilar. Demak, azon bugungi jumalari bilan arab tilida ba'zi sahobalarga tush, Payg'ambarimizga esa, vahiy orqali o'rgatilgan. Shu bois azon lafzlarini o'zgartirish, boshqa tilda aytish, tush va ilhom orqali ma'lum qilingan ilohiy maqsadga zid bo'ladi.

Azon

Azon avvalida to'rt, oxirida ikki marta takbir (Allohu Akbar) deyiladi. Shahodatlar "Ashhadu alla ilaha illalloh" va "Ashhadu anna Muhammadar rasululloh" lafzlarida tarji' (ya'ni, jumlalarini baland ovozda aytishdan avval ichida aytib olish) qilinmaydi (tarji' Shofe'iy mazhabida sunnat, Imomi A'zam mazhabiga ko'ra, makruhdur).

Takbir xuddi azon kabi aytiladi. Faqat bomdod namo-zining azonida "Hayya alal falah" jumlasidan so'ng, "As-salotu xoyrum min an-navm" va barcha farz namozlarning takbirlarida ikki marta "Qod qomatis solah" deyiladi. Azon jumalari alohida-alohida cho'zib aytilsa, takbir juft-juft qilib, tezroq aytiladi.

Arabchadan boshqa tilda azon aytish

Ma'nolarini to'la ifoda qilsa ham, azon va takbirni arabchadan boshqa tillarda aytish joiz emas.

Muazzinga oid mustahab amallar

1. Muazzinning solih kishi bo'lishi.
2. Azonning sunnatlarini va vaqqini bilish.
3. Azonni tahorat bilan aytish.

4. Azonni tahorat bilan va qiblaga yuzlanib aytish (faqat musofirning miniladigan hayvon yoki transport vositasi ustida bo'lishi bundan mustasno).

5. Azon aytayotganida ovozning uzoqroqqa ketishi uchun barmoqlar bilan quloqlarni berkitib olish.

6. "Hayya alas-solah"ni aytganida yuzini o'ngga va "Hayya alal-falah"ni aytganida chapga burishi yoki minoradan boshini chiqarish.

7. Mustahab bo'lgan vaqtga rioya qilish bilan birga jamoatning namozga yetishuvini o'ylab azon bilan takbir orasida ozroq kutib turish.

Shuningdek, shom namozida uch qisqa oyat o'qiladigan yoki uch qadam bosadigan darajada kutiladi.

Azonning makruhlari

1. Azon kalimalarini noto'g'ri talaffuz qilish yoki qo'shiqqa o'xshati` aytish (talqin).

2. Tahoratsiz azon va takbir aytish.

3. Junub holatda azon aytish.

4. Balog'atga yetmagal bolaning, telba, mast, ayol, fosiq (gunohi kabira qilib, shariat amrlarini bajarmagan kishi) va o'tirgan shaxslarning azon aytishlari ham makruhdir. Bunday hollarda azonni takror aytish mustahabdir. Takbir takror aytilmaydi. Juma kuni (uzr bilan juma namozini qazo qilganlar) peshin namozi uchun azon va takbir aytishlari makruhdir.

Qazo namozlarida azon

Qazo namozlarini o'qish ubhun aron va takbir aytiladi. Bir necha qazo namozini bir vaqtda o'qish uchun dastlabkisida azon va takbir aytiladi. Qolganlarida azon tark qilinsa ham, takbirni tark qilish makruhdir.

Azon eshitilganida nima deyiladi?

Azon aytilganida to'xtab, uni eshitish, azon jumllarini taqrorlash odobdandir. Faqat Hayya alas-solah" va "Hayya alal-falah"dan so'ngra (La havla vala quvvata illa billah) hamda bomdod namozida ("As-solatu xoyrum min an-navm") jumllaridan so'ng, "Sodaqta va barorta" (to'g'ri aytding) yoki "Mashaalloh", (Alloh xohlagan narsa bo'ladi) deqdi. Azon tamomlaygach, muazzin va eshitgan kishilar quyidagi vasila duosini o'qiydilar:

Allohumma robba hazihid-da'vatit-tammah. Vas-solatil qoimah, ati Muhammadanil variylata val faziylah. Vab'ashu maqomam mahmudanidlaziy va'adtah. Varzuqka shafa'atahu yavmal qiyamah. Innaka la tuxliful mi'ad!

Ma'nosi: "Ey ushbu komil da'vat (azon) va namozning hapiqiy egasi bo'lgan Allohim! Muhammadga, sollallohu alayhi va sallam, shafatchilik salohiyatini va oliy martabani bergin. Va u

zotni O'zing va'da qilgan Mahmud - jannatidagi eng go'zal maqomga erishtirsin!

Namozning shartlari

Namozning durust bo'lishi uchun quyidagi shartlar lozimdir:

1. Hadas (tahoratsizlik, junub, hayz va nifos)dan poklanish.
2. Vujud, libos va namoz o'qiladigan joyning namoz durustligiga mone' bo'luvchi najosatlardan pok bo'lishi, oyoq, qo'l, tizza va peshona qo'yiladigan joylarning toza bo'lishi ham shart.
3. Avrat joylarning to'silgan bo'lishi. Yoqa yoki etakdan (avrat joylari) ko'rinib qolishining zarari yo'q.

Izoh: Boshqa bir narsa bilan aloqasi, bog'lanishi bo'lgan narsa o'sha boshqa narsaning ichida bo'lsa, rukn deb ataladi. Masalan, namozda ruku qilish kabi. Agar u o'sha boshqa narsaga hech bir ta'sir ko'rsatmay, faqat unga olib boruvchi bo'lsa, sabab deb nomlanadi. Masalan, namozning farz bo'lishi uchun vaqtning kirishi kabi. Agar unga olib boruvchi narsa o'sha boshqa narsaga tayangan bo'lsa, u shart deb ataladi. Masalan, namozga tahorat qilish kabi. Agar unga tayanmagan bo'lsa, alomat deyildi. Masalan, namozga azon aytish kabi. Demak, shart narsaning tashqarisida bo'lib, o'sha narsaning mavjudligi unga tayangan sababdir. Rukn esa, har qanday bir narsaning ichida bo'lib, o'sha narsaning mavjudiyati unga tayangan sababdir.

4. Qiblaga yuzlanish. Makkada Ka'bani ko'rib turganlar uchun Ka'baning o'ziga, ko'ra olmaganlar uchun Ka'ba tomonga yuzlanish farzdir.

5. Namoz vaqtining kirishi.
6. Vaqt kirganiga qanoat hosil qilish.
7. Niyat qilmoq.
8. Niyatdan so'ng darhol takbiri tahrima qilish.
9. Takbiri tahrimini tik turgan holda rukuga egilmasdan avval qilish.
10. Niyatni iftitoh takbiridan oldin qilish.
11. Iftitoh takbirini o'zi eshitadigan darajada balandroq aytish.
12. Iqtido qilgan kishining (namozga niyat qilish bilan birga) imomga iqtido qilishga ham niyat qilishi.
13. Qaysi vaqtning farz yoki vojib namozi o'qilishini niyat qilish.
14. Nafl namozlardan boshqa (farz va vojib) namozlarni tik turgan holda o'qish.
15. Farz namozlarining ikki rakatida, vitr va nafl namozlarining barcha rakatlarida, Kur'ondan bir oyat bo'lsa ham qiroat qilish.

16. Jamoat qiroat qilmaydi. Imom jahran o'qiganida eshitadi, maxfiy o'qiganida esa jim turadi. Iqtido qilgan kishining qiroat qilishi tahriman makruhdur.

17. Ruku qilish.

18. Peshona botib ketmaydigan joyga sajda qilish. Paxta, somon, guruch, tariq va shunga o'xshash narsalar ustiga sajda qilish durust emas. Chunki bunda peshona barqaror bo'lmaydi. Agar bu narsalar maxsus qopga joylangan bo'lsa ham, sajda qilayotganida peshona bilan burunning qattiq joyini yerga tekkizish vojibdir. Faqat burunning o'zini yerga qo'yish, peshonada biror uzb bo'lmasa, joiz emas.

19. Sajda qilinadigan joyning oyoqlar turgan joydan yarim ziro'daf (taqriban 25 sm) baland bo'lganligi. Yarim ziro'dan baland joyga sajda qilish joiz emas. Faqat joy torligi tufayli ayni namozni o'qiyotgan boshqa kishining yelkasiga sajda qilish mumkin.

20. Sahdada iiki qo'l kaftini, ikki tizzani, ikki oyoq barmoqlari uchini yerga qo'yish, (oyoqlarning (yoka oyoq barmoqlarining) ustini yerfa tekkizish joiz emas)

21. Rukuni sajdadan avval qilish.

22. Birinchi sajdadan so'ng boshini ko'tarib, o'tirishga yaqin holda oz fursat turish.

23. Ikkinchi sajdani ado etish (ikkinchi sajdada ham birinchi sajdada kabi farzdir).

24. Namoz so'ngida "Attahiyyatu" (tashahhud o'qish miqdoricha o'tirish).

Izoh: Bu hukm Ibn Mas'ud, roziyallohu anhu, Payg'ambarimizdan, sollallo'u alayhi va sallam, rivoyat qilgan hadis sharifdan chiqarilg'n, ya'fi, Payf'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, Ibn Mas'udga, roziyallohu anhu, "Attahiyyatu "ni o'rgatgach, "Buni o'tirib o'qiganingdan so'ng namoxingni tamomlaean bo'lasan", deb namo:ni tamomlash tashahhud o'qishiga yoki shuncha miqdor o'tirishga bog'liq ekanini ba9on qiladilar.

25. Namozning barcha arkonlarini uxlamay ado qilish.

26. Namozning sqnnat va farzlarini bir-biridan `jpata bilish, uning shakl va harakatlarini bilish. Farz namozining farr ekaniga ishonish, toki farz namozni naf, sifatida o'qimasin.

Namozning ruknlari

Yuqorida azon qilingan shartlardan quyidagilari namozning ruknlari hisoblanadi:

1. Qiyom (tik turmoq).

2. Qiroat

3. Ruku.

4. Sajda.

Izoh: Namoz ibodatlarining eng fazilatlisi bo'lsa, sajds namozning eng muhim ruknidir. Payg'aibarimiz, sollallohu alayhi ta sallam, sajda haqida shunday deydilar: "Banda ning Parvardigoriga eng yaqin bo'lgan payti sajda holatidir Sajda qilgan holda Allohga ko'p-ko'p duo qilinglar". Sajds holida jonfing manmanlik va ustunlik da'volarini tashlab, kamtarinlik ramzi bo'lgan tuproqqa teng joylashuvi Alloh huzurida e'tiborlidir. Ibodatlarinc eng muhimi bo'lgan, namoz, insonning nafs va shayton vasvasa qilayotgan manmanlik va kibr-havo tuyg'ularidan qutulib, buyuk Parvardigory xuzurida o'zining ojiz va zaif banda ekanini tan olishidir. Namoz mo'minning me'rojidir va uning eng fazilatlisi xushu'-xuzu', ichida tavoze' bilan ado qilinganidir.

5. Oxirgi qa'dada kamida tashahhud o'qish miqdoricha o'tirish.

Izoh: Namoz shartlarining bir qismi (tahorat qilish, avrat joylarini yopish, qiblaga yuzlanish, vaqtning kirishi, niyat, iftito takbiri kabi) namozni boshlashning durustligi shartlari, qolgani esa namozni davom ettirish durustligining shartlaridir.

Qavilmagan kiyimning bir tarafi harom bo'lsa, ikkinchi toza tarafini to'shab, ustida namoz o'qish joizdir.

Namoz o'qiyotgan kishi sallasining ikki uchidan biri iflos bo'lsa, uni pastga osiltirib, toza tomonini boshida qoldirsa, harakatlanganida toza tomonning iflos uchy qimirlamasa, (bunday salla bilan o'qilgan) namoz joizdir. Agar bunda sallaning iflos uchi ham qimirlasa, u bilan namoz o'qish joiz emas. Chunki toza tomoni harakatlanganida sallaning iflos uchi qimirlasa, u sallaning asosiy qismidan hisoblanadi. Kishining libosida namozga mone' bo'ladigan miqdorda najosat bo'lib, uni ketkazishga suv yoki biror boshqa suyuqlik topa olmasa, o'sha holatda namoz o'qiydi. Suv topilsa, namozni qayta o'qishi shart emas.

Avrat joylarini yopa olmagan kishining namozi

"Avrat" so'zining lug'aviy ma'nosi ayb, kamchilik demoqdir. Boshqalarga ko'rsatish yoki ularga qarash jirkanch va uyat bo'lgani uchun insonning ba'zi joylari avrat deyiladi.

Avrat joylarni belgilashga ko'ra insonlar uch qismga ajratiladi:

1. Xoh ozod, xoh qul bo'lsin, erkaklarning kindigidan tizzasining ostigacha bo'lgan qismi avratdir. Tizzasining ko'zi ham avrat hisoblanadi.

2. Joriyalarning, erkaklarda avrat hisoblangan joylari bilan bir qatorda, qorni va orqasi ham avratdir.

3. Ozod ayollarning yuzi, qo'li va oyoqlaridan (to'piqdan past) tashqari butun vujudlari tamomi

avratdir. Kiyim ostidan tananing rangi ko‘rinib tursa, avrat berkitilgan hisoblanmaydi. Olimlarning fikriga ko‘ra, avrat joylarning avratligi ularning egasi uchun bo‘lmay, balki boshqalar uchundir. Masalan, namoz davomida boshqalar qarashi harom bo‘lgan a‘zoga kishining nazari tushsa, namozga hech zarar yetmaydi.

Izoh: Rivoyat qilishlaricha, Oyisha, roziyallohu anho, shunday degan ekanlar: "Shuncha yil birga hayot kechirib, na men u zotning avrat joyini ko‘rdim, na u zot mening avratimni ko‘rdilar". Ajabo, bugungi kunda shunday zarofat sohibi bo‘lgan Payg‘ambarning, sollallohu alayhi va sallam, diniga mansub bo‘lganlardan necha kishi bu xususda ul zotning Haqiqiy ummati bo‘lishga loyiq ekan-a?

1. Ipak, quruq hashak yoki loy bo‘lsin, avrat joylarini berkitadigan bir narsa topa olmagan kishi, o‘sha holatda Namozini o‘qiydi va keyinchalik uni takror o‘qimaydi.

2. Biror shaxsning ruxsati bilan bo‘lsin, avrat joyini berkitadigan to‘rtidan bir qismi toza bir narsani topgan kishining avratini yopmasdan namoz o‘qishi joiz emas.

3. Agar u topgan narsaning to‘rtidan bir qismidan kam qismi pok bo‘lsa, xohlasa, avratini yopib, xohlasa avratlari ochiq holda namozini o‘qishi mumkin.

4. Butunlay iflos kiyim bilan namoz o‘qish yalang‘och holda namoz o‘qishdan afzalroqdir.

5. Avrat joyining bir qismini yopishga yetadigan narsa topgan kishining undan foydalanishi vojibdir. Hech bo‘lmasa, oddiy va orqasini berkitadi. Faqat bir tomonini yopishga yetadigan bo‘lsa, (ruku va sajdada nojo‘ya holat bo‘lgani uchun) orqasini, ba‘zi olimlarga ko‘ra esa, (qiblaga qaraYagani uchun) oldini berkitadi.

Yalang‘och kishilarning namozi

Yalang‘och kishilar oyoqlarini qibla tarafga uzatib, namozini o‘tirgan holda o‘qishi, ruku va sajdalarni bosh ishorasi bilan ado etishi mustahabdir. Yalang‘och kishi tik gurgan holda namoz o‘qiydigan bo‘lsa, ruku va sajdalarni bosh ishorasi bilan yoki to‘liq ado etishi durustdir.

Avrat. Erkakning avrat joyi kindik ostidan tizzasining ostigachadir. Joriyalarning esa, bunga qo‘shimcha qorni va orqasi ham avratdir. Hur ayollarning yuzi, qo‘llari va qadamlaridan tashqari butun vujudi avratdir.

Avrat joylarning ochilishi. Avrat joylardan birining to‘rtidan bir qismi ochilsa, namoz durust bo‘lmaydi. Alohida-alohida avratlardan biroz-biroz ochilib, to‘plami eng kichik avrat joyining to‘rtidan biriga teng bo‘lsa ham, namoz durust bo‘lmaydi. Agar kam bo‘lsa, namozga mone’ emas.

Qiblaga yuzlanish

1. Kasalligi tufayli yoki mingan hayvonidan tusha olmasligi yoki biror dushmandan qo‘rqqani uchun qiblaga yuzlana olmaydigan kishining qiblasi kuchi yetgan va u xotirjam bo‘lgan tarafdur.

2. Namoz o‘qiydigan kishi qibla tomondan shubha qilsa-yu, yonida aytib beradigan kishi yoki mehrob bo‘lmasad izlanadi va qalbi qaysi tomonga moyil bo‘lsa, o‘sha tomonga qarab namoz o‘qiydi.

3. Keyinchalik yanglish tomonga yuzlanganini anglasa ham, namozini takror o‘qimaydi.

4. Agar namoz davomida xato qilganini anglasa, to‘g‘ri tomonga yuzlanib, namozni davom ettiradi.

5. Qiblani surishtirmay namozni boshlagan bo‘lsa, namozni tugatgach, qiblani to‘g‘ri topgani aniq bo‘lsa, namozi durust bo‘ladi.

6. Qiblani surishtirmay, izlamay namoz boshlab, to‘g‘ri topganini namoz davomida anglasa, namozi buziladi. Shuningdek, qiblani to‘g‘ri topganini aslo bilmaganida ham namozi fosid bo‘ladi.

7. Korong‘u joyda bir jamoatdan har bir kishi o‘zicha qiblani qidirib, qalbi moyil bo‘lgan tomonga yuzlanib jamoat bilan namoz o‘qisa, ular imomning qaysi tomonga yuzlanganini bilmasalar ham (imomdan oldinga o‘tib ketganlaridan boshqa, barchasining) namozi durustdir.

Izoh: Bu xususda Amr ibn Uqba shunday deydi: "Qorong‘u bir tunda Payg‘ambarimiz, sollallohu

alayhi va sallam, bilan birga edik. Hamma qalbi moyil bo'lgan tomonga yuzlanib, namoz o'qirdi. Ertasiga bu holatni Alloh Rasuliga eslatdik. Shunda, "Qaysi tomonga yuzlansangiz, Allohni o'sha tomonda topasiz" mazmunidagi oyati karima nozil bo'ldi.

Qiblani qidirib, to'g'ri tarafga yuzlanish, iflos suv idishlari ichidan tozasini yoki iflos kiyimlar orasidan tozasini qidirishga o'xshamaydi. Libos va suv idishlarini toza deb tanlab olinganidan so'ng, iflos ekani ma'lum bo'lsa, ular bilan o'qilgan namozlarni takror o'qish shart bo'ladi. Ammo qibla bunday emasdir. Qibla islomiyatning dastlabki yillari Baytul Maqdis edi. Keyinchalik Ka'ba qibla bo'ldi, Baytul Maqdisning hech bir fazilati bo'lmaganida Alloh taolo musulmonlarning namozda u tomonga yuzlanishlariga ruxsat berarmidi? Demakki, qiblaning asosi ma'lum bir tomonga yuzlanish emas, balki o'sha tomonlarning Yaratuvchisi va haqiqiy egasi Allohga yuzlanishdir.

Namozning vojiblari

Namozning o'n sakkizta vojiblari bor:

1. Fotiha surasini o'qish.
2. Farz namozlarining ikki rakatida, vitr vojib va nafl (sunnat) namozlarning barcha rakatlarida, Fotiha surasidan so'nt qisqa bir sura yoki uchta qisqa oyat o'qish.
3. Farz namozlarning birinchi va ikkinchi rakatlarida qiroat qilish. Farz namozlarning ikki rakatida qiroat qilish farz bo'lsa, birinchi va ikkinchi rakatda qiroatni qilish vojib.

4. Fotiha surasini zam suradan avval o'qish.
5. Sajdada peshona bilan birga burunni yerga tekkizish.
6. Har rakatning ikkinchi sajdasi namozning boshqa rukniga o'tmasdan avval qilish.
7. Namozning ruknlarini itmi'non bilan (o'rinlatib, shoshmay) ado etish.
8. Uch va to'rt rakatli namozlarda qa'dai uula — oldingi qa'dani bajarish.
9. Oldingi qa'dada tashahhud o'qish.
10. Oxirgi qa'dada tashahhud o'qish.
11. Dastlabki qa'dada tashahhud o'qigach, darhol uchinchi rakatga turmoq.

Izoh: Birinchi tashahhuddan so'ng, uchinchi rakatga turmasdan, namoz ruknlaridan birini bajara oladigan miqdorda kechiksa, farz bo'lgan turishni kechiktirgani uchun sahv sajdasi qilish zarur. Faqihlar, kishi birinchi tashahhuddan so'ng, "Allohumma solli 'ala Muhammad..." desa, farzni kechiktirgan hisoblanadi va sahv sajdasi qilishi lozim deganlar.

12. Namoz so'ngida salom berish.
13. Vitr namozida Qunut duosini o'qish.
14. Hayit namozida vojib takbirlarni aytish.
15. Barcha namozlarni "Allohu akbar" bilan boshlash.
16. Hayit namozining ikkinchi rakatida ruku takbirlarini aytish.
17. Jamoat bilan o'qilgan jum'a, hayit va Ramazonda tarovih, vitr namozlarining har rakatida, bomdod, shom hamda xufton namozlarining dastlabki ikki rakatida jahran (baland ovozda) qiroat qilish.

18. Jamoat bilan o'qilgan peshin va asr namozlari-ning barcha rakatida, shom namozining uchinchi hamda xufton namozining uchinchi va to'rtinchi rakatlarida, kunduzi o'qilgan xufya nafl (sunnat) namozlarning har rakatida xufya, faqat o'zi eshitadigan darajada qiroat qilmoq. Yolg'iz namoz o'qigan kishi imom jahran o'qiydigan (bomdod, shom va xufton) namozlarida nafl namoz o'qigan kishidek, xohlasa xufya, xohlasa jahran qiroat qiladi.

Xufton namozining birinchi va ikkinchi rakatlarida zam surani tark qilgan kishi, uchinchi va to'rtinchi rakatlarda Fotihadan so'ng jahran zam sura o'qiydi, ammo faqatgina Fotihani tark etgan bo'lsa, oxirgi rakatlarda uni takrorlamaydi.

Namozning sunnatlari

Quyidagilar namozning sunnatlaridir:

1. Takbiri tahrima uchun erkaklar va joriyalarning qo'llarini quloqlarining yumshoq joyigacha va ozod ayollarning qo'llarini yelkalarigacha ko'tarishlari.
 2. Takbiri tahrima uchun qo'llarni ko'tarayotganida barmoqlarni o'z holicha erkin tutish.
 3. Imomga iqtido qilgan kishining takbiri tahrimini imomdan so'ng darhol aytishi.
 4. Erkaklar uchun takbiri tahrimadan so'ng qo'llarini yonlariga tushirmay, o'ng qo'lining bosh va kichkina barmoqlarini chap bilakka halqa shaklida o'tkazish va o'ng qo'l kaftini chap qo'lining ustiga qo'yib, kindik ostida tutish.
 5. Ayollarning o'ng qo'l kaftini chap qo'l kafti ustiga qo'yib, ko'kraklari ustida tutishlari.
 6. Dastlabki rakatda sano o'qish.
 7. Dastlabki rakatda sanodan so'ng Fotihani boshlashdan avval taavvuz aytish.
 8. Har bir rakatda Fotihadan avval "Bismilloh" aytish.
 9. Fotihadan so'ng yashirin "Omin" demoq.
 10. Imomga iqtido qilgan va yolg'iz namoz o'qigan kishining "Sami'allohu liman hamidah" degach, tahmid — "Robbana lakal hamd" aytishi.
 11. Sanoni, taavvuzni, Bismillohni, Fotihadan so'nggi Ominni va tahmidni xufya aytish.
 12. Takbiri tahrima aytayotganida boshni egmay tik turish.
 13. Imomning takbirlar va "Sami'allohu liman hamidah"ni jahran aytishi.
 14. Qiyomda ikki oyoq orasini to'rt barmoq kengligida tutish.
 15. Muqim kishi uchun bomdod va peshin namozlarida tivoli mufassaldan, asr va xufton namozlarida avsati mufassaldan, shom namozida qisari mufassaldan zam sura o'qish.
- Izoh: Hujurot surasidan Buruj surasigacha tivoli mufassal; Buruj surasidan Bayyina surasigacha avsati mufassal, Bayyina surasidan Qur'oni karimning oxirigacha bo'lgaya suralar qisari mufassal deyiladi.*
- Musofirlar xohlagan surani o'qiyveradilar.
16. Bomdod namozining ikkinchi rakatida birinchi rakatdagidan ko'ra qisqaroq zam sura o'qish.
 17. Ruku qilayotganida takbir (Allohu akbar) aytish.
 18. Rukuda uch marta "Subhanna robbiyal azim" deyish.
 19. Rukuda tizzalarini qo'llari bilan ushlamoq.
 20. Erkaklarning rukuda tizzalarini barmoqlar orasini ochiq tutgan holda, ayollarning esa barmoqlar orasini ochmay ushlashlari.
 21. Rukuda erkaklarning tizzalarini to'g'ri tutishlari (ayollar biroz egib turadilar).
 22. Rukuda orqani tekis tutish.
 23. Rukuda boshni to'g'ri, orqa bilan bir tekisda tutish.
 24. Rukudan turish.
 25. Rukudan tik bo'lgach, a'zolar halovat topgunicha biroz turmoq.
 26. Sajdaga borishda avval tizzalarni, so'ngra qo'llarni, so'ng esa yuzni yerga qo'yish.
 27. Sajdadan turishda buning aksini qilmoq.
 28. Sajdaga borishda takbir aytish.
 29. Sajdadan turishda takbir aytish.
 30. Ikki qo'lining orasiga sajda qilmoq.
 31. Sajdada uch marta tasbeh (Subhana robbiyal a'la) aytish.
 32. Sajdada erkaklarning qornini sonlardan uzoqroq tutishlari.
 33. Sajdada erkaqlarning tirsaklarni yonlaridan uzoq-roq tutishlari.
 34. Erkaklarning sajda bilaklarni yerdan uzoq tutishlari.
 35. Ayollarning sajda qo'llarini yonlariga, qorinlarini sonlariga tekkizib turishlari.

36. Sajdadan bosh ko'tarish.
37. Ikki sajda orasida o'tirmoq.
38. Ikki sajda orasidagi o'tirishda qo'llarni tashahhudagidek tizzalar ustiga qo'ymoq.
39. Ikki sajda orasidagi o'tirishda va tashahhud o'qishda erkaklarning chap oyoqlarini yoyib, o'ng oyoqni barmoqlar uchini qiblagga qaratib, tik tutgan holda, chap oyoq ustiga o'tirishlari.
40. To'rt rakatli farz namozlarining uchinchi va to'rtinchi rakatlarida Fotiha surasini o'qish.
41. Qa'dai oxirda Payg'ambarimizga, sollallohu alayhi va sallam, salavot aytish.
42. Salavotdan so'ng Qur'on va hadis lafzlariga o'xshash jumlar bilan duo qilish.
43. Salom berishda boshni avval o'ng, keyin chap tomonga burish.
44. Imomning har ikki tomonga salom berayotganida jamoatni, himoya qiluvchi farishtalarni va solih jinlarni niyat qilish.
45. Iqtido qilgan kishining, imom o'ng tomonda bo'lsa, o'ngga bergan, chapda bo'lsa, chapga bergan, oldida bo'lsa har ikki tomonga bergan salomida imomni, jamoatdagi birodarlarini, himoya qiluvchi farishtalarni va solih jinlarni niyat qilishi.
46. Yolg'iz namoz o'qigan kishining salomlarda faqat farishtalarni niyat qilish.
47. Imomning ikkinchi salomni birinchisiga nisbatan pastroq ovozdada berishi.
48. Jamoat salomini imomning salomiga ergashtirishi.
49. Salomni o'ngdan boshlamoq.
50. Namozga kech kelgan masbuq kishining imom namozdan chiqishini (ikkinchi salomni ham berishini) kutishi.

Namozning odoblari

1. Erkaklarning takbiri tahrima aytishda qo'llarini ko'ylakning yengidan chiqarishlari.
2. Qiyomda sajda qiladigan joyga, rukuda oyoq ustiga, sajdada burunga, qa'dalarda ko'krakka va salom berayotganida yelkaga qaramoq.
3. Iloji boricha yo'talmaslikka harakat qilish.
4. Esnash kelganida og'izni ochmaslik.
5. Muazzin "Hayya alas solah" deganida namozga turish.
6. Muazzin "Qod qomatis-solah" deganida imomning namozni boshlashi.

Namoz o'qish tartibi

Erkaklar namozni boshlamoqchi bo'lsalar dilda uni o'qishni niyat qilib qo'llarini yenglaridan chiqargan holda, quloqlar yumshog'igacha ko'tarish bilan birga "Allohu akbar", deb tahrima takbirini aytadi (bunda takbirdagi "a" tovushlari cho'zilmaydi. So'ng kechiktirmay, qo'llarini — o'ng qo'lini chap qo'lining ustida tutgan holda kindigining ostiga qo'yadi. So'ngra sano tasbehini o'qiydi:

Subhanakallohumma va bihamdika va tabarokasmuka va taa'la jadduka va la ilaha g'oyruk.

Ma'nosi: "Allohim!Sening noming muborakdir. Shon-sharafiging ulug'dir. Sendan o'zga iloh yo'qdir".

Sano doimo namoz boshlanayotganida o'qiladi. So'ngra qiroat qilish uchun taavvuz aytiladi. Namozga kechikib kelgan kishi ham taavvuz aytishi lozim. Imom hayit namozlarida taavvuzni takbirlardan so'ng aytadi. Chunki takbirlardan so'ng qiroat qilinadi. Keyin xufya "Bismilloh" aytiladi. "Bismilloh" har rakatda Fotiha surasidan avval aytiladi. Fotiha surasi o'qilgach, imom va muqtdiy ichlarida "Omin" deydilar.

Bundan so'ng imom yoki yolg'iz namoz o'qiyotgan kishi bir sura yoki uch qisqa oyat o'qiydi. Jamoat imom jahran o'qiyotganida, Fotiha surasi tamom bo'lgach, yashirincha omin deydi. So'ngra (har bir namozxon) takbir aytib, a'zolar halovat topgan holda, ruku qiladi.

Rukuda bosh bilan orqasini bir tekis tutadi, barmoqlari orasini ochgan holda tizzalarini ushlaydi va kamida uch marta — "Subhana robbiyal 'azim", deb tasbeh aytadi.

So'ngra xoh imom bo'lsin, xoh yolg'iz o'qiyotgan bo'lsin, "Samiallohu liman hamidah", deb rukudan boshini ko'taradi va tik turadi. Muktadiy esa, faqatgina "Robbana lakal hamd", deydi.

So'ngra "Allohu akbar" deb sajdaga boradi: avval tizzasini, so'ngra qo'llarini va yuzini, peshonasini va burnini ikki qo'lining orasiga olgan holda yerga qo'yadi: bu holda qaror topgach, kamida uch marta "Subhana robbiyal a'la" — deb tasbeh aytadi. Sajdada qo'l va oyoq barmoqlarini qibla tomonga yo'naltiradi, tiqilinch bo'lmagan paytlarda qornini sonlaridan, tirsaklarini yonla-ridan uzoqroq tutadi. Ayollar sajda qilayotganida qo'llarini yonlariga yopishtirib, qorinlarini sonlariga tekkizadilar.

So'ngra "Allohu akbar" deb, boshini sajdadan ko'taradi va a'zolar qaror topgunicha o'tiradi. Ikki sajdada orasida barmoqlari uchini tizza bilan teng holda oyoq ustiga qo'yadilar. Keyin yana "Allohu akbar", deb ikkinchi sajdaga boradilar va xuddi avvalgidek, kamida uch marta tasbeh aytadilar. So'ng yana "Allohu akbar", deb, avval boshini, so'ng qo'llarini, keyin esa tizzalarini ko'taradilar. Turayotib, yerga tayanish yoki o'tirib olish mumkin emas.

Ikkinchi rakat ham aynan birinchi rakat kabi o'qiladi. Faqat sano va taavvuz aytilmaydi.

Qo'lni ko'tarish sunnat bo'lgan holatlar

1. Barcha namozlarni boshlashda.
2. Vitr namozining qunut duosi takbirida.
3. Hayit namozining ziyoda takbirlarini aytishda.
4. Hojilar Ka'bani ko'rganlarida.
5. Hajarul Asvadni istilom (ishora) qilib, qo'llarini o'pishda.
6. Safo va Marvaga chiqishda.
7. Arafot va Muzdalifada vuquf qilishda.
8. Minoda birinchi va o'rtanchi aqabalarga tosh otib bo'lgach.
9. Barcha namozlardan so'ng tasbehdan avval duo qilish uchun qo'llarni ko'tarish sunnatdir.

Ikkinchi rakatning sajdalaridan so'ng namoz o'qiyotgan kishi chap oyog'ini to'shab ustiga o'tiradi va o'ng oyog'i barmoqlarini qibla tomonga yo'nalgan holda tikka qiladi. Qo'llarni barmoqlarini erkin tutib tizzasining ustiga qo'yadi. Ayollar sonlarining ustiga o'tirib, oyoqlarini o'ng tomonga chiqaradilar. So'ngra tashahhud o'qiydilar.

Dastlabki qa'dada tashahhudga hech narsa qo'shilmaydi.

Farz namozlarning uchinchi yo to'rtinchi rakatlarida faqat Fotiha surasini o'qiydi. So'ngra ruku, sajdada qili tashahhud o'qigach, Payg'ambarimizga, sollallohu alayhi v sallam, salavot aytadi. So'ngra Qur'on va hadisdan olingan jumlar bilan duo qiladi. ("Robbana atina" va "Al lohummag'firliyy" ga o'xshash). So'ngra yuqorida aytilgan tartibda o'zi bilan birga jamoatni va himoya qiluvchi farish talarni niyat qilgan holda, avval o'ngga, keyin chapga "As salomu alaykum va rahmatulloh" deb salom beradi.

Imomlikning hukmi

Imomat azon aytishdan ham fazilatliroqdir. Jamoa bilan namoz o'qish hech qanday uzri bo'lmagan barcha erkaklar uchun ta'kidlangan sunnatdir.

Imomning durust bo'lish shartlari

Sog'lom erkaklarning imom bo'lishi uchun quyidagi shartlar mavjud bo'lishi lozim:

1. Imomning musulmon (komil imon egasi) bo'lishi.
2. Balog'atga yetgan kishi bo'lishi.

3. Aqdli bo'lishi.
4. Erkak bo'lishi (ayollarning erkaklarga imom bo'lishi joiz emas).
5. Namoz sahih bo'ladigan darajada Qur'oni karimdan yodo'qiy olishi.
6. Uzrli bo'lmasligi, duduq bo'lmasligi. Tahorat va satri avrat kabi namozning boshqa shartlariga ham ega bo'lishi kerak.

Imomga iqtido qilishning sahih bo'lish shartlari

Imomga iqtido sahih bo'lishi uchun o'n to'rt shart mavjud:

1. Muqtadiyning takbiri tahrira aytishda imomga iqtido etishni niyat qilishi.
2. Imomning ayollarni unga iqtido qilishlari uchun imomlikka niyat qilishi.
3. Imomning to'piqlari jamoatning to'piqlaridan oldinroqda bo'lishi.
4. Imomning holati unga iqtido qilgan kishining holatidan past bo'lmasligi, ya'ni imom nafl, unga iqtido qilgan kishi farz namoz o'qimasligi kerak.

5. Imom bilan muqtadiyning boshqa-boshqa farz namozlarini o'qimasligi, ya'ni jamoat bilan imom bir xil vaqtning farz namozini o'qishlari zarur.

6. Muqimning vaqti chiqqan to'rt rakatli farz namozni o'qishda musofirga imom bo'lmasligi.

Izoh: Musofir kishi muqim imom bo'lib vaqtids o'qilayotgan to'rt rakatli farzlarning biriga oxirgi ikki rakatda yetishsa, unga uchinchi va to'rtinchi rakatlarda qiroat qilish farz, imomga esa sunnat bo'lgani uchun yuqorida aytib o'tilganidek, imomga iqtido qilishining durust bo'lish shartlaridan biri, ya'ni imom holatining muqtadiynikidan past bo'lmasligi sharti buziladi.

7. Imomning masbuq (jamoat namoziga kech kelib, qoldirganini qo'shilib o'qiyotgan) bo'lmasligi.
8. Imom bilan jamoat orasida ayollardan iborat saf bo'lmasligi.
9. Imom bilan muqtadiylar orasida qayiq o'gadigan anhor yoki mashina o'tadigan yo'l bo'lmasligi.
10. Bir makon hukmida bo'lgan joyda jamoat bilan imom orasida imomning harakatlarini buzilishga to'stsq bo'ladigan devor yoki pardaga o'xshash narsalarning bo'lmasligi. Faqat oradagi to'siqlarga qaramasdan, imomning qiroatlarini eshitayotgani yoki ko'rayotgani tufayli unitsg harakatlarini aniqlay olsa, iqtido qilish joizdir.

11. Imomning markabda (ot, mashina va boshqalar) muqtadiyning yayov, yoki aksincha, imomning yayov, muqtadiyning mazhabda bo'lmasligi.

12. Muqtadiy bilan imomning boshqa-boshqa markab yoki ulovda bo'lmasligi.

13. Imom bir kemada, muqtadiy esa unga bog'liq bo'lmagan boshqa bir kemada bo'lmasligi.

14. Muqtadiyning imomda o'z mazhabiga ko'ra, namozni buzadigan holatni ko'rmasligi (masalan, Shofe'iy mazhabidagi imomning og'zini to'ldirib qusganidan yoki badanidan qon chiqqanidan so'ng tahoratini yangilamaganiga shohid bo'lmasligi).

Imomga iqtido qilish haqida turli masalalar

Tahoratlining tayammum qilganga, suv bilan oyog'ini yuvgan kishining mahsiga mash tortganga, tik turib namoz o'qiganning o'tirib namoz o'qiganga va bukri bo'lmagan kishining bukri imomga, bosh ishorati bilan namoz o'qigan kishining o'zidek bosh ishorasi bilan o'qiganga hamda nafl namoz o'qiyotgan kishining farz namoz o'qiyotgan kishiga iqtido qilishi joizdir.

Imomda namozni buzadigan holat yuz bergan bo'lsa, jamoat namozni takroran o'qishi lozim. Namozida biror nuqson ro'y bergan imom jamoatga namozni takror o'qish zaruratini ma'lum qilishi kerak.

Jamoat namoziga bormaslikka uzr sabablar

Quyidagi o'n sakkiz holatdan birining mavjudligi jamoat namoziga borolmaslikka uzr bo'ladi:

1. Yomg'ir yog'ishi.
 2. Shiddatli sovuq,
 3. Dushman (yirtqich hayvon)ga o'xshash narsadan qo'rqish.
 4. Qorong'ulik.
 5. Qamoqxonada bo'lish.
 6. Ko'rlik.
 7. Falaj bo'lish.
 8. Bir qo'l yoki bir oyoqning kesilgan bo'lishi.
 9. Kasallik.
 10. Yurishga ojizlik.
 11. Botqoqlik.
 12. Muttasil dard.
 13. Qarilik.
 14. Jamoatga chiqilsa, fiqh ilmidan bahs olib borayotgan guruhning namozga qayta jam bo'lmaydigan hodda tarqab ketishidan saqlanish.
 15. Nafsga xush kelgan taom dasturxonga tortilganida.
 16. Safarga jo'nab ketish oni.
 17. Biror bemorga qarab turish majburiyati.
 18. Tunda esayotgan qattiq shamol.
- Jamoatni tark etishni muboh qilgan, uzr tufayli undan qolgan kishi yolg'iz namoz o'qisa jamoatda o'qiganchalik savob oladi.

Imomatga eng loyiq kishi

Hozir bo'lganlar orasida uy egasi yoki mas'ul imom yoki o'sha joyning hokimi bo'lmaganida, avvalo namoz masalalarini yaxshi bilgan kishidan so'ng Qur'onni to'g'ri o'qiy oladigan, so'ngra eng taqvodor kishi, so'ngra yoshi eng ulug' kishi, so'ngra eng axloqli kishi, so'ngra eng chiroyli yuz egasi, so'ngra nasabi ulug' kishi, so'ngra eng go'zal ovoz egasi va so'ngra eng toza kiyim kiygan kishi imomlikka eng loyiq hisoblanadi. Bularning barchasi bir xil bo'lgan taqdirda yo qur'a tashlanadi yoki jamoatning tanloviga qoldiriladi. Agar kelisha olmasalar, ko'pchilikning fikri e'tiborga olinadi. Eng haqdor odamdan boshqani imom qilsa, jamoat gunohkor bo'ladi.

Imomlik qilishi makruh bo'lgan kishilar

Qulning, ko'rning, (johil) badaviyning, otasi no-ma'lum kishining (ya'ni, valadi zinoning), fosiqning hamda bid'atchining imom bo'lishi makruhdur.

Izoh: Badaviy va valadi zino imom bo'lishining makruh hisoblanishiga sababularning johil bo'lishi yoki imomat mas'uliyatlarini to'la ado eta olmaslik ehtimoli borligidir. Karohatning asosiy sababi valadi zino yoki badaviy bo'lgani emas, balki johillikdir. Agar badaviy shaharlikdan, valadi zino otasi aniq kishidan yanada fazilatli va yanada olim bo'lsa, imomlik qilishlariga hech qanday mone'lik yo'q. Faqat valadi zino Islom dinida qattiq nafrat bilan qaralgan bir gunoh mahsuli bo'lgani uchun uning imom bo'lishi jamoat kamayishiga olib kelishi mumkin. Shu tufayli har qancha olim va fazilat sohibi bo'lsa ham, ularning imomlik qilishi to'g'ri emas, deguvchilar ham bor.

Sunnat bo'lgan miqdordan ortiqcha qiroat va tasbehtar bilan namozni cho'zish, yalang'och kishilarning va ayollarning jamoat bo'lib namoz o'qishlari makruhdur.

Safning tartibi

Muqtadiy bir kishi bo'lsa, imomning o'ng tomonida, bir kishidan ko'p bo'lsa, imomning orqasida turadi. Imomning orqasida avvalo erkaklar, so'ngra bolalar, ulardan so'ng xunasalar, so'ngra esa ayollar saf tortadilar.

Izoh: Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, bi hadisi shariflarida shunday deydilar: "Ey insonlar! (Bosh qalarga imom bo'lganlar) jamoatingiz orasida yuragi siqilib turganlar bo'lishi mumkin. Kim imom bo'lsa, jamoatni siqadigan darajada namozni cho'zib yubormasin. Chunki jamoat orasida qariyalar, namozda uzoq muddat tura olmaydiga zaif, uzrli kishilar bo'lishi mumkin".

Ushbu hadis ham imom vaziyatni nazarda tutib, namozni sunnat bo'lgan miqdordan ham qisqaroq o'qib berishi mumkinligiga dalildir. Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sal lam, bir kuni bomdod namozini "Falaq " va "Nos " suralar bilan o'qib berdilar. Sahobalar nechun bunchalik qisqa o'qib berganlarini so'raganlarida, Payg'ambarimiz, sollallohu alayh: va sallam, bunga javoban shunday deydilar: "Namoz asnosida, bir bolaning yig'isini eshitdim va uning jamoatda bo'lga onasi bezovtalanishidan xavotir qilganim uchun qisqa o'qidim"

Imom namozni bitirganidan so'ng muqtadiy qilishi kerak bo'lgan amallar

1. Muqtadiy tashahhudni tamomlamay turib, imom salom bersa, muqtadiy tashahhudni nihoyasiga yetkazib, so'ng salom beradi.

2. Muqtadiy rukuda yoki sajdada uch marta tasbeh aytma' sidan imom turib ketsa, imomga iktido qilib, muqtadi ham turadi.

3. Imom ortiqcha bir sajda qilsa yoki oxirgi qa'dada, tashahhuddan so'ng (salom bermasdan) adashib, bir rakat ortiqcha o'qishga tursa, jamoat imomga iqtido qilmaydi va salom bermasdan kutadi. Imom bu ortiqcha rakatni sajda bilan bog'laydigan bo'lsa, muqtadiyning o'zi salom beradi.

4. Agar imom oxirgi qa'dada o'tirmasdan adashib (ortiqcha rakatga) turib ketsa, muqtadiy (imomni) kutadi. Imom beshinchi rakatga sajda qilmasdan oldin, muqtadi salom berib yuborsa, namozi fosid bo'ladi.

5. Imom tashahhud o'qigach, salom bermasdan avval muqtadiyning salom berishi makruhdur.

Farz namozlaridan so'ng darhol sunnatni o'qishga turish sunnatdir. Shamsul-Aimma Hulvoniya ko'ra, sunna bilan farz orasida ba'zi duolarni o'qishning zarari yo'q.

Imom salom bergach, farz namozni o'qigan joyini o'zgartirib, sunnatni chap yo o'ng tomonga yo orqaroqqa o'tib o'qishi, sunnat namozi bo'lmasa salom berganidan so'ng, jamoatga qarab, o'tirib duo qilishi mustahabdir.

Namozni buzadigan narsalar

Quyidagi amallar, holat va harakatlar namozni buzadi:

1. Bilib, bilmay yo adashib gapirmoq.
2. Namozda turgan holda, insoniy so'z bilan, masalan, "Allohim mening qornimni to'yg'az" kabi duo qilish.
3. Salomlashish maqsadida birovga salom bermoq.
4. Til bilan alik olmoq.
5. Qo'l berib salomlashmoq.
6. Amali-kasir ya'ni, ketma-ket uch marta namozdan bo'lmagan amallarni qilish. Masalan, uch marta bir joyni qashish yoki chetdan qaragan kishi namoz o'qimayapti deb gumon qiladigan darajada nojoiz harakatlar qilish.
7. Ko'ksini qibladan boshqa gomonga burish, chunki qiblaga yuzlanish farzi tark etiladi. Faqat boshning o'zini boshqa tomonga burish namozni buzmasa-da, makruhdur.

8. Oz bo'lsa-da, og'iz chetida bo'lgan biror narsani yemoq.
9. Tishlar orasida qolgan no'xatdek biror narsani yemoq.
10. Biror narsa ichmoq (tashqarida namoz o'qigan kishi boshini yuqoriga ko'targanida tomog'iga yomg'ir tomchisi kirib ketsa, namozi buziladi).
11. Uzrsiz tomoqni qirish yoki yo'talish (biror uzr tufayli bo'lsa zarari yo'q).
12. "Puf" demoq.
13. "Oh" demoq
14. Faryodu fig'on chekish.
15. Og'riqtufayli yo ovoz chiqarib yig'lash.
16. Musibat tufayli ovoz chiqarib yig'lash.
- Bu amallar jannat ishtiyoqi yoki jahannam qo'rquvini eslab qilinsa, xushu'ga dalolat qilgani uchun zarari yo'q.*
17. Aksa urganga "Yarhamukallohu" deyish.
- So'rovchiga javob ma'nosida (namozda) "La ilaha illalloh" deyish.*
18. (O'limga o'xshash) noxush xabarga javoban, "Inna lillahi va inna ilayhi roji'un", deyish.
19. Biror bir xushxabarga "Alhamdulillah" deyish.
20. Insonni hayratga soluvchi bir xatarni eshitgach, "La ilaha illalloh" yoki "Subhanalloh" deyish.
21. Namozda bo'lmagan kishiga javob berish niyatida, Qur'ondan "Ya Yahyo, xuzil kitaba" kabi oyat o'qish.
22. Tayammum bilan namoz o'qiyotgan kishining suvni ko'rishi.
23. Namoz mobaynida mash muddatining tugashi.
24. Oyoqdan mahsini yechish.
25. Ummyning (Qur'on o'qiyolmaydigan kishi) namoz mobaynida bir oyat o'rganishi.
26. Yalang'och kishining (namoz asnosida) avrat joylarini berkitadigan biror narsani ko'rishi.
27. Imo-ishora bilan namoz o'qiydigan kishining (namoz asnosida) tuzalib, ruku va sajda qilishga o'zida kuch topishi.
28. Tartib sohibining (Qazo namozi ayni vaqtdan o'tmagan kishi) o'qilmay qolgan bir namozni eslashi.
29. Imomning tahorat buzilganida uzrli yoki ummiy kishining imomlikka o'tishi.
30. Bomdod namozini o'qiyotganida quyoshning chiqishi.
31. Hayit namozini o'qiyotib, quyosh zavolga kelishi.
32. Juma namozini o'qiyotganida asr namozi vaqtining kirishi.
33. Yaraning tuzalishi tufayli ustidagi bog'ich tushishi.
34. Uzrlining uzri yo'qolishi.
35. Qasddan tahorat buzish.
36. Biror narsaning ta'siri tufayli tahorat buzilishi.
37. Hushdan ketmoq
38. Aqldan ozmoq.
39. Ayolga qarash yoki o'ylash bilan ehtilom bo'lish.
40. Jamoat namozida imom e'tiborga olgan ayol bilan yonma-yon yo uning ortida turib qolish.
41. Namoz asnosida tahorati buzilgan kishining majbur bo'lsa-da, avrat joylaridan birining ochilishi (tahorati buzilgan ayolning tahorat qilish uchun bilagini ochishi kabi).
42. Tahorati buzilgan kishi tahorat qilishga ketayotib yoki (namozini tamomlash uchun) qaytayotib, qiroat qilishi.
43. Tahorati buzilganidan so'ng bir rukn miqdoricha ta-horat qilishga bormay, joyida turishi.
44. O'zi xohlamagan holda tahorati buzilgan kishining tahorat qilish uchun yaqindagi suvni qo'yib, uzoqroqdagi suvga borishi.

45. Tahorati ketganini gumon qilib, namozini buzib masjididan chiqish.
46. Masjididan boshqa joyda tahorati buzilganini gu-mon qilgach, safdan ajralib chiqish.
47. Namoz o'qiyotgan kishining tahoratsiz ekanini yoki mash muddati tugaganini gumon qilib masjididan chiqmasa ham, safdan ajralib chiqishi.
48. Zimmasida qazo namozi yoki kiyimida, badanida namozga to'siq bo'larli darajada najosat borligini o'ylab, masjididan chiqmasa ham, safdan ajralib chiqish.
49. Namoz o'qiyotgan kishining qiroatda tutilib qolgan imomidan boshqa kishiga aytib yuborishi.
50. O'qiyotgan namozidan boshqa namozga o'tish niyatida takbir aytish.
- Bu sanab o'tilgan xato amallar oxirgi qadada tashaxhud o'qish miqdoricha o'tirmasdan avval yuz bersa, namozni buzadi.*
51. Takbirda "Allohu" lafzining boshidagi "a" tovushini cho'zish.
52. Qur'onga qarab qiroat qilish.
53. Avrat joylari ochiq holda yoki ustida namozga to'siq bo'ladigan darajada najosat bilan (ruku va sajda kabi) bir ruknni bajarish yoki bir rukuni bajarish miqdoricha vaqtni o'tkazish.
54. Muqtadiyning biror ruknni imomdan oldin ado etishi. Bunda faqat muqtadiyning namozi buziladi.
55. Imomning sajdai sahv uchun salomiga ergashgan masbuq namozi.
56. Namoz o'qiyotgan kishining oxirgi qa'dada tashahhud o'qish miqdoricha o'tirgach, ado etmay goldirgan bir sajdani ado etgach, qayta qa'dai oxir qilmasligi.
57. Namoz o'qiyotgan kishining uxlagan holatda ado etgan ruknni uyg'ongach, qayta bajarmasligi.
58. Masbuq bir rakat o'qimasidan oddin imomning qahqaha otib kulishi yo qasddan tahoratini buzishi masbuqning namozini buzadi.
59. Ikki rakatlik bo'lmagan farzlarda muqimning o'zini musofir deb o'ylab, ikki rakatda salom berib yuborishi.
60. Peshin namozining farzini juma namozi deb o'ylab, ikki rakatdan so'ng salom berish.
61. Xufton namozini tarovih deb o'ylab, ikki rakatdan so'ng salom berish.
62. Islomga endigina kirgani, tajribasiz bo'lgani uchun to'rt rakatli namozni ikki rakatli deb o'ylab, dastlabki qa'dada salom berish.

Namozni buzmaydigan narsalar

1. Namoz o'qiyotgan kishining namoz asnosida biror yozuvga qarab, uni tushunishi.
2. Tishlari orasida qolib ketgan no'xat donasidan kichik narsani amali kasir qilmasdan yutish.
3. Namoz o'qiyotgan kishining sajda qiladigan joyidan biror kishining o'tishi
4. Raj'iy taloq qilgan ayolining avratiga shahvat bilan qarashi.

Namozning makruhlari

Namoz o'qiyotgan kishiga quyidagilar tahrimiy yo tanzihiy makruhdir:

1. Qasddan vojib yoki sunnat amalni tark qilish.
2. Namozda amali kasir qilmagan holda liboslarni o'ynash.
3. Badanini qashilash, o'ynash.
4. Sajda o'rnidan mayda toshchalarni olib tashlash (faqat sajdaga tayyorlash uchun bir marta qilish makruh emas).
5. Barmokdarni qisirlatish.
6. Qo'l panjalarini bir-biriga kiygizish.
7. Qiyomda qo'lni belga qo'yish.
8. Faqat bo'ynini burib, yonga qarash (ko'ksini ham bursa, namoz buziladi).

9. Maq'adni yerga qo'yib, tizzalarini tik qilgan (it kabi) holatda o'tirish.
10. Erkaklarning sajdada tirsaklarni yerga tekizishi.
11. Namozda yengni shimarib olish.
12. Ko'ylak kiyishga imkoniyati bo'laturib, faqatgina ishton (yoki shim) bilan namoz o'qish.
13. Ishorat bilan salom berish.
14. Tashahhud o'qiyotganida uzrsiz chordana qurib o'tirish.
15. Erkak kishining sochlarini bir joyga to'plab, bog'lab olishi.
16. Bosh atrofini o'rab, tepasini ochiq qoldirish.
17. Sajdaga borayotganida kiyimlarni yig'ish yo to'g'rilash.
18. Palto yoki kostyumni to'g'ri kiymasdan, yelkaga yoki boshga tashlab olgan holda namoz o'qishni boshlashi,
19. Qo'llarni chiqarib olishga imkon qoldirmagan hodda, biror narsaga o'ranib namozni boshlash.
20. Kiyimni o'ng qo'ltig'ining ostidan o'tkazib ikki uchini chap yelkasi ustiga yoki chap qo'ltig'ining ostidan o'tkazib, o'ng yelkasiga tashlab olgan holda namozni boshlash.
21. Qiroatning bir qismini qiyomda bo'lmagan holatda (ya'ni, rukuda) tamomlash.
22. Nafl namozlarning birinchi rakatini ikkinchi rakatidan uzunroq o'qish.
23. Barcha namozlarning ikkinchi rakatida qiroatni birinchi rakatga nisbatan uzun qilish.
24. Farz namozning bir rakatida bir surani ikki marta o'qish.
25. Keyingi rakatda avvalgi rakatda o'qilgan sura yoki oyatdan oldinroqtsan sura yoki oyatni o'qish.
26. Ikki rakatda o'qilgan zam suralarning orasini faqatgina bir sura bilan ajratish (masalan, birinchi rakatda Nasr surasini o'qib, ikkinchi rakatda Ixlos surasini o'qish).
27. Xushbo'y biror narsani qasddan hidlash.
28. Kiyim yoki yelpig'ich bilan bir-ikki marta yelpinish.
29. Sajdada va sajdadan boshqa paytlarda qo'l va oyoq barmoqlarini qibladan qaytarmoq.
30. Rukuda ikki qo'lni tizzalar ustiga qo'ymaslik.
31. Namozda esnash.
32. Ko'zlarni yumish.
33. Osmonga qaramoq.
34. Kerishmoq.
35. Oz bir harakat qilish (amali holil).
36. Bit tutish va o'ldirish.
37. Og'izni va burunni o'rab olmoq.
38. Sunnatga mos ravishda Qur'on o'qishga to'sqishi qiladigan biror erimaydigan narsani og'izga solib olmo (eriydigan modda namozni buzadi).
39. Salla o'ramiga (peshonani tekkizmay) sajda qilit
40. Jonli narsaning rasmi ustiga sajda qilish.
41. Burunda hech qanday uzr bo'lmay turib, faqatgsh peshona bilan sajda qilish.
42. Yo'l ustida namoz o'qish.
43. Hammomda namoz o'qish (tashqariga chiqish imkon bo'lmaganida karohat bekor bo'lib, namoz o'qish joizdir).
44. Hojatxonada namoz o'qish.
45. Qabristonda namoz o'qish.
46. Egasining roziligisiz (boshqa kishining) yerida namoz o'qish.
47. Loy kabi iflos narsaga yaqin joyda namoz o'qish.
48. Tahorat tang qilib turgan paytda namoz o'qish.
49. Yel chiqishi tang qilib turgan holda namoz o'qish.
50. Vaqq chiqishidan yoki jamoatni qochirishdan qo'rqma gan paytda, kiyimi va badanida namoz durust bo'lishig to'siq bo'lmaydigan darajada najosat bilan namoz o'qish.

51. Yolvorish va Alloh huzurida o'zini haqir tutishda boshqa niyatda dangasalik yoki kibr tufayli boshyalang jomakorda namoz o'qish.

52. Ko'ngli tortib turgan taom dasturxonga tortil paytda namozni boshlash.

53. Fikrni chalg'ituvchi narsalar qarshisida namoz o'qi!

54. O'qiyotgan oyatlarini barmoq bilan sanash.

55. Ruku va sajdada tasbehlarni barmoq bilan sanash.

56. Imomning ko'rinmaydigan darajada chuqur mehrobda namoz o'qishi.

57. Imomning yolg'iz o'zi jamoatdan yarim metrcha pa joyda turishi.

58. Oldingi safda bo'sh joy turib, orqa safda namoz

59. Jonli narsalarning rasmi tushirilgan kiyimlari bilan namoz o'qish.

60. Namoz o'qiyotgan kishining ro'parasida, boshidan balaidda yo orqa tomonida jonli narsalarning rasmi bo'lishi.

Faqat (yuqorida sanab o'tilgan hollarda) rasm kichik yoki boshi kesilgan yoki jonsiz narsalarning rasmi bo'lsa, makruh emas.

61. Namozxonning ro'parasida ichida olovi bor tandir yoki qo'raga o'xshash narsaning bo'lishi.

62. Namozxonning ro'parasida ichida olovi cho'g' bo'lgan o'choqbo'lishi (chunki bunday hollarda namoz o'qiyotgan shaxs majusiylarga o'xshab qoladi).

63. Namoz o'qiyotgan kishining ro'parasida uxlayotgap kishi bo'lishi.

Izoh: Namoz o'qiyotgan kishini uyaltiradigan, uni bezovta qshyudigan yoki uxlayotgailar bilan yuzma-yuz bo'lib qoladigan holatlarda namoz o'qish makruhdur. Agar bunday holatlarning yuz berish ehtimoli bo'lmasa, uxlayotganlar qarshisida namoz o'qishning zarari io'q. Chunki hadisda Hazrati Oyishadan, roziyallohu anho, rivoyat qilinadi: "Qibla bilan namoz o'qiladigan joylar orasida men uxlayotganimda Rasululloh, sollallohu alaihi va sallam, kenalari nafl namoz o'qirdilar va vitr namoziga navbat kelganida meni ham uyg'otar edilar, birgalikda vitr namozini ado qilar edik".

64. Namoz asnosida o'ziga zararli bo'lmagai tuproqni peshonasidan artib tashlash.

65. Doimo bir surani belgilab olib, boshqalarini o'qimaslik. (Faqat o'zi eng yaxshi bilgan yoki Paygambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, ko'proq shu surani O'qiganlar, deya hurmat tariqasida o'qish makruh emas).

66. Oldidan biror kishining o'tish ehtimoli bor joyda sitra qo'ymasdan namoz o'qish.

Sitra qo'yish

Oldidan inson kesib o'tishi ehtimoli bor joyda na-Moz o'qiydigan kishiga bir ziro' (yarim metr) yoki yanada balandroq va kamida barmoq qalinligida sitra qo'yish Mustahabdir. Sitraga yaqin turish, tik ro'parasida emas, bir oz yonlama turish sunnatdir. Agar sitra uchun biror narsa toda olmasa, uzun bir to'g'ri chiziqli chizadi. Hilol shaklida egri chiziqli chizish mumkin, deganlar ham bor.

Namoz o'qiyotgan kishipiig oldidan o'tuvchilar haqida

Xoh sitra qilsin, xoh qilmasin, namoz o'qiyotga odam oldidan o'tayotgan kishini to'xtatishga harakat qilmasligi mustahabdir. Bosh, ko'z, yoki qo'l bilan ishor qilib ski tasbeh "Subhanolloh" aytib, o'tuvchini qayta rishga ruxsat bor. Ham ishora qilish, ham tasbeh ayti makruhdur.

Erkak kishi qiroat qilayotib, ovozini biroz baland ko'ta rpsbi yoki ishora bilan o'gayotganni qaytarishi mumkin, ayo kishi fitnaga sabab bo'lishi bois ovozini ko'tarmaydi. Ayo ishorat bilan yoki o'ng qo'l barmoqlarini chap qo'l ustig urib, oldidan kesib o'tayotganni to'sishi mumkin.

Namoz o'qiyotgan kishi namozni buzib oldidan o'tayotga kishi bilan janjal qilishi mumkin emas.

Izoh: Orangizdan namoz o'qistgan bir kishi hech knmga oldi dan o'tishga ruxsat bsrmasin, o'tmoqchi bo'lganga qo'lidan kel ganicha qarshilik qilsin, shunda ham o'tmoqchi bo'lsa, u bila

shaxsan mujodala qilsin degan mazmundagi hadis namoz o'qiyot gsm odam uchun namozga zid harakatlar hali muboh bo'lgan Islomning dastlabki yilshriga tegishlidir. Keyinchalik buhu/s "Namozda kishining namozga oid bo'lmagan harakatlar qilishiga imkon qoldirmaydigan darajada ko'p ishlar mavjud dir"mazmunidagi hadis bilan nasx qilingan. Xulosa shuki, namoz o'qiyotgan kishi oldidan o'tmoqchi bo'lgan kishiga, agar u yaqin masofada bo'lsa, hech qanday ortiqcha harakatsiz, ishorat bilan to'sqinlik qilishi joiz.

Namoz o'qiyotgan kshpiga makruh bo'lmagan narsalar

1. Namozni boshlashdan avval kishining belbog'ini yax shilab bog'lashi.
2. Osilib turishi xalaqit bermasa, beliga qilich va shun-ga o'xshash narsalarni taqish mumkin (agar xalaqit bersa makruhdur).
4. Qur'onga yoki osilib turgan qilichga, oldida o'tirga kishining orqasiga, shamga yoki qandilga qarab namoz o'qish.
5. Jonli narsaning rasmi bo'lgan gilamda rasmni bosib, namoz o'qish.
6. Namozda yuzini qibladan burmay ko'z qiri bilan qarash va namozni (qattiq) gilam, palos va kigizga o'xshash narsalar ustida o'qish.
7. Yerda yoki yerdan chiqqan narsadan bo'lgan mato ustida namoz o'qish afzaldir.
8. Nafl namozlarning bir rakatida bir zam surani ikki bor o'qish makruh emas.

Namozni buzish lozim bo'lgan va bo'lmagan hollar

1. Qiyin ahvolda qolgan kishining yordam so'rab chaqirishini eshitganida, yordam berish maqsadida namozni buzish vojibdir.
2. Bir dirham kumush qiymatida bo'lgan narsaning, boshqa kishiniki bo'lsa ham, o'g'irlanishidan qo'rqqan paytda, namozni buzish joizdir.
3. Farz namoz o'qiyotgan kishining ota-onasidan biri chaqirganida namozni buzishi joiz emas.
5. Bolaning o'lib qolishidan qo'rqqan enaganing namoz o'qiyotgan bo'lsa, uni buzishi vojibdir, o'lim xavfi bo'lmagan paytda ham, enaganing vaqti kirgan namozni kechiktirib, bola bilan mashg'ul bo'lishining zarari yo'q.
6. Musofir o'g'rilar yoki qaroqchilardan qo'rqqanida namozni kechiktirishi mumkin.

Takrorlash uchun savollar

1. Namozni ta'riflab bering, farz bo'lishining shartlarini, sabablarini va qachon farz bo'lishini tushuntiring.
2. Namoz vaqtlarining avvalini va oxirini ayting. Ikki farz namozini qachon bir vaqtda jam qilib o'qish Mumkin?
3. Namoz o'qish durust bo'lmagan, makruh va mustahab bo'lgan vaqtlarni ayting.
4. Azonning hukmini, shaklini, arabchadan boshqa tillarda azon aytishning hukmini ayting.
5. Muazzin uchun mustahab bo'lgan holat nima? Kimlar nying azon aytishi makruhdur? Azon eshitilganida unga javoban nima deyiladi?
6. Namozning ruknlarini, durust bo'lish shartlarini, namozning davomi uchun zarur shartlarini bayon qiling.
7. Astar iflos kiyim ustida namoz o'qish qachon joiz bo'ladi? Yalang'och kishi qanday namoz o'qiydi?
8. Namozning vojib va sunnatlaridan 15 tadan aytinya Quyidagilar orasidan sunnat va odoblarini ajratib bering: yo'talni to'xtatib turish, rukuga borish uchun takbir aytish. hadis ifodalariga o'xshash

soʻzlar bilan duo! qilish, muazzin "Hayya alal falah" deganida oʻrnidan turnsh, imomning "Allohu akbar" va "Samiallohu liman? hamidah"larni ovozini chiqarib aytishi.

9. Imomlikni taʼriflab, sahih boʻlish shartlarini, iqtido qilish shartlarini, jamoat bilan namoz oʻqinmaslik muboh boʻlgan holatlarni sanab bering.

10. Jamoat bilan namoz oʻqishning xukmini ayting.

11. Qobiliyatli va martabali olimlardan jamoatga kelganida kim imomlikka eng loyiq kishi boʻladi? Imom boʻlish makruh boʻlgan kishilar kimlar? Namozxoilar qanday saf tutadilar? Yalangʻoch kishilar qapday namoz oʻqiydilar?

12. Namozni buzadigan, makruh boʻlgai narsalardan 15 tadan sanab bering va namozxon uchun makruh narsalarning yettitasini ayting.

13. Namozni buzish qanday holatda vojib, qanday holatda joiz boʻladi?

VITR NAMOZINING HUKMI VA O'QILISH TARTIBI

Vitr bir salom bilan uch rakat o'qiladigan vojib namozdir. Barcha rakatlarida Fotiha va zam sura o'qiladi. Ikkinchi rakatidan so'ng o'tiriladi va faqatgina "Attahiyotu" o'qiladi. Uchinchi rakatga turilgach, sano o'qilmaydi. Fotiha "va zam sura o'qilgach, qo'llar quloqning yumshoq joyiga ko'tarilib takbir aytiladi. So'ngra qo'llar pastga qo'yib yubormasdan yana bog'lanadi. Qiyomda, rukudan avval Qunut duosi (butun yil bo'yi) o'qiladi (vitrdan boshqa namozlarda o'qilmaydi).

Izoh: Qunut duosi Imomi A'zamdin, rahmatullohi alayh, ham farz, ham vojib, ham sunnat ekanligi rivoyat qilingan. Olimlar mazkur rivoyatlarni birlashtirib, bajarilishi farz, ishonib e'tiqod qilinish vojib, sobit bo'lishi (hadislarda zikr etilgani unun) sunnat deganlar.

Butun yil bo'yi deyishimizning sababi shuki, Hanafiy mazhabmda "Qunut "duosi o'qishni shofe'iylardagi "Qunut "duosiga aralashtirib yubormaslik uchundir. Ma'lumki, Shofe'iy mazhabida faqatgina Ramazon oyining o'n beshinchi kunidan so'ng vitr namozida Qunut duosi o'qiladi. Yil davomida esa bomdod namozi farzining ikkinchi rakatida rukudan so'ng ham Qunut duosi o'qiladi. Shofe'iylarga ko'ra, Qunut duosini o'qshi sunnati muakkadadir.

Qunut duosi

Allohumma inna nasta'inuka va nastag'firuk. Vanu'minu bika va natavakkalu 'alayka va nusniy 'alaykal xoyr. Kullahu nashkuruka va la nakfuruk. Va naxla'u va natruku may-yafjuruk.

Allohumma iyyaka na'budu va laka nusolliy va nasjug'u va ilayka nas'a va nahfidu narju rohmatak(a). Va naxsha 'azabaka inna 'azabaka bil kuffari mulhiq.

Ma'nosi: "Allohim! Faqatgina sendan yordam so'raymiz, bizni to'g'ri yo'lga hidoyat qiliishgini tilaymiz. Sendan gunohlarimizni magfirat qilishingni so'raymiz va senga tav-ba qilamiz. Senga imon keltiramiz va tavakkal qilamiz. Senga hamd aytamiz va doimo yaxshilik bilan zikr qilamiz. Seiga shukr qilamiz va hsh qaysi ne'matingni inkor qilmaymiz. Kufrdan va senga xush kelmaydigan barcha narsalardan) o'zimizni uzoq tutamiz. Sening rizoligingga zid harakat qilganlarni tark etamiz.

Allohim! Faqatgina Senga ibodat qilamiz, faqatgina Sen uchun namoz o'qiyamiz. Faqat Sengagina sajda qilamiz. (Amalda bizni Senga yaqinlashtiradigan narsalarni qo'lga kiritish uchun bor kuchimiz bilan harakat qilib), senga talpinamiz. Rahmatingni umid qilib, azobingdan qo'rqamiz. Muhaqqaq ishonamizki, Haq bo'lgan azobing kofirlargadir ".

Qunut duosini imom ham, iqtido qilgan jamoat ham ichida o'qiydi.

Qunut duosi haqida turli hukmlar

1. Qunut duosini yaxshi bilmagan kishi uch marta "Allohummag'firliy" deydi yoki "Robbana atina fiddunya" duosini o'qiydi yoki uch marta "yo Robbiy" deydi.

2. Agar bomdod namozida imom (Shofe'iy mazhabidan bo'lib) qunut duosini o'qisa, unga iqtido qilgan hanafiy mazhabidagi jamoat qo'llarini yonga tashlab, sukut saqlaydi.

3. Vitr namozininguchinchi rakatida qunutduosi o'qishni unutib, rukuda yoki rukudan turgach, eslagan kishi (qaytib) qunut duosini o'qimaydi. Namoz so'ngida Qunut duosini tark etgani uchun sajda sahiv qiladi. Agar rukudan qaytgach, Qunut duosini o'qisa, rukuni takrorlamaydi. Faqat qunut duosining o'qilish o'rnini o'zgartirgani uchun saj dai sahiv qiladi.

4. Muqtadiy Qunut duosini o'qib bitirmasdan yoki hal boshlamasdan imom rukuga borsa, (u) imom bilan birga ruku qilishini o'tkazib yuborishidan qo'rqa, (Qunutni o'qimasdan) imomga iqtido qiladi. Imom Qunut duosini o'qimasdan rukuga borsa, muqtadiy agar duo o'qisa, imomga rukuda yetisha olsa, yolg'iz o'zi Qunut duosini o'qiydi, aks holda imomga ergashadi. Vitr namozining uchipchi rakatining rukusida jamoatga qo'shilgan kishi (ya'ni masbuq) Qunut duosiga (hukman) ulgurgan

hisoblanadi. U namozning yetisha olmagan qismini o'qishga turganidan so'n Qunut duosini o'qimaydi.

Faqatgina Ramazon oyida vitr namozi jamoat bilan o'qiladi. Vitr namozi farz bo'lmaganiga ko'ra, bir hisobda nafl ibodatdir. Tarovehdan boshqa nafl namozlarni jamoat bo'lib o'qish makruhdir. Shuning uchun Ramazondan boshqa paytlarda vitr namozi jamoat bo'lib o'qilmaydi.

"Qozixon"ga ko'ra Ramazonda vitr namozini jamoat bi-lan o'qish tunning oxirida yolg'iz o'qishdan afzal. Buning aksini aytganlar ham bor.

NAFL NAMOZLARI

Sunnati muakkadalar

Bomdod namozining farzidan avval, peshin, shom, xuftonning farz namozlaridan so'ng, ikki rakat.

Izoh: Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, shom namozining farzidan so'ng o'qiladigan ikki rakat sunnat haqida shunday deganlar: "Kim shom namozining farzidan so'ng, hech gapirmasdan birinchi rakatida Kofirun, ikkinchi rakatida Ixlos suralarini zam qilib, ikki rakat namoz o'qisa, ilon qobig'idan chiqqanidek, gunohlaridan poklanadi.

Peshinning farz namozidan avval, Juma xutbasidan avval va Jumaning farz namozidan so'pg to'rt rakat namoz o'qish sunnati muakkadadir.

Mazkur sunnat namozlar bir salom bilan o'qiladi.

Mandub namozlar

Mandub (ya'ni, sunnati muakkada bo'lmagan) namozlar quyidagilardir: Asr namozidan oldin va xufton namozidan avval va keyin to'rt rakat. Shom namozining sunnatidan so'ng olti rakat namoz o'qish mandubdir.

Izoh: Chunki Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam: "Kim shomdan so'ng olti rakat nafl namoz o'qisa, avvobinlardan (biror gunoh ish qilib qo'ygach, darhol orqasidan tavba qiluvchi kishilar) hisoblanadi", deganlar va ushbu oyati-karimani o'qiganlar (ma'nosi): "Alloh taolo avvobinlarni mag'firat qiluvchi Zotdir".

Shom namozining ikki rakat sunnati ushbu olti rakat nafl namoziga kirmaydi.

Nafl namozlarga oid turli hukmlar

1. To'rt rakatli sunnati muakkada namozlarning avvalgi qa'dasida faqat "Attahiyotu" o'qiladi va uchinchi rakatga turganida sano o'qilmaydi. Ammo to'rt rakatli sunnati muakkada bo'lmagan namozlar esa bunday emas. Dastlabki qa'dada "Attahiyotu"ni o'qigach, salovotlar o'qiladi hamda uchinchi rakatga turilganida sano o'qiladi.

2. Ikki rakatdan ziyoda nafl o'qiydigan kishi faqat oxirgi rakatda o'tirsa (ya'ni ilk qa'dani tark qilsa), namozi istihsonan sahihdir. Chunki nafl namozlarini ikki rakat o'qish joiz bo'lganidek, to'rt rakat o'qish ham joizdir.

3. Kunduzi bir salom bilan nafl namozlarni to'rt rakatdan, kechasi sakkiz rakatdan ko'p o'qish makruhdur.

4. Kunduzgi va tungi nafl namozlarni Imom Abu Hanifa rahmatullohi atayhga ko'ra, bir salom bilan to'rt rakat-to'rt rakat, Imom Abu Yusuf va Imom Muhammadga ko'ra kechasi o'qiladigan nafl namozni ikki rakat-ikki rakata dan o'qish afzaldir. Fatvo imomayn nuqtai-nazarlariga berilgan.

5. Tungi nafl namoz kunduzgi nafl namozdan fazlatliroqdir (tungp va kunduzi o'qiladigan nafl namozlarda qiyomni (uzunroq zam sura o'qib) cho'zish ko'proq sajda qilishdan (ya'ni rakat sonini orttirishdan) fazilatliroqdir.

Izoh: Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam: "Namozlarning eng fazilatlisi qunuti (ya'ni qiyomi) eng uzuk bo'lgan namozlardir" deganlar. Chunki, uzoq muddat qiyomdy tik turish ko'proq Qur'on o'qishga imkon beradi. Ko'proq ruku va sajda qilish (rakatlar sonini orttirish) tasbehlarni ko'paytirishni ta'minlaydi. Albatta, Qur'on o'qish tasbeh aytishdan fazilatliroqdir.

Tahiyatul masjid, zuho va tungi namozlar

1. Masjidga kirgan kishining o'tirmasdan ikki rakat pamozi bilan masjidga ta'zim va hurmat ko'rsatishi sunnatdir. Farzni ado qilish uning o'rniga o'tadi.

Masjidga kirilgach, o'qilgan har bir namoz unga hurmat niyatida o'qilmasa ham tahiyatul masjid o'rniga o'tadi.

2. Tahoratdan so'ng a'zolarining nomi qurimasdan ikki rakat, zuho vaqtida to'rt rakat namoz o'qish mandubdir.

Izoh: Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam: Abu Dardodan, roziyallohu anhu, rivoyat qilingan hadisi sharifda shunday deydilar: "Kimki zuho vaqtida ikki rakat namoz o'qisa, g'ofillardan deb yozilmaydi. To'rt rakat o'qisa shahodat qilinganlar qatorida yoziladi. Olti rakat o'qisa, bu namoz (o'sha kuni boshiga keladigan ofat va balolardan qutulishi uchun) unga kifoya qiladi. Agar sakkiz rakat o'qisa, Alloh taolo unga jannatda bir qasr tayyorlaydi!"

3. Xuddi shuningdek, tunda tahajjud, kechasi va kun-duzlari istixora va hojat namozlari o'qish mandubdir.

4. Ramazon oyining oxirgi o'n kuni kechalarini, hayit kechalarini, Zulhijja oyining ilk o'n kechasini hamda Sha'bon oyining o'n beshinchi (Baroat) kechasini ibodat bilan o'tkazish mandubdir. Faqat bunday kechalardan birining ihyosi uchun masjidlarda to'planish makruhdir.

O'tirgan holda nafl namoz o'qish

Kishining nafl namozlarini tik turib o'qishga kuchi yetsa-da, o'tirib o'qishi joizdir. Faqat hech qanday uzrsiz o'tirib nafl o'qigan kishi tik turib o'qiganning yarmicha savob oladi. O'tirib nafl namoz o'qiyotgan kishi xuddi tashahhudda bo'lganidek o'ng oyog'ini tik qilgan holda, chap oyog'ining ustiga o'tiradi. Tik turib boshlagan nafl namozni o'tirgan holda o'qib nihoyasiga yetkazish karohatsiz joizdir.

Hayvon va vositaning ustida namoz o'qish

Shahar (qishloq va ovul) tashqarisiga chiqqach, kishi hayvon ustida bo'lsa, u ketayotgan tomonga qarab imo bilan nafl namoz o'qishi joizdir. Hayvon ustida boshlagan namozini yerga tushib tamom qilishi mumkin. Faqat yerda boshlagan nafl namozni markab ustiga chiqib tugata olmaydi.

Izoh: Chunki yerda nafl namoz o'qib boshlagan kishining iftitohtakbiri namozning sahih bo'lishi uchun zarur barcha shartlarni bajarishga so'z berishdir. Shunday mas'uliyat bilan boshlangan bir namozni markab ustida davom ettirib tamomlasa, kishi avvalo, bajarishni bo'yniga olgan qiblaga qarash, joy o'zgartirmay namozni bitirish, toza joyda namoz o'qish, odatiy tarzda ruku va sajda qilish kabi shartlarni tark etgan hasoblanadi. Ammo markab ustida boshlangan namozning iftitohtakbiri bunday shartlarning bajarilishini talab qilmaydi. Shuning uchun kishi namozini yerga tushib davom ettirsa, bergan va'dasidan ko'ra ko'nroq shartlarni bajargan bo'ladi.

Abu Hanifadan, rahmatullohi alayh, rivoyat qilinishicha, markab ustida imo-ishora bilan namoz o'qish joiz bo'lsa ham, bomdod namozining sunnatini yerda o'qish zarur. Zero, bu namoz sunnati muakkadalarining eng quvvatlisidir.

Suyangan holda namoz o'qish charchagan (yoki toliqqan) paytda nafl namozini biror narsaga suyanib o'qish karohatsiz joizdir. Faqat hech qanday uzrsiz suyanib olish odobga zid bo'lganidan makruhdir. Hayvon ustida mavjud najosat, xoh egar ustida, xoh mingilarida bo'lsin, namozning durustligiga to'siq bo'lmaydi. Yurib ketayotgan yoki suzayottan kishining o'sh holatda nafl namoz o'qishi, ulamolarning ittifoqi bilan sahih emas, chunki bular namozga zid harakatlardir.

Hayvon ustida o'qiladigan farz va vojib namozlar

Farz namozlarini, vitr va nazr namozlarni, japozi namozini hayvon ustida o'qish, shuningdek, yerda o'qilg (sajda) oyatining sajdasini hayvon ustida qilish durust emas. Faqat mazkur namozlarni, kishi o'ziga, minadigan hayvoniga yoki kiyimlariga o'g'ri yoki yirtqich hayvon hujum qilishidan qo'rqa,

shuningdek, yer juda loy bo'lishi, mi nayotgan hayvonning sho'x bo'lishi yoki qariligi tufayli yerg tushsa, takror minishiga yordam beruvchi yo'qligi kabi uzr sabablar bo'lsa, hayvon ustida o'qish joizdir.

Tuya ustidagi kajavada o'qilgan namoz

Kajava ustida namoz o'qish hukman hayvon ustida namoz o'qish kabidir. Ya'ni, hayvon xohiyat qilgan bo'lsin, xoh o'rnida turgan bo'lsin, zarurat bo'lmaguncha joiz emas. Aga hayvon to'xtatilib, kajavaning og'irligi yerga tushsa, ti gurgan (ruku va sajdali bo'lishi sharti bilan) farz namoz o'qish joizdir.

Kema ichida o'qilgan namoz

1. Harakatda (suzishda) bo'lgan kema ichidagi kishini: hech qanday uzrsiz, farz namozning ruku va sajdalarini ado etgan holda, o'tirib o'qishi Imomi A'zam hazratlariga ko'ra, durustdir. Imom Abu Yusuf va Imom Muhammadga ko'ra, bosh aylanishi yoki kemadan tashqariga chiqish imkoni yo'kligi kabi uzrli sabablarsiz, o'tirib o'qish joiz emas.

2. Kishining ruku va sajda qilishiga kuchi yetmay, kemada imo-ishora bilan namoz o'qishi ham joiz emas;

3. Dengiz o'rtasida to'xtagan kema agar shamolning ta'siri bilan katiq tebransa, harakat holatidagi kema hukmidir. Aks holda, hukman to'xtab turgan kema kabidir.

4. Sohilga bog'langan kemada o'tirib namoz o'qish ittifoq ila joiz emas. Agar kema portga bog'langan bo'lib, bir qismi yerga tekkan bo'lsa, tik turib namoz o'qish joizdir. Agar kemaning quruqlik bilan tutash joyi bo'lmasa, bu kemada namoz o'qish joiz emas. Faqat quruqlikka chiqib namoz o'qish imkoni bo'lmasa, tik turgan holda bu kemada ham namoz o'qish mumkin.

Kemadagi namozxonning qiblasi

Harakatlanayotgan kemada namoz o'qiyotgan kishi, namoz o'qishni boshlayotganida qiblaga yuzlanadi. Agar kema burilsa, u ham namoz ichida qiblaga tomon asta-sekin namozini tamomlaguncha burilaveradi.

Transport vositalarida namoz o'qish

Faqih olimlardan Umar Nasuqiy zamonaviy transport vositalarida namoz o'qish xususida shunday fikr bildiradi. Bunday vositalar uch qismga bo'linadi:

1. Ot, tuya, eshak kabi miniladigan hayvonlar. Bu hayvonlarning ustida hayvon ketayotgan tomonga qaragap holda sunnat va nafl namozlarni o'qish joizdir. Faqat farz namozlarni hayvondan tushib o'qish vojib. Chunki hayvonni yurgizish va to'xtatish egasining ixtiyorida bo'lib, xohlagan joyda tushib, namozini o'qishi mumkin.

2. Avtobus, avtomobilga o'xshash to'xtatish mumkin bo'lgan yo'lovchi yo'lovchi bo'lmagan vositalar. Bular ham yo'lovchiga ko'ra ikki qismga ajraladi:

a) Yo'lovchilar vositalarining egasi bo'lsa, farz namozlarni yerga tushib, ado qilishlari zarur.

b) Yo'lovchilar vositalarining egasi bo'lmasa, namoz vaqtida xushmuomalalik bilan vositani to'xtatishini so'raydilar. To'xtata olmagan taqdirda, iloji boricha, o'tirgan holda ruku va sajdani qilib namozini vositaning ichida o'qiydi. Chunki namozni qazo qilganidan ko'ra, mana shu tarzda ado etgan afzaldir.

v) Yo'lovchi mingan vosita poezd, kema va samolyotga o'xshash to'xtatilishi mumkin bo'lmagan

vositalarda qiblaga yuzlanib va tik turgan holda namoz o'qish imkoni bo'lsa, o'sha holatda namoz o'qiydi. Agar yuqoridagi shartlar mavjud bo'lmasa, namoz qazo qilinmaydi, imkoni bo'lgan shaklda o'qiladi.

Taroveh

Taroveh namozi erkak va ayollarga sunnati muakkadadir. Jamoat bilan o'qilishi sunnati kifoyadir (ya'ni, ba'zilarining masjidida jamoat bilan o'qishi bilan boshqala uylarida yolg'iz o'qishlari mumkin bo'ladi).

Taroveh o'qish vaqti xufton namozi vaqti kirganida to tong otishidan biroz avvalgi paytgachadir. Vitr namo zini tarovehdan oldin o'qish ham, keyin o'qish ham durustdir. Tunning so'nggi uchdan bir qismiga yoki ikkinchi yari« mpga kechyktirilishi mustahabdir. Tun yarmidan keyinga qoldirilishi makruh emas.

Rakatlari soni va ado qilish targ'ibi

Taroveh namozi yigirma rakat bo'lib, o'nta salom bilan o'qiladi.

Izoh: Taroveh namozi, ro'zaning emas, balki o'qilgan vaqtning sunnatidir. Chunki, Payg'ambarimiz, sollallohu alayha va sallam: "Alloh taolo sizlarga Ramazonda ro'za tutishni farz qildi, men esa kechalarning ihyosini (taroveh va boshsh ibodatlar bshshn o'tkazilishini sunnat qildim "deganlar. Bunga ko'ra, bemor yo musofir bo'lib, ro'za tuta olmagan kunlari taroveh o'qish sunnatdir.

Har to'rt rakat taroveh namozidan so'ng, taroveh bilan vitr namozi orasida ham to'rt rakat namoz o'qish miqdorichau o'tirish mustahabdir. Ramazoni sharifda Qur'oni karimni taroveh namozlarida bir marta xatm qilish sunnatdir. Faqat jamoatni zeriktirib qo'yadigan bo'lsa, ularga malol kelmaydigan darajada o'qiladi. Chunki qisqa o'qish bilan ko'lroq jamoatni jalb qilish jamoatni zeriktirib qo'yadigan darajada ko'p qiroat qilishdan afzaldir. Shuningdek, jamoatga malol kelsa ham, imom (tashahhudda) "Attahiyotu"dan so'ng salavotlarni o'qishni va har ikki rakatning boshida sanoni hamda ruku va sajdalardagi tasbehlarni tark qilch maydi. Faqat jamoatga malol kelgan taqdirda (salavotlardan keyingi) duoni o'qimaydi. Taroveh o'z vaqtida o'qilmasa, yolg'iz holda ham, jamoat bilan ham qazosi o'qilmaydi.

Ka'bada o'qiladigan namoz

1. Ka'baning xoh ichida, xoh ustida bo'lsin, farz va nafl namoz o'qish durustdir. Chunki Ka'baning barcha tomonlari qibladir. Ustida namoz o'qiydigan kishining sitra qilishi shart emas. Faqat Ka'ba ustida namoz o'qish odobga zid bo'lgani uchun makruh.

2. Ka'ba ustida va ichida, orqasi imomning yuziga bo'lmagan jamoatiing imomga iqtido qilishi durustdir, aks holda, nojoizdir.

Z.Ka'ba eshigi ochiq bo'lganida, uning ichidagi imomga tashqaridan iqtido qilish durustdir.

4. Imom va jamoatning Ka'ba tashqarisida halqa shaklida namozga turishlari ham durustdir. Faqat imom tomonda Ka'baga imomdan ham yaqinroq.turgan kishining iqtido qilishi durust emas.

Musofirniig namozi

O'rtacha yurishda yilning eng qisqa kunlarida dam olish onlarp bilan birgalikda uzoqligi uch kunlik yo'l bo'lgan joyga safarga chiqish ba'zi hukmlarning o'zgarishiga sabab bo'ladi. O'rtacha yurish deganda quruqlikda tuyaning yoki piyodalarning yurishi nazarda tutilgan. Tog'da ham shunga munosib bo'lgan masofa ko'zda tutiladi.

Dengizda esa havo mo'tadil paytda mazkur vaqt ichida bosib o'tiladigan masofa e'tiborga olinadi.

Izoh: Bu eski ta'bir bo'lib, o'sha davrlarda yelkanli kemalar havo yordamida harakat qilardi. Shamol qattiq essa, kema tez, sekinlashsa sekin, havo mo'tadil paytda kema quruqlikdagi tuya, piyodalar tezligida harakat qilardi. Mana shu tezlikda uch kunlik yo'lga chiqqan kishi musofir hisoblanardi. Hozirgi kunda esa, har soatda qancha-qancha yo'l bosib o'tuvchi ulkan kemalarning tezligi safar uchun o'lchov bo'la olmaydi. Shu-ning uchun o'lchov hamon quruqlikdagi tuya yoki piyodaning me'yo-riy yurishidir. Safar qanday vositada amalga oshirilishidan Qati'y nazar, taxminan tuya minib yoki piyoda yurishda uch kunlik masofa bosib o'tildimi, kishi musofir hisoblanadi.

Namozning qisqartirilishi

Safarga chiqishga qaror qilgan kishi o'zi yashayotgan joyning uylaridan va shahar chetidagi qabrston, otlar yuguradigan maydonga o'xshash shaharga tugash bo'lgan joylardan o'tgach, to'rt rikatli farz namozlarni ikki rikat qilib qisqa tirib o'qiydi.

Agar mazkur qabrston va yugurish maydonlari oras dalalar yoki otilgan bir (kamon) o'qi yetgulik (taxmina: 400 qadam) ochiq bo'sh joy bilan ajralib turgan bo'lsa ulardai o'tish shart emas.

Safarning shartlari

Safar niyati quyidagi uch narsa bilan durust bo'ladi:

1. Yo'lovchining safarga chiqishiga qaror qilishda e kin va mustaqil bo'lishi.
2. Balog'atga yetgan bo'lishi.
3. Safar yo'lining uch kunlik masofadan kam bo'lmasligi demak, o'zi yashaydigan shahar yo mavzening uylaridan uzoqlashmagan yo'lovchi yoki eri bilan bo'lgan ayol, qo'mondoni tobe bo'lgan askar kabi boshqaga itoat qilgan shaxslar xo'jasi safarga niyat qilmagan yoki uch kundan kam muddatga qilgan bo'lsa, namozni musofir kabi o'qimaydi. Yo'lga chiqish va iqomat borasida tobe bo'lganlarning emas, balki ularning — amirlarning niyatlari e'tiborlidir.

Musofir namozining hukmi

Musofirning namozni qasr qilib o'qishi bizning hanafiy mazhabda azimatdir.

Izoh: "Azimat " lug'atda bir narsaga qat'iy qaror qi moq va uni bajarishga bor kuchi bilan intilmoq deganidir Fiqh istshyuhida esa, shar'iy amr va nahiylarni, hech qanda uzrli sabablarga e'tibor qshshasdan, asl shaklida ado qilmoq: dir. Buning ziddi bo'lgan ruxsat esa, uzrli sabablar tufayl shar'iy amr va nahiylarni qulaylashtiruvchi, ruxsat berilgan yo'lni tanlashdir. Masalan, tahoratda har safar oyoqni yuvish azimat, mahsi kiyanida mash tortish ruxsatdir.

To'rt rikatli farz namozlarini to'liq o'qigan yo'lo" chi, agar ilk qa'dada o'tirgan bo'lsa, namozi sahihdir. Fa; qat (vojib bo'lgan salomni kechiktirgani uchun) makruhdir (bu holatda so'nggi ikki rikat nafl o'rniga o'tadi); Birinchi qa'dada o'tirmagan bo'lsa, farzni tark etgan uchun namozi sahih bo'lmaydi. Faqat uchinchi rikatga turayotganida muqimlikka niyat qilsa, namozi sahih bo'ladi.

Lekin vojib bo'lgan birinchi tashahhudni tark etgani uchun sahiv sajdasi qilishi kerak.

Qasr muddati va muqimlikka niyat

1. Yo'lovchi o'z diyoriga qaytgunicha yoki biror shahar yoxud qishloqda 15 kun qolishga niyat qilgunicha namozlarini qasr o'qiydi.

2. Agar bir joyda 15 kundan oz muddat qolishga niyat qilsa yoki hech qanday niyat qilmasdan, erta-indin ketaman, deb yillar davomida o'sha joyda qolsa ham, namozlarini qasr o'qiyveradi.

3. Birortasida kechasi tunashni qaror qilmagan ikki shaharda, cho'l va adirlarda hamda badaviylar yashaydigan joylarda iqomatni niyat qilish durust emas.

4. Shuningdek, (urush paytida) dushman yerlarida bo'lgan askarlarimiz ham (qancha qolishlarinn bilmaganlari uchun) iqomatni niyat qilishlari durust emas.

5. (Davlatga qarshi chiqqan) bir toifani qurshovga olgan va u yerda kutayotgan askarlarning ham (qancha qolishlarini bilmaganlari uchun) iqomatni niyat qilishlari joiz emas.

Musofirning muqimga va muqimning musofirga iqtido qilishi

Musofir muqimga namoz vaqtida iqtido qilishi durust. Bu holda u muqim kabi namozni to'liq o'qiydi. Vaqt chiqqach, musofirning muqimga iqtido qilishi durust emas. Xoh vaqt ichida bo'lsin, xoh vaqt chiqqanidan so'ng bo'lsin, muqimning musofirga iqtido qilishi durustdir.

Musofir muqimlarga imom bo'lsa namozni boshlamasdan avval yoki salom bergach, "namozingizni tamomlang, men musofirman" deyishi mustahabdir. Muqim musofirga iqtido qilganida musofir namozni tamom qilganidan so'ig qolgan ikki rakatini qiroat qilmasdan tamomlaydi.

Vaqtida o'qilmagan namozlarning qazosi

Musofir qazo qolgan to'rt rakatli namozni muqim bo'lganida o'qisa ham, ikki rakat o'qiydi. Muqim qazo qolgan to'rt rakatli namozni safarda o'qisa ham to'rt rakat o'qiydi.

Vatan haqida

Kishining tug'ilib o'sgan, uylangan yoki davomli yashagd maqsadida u yerdan ajralishni xohlamagan joyi vatani asliy deyiladi.

Kishining (kamida) 15 kun yoki undan ham ko'proq muddat yashashga niyat qilgan joyi vatani iqomat deyiladi, Vatani asliy boshqa bir joyni vatani asliy qilib olish bilan kuchdan qoladi.

Vatani iqomat o'ziga o'xshash boshqa joyda yashashga niyat qilish yoki u yerdan yo'lga chiqish yoki vatani asliyga qaytish bilan buziladi.

Bemor kishining namozi

Bemor tamoman turolmasa yoki qattiq og'riq tufayli gurishi qiyin bo'lsa, yoki kasalligining kuchayishi yoksh uzoqqa cho'zilishidan qo'rqsa, namozini o'tirib, ruku va sajda qilgan holda o'qiydi. O'ziga eng qulay shaklda o'tiradi, bulardan boshqa hollarda kuchi yetganicha tik turib o'qiydi.

1. Bemor namozini o'tirgan joyida ruku va sajda qilgan xolda xam o'qiy olmasa, imo-ishora bilan o'qiydi, faqat sajda qilish uchun boshini rukuda egganpdan ko'prom egadi. Aks holda namozi durust bo'lmaydi.

Izoh: Chunki Payg'sshbarimiz, sollallohu alayhi va sallam, bir bemorning ziyoratiga borib, oldiga yostiq qo'yib, uning ustiga sajda qilayotganini ko'radilar va oldidan yostiqni oladilar. Bemor sstiqni takror oldiga olganida yostiqni yana unim oldidan oladilar va "Agar kuchingiz yetsa, yerda iamoz o'qing kuchingiz yetmasa, imo-ishora bilan o'qing va sajdada boishn gizni rukudagidan ko'ra ko'proq egiig ", deyidilar.

3. Bemor sajda qilishi uchun biror narsa baland qili(qo'yplmaydi. Biror narsani ko'tarib qo'ysa, sajdada boshini rukuda egganidan ko'ra ko'proq egasa, namozi durust bo'ladi. Aks holda, namozi durust emas.

4. Bemorning o'tirib namoz o'qishga ham kuchi yetmasa, chalqancha yoki yonboshlab yotgan holda imo-ishora bilan namoz o'qiydi. Bu holda chalqancha yotib o'qish yaxshiroqdir. Yuzi qiblaga qarab

turishi uchun bemorning boshiga yostiq qo‘yi ladi. Agar kuchi yegsa, oyoqlarini qiblaga uzatmasligi uchun oyoqlarini yig‘ishtirib oladi.

5. Imo-ishora bilan ham namoz o‘qishga kuchi yetmagan be-mor o‘ziga aytilayogan narsalarni tushunsa, namozini kechiktiradi (so‘ngra qazosini o‘qiydi). "Hidoya" sohibiga ko‘ra budurustdir. Faqat yana "Hidoya" sohibi "Tajnis" va "Mazid" nomli asarlarida imo-ishora bilan namoz o‘qishdan o‘jiz qolish muddati besh vaqt namozdan ortiqdavom etsa, bemor aytilgan narsalarni tushunsa ham, namoz o‘qish majburiyati undan soqit bo‘ladi, deganlar, "Qozixon" va "Muhit" muallifi ham buni tasdiqlaganlar. Shayxul-Islom va Faxrul-Islom ham bu nuqtai nazarni ixtiyor qilganlar. "Zohiriya" kitobida fatvo shunga deyilgan. "Xulosa" kitobining sohibi ham mazkur hukmni ixtiyor qilgan, "Yanobig‘", "Badoi‘" va "Val-volijiy" asarlarining sohiblari ham bu fikrni to‘g‘ri deganlar. Barchasini Achloh rahmat qilsin.

Turli masalalar

1. Boshi bilan imo-ishora qilishga kuchi yetmagan kishi ko‘zi, qoshi yoki qalbi bilan imo qilib namoz o‘qimaydi, chunki sajda qosh, ko‘z va yurak bilan emas, bosh bilan qilinadi.

2. Tik turib o‘qishga kuchi yetib, ruku va sajda qilishga kuchi yetmagan kishi namozini o‘tirgan joyida imo-ishora bilan o‘qiydi.

3. Sog‘lom kishi namoz o‘qiyotganida tobi qochsa, kuchi yetgan shaklda imo bilan bo‘lsa ham namozini tamomlaydi.

4. O‘tirgan joyida ruku va sajda qilib namoz o‘qiyotgan kishi, namoz asnosida o‘zini yaxshi his qilsa, o‘rnidan turib namozini davom ettiradi va shu tarzda tamomlaydi. Ruku va sajda qilolmasdan imo bilan o‘qiyotgan kishi (o‘zini yaxshi his qilsa) namozni boshidan qayta o‘qishi kerak.

5. Esini yo‘qotgan va h)shidan ketgan kishining bu holati besh vaqt namoz mobaynida davom etsa, o‘ziga kelgach, bu namozlarining qazosini o‘qiydi. Besh vaqtdan ko‘proq davom etsa, qazosini o‘qimaydi (undan soqit bo‘ladi).

Namoz va ro‘zaning kafforati Kafforat uchun qachon vasiyat qilish shart emas?

Imo-ishora bilan ham namoz o‘qishdan o‘jiz bo‘lgan bemor qoldirgan namozi besh vaqtdan ham kam bo‘lsa-da, o‘qiy olmagan namozlarining kafforatini berishni vasiyat qilishi joiz emas. Muqim bo‘lmasdan hamda bemor tuzalmasdan vafot etsa, safar va bemorlik davomida tuta olmagan ro‘zaning kafforatini berishini ham vasiyat qilishlari lozim emas.

Kishi qachon kafforat uchun vasiyat qiladi?

Kishi namoz o‘qishga va ro‘za tutishga kuchi yetgan holda o‘qiy olmagan namozining, tuta olmagan ro‘zasining kafforatini berishni vasiyat qilishi mumkin.

Qancha kafforat beriladi

Vafot qilganning valiyi (o‘zidan keyin mol- mulkidan sarflashga mas’ul kishi) u qoldirgan molning uchdan biridan vitr namozini ham qo‘shib, kuniga olti vaqt namozning har biri uchun va har kunning ro‘zasi uchun yarim so‘ (1456 yoki 1664 gr.) bug‘doy yoki uning qiymatini beradi. Marhum vasiyat qilmagan taqdirda valiyi o‘z molidan uning kafforatini berishi joizdir. Faqat marhum tuta olmagan ro‘za va o‘qiy olmagan namoz o‘rniga ro‘za tutishi namoz o‘qishi durust emas.

Fidya (tovon) kimga to‘lanadi?

Qasam kafforatining aksi o‘laroq, bir necha namozning (va bir necha kunlik ro‘zaning) kafforat badalini yagona faqirga bir martada berish mumkin. Xoh tirik, xoh marhum kishi qasamining kafforat badali yolg‘iz bir faqirga emas, o‘nta faqirga berilishi kerak. Har kun bittadan fidyani bir faqirga berish

ham mumkin. Alloh subhanahu va taolo hammadan ko'ra yaxshiroq bilguvchidir.

O'z vaqtida o'qilmagan namozlarning qazosi

Bunda tartibga, ya'ni qazo namozlari bilan vaqt namozlari orasida hamda qazo namozlarining o'z orasida ham ketma-ketlik tartibiga rioya qilish vojibdir.

Izoh: Ma'lum bir navbatga rioya qilish hususida Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, shunday deganlar: "Kim bir vaqt namozni uxlab qolib yoki unutib qazo qoldirsa-yu) so'ngra imomga iqtido qilib (keyingi farz namozini) o'qiyotganida (qazo qilgan namozi) esiga tushib qolsa, imom bilan o'qiyotgan namozni bitirsin, so'ng esiga tushgan namozini o'qisin. Buning orqasidan esa (imom bilan o'qigan namozini) takror o'qisin. Avval qazo, so'ngra vaqt namozi o'qiladi. Qazo namozlarda ham ilk qazo bo'lgan namozdan boshlab o'qiladi.

Tartibni bekor qiladigan sabablar

1. Vaqtning juda oz qolgan bo'lishi. Bunday holatda kishi faqatgina o'sha vaqt namozini o'qiydi.
2. Zimmasida qazo namozi borligini unutmoq.
3. Vitr namozidan tashqari qazo qolgan namozlarning soni olti vaqtga yetgan bo'lsa.

Izoh: Qazo qolgan namozlarning soni oltitaga yetgan bo'lsa, kishining tartibga rioya qilishi og'ir bir mas'uliyatdir. Chunki bir vaqtning o'zida ham olti vaqt qazo namozi, ham o'sha vaqt namozini o'qishga to'g'ri keladi. Holbuki, Islomda qiiinchilik emas, balki qulaylik, yengillika asosdir.

Vitr namozi qazo qolgan namozlarda tartibni bekor qoluvchi hisoblanmaydi. Faqat qazo namozlari o'qilayotganida uning ham tartibiga rioya qilinadi.

Turli masalalar

1. Ko'p qazo qolgan namozlarni ado qilgach, olti vaqt namozidan kami qolsa ham, ular o'rtasidagi tartibga rioya qilish lozim bo'lmaydi.

2. Tartibga rioya qilishi lozim bo'lgan kishi, qazo qilgan namozi vitr bo'lsa-da, esida bo'la turib, keyingi vaqt farz namozini o'qisa, bu o'qigan farz namozi shartli fosid bo'ladi. Bundan so'ng u qoldirgan namozini o'qimay yana to'rt vaqt namozini o'qisa, qazo qilgan namozidan so'nggi besh vaqt namozining hammasi sahingga aylanadi. Chunki kishining qazo namozi esida turib, o'qigan namozlari o'qiyotgan paytda buziladi. Uni qayta, o'qish lozim bo'ladi. Ammo beshinchi vaqt namozini o'qishi bilan qazo namoz birgalikda olti vaqt namozi bo'lgach, bu kishidan tartibga rioya Qilish majburiyati soqit bo'ladi. Binobarin, o'qishmagan Namozining faqat o'zinigina o'qib, qazosini bajaradi.

Faqat beshinchi namoz vaqti chiqmasdan bundan oldin Qazoga qolgan namozini o'qisa, qazo qilgan namozi vaqti va uni o'qigan vaqt oralig'ida o'qigan namozlarning barchasi nafl namozga aylanadi. So'ngu o'qigan namozlarini qazosini o'qishi lozim. Qazoga qolgan namozlar juda ko' bo'lsa, qazosi o'qiladigan har bir namozni (falon kunning falon namozi deya) niyat qilib o'qish kerak. Bu shunday osonlashtirpsh mumkin: masalan, "Vaqtida o'qts olmagan birinchi (yo oxirgi) peshinning qazosini o'qishni niyat qildim" (shu yo'l bilan qaysi qazo pam zini o'qnshiga aniqlik kiritgan bo'ladi). Avval qaz qilnngan ikki yilga Ramazon ro'zasini tutmoqchi bo'lganlarga ham shu hukm joizdir (ya'ni, kaysi yilning ro'z, sini tutmoqchi bo'lsa, shuni niyat qiladi). Dorul-harb (ya'ni musulmon bo'lmagan bir mamlakatda) musulmo bo'lpb, shar'iy hukmlarni bilmagan kishi uzrli hisoblanadi.

FARZ NAMOZIGA YETISHISH BO'LIMI

Namoz o'qiyotgan kishi namozini qachon buzadi, qachon buzmaydi?

1. Kishi farz namozini yolg'iz o'zi o'qiyotganiida aynan farz namozini jamoat o'qib boshlasa-yu, u kishi hali sa qilmagan bo'lsa yoki namoz to'rt rikatli bo'lmaganida sajda qilgan bo'lsa ham, namozini buzib. imomga iqtido qplad

2. To'rt rikatli namoz o'qiyotgan bo'lib, birinchi rikatiga sajda qilgan bo'lsa, yana bir rikat qo'shib, tashahuddan so'ng salom beradi va farz niyati bilan imomga iqtido qiladi.

3. Agar uch rikat o'qigan bo'lsa, namozini tamomlaydi. So'ngra xohlasa, nafl niyatida imomga iqtido qiladi. Faqat bu holda asr namozini ado qilgach, (nafl o'qishdan qa' tarilgani uchun) imomga iqtido qilmaydi.

4. Namoz o'qiyotgan kishi (to'rt rikatli farzning) uchinchi rikatiga turgach, sajda qilmasdan avval, jamoat fa! namoziga tursa, qiyomda salom berib, namozini buzg va nmomga iqtido qiladi.

5. Imom farz o'qiyotganida masjidga kelgan kishi s; nat o'qish o'rniga darhol imomga iqtido qiladi. Bomdod namozining sunnati bundan mustasno. Bomdod namozida a imomga yeta olishga ko'zi yetsa, avval sunnatni o'qiydi, avval sunnatni qo'yib, imomga iqtido qiladi. Zero, jamoat savobi bomdod sunnatining savobidan ulug'roqdir.

Sunnatning qazosi

Bomdod namozining sunnati, faqatgina farz bilan birga qazo qolsa, o'sha kuni peshin vaqti kirishiga biroz fursat qolgungacha o'qiladi. Peshin namozining ilk sunnati (farzdan avval o'qilmagan taqdirda) vaqti ichida farzdan so'nggi ikki rikat sunnatdan avval o'qiladi.

Jamoat va uning fazilati

Jamoat bilan o'qilgan farz namozning bir rikatiga yetishgan kishi jamoat fazilatiga erishgan bo'lsa-da, namozni jamoat bilan o'qigan hisoblanmaydi. Uch rikatiga yetishgan kishi haqida ixtilof mavjud.

Turli masalalar

1. Farz namozining vaqti chiqmasligiga ishongan kishi xohlaganicha sunnat (yoki nafl) o'qishi mumkin. Aks holda sunnat o'qimaydi.

2. Imom rukuda bo'lganida qiyom holda takbiri tahrira aytib, imomning rukusiga qo'shilgan kishi o'sha rikatga ulgurgan hisoblanadi. Ammo u takbiri tahrira aytib bo'lguncha imom rukudan boshini ko'tarsa, o'sha rikatga yetishgan hisoblanmaydi.

3. Imom yetarli miqdorda qiroat qilganidan so'ng, jamoatdan bir kishi imomdan avval rukuga borganida, imom unga rukuda yetishsa, u kishining rukusi sahih, ayni paytda makruhbo'ladi (rukuning bir qismini imom bilan birga qilgani uchun ruku sahih bo'lsa, imomdan avval rukuga borgan uchun makruhdur).

Agar imom o'zicha (o'sha kishiga) yetisha olmasa yoki yetarli miqdorda qiroat qilmasdan ruku qilgan bo'lsa, u kishining rukusi durust emas (namozi fosid bo'ladi).

4. Azon aytilgach, namoz o'qimay masjiddan chiqish makruhdur. Agar (boshqa bir masjidning imomi yoki muazzini kabi) boshqa bir jamoatni to'playdigan kishi bo'lsa, joizdir. O'sha vaqt namozini yolg'iz o'qib kelgan kishiga makruh emas. Faqat peshin va xufton namozlarida yolg'iz o'zi o'qigan bo'lsa ham, masjiddan chiqmay turib, jamoat namozni boshlasa, nafl niyatida imomga iqtido qilishi lozim, masjiddan chiqishi makruh bo'ladi.

5. Bir farz namoz takroran o'qilmaydi.

Izoh: Farz namozni bir marta o'qigach, qayta farz niyatida o'qimaslik haqidagi hukmga turlicha ma'nolar berilgan. Ba'zilar buni jamoat bilan o'qilgan bir namoz takror azon va takbir aytib, aynan avvalgisidek, jamoat bilan o'qilmaydi, deb sharhlaganlar. Ba'zilar esa hech qanday sababsiz, namozim buzildimikin, degan shubha bilan kishi o'qigan farz namozini takroran o'qiy olmaydi, deb bayon qilganlar.

Sahv sajdasi hukmi

Namozda adashib vojibni tark qilgan kishiga ikki sajda, bir tashahhud va salom vojib bo'ladi. Sahv sajdasi lozim qilgan sabab takrorlanishi bilan yana takror sahva sajdasi qilinmaydi.

Vojibni bila turib, tark qilish

Bilgan holda vojibni tark qilgan kishi gunohkor bo'ladi va bu nuqsonni tuzatish uchun sahva sajdasi kifoya qilmaganidan, namozini takror o'qishi zarur.

Bilgan holda vojibni tark qilgan kishi sahva sajdasi qilmaydi. Faqat quyidagi uch holat bundan mustasnodir, ya'ni, ularni bila turib, tark qilgan kishi ham sahva sajdasi qiladi:

1. Ilk qa'dani tark qilish;
2. Bir rakatning ikki sajdasiidan birini namoz oxirigacha kechiktirish;
3. Bir ruknni bajarish mikdoricha qasdan xayol surish.

Sahv sajdasi o'rni

Sahva sajdasi salom berganidan so'ng ado etish sunnatdir. Imom o'ng tomonga bergan salomi bilan kifoyalaniib, sahva sajdasi qiladi. Salom bermasdan avval sahva sajdasi qilish tanzihan makruhdur.

Sahv sajdasi qachon soqit bo'ladi?

1. Bomdod namozida salomidan so'ng quyosh chiqishi tufayli.
2. Asr namozida quyoshning rangi o'zgarib, qizarsa.
3. Salomdan so'ngra (bir joydan qon chiqishi kabi) namozga zid uzrli sabab namozni davom ettirishga to'siq bo'lsa.

Kimlar sahva sajdasi qilishi lozim?

1. Imomga iqtido qilgan kishi xatosi tufayli sahva sajdasi qilmaydi. Faqat tshomning xatosi tufayli (imom bilan birga) sahva sajdasi qiladi.

2. Masbuq imom bilan birga sahva sajdasi qiladi, so'ngra namozning qolgan qismini davom ettirish uchun o'rnidan turadi.

3. Masbuq (namozning qolgan qismini o'qiyotganida) xato qilsa, buning uchun ham sahva sajdasi qiladi. Ammo lohiq (namozni imom bilan birga boshlagan kishi, namoz asnosida mudrash va boshqa uzrli sabablar tufayli o'tkazib yuborgan qismlarni o'qiyotganida xatoga yo'l qo'ysa, sahva sajdasi qilmaydi.

Imom juma va hayit namozlarida jamoat ko'p bo'lgani bois ularga qiyinchilik bo'lishidan qochish va fitna chiqarmaslik uchun sahva sajdasi qilmaydi.

Namozdagi ba'zi xatolar

1. Imom yoki yolg'iz o'zi o'qiyotgan kishi farz namozlarning ilk qa'dasini unutgan holda tark etib, uchinchi rakatga turayotganida, to'liq qad rostlamasdan avval, eslasa tashahhudga qaytib o'tiradi.

2. Imomga iqtido qilgan kishi esa, nafl namoz o'qiyotgan kishi kabi, to'liq qad rostlagan bo'lsa ham, tashahhudga qaytadi.

3. Imom yoki yolg'iz o'zi namoz o'qiyotgan kishi ilk qa'dani tark etib, qiyomga yaqin bo'laturib, tashahhudga qaytsa, sahiv sajdasi qilishi lozim.

4. Qa'daga yaqinroq Turgan holatda orqaga qaytsa, sahiv sajdasi qilmaydi.

5. Imom yoki yolg'iz namoz o'qiyotgan kishi oxirgi qa'dani unutib, ortiqcha rakatga turib ketsayu, sajda qilmagan bo'lsa, qaytib o'tiradi va farz bo'lgan qa'dani kechiktirgani uchun sahiv sajdasi qiladi.

6. Agar sajda qilgan bo'lsa, namozi butunlay naflga aylanadi. Bunday hollarda, xohlasa, asr namozida bo'lsa ham, ushbu qo'shimcha beshinchi rakatga yana bir rakat qo'shadi. Bomdod namozida esa uchinchi rakatga qo'shimcha yana bir rakat qo'shadi.

Ammo sajdai sahiv qilmaydi. Ushbu farz namozi qayta o'qiladi.

7. Oxirgi qa'dani ado etgach (salom bermasdan), o'rnidan turib ketsa va (qo'shimcha rakatda sajda qilmagan bo'lsa) o'tiradi va takror tashahhud o'qimasdan salom beradi va sahiv sajdasi qiladi.

10. Qo'shimcha rakatga sajda qilgach, salom bermasdan turib ketganligini eslasa, qaytib o'tirmaydi va yana qo'shimcha bir rakat qo'shadi, bu ikki rakat nafl namoz bo'ladi, so'ng vojib bo'lgan salomni tark qilgani uchun sahiv sajdasi qiladi.

11. To'rt rakatli sunnat (nafl) namozini o'qishni niyat qilib, dastlabki ikki rakatida sahiv sajdasi qiladigaya bo'lsa, so'nggi ikki rakatni unga qo'shmay gugatish mustahabdir. Shunga qaramasdan keyingi ikki rakatni turib o'qigan taqdirda, sahiv sajdasini taqrar qilishi kerak.

12. Sahiv sajdasi qiladigan imomga salom berayotganida iqtido qilgan kishining namozi, agar imom sahiv sajdasi qilsa, sahih bo'ladi. Aks holda, sahih emas.

13. Zimmasida sahiv sajdasi bor bo'lgan kishi, namozdan chiqish maqsadida salom bergap bo'lsa ham, yuzini qibladan o'girmagai yoki gapirmagan bo'lsa, sahiv sajdasini ado etilish kerak.

14. Agar namoz o'qiyotgan kishi uch yo to'rt rakat o'qiganiga; shubhalanib, salomdan so'ng, boshqa ishga mashg'ul bo'lmay ikki rakat o'qiganini anglasa, darhol qolgan qismini ham o'qib, sahiv sajdasi qiladi.

15. Shuningdek, kishi namozini to'liq o'qigani yo to'la o'qimagani xususida ruku yoki sajda qila olarlik miqdoricha o'ylayib qolsa-yu, bir qarorga kelguicha salom bermasdan, kutib tursa, sahiv sajdasi vojib bo'ladi. Aks holda: sahiv sajdasi shart emas.

A Namoz shubha bilan qachon buziladi?

Kishi bir namozni tamomlamasdan avval necha rakat o'qigani haqida shubha qilsa, hamda bu shubha ilk marotaba yuz berayotgan bo'lsa yoki odatiy hol bo'lmasa, bu namoz buziladi. U namozni takror o'qishi lozim. Salom bergach, yuzaga chiqqan shubhaga e'tibor berilmaydi. Bu holda biror ruknni tark qilganini aniqlasa, namozini takroran o'qiydi.

Shubhaning ko'p bo'lishi

Bunday holat kishida juda ko'p sodir bo'lsa, qalbi ko'proq moyil bo'lgan tomonga qarab harakat qiladi.

Izoh: Agar kishi namozni to'liq o'qiganiga qanoat hosil qilsa-yu, salom berganidan so'ng ishonchli bir kishi bir rakat kam o'qiganini aytsa, u holda kishi o'z shaxsiy qanoatini asos qilib oladi va boshqaning ogohlantirishiga e'tibor qilmaydi. Ammo bu kamchilik ikki ishonchli kishi tomonidan xabar berilsa, kishi o'zining to'g'ri o'qiganiga qanoat hosil qilsa ham, ikki kishining so'zi bo'yicha amal qiladi. Imom bilan jamoat necha rakat o'qiganlari haqida ixtilof qilib qolsa-yu, imom o'z shaxsiy qanoatiga ishonch hosil qilsa, unga ko'ra, aks holda jamoat nuqtai-nazariga ko'ra, agar jamoatning bir qismi imomning qanoatini quvvatlasa, unda ham o'z qanoatiga ko'ra amal qiladi.

Agar qalbi bir tomonga moyillik qilmasa, (ikki rakag o'qidimi, to'rt rakat o'qidimi, qat'iy qaror

bera olmasa) bu ikki ehtimoldan oz bo'lganini tanlaydi. Faqat (vojib) bo'lgan) qa'dani tark qilmaslik uchun oxirgi rakat deb o'ylagan har rakatdan so'ng o'tiradi va sahiv sajdasi qiladi.

Izoh: Kishi tahorati bor-yo'qligi haqida shubhalansa-yu, uylab ko'rgach, tahorati borligiga ishonch hossh qilsa, u kishi fiqh nuqtai nazariga ko'ra tahoratli hisoblanadi. Agar kishi tahorat a'zolaridan bir qismini yuvgan-yuvmaganligi xususida shubhalanib qolsa hamda bu hol ilk marotaba yuz berayotgan bo'lsa, o'sha joylarini qayta yuvadi. Agar bu odatiy holat bo'lsa, unga e'tibor qilmaydi. Shuningdek, namoz asnosida ham kishining aqliga turli xil shubhalar kelsa, bu xoh namoz to'g'risida, xoh tahorat xususida bo'lsin, agar ilk shrotaba yuz berayotgan bo'lsa, shubhaga tushgan joyini takror bajarishga kirishadi. Agar bu ham odatiy hol bo'lsa, bu shaytondandir, bunga e'tibor qilmaydi va namozini davom ettiradi.

TILOVAT SAJDASI

Sababi, hukmi va vaqti

Shartlari: tahorat qilish, qiblaga yuzlanish hamda avrat joylarini berkitish.

Vajib bo'lishining sababi: sajda oyatini o'qish yoki eshitish.

Sajda oyati namozdan boshqa payt o'qilganida, darhol sajda qilish shart emas. Faqat kechiktirilishi tanzihavd makruhdir. Forschaga o'xshash (arab tilidan boshqa tilda) sajda oyati o'qigan kishi ham sajda qilishi lozim. Sajda kalimasini o'zidan avvalgi va keyingi kalimalardan biri bilan o'qish, oyatni to'la o'qish kabitir.

Sajda oyati bo'lgan suralar:

A'rof surasi, 206-oyat;

Ra'd surasi, 15-oyat;

Nahl surasi, 49-oyat;

Isro surasi, 107-oyat;

Maryam surasi, 58-oyat;

Haj surasi, 18-oyat;

Furqon surasi, 60-oyat;

Naml surasi, 24-oyat;

Sajda surasi, 16-oyat;

Sod surasi, 24-oyat;

Fussilat surasi, 37-oyat;

Najm surasi, 62-oyat;

Inshiqoq surasi, 21-oyat;

Alaq surasi, 19-oyat.

Tilovat sajdasi kimlarga vojib, kimlarga vojib emas?

Sajda oyatlaridan birini eshitgan kishiga, eshitishni qasd qilmagan bo'lsa ham, tilovat sajdasi vojib bo'ladi. Sajda oyatini o'qish va eshitish bilan, hayz va nifosdagi ayollarga sajda qilish vojib bo'lmaydi. Imomga iqtido qilgan kishi sajda oyatini o'qisa, imomga ham, jamoatga ham sajda qilish vojib bo'lmaydi. Faqat imom va jamoat sajda oyatini namoz o'qimayotgan bir kishidan eshitsalar, namozdan so'ng sajda qilishlari lozim. Bu hodda agar namoz asnosida sajda qiladigan bo'lsalar, zimmalaridagi sajda o'rniga o'tmaydi, ammo namozlari ham buzilmaydi. Ishonchli nuqtai nazarga ko'ra, ma'nosini tushunish sharti bilan, forsha kabi (boshqa tilda) sajda oyati eshitilsa ham, sajda qilish vojib bo'ladi. Uxlayotgan kishidan, yosh boladan, hayz yo nifosdagi ayoldan sajda oyati eshitilganida ham sajda qilish vojib. To'tiqush va aks sadodan eshitilgan sajda oyati tufayli sajda qilish vojib bo'lmaydi.

Izoh: Zamonamizda mavjud bo'lgan radio, televizor va shunga o'xshash vositalardan Quroni karimni tinglash bilan savob qozonilganidek, sajda oyatini eshitish tufayli sajda qilish vojib bo'ladi.

Tilovat sajdasiniig vaqti va shakli

1. Namozda sajda oyati o'qilganida, tilovat sajdasi uchun ruku yo sajda qilish bilan ado etiladi.
2. Sajda oyatidan so'ng ikkidandan ortiq oyat o'qimay tilovat sajdasini niyat qilib namozning rukusiga borsa va uni niyat qilmasa ham, namozning sajdasini qilsa, tilovat sajdasi o'rniga o'tadi.
3. Kishi imomdan sajda oyatini eshitib, u imomga iqtido qilmasa ham, yoki (sajda oyati o'qilgan rakatdan) boshqa rakatda mazkur imomga iqtido qilsa ham? namozdan so'ng tilovat sajdasi qiladi.
4. Imom sajda oyati o'qigan rakatda hali imom tilovat sajdasini qilmasdan unga iqtido qilgan kishi,

imom bilan birga sajda qiladi. Ammo shu rakatda imom o'qigan oyat sajdasi qilganidan so'ng, imomga iqtido qilsa, tilovat sajdasi qilmaydi.

5. Namoz asnosida qilinishi lozim bo'lgan tilovat sajdasi namoz ichida ado qilinmagan bo'lsa, namozdan keyin ado qilinmaydi. Chunki namoz ichida qilinishi lozim bo'lgan tilovat sajdasi uchun shunday ulug' daraja borki, namozdan keyingi sajdalar uning o'rniga o'tmaydi.

6. Kishi namozdan boshqa payt sajda oyati o'qib (yoki eshitib) sajda qilgach, ayni joyda namozni boshlab, o'sha oyatni o'qisa, takror sajda qiladi. Agar avval aytilgan sajdani qilmagan bo'lsa, namozdagi sajda ikkala sajdaning o'rniga o'tadi.

7. Ayni joyda bir sajdai oyatni ikki yoki undan ko'p bora o'qigan kishi bir marta tilovat sajdasi qiladi.

8. Faqat boshqa-boshqa joylarda bir sajda oyatini o'qigan kishi uchun bir marta tilovat sajdasi qilish kifoya emas.

Joyni o'zgartirmaydigan sabablar

Turgan yo o'tirgan joyidan zarurat uchun bo'lsa ham ajralish, daraxtda bir shoxdan boshqa shoxga o'tish, anhor yoki kattaroq hovuzda (sajda oyati o'qilgan) joydan boshqa joyga suzib o'tish bilan, joy o'zgargan hisoblanadi.

Joyni o'zgartirmaydigan sabablar

1. Bir xonaning yoki katta bo'lsa-da, masjidning ichida sajda oyati o'qilgach, bir burchakdan boshqa bir burchakka o'tishi

2. Qur'on tilovat qilayotgan payt kemandi yurishi.

3. Sajda oyati o'qilgach, bir yoki ikki rakat namoz o'qirlik vaqtning o'tishi.

4. Bir qultum suv ichish, bir-ikki luqma taom yeyish yoki bir-ikki qadam yurish.

5. Bir narsaga suyanish, o'tirish, yoki o'rnidan turish.

6. Sajda oyati o'qilgan joyda hayvonga minish yoki tushish.

7. Ustida namoz o'qilayotgan hayvonning yurishi. Bunday hollarda bir marta sajda qilish kifoya.

8. Sajda oyati o'qiyotgan kishi o'rnida qolgani holda, eshitayotgan kishining joyi o'zgarsa, eshitayotgan kishi takror sajda qilishi lozim.

9. Bir joyda bir sajda oyatini ko'p eshitgan kishining takror sajda qilishi shart emas. Faqat o'qigan kishi joy o'zgartirgani tufayli, takror sajda qilish kerak.

Turli masalalar

Sajda oyati bo'lgan surani o'qiyotib, sajda oyatini o'qimay tashlab ketish makruhdir.

Sajda oyatiga bir yoki bir necha oyat qo'shib o'qish mustahabdir.

O'tirgan kishining tilovat sajdasi qilish uchun o'rnidan turib, sajda qilishi mustahabdir.

Sajda oyatini eshitgan kishining o'qigan kishidan avval boshini sajdadan ko'tarmasligi ham mustahabdir.

Sajda oyati bir jamoat ichida o'qilib, hamma birdan sajda qilishi lozim bo'lganida, oyatni o'qigan kishining oldinroqqa o'tirish va jamoatning saf tortishi shart emas. Har kim o'tirgan joyida, xohlaganidek sajda qiladi.

Tilovat sajdasiining sahih bo'lish shartlari

Tilovat sajdasiining sahih bo'lish shartlari i'jima shartlaridir (takbiri tahrimadan

boshqa).

Ado etish tartibi

Sajda oyatini o'qigan yoki eshitgan kishi o'tirgan bo'lsa, o'rnidanturadi. Qo'lni ko'tarmay takbir aytib, sajdaga boradi va yana takbir aytib, o'rnidan turadi. Shu tartibda bir marta sajda qiladi. So'ngtashahhud o'qimaydi va salom bermaydi.

Shukr sajdasi

Hazrati Abu Bakrdan, roziyallohu anhu. rivoyat qilinishicha, Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, iisonni xushnud qiladigan bir narsaga ro'para kelganlarida yoki biror xushxabar eshitganlarida Alloh taologa shukr qilish maqsadida darhol sajda qilar edilar.

Shukr sajdasi Imomi A'zamga, roziyallohu anhu, ko'ra namozdan so'ng makruhdur va hech qanday savobi yo'q, qilmagan afzaldir. Imom Abu Yusuf va Imom Muhammadga ko'ra esa, savob bo'lgan bir ibodatdir. Shukur sajdasi tilovat sajdasi kabi ado etiladi.

Izoh: Fiqh ulamolari Imom A'zamniig, rahmatullohi alayh, bu nuqtai nazarlarini, qilinishi vojibemas deb, Imom Abu Yusuf va Imom Muhammadning fikrlarini esa, qilinishining zarari yo'q, joizdir deb sharhlaganlar. Bunga ko'ra, har bir xushxabarni eshitganda sajda qilish shart emas, ammo Qilinishi joizdir.

Har baloning daf qilinishi haqida

Imom Nasafiy "Kofiy" nomli asarlarida aytadilarki, kimki bir joyda barcha sajda oyatlarni o'qib, har biri uchun alohida-alohida sajda qilsa, bu ibodat tufayli boshiga keladigan barcha balolardan omon qoladi.

Juma namozining hukmi

Juma namozi quyidagi yetti shartni jam qilgan bo'lib, har bir musulmon uchun farzi ayndir. Farz bo'lishining shartlari:

1. Erkakbo'lishi;
2. Ozod bo'lishi;
3. Shaharda yoki shahar yaqinida istiqomat qilishi;
4. Sog'lom bo'lishi;
5. Zolimning hamlasidan omon bo'lishi;
6. Ikki ko'zi ko'r bo'lmasligi;
7. Ikki oyog'ining birdaniga oqsoq yoki shol bo'lmasligi.

A Durust bo'lishining shartlari

1. Juma namozi peshin namozining vaqtida o'qilishi zarur. Peshin namozining vaqti kirmasdan juma o'qilishi durust emas. Juma o'qilayotganida vaqt chiqsa, u bekor bo'ladi.

2. Vaqtida (farz namozidan avval) juma xutbasi niyati bilan, juma namoziga jamoat bo'la oladigan kishilar huzurida xutba o'qishlari kerak.

3. Barchaning masjidga kirib, bemalol namoz o'qishi mumkin bo'lishi zarur.

Hanafiy mazhabiga ko'ra, juma farzi uchun yetarli jamoat qul, musofir va bemorlardan iborat bo'lsa ham, imomdan boshqa uch erkak kishidir. Mazkur jamoat bilan juma namozi o'qish mumkinligining sharti bu kishilarning birinchi sajdaga borgunlaricha imom bilan birga qolishlaridir. Ilk sajdani qilgach, (namozni buzib) tarqaydigan bo'lsalar imom namozni yolg'iz o'zi juma namozi sifatida tamomlaydi Ammo imom birinchi sajdaga bormasidan, jamoat tarqaladigan bo'lsa, namoz buziladi. Uch kishilik jamoatdan biri ayol yoki yosh bola bo'lsa, namoz sahih bo'lmaydi. Qul, musofir

va bemorning juma namozida imom bo'lishi joizdir.

Juma namozining xutba va sunnatlari

Juma xutbasida tasbeh yoki tahmid bilan kifoyalanish, karohat bilan joizdir.

Juma xutbasining o'n sakkiz sunnati bor:

1. Xutba o'qiydigan kishining najosat va janobatdan pok bo'lishi.
2. Avrat joylarini berkitishi.
3. Xutbani boshlashdan avval minbarda o'tirishi.
4. Imom-xatibning oldida azon aytilishi.
5. Imom-xatibning azondan so'ng, urush bilan qo'lga kiritilgan joylarda chap qo'lida ushlagan qilichga tayanib, sulh orqali olingan joylarda esa, qilichsiz (xutba o'qish uchun) o'rnidan turishi.
6. Imom-xatibning jamoatga yuzlangan holda xutba o'qishi.
7. Xutbani Allohga hamdu sano bilan boshlashi.
8. Kalimai shahodatni o'qishi.
9. Payg'ambarimizga, sollallohu alayhi va sallam, salavot aytishi.
10. Jamoatga va'z-nasihati qilishi.
11. Jamoatga Allohning azobidan qutqaradigan sabablarni eslatishi.
12. Qur'ondan biror bir oyat o'qishi.
13. Xutbani ikkiga bo'lishi.
14. Ikki xutba orasida o'tirishi.
15. Ikkinchi xutbani ham yana Alloh taologa hamdu sano va Payg'ambarimizga, sollallohu alayhi va sallam, salavot bilan boshlashi.
16. Ikkinchi xutbada barcha mo'minlarga duo va mag'firat tilashi.
17. Jamoatning xutbani eshitishi.
18. Har ikki xutbani tivoli mufassal, ya'ni Qur'oni karimning Hujurot surasidan Buruj surasigacha bo'lgan qismi uzunligida qilishi. Bundan cho'zish va sunnatlardan birini tark qilish makruhdur.

Juma namoziga oid turli masalalar

1. Juma kuni birinchi azon aytilgach, musulmonlarning savdo-sotiq (kabi dunyo) ishlarini to'xtatib, juma namoziga borishlari farzdur.
2. Imom minbarga chiqsa, xutba va juma farzi tamom bo'lgunicha, gapirish va nafl namoz o'qish joiz emas.
3. Xutba eshitayotganlarning yeb-ichishlari, keraksiz narsalar bilan shug'ullanishlari, u yoq-bu yoqqa qarashlari, salomga alik olishlari hamda aksirganga "yarhamukalloh" deb javob qaytarishlari makruhdur.
4. Imom-xatib minbarga chiqqach, jamoatga salom bermaydi.
5. Azon aytilgach, juma namozini o'qimasdan safarga otlanish (tahriman) makruhdur.
6. Bemor, musofir va ayollarga o'xshash juma namozini o'qishi farz bo'lmagan kishilar, agar juma namozini o'qisalar, peshin namozining o'rniga o'tadi va peshin namozi ulardan soqit bo'ladi.
7. Hech qanday uzrsiz juma namoziga mukallaf bo'lgan kishilarning juma namozi o'qilmasdan avval peshin namozini o'qishlari haromdir. Shunga qaramay, uyida peshin o'qiganidan so'ng, pushaymon bo'lib, imom hali namozni tamomlamasdan, masjid sari otlansa, namozga ulgurmasa ham, o'qigan peshin namozi botil bo'ladi va naflga aylanadi.
8. Bemor, musofir hamda qulga o'xshash uzrli kishilarning juma namozi o'qilgan joyda peshinni jamoat bilan o'qishlari makruhdur.
9. Juma namoziga tashahhudda yoki sahiv sajdasi qo'shilgan kishi juma namoziga ulgurgan hisoblanadi.

Hayit namozlari hukmi va shartlari

Hayit namozlari juma namozi farz bo'lgan kishilarga vojibdir. Faqat xutba hayit namozlarida sunnatdir.

Xutbani hayit namozidan avval o'qish yoki xutba o'qimasdan hayit namozini o'qish karohat bilan joizdir.

Ramazon hayitining mustahablari

Ramazon hayitida quyidagi o'n uch narsa mustahabdir:

1. Masjidga ketmasdan avval toq bo'lish sharti bilan, xurmo yoki biror shirinlik yeyish.
2. G'usl qilish.
3. Tishlarni misvok (yoki tish cho'tkasi) bilan tozalash.
4. Xushbo'ylanish.
5. Eng chiroyli kiyimlarni kiyish.
6. O'ziga vojib bo'lsa, hayit namozidan avval fitr sadaqasini berish.
7. Uchragan har bir insonga tabassum bilan xushmuomalada bo'lish.
8. Iloji boricha ko'proq sadaqa berish.
9. Ertalab barvaqt turish.
10. Hayit namozi o'qiladigan masjidga ertaroq va ildam qadamlar bilan borish.
11. Bomdod namozini uyiga yaqin bir masjidda o'qish.
12. Bundan so'ng piyoda, hayit namozi o'qiladigan masjidga borish.
13. Iloji bo'lsa, boshqa bir yo'ldan uyiga qaytish. Hayit namozidan avval masjidda, uyda va namozdan so'ng esa masjidda nafl namoz o'qish makruhdur.

Hayit namozining vaqti

Hayit namozining vakti quyoshning bir yoki ikki nayza bo'yi (uch yo to'rt metr) ko'tarilishidan boshlab to zavoligacha bo'lgan vaktdir.

Hayit namozlarini o'qish tartibi

Hayit namoziga niyat qilib, takbiri tahrima aytiladi. So'ngra qo'llar bog'lanib sano o'qilgach, uch marta takbir aytiladi va har birida qo'llar ko'tariladi, birinchi va ikkinchi takbirlarda qo'lni pastga qo'yib yuborib, uchinchisidan so'ng bog'lanadi.

So'ngra xufya "Auzu" va "Bismillohni aytgach, jahran Fotiha va zam sura o'qiydi va ruku qiladi. Hayit namozlarining dastlabki rakatida A'lo surasini o'qish mandubdir, ikkinchi rakatni "Bismillah" bilan boshlab Fotiha va zam sura o'qigach, birinchi rakatda bo'lganideq, qo'llarni ko'targan holda, uch marta ziyoda takbir aytiladi. Uchala takbirda ham qo'llar ko'tarilgach, yoniga qo'yib yuboriladi va to'rtinchisida rukuga boriladi). Namoz o'qib bo'lingach, xatib xutba o'qiydi va unda fitr sadaqasining hukmini tushuntiradi. Hayit namozini imom bilan birga o'qiy olmagan kishi (so'ngra) qazosini o'qimaydi. Hayit namozini o'qish biror uzr tufayli, faqatgina iyukinchi kunga kechiktirilishi mumkin.

Qurbon hayitining hukmi

Qurbon hayitining hukmlari aynan Ramazon hayitining hukmlari kabidir. Faqat (kishi shirinlik) yeyishni namozdan keyinga qoldiradi va (masjidga ketayottanida) yo'lda takbirni baland ovoz bilan aytadi. Imom xutbada qurbonlik hukmlarini va tashriq takbirini tushuntiradi. Namoz biror-bir uzr

tufayli uch kungacha kechiktirilishi mumkin.

Tashriq takbirining hukmi, muddati va kimlarga vojib bo'lishi

Tashriq so'zining lug'aviy ma'nosi "quyosh nurida go'shtni quritish" deganidir. Arablarda hayitning birinchi, ikkinchi, uchinchi kunlari qurbonlik go'shtlarini quritish odat bo'lgani uchun bu kunlarga tashriq kunlari deb nom berilgan. Ba'zi olimlarga ko'ra, bu so'zning "jarangdor ovoz bilan takbir aytish" degan ma'nosi ham bor.

Arafa kuni bomdod namozidan boshlab, hayitning to'rtinchi kuni asr namozigacha (asr namozi bilan birgalikda 23 vaqt) har farz namoz o'qilganidan so'ng, munfarid (yakka namoz o'quvchi), jamoat, imom, muqim, musofir, shaharlik, qishloqlik, ayol va erkak har bir namozxonga tashriqtakbirini aytish vojibdir. Butun Islom o'lkalarida fatvo shunga ko'radir.

Tashriq takbiri

Tashriq takbiri quyidagicha:

Allahu akbar, Allahu akbar, la ilaha illallohu vallohu akbar, Allahu akbar va lillahil hamd.

Izoh: Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, arafa kuni bomdod namozida jamoatga yuzlanib: "Shu kunlarda siz aytadigan va Payg'ambar ham aytgan eng xayrli so'zlar "Allahu akbar, Allahu akbar, la ilaha illallohu vallohu akbar, Allahu akbar va lillahil hamd " so'zlaridir" deganlar.

Rivoyatga ko'ra, tashriq takbirining tarixi shunday: Hazrat Ibrohim, alayhissalom, o'g'li Ismoilni, alayhissalom, Alloh uchun qurbon qilmoqchi bo'lgan paytda birdan Jabroilning, alayhissalom, bir qo'chqor bilan tushishlari Ibrohimni, alayhissalom, qo'rqitadi. Jabroil, alayhissalom, yerga tushar ekan, "Allahu akbar" deydilar. O'zini qo'lga olgan Ibrohim, alayhissalom, esa "Allahu akbar va lillahil hamd", deb javob beradilar.

Quyosh tutilganida o'qiladigan namoz

Quyosh tutilganida nafl namozga o'xshash ikki rakat namoz o'qish sunnatdir. Bu namoz azon va iqomatsiz, xutbasiz, maxfiy qiroat bilan, juma imomi, davlat boshlig'ining vakili imomligida o'qiladi. Har ikki rakatning ruku va sajdalarini uzunroq qilish sunnatdir. Namozdan so'ng imom qiblaga qarab o'tirib yoki jamoatga qarab tik turib, quyosh ochilguncha duo qiladi, jamoat omin deb turadi. Imom bo'lmasa quyosh tutilganidagi namoz jamoatsiz o'qiladi.

Izoh: Rivoyatga ko'ra, Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, davrlarida bir kuni quyosh tutiladi, u kishi xalqni to'plab, ikki rakat namoz o'qitdi. Bu namozda uzoq qiyomda turgandan so'ng ruku qildilar, rukuda uzoq vaqt qoldilar, so'ng sajda qildilar, uzoq, muddatli bir sajdadan so'ng ikkinchi rakatga turdilar, ikkinchi rakat ham shuncha cho'zildi va namoz tugadi, quyosh ochildi.

Bu haqda Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam: "Bu Allohning qullarini o'z qudrati bilan qo'rqitishi — ibrat olinadigan hodisadir. Quyosh tutilishini ko'rsangiz, eng yaqin farz namozga o'xshash namoz o'qingizlar ", deganlar.

Oy tutilganida o'qiladigan namoz

Kunduz paytidagi qorong'u zulmat, shiddatli shamol yoki qattiq qo'rquv (zilzila, og'ir yuqumli kasallik va oy tutilishi) holatida har kim yakka holda ikki rakat nafl namoz o'qiydi.

Quyosh va oy tutilganida ikki rakat nafl namoz o'kish sunnatdir. Bu esa musulmonlarning bu hodisalardan dahshatga tushib, ko'rqishlaridan dalolat bermaydi. Quyosh va oy Allohning buyuk ne'matlaridandir. Biri kunduz, biri kechani oydinlatadi. Bu ne'matlarning foydalarini olimlar hali to'liq

o'rganmaganlar. Go'yo ular yo'q bo'lgandek tuyuladigan tutilish asnosida bu ne'matlarning Yaratuvchisiga shukr qilish, namoz o'qish lozimdir.

Yomg'ir so'rash duosi

Istisqo Alloh taolodan istig'for tilab, maxsus holda yomg'ir yog'dirishini so'rashdir. Istisqoda namoz jamoat bilan o'qilmaydi. Ketma-ket uch kun eski, toza, hatto, yamoq solingan kiyimlarni kiyib, bo'yni egik, tavoze' va xushu' bilan, yayov holda cho'lga (sahroga) shahar va qishloq tashqarisiga chiqish, chiqishidan oldin har kun sadaqa berish mustahabdir.. Bolalar va keksa kishilarni, bolali hayvonlarni ham olib chiqish mustahabdir.

Izoh: Chunki ular rahmatning tushishiga (yomg'ir yog'ishiga) sababchi bo'ladilar. Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam: "Sizning orangizdagi zaiflar, muhtojlar kundalik rizqingizni ta'minlayaptshshr va (ular tufayli) mushkul ishla-ringizda kerakli yordamni olmoqdasiz", dedilar. Boshqa bir hadisda esa: "Allohdan qo'rquvchi yoshlar, o'tlovchi hayvonlar, beli bukik qariyalar, ona sutidan ajramagan begunoh go'daklar bo'lmasa edi, ustringizga samodan balolar yog'ardi ", deganlar.

Makkai Mukarrama va Quddus xalqi istisqo uchun shahar tashqarisida emas Masjidul Harom va Masjidul Aqsoda to'planadilar, Payg'ambarimizning, sollallohu alayhi va sallam, shaharlari Madinada xalq Qubo masjidiga yig'iladi.

Qiblaga qarab, imom tik turgan holatda qo'lini ko'tarib duo qiladi. Jamoat qiblaga qarab o'tirgan joyidaya "Omin" deydi va ushbu duo o'qiladi:

Allohumma asqina g'aysan mug'isan hanian marian, g'adaqan ajilan g'oyra raisin mujillilan sohhan tabakan doiman.

Ma'nosi: *Allohim! Bizga bizni shiddatdan qutqaruvchi, zohiriy va botiniy foydali, mo'l, barakali har yonni o'z ichiga olgan, har yonga oqadigan, har yonni ho'l qiladigan davomiy yomg'irni bergin.*

Bu va bunga o'xshash duolar maxfiy yoki jahriy o'qiladi. Istisqoda kiyim teskari qilinmaydi. Duoda zimmiy (musulmon bo'lmagan) kishi ishtirok etmaydi.

Hazrati Oyishadan rivoyat qilinishiga ko'ra, bir kuni xalq Payg'ambarimizga, sollallohu alayhi va sallam, yomg'ir yog'mayotganidan shikoyat qildi. Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, maydonda minbar qurishni buyurdilar va butunsh xalqning to'planshii uchun bir kunni tayinladilar. Tayinlangan kun quyosh chiqib-chiqmay o'rnatilgan minbarga Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, chiqib o'rnashib, takbir va Allohga hamdu sano aytgach, xalqqa yuzlanib:

"Ey xalq, siz menga kelib, yerlaringizda qurg'oqchilik bo'lgani, vaqtida yomg'ir yog'mayotganidan shikoyat qildingiz. Alloh ham sizga duo qilishingizni buyurdi, istagingizni bajarajagini va'da qildi " dedilar. So'ng: "Hamd olamlarning Parvardigoriga xosdir. U saqllovchi va kechiruvchidir, hisob-kitob kunining Egasidir. Undan bo'lak iloh yo'qdir va u xohlaganini qilguvchidir. Allohim, sen boysan, biz esa senga muhtoj faqirlarmiz, bizga yomg'ir ber va uni bizga xayrli ayla " deb duo qildilar. Keyin qo'llarini osmonga ko'tardilar (qo'ltiqlari ko'rindi) ustlaridagi kiyimni teskari kiyib, xalqqa yuzlandilar, minbarda uzoq muddat bu vaziyatda turib, keyin pastga tushib, ikki rakat nafl namoz o'qidilar. Namozdan keyin sharros yomg'ir yog'maguncha masjidga qaytmadilar. Kuchli yomg'ir boshlangach, xalq pana joy axtarib, tarqalishganda, old tishlari ko'rinadigan holda kuldilar va "Guvohlik beramanki, Alloh har ishga qodirdir va yana guvohlik beramanki, men uning quli (bandasi) va elchisidirman ", dedilar.

Zimmiylarni (musulmon bo'lmassalar-da, islomiy o'lkada jizya va xiroj to'lab yashovchilar) duoga chiqarmaslik sababi, agar duodan so'ng yomg'ir yog'sa, avom xalq ularning duolari ham qabul bo'lib, yomg'ir yog'di, ularning dini ham haq ekan, deb o'ylab, imonlari susayishidan saqlanishdir.

Xavf (qo'rquv) namozi hukmi va sababi

Xavf namozini faqat dushman" va yirtqich hayvon oldida yoki suv toshqini va yong'indan qo'rqish holatida o'qish joizdir.

Butun jamoat bir imomga ergashishni xoxlasalar, imom Jamoatni ikkiga bo'ladi.

Bir guruhni dushman qarshisida qoldiradi, boshqa guruh bilan namoz o'qishni boshlaydi. O'qiladigan farz namoz ikki rakatli bo'lsa bir, to'rt (yoki uch) rakatli bo'lsa, ikki Rakat o'qiganidan so'ng, birinchi jamoat dushman oldiga boradi. Ularning o'rniga ikkinchi guruhkelib, imomga ergashadi. Imom namozning qolgan qismini o'qib, yakka o'zi salom beradi. Ikkinchi guruh dushman oldiga qaytgach, birinchi guruh o'rinlariga qaytib, Qur'on o'qimasdan namozlarini tugatadilar, salom berib dushman oldiga qaytadilar. Ikkinchi jamoat ham namozning qolgan qismini joylariga qaytib yoki dushman qarshisida, xoliroq joyda o'qib tugatadi.

Izoh: Namozlarining ikkinchi qismini yolg'iz o'qiydigan paytda birinchi guruh lohiq, ikkinchisi masbuq edi, shuning uchun birinchi guruh namozning ikkinchi qismida Qur'on (qiroat qilmaydi) o'qimaydi, ikkinchisi o'qiydi. Ma'lumki, masbuq namozning boshida imomga yetisholmagan kishidir. Bu kishi imomning salomidan so'ng namozning yetisholmagan qismini o'zi qiroat bilan o'qib tugatadi. Uholda, hukmga ko'ra, masbuq holatida bo'lgan ikkita jamoat namozning imom bilan o'qilmagan qismini qiroat qilib tamomlaydi. Lohiq esa, namozni imomga ergashib boshlagan bo'lsa ham, qandaydir sabab bilan namozning boshqa qismini imom bilan o'qimagan kishidir. Bu kishi imomning salomidan keyin, namozning o'qilmagan qismini qiroatsiz tugatadi. Birinchi guruh namozning birinchi qismini o'qib, dushman oldiga qaytganiga ko'ra, namozning ikkita qismini o'qish chog'ida lohiq hukmida bo'ladi. Shuning uchun qiroat qilmaydi.

1. Kuchli qo'rquv chog'ida hamma ot-ulov yoki shunga o'xshash vosita ustida kuchi yetgan tomonga qarab, namozni imo-ishora bilan yakka-yakka o'qiydi.

2. Xavf namozi do'shman bilan yuzlashib turilganida joizdir.

3. Namoz asnosida qurollarning yonda bo'lishi mustahabdir.

4. Jamoat bir imomning orqasida namoz o'qishni talab qilmasalar, har bir guruh xavf-xatarsiz holatdagidek, imomlari bilan o'qishlari afzaldir.

Takrorlash uchun savollar

Quyidagi savollarga o'ylab, javob bering: 1. Vitr namozining hukmi nima? Necha rakatdan iborat va qanday o'qiladi? Qunut duosining ma'nosi qanday? Qunut duosi qachon o'qiladi? Kalimalari qanday? Bomdod namozida qunut duosini o'qiydigan (Shofe'iy mazhabidagi) imomga iqtido qilgan Hanafiy mazhabidagi kishi qanday harakat qiladi? Vitr namozi qachon jamoat bilan o'qiladi?

2. Sunnati muakkadalarini sanab bering. Ikki rakatdan ortiq nafl namoz o'qib, namoz so'ngiga qadar tashahhudda o'tirmagan kishining hukmi nima?

3. Tahiyatul masjid, hojat va tungi namozlarning hukmini aytib, ibodat bilan o'tkazish mandub bo'lgan kechalarni sanab bering.

4. O'tirgan holda, ot yoki shahar tashqarisida biror vositaga mingan, biror narsaga suyang'an hodda o'qilgan nafl namozlarning hukmini aytib bering.

5. Miniladigan hayvon ustida o'qilgan farz va nafl namozlarning hukmi qanday? Miniladigan hayvon (tuya) o'rkachi ustida o'qilgan namozlarni tafsilotlari bilan tushuntiring.

6. Kemada namoz o'qishning hukmini tafsilotlari bilan tushuntiring.

7. Taroveh namozining hukmini, vaqqini va necha rakatligini aytib bering.

8. Ka'baning ichida, ustida va atrofida o'qilgan namozning hukmini aytib bering.

9. Ibodat hukmlarining o'zgarishiga sabab bo'ladigan eng qisqa safar muddati qancha? Qaysi namozlar qisqartiladi? Safar niyatining sahih bo'lishi uchun lozim bo'lgan shartlarni izohlab, namozni qisqartirishning hukmiy (safari) muddatini va namozni qisqartirmay, to'liq o'qigan musofirning hukmi

qanday bo'lishini bayon qiling.

10. Musofirning muqimga va muqimning musofirga (namozda) iqtido qilishining hukmini, safar mobaynida qazo bo'lgan namozlar safar tamom bo'lgach; muqimliqda qazo qilingan namozlar safar asnosida qanday o'qilishini aytib bering.

11. Vatan haqidagi hukmlarni bayon qiling. Vatani iqomat nima bilan bekor bo'ladi?

12. Bemorning namozlarini tafsilotlari bilan tushuntiring. Bemor qachon namozni kechiktiradi? Qachon undan namoz soqit bo'ladi? Qazo qoldirgan namozlarini vasiyat qilishi qachon joiz, qachon joiz emas?

13. Qazo qolgan namozlar qanday tartibda o'qiladi? Bunday tartib bilan o'qish majburiyati nima bilan soqit bo'ladi? Kishi farz namozini o'qiyotganida qazo qolgan namozi esiga tushsa, nima qiladi?

14. Kishi yolg'iz o'zi namozni boshlagach, qanday holatda namozini buzib, jamoatga qo'shiladi? Qanday holatda o'zi o'qib tugatadi?

15. Qaysi sunnat namozlarning qazosini qachon o'qish joiz? Qachon farzlardan avval nafl namoz o'qish mumkin? Qanday holatlarda azon aytilgan masjiddan chiqib ketish joizligini bayon qiling.

16. Sahv sajdasi hukmi qanday va sabablari nima? Qasddan qilingan xatolarning qaysilarida sahv sajdasi qilinadi? Sahv sajdasi vaqtini, qachon soqit bo'lishini va imom sahv sajdasi qilmaydigan namozlarni aytib bering.

17. Birinchi yoki ikkinchi tashahhudda "Attahiyotu" o'qiyotganida adashib ketgan yoki namozda shubhaga tushgan kishining hukmini bayon qiling.

18. Tilovat sajdasi hukmini, sababini, vaqtini va sajda oyatlarining sonini tafsilotlari bilan tushuntiring. Sajda qilishi lozim bo'lgan va lozim bo'lmagan kishini, sajda oyati takror-takror o'qilganida tilovat sajdasi qachon ado qilinishini izohlab bering. Tilovat sajdasi sahih bo'lish shartlarini, shaklini hamda shukr sajdasi hukmi va shaklini tushuntirib bering.

19. Juma namozining hukmini, farz va sahih bo'lish shartlarini aytib bering. So'ngra shaharda, Minoda qachon juma namozi o'qish joiz bo'lishini, hamda xutbada (Alloh taologa) hamd aytish (kabi narsalar) bilan kifoyalanish hukmlarini bayon qilib bering. Xutbaning sunnatlaridan o'ntasini sanab bering.

20. Hayit namozlarining hukmini, shartlarini, vaqti va ado etish tartibini tushuntiring. Qurbon va Ramazonga hayiti namozlari hukmlari orasidagi farqni izohlang. Tashriq takbirining hukmini, vaqtini va kimlarga lozim ekanini bayon qiling.

21. Kusuf (quyosh tutilish) namozining hukmini, shaklini, istisqo (yomg'ir duosi) namozining hukmini hamda buning uchun nimalar mustahab ekanini tushuntirib bering.

22. Xavf namozining hukmini, sababini aytib, bu namozni bir imomga iqtido qilib o'qimoqchi bo'lganlarida yoki alohida-alohida imomlar orqasida o'qishga kelishib olganlarida namoz qanday ado qilinishini, xavf juda kuchli bo'lganida qanday o'qilishini tushuntirib bering.

JANOZA

O'lim to'shagidagi bemor xususida

1. Muxtazorni (o'lim to'shagidagi bemorni) o'ng yoniga yonboshlatib, qiblaga qaratib qo'yish sunnat bo'ladi.
2. Yuzi qiblaga qaraydigan holda boshini ko'tarib, osmonga qaratib yotqizish ham joiz.
3. Kalimai shahodatni, aytishga zo'rlamay, majburlamay, ovoz chiqarib, qaytarib turish sunnatdir.
4. O'lim to'shagidagi bemorning yonida qarindoshlari va qo'shnilari bo'lishlari mustahabdir.
5. Bemorning yonidagilardan biri bemorning boshida o'tirib Yosin surasini o'qiydi. Ba'zi olimlar Ra'd surasini o'qishni xush ko'rganlar. Kur'on o'qilganida hayz va nifosli ayollar va junub erkaklar bemorning oldida turishi yoki chiqarib yuborilishda ixtilof bor. Chiqarib yuboriladi deganlar, yuqorida aytilgan holatdagi kishilar bor joyga farishtalar kirmasligini; chiqarilmasin deganlar esa bemorning qarindoshi, qo'shnisi bo'lgani uchun bu kishilarning turishi mustahabligini va ularning Kur'on eshitishlariga hech qanday to'siq yo'qligini aytadilar.

Bemorning joni uzilgach, qilinadigan ishlar

1. Bemorning joni chiqqanidan so'ng, jag'i bog'lanadi, Qo'zlari yumiladi, yechintirib, yupqa narsa bilan o'raladi, yotog'idan olib, salqin joyga o'tkaziladi.
Ko'zlarini yumgan kishi ushbu duoni o'qiydi: "Bismillahi va 'ala millati rasulillahi". Ma'nosi: *"Allohim, Sening noming bilan va Payg'ambirimizning shariati ostida bu o'likning ko'zlarini yumaman. Allohim, uning ishini, narigi dunyodagi holini osonlashtir, uni huzuringga borishidan mamnun va mas'ud qil. Kelgan olamini, ketgan olamidan xayrliroq ayla"*.
3. Keyin jasad shishib ketmasligi uchun qorni ustiga temir bo'lagi qo'yiladi.
4. Qo'llari yoniga cho'ziltirib qo'yiladi. Qo'llarini ko'ksiga qo'yish joiz emas (bu ahli kitob: yahudiy va nasorolarning amaliidir).
5. Yuvilgunga qadar o'likning yonida Qur'on o'qish tanzihan makruhdir.
6. O'lim voqeasini xalqqa eshittirishning zarari yo'q, jamoatning ko'p bo'lishi uchun mustahabdir.

Jasadni yuvib, dafn etishga tayyorlash

1. Kishi o'lganidan so'ng, shoshib uni ko'mish tadorigi ko'riladi.
2. Kishi o'lishi bilan xushbuyliklar toq sonda sepilgan maxsus taxtaga qulay holda yotqiziladi.
3. Keyin avrati berkitilib, kiyimlari yechiladi.
4. Namozni bilmaydigan kichik bolalardan boshqa barcha o'lganlar og'iz-burunlari yuvilmay, tahorat qildiriladi.
5. Keyin sovun bilan qaynatilgan iliq suv, bu ham bo'lmasa, isitilgan suv murdaning ustiga to'kiladi.
6. Mayitning avval bosh va yuzi uch marta yuviladi. So'ng jasadni chap yoni bilan yonboshlatib, o'ng yoni uch marta yuviladi. Quyilgan suv tananing taxtaga tegib turgan joyigacha yetkaziladi.
7. Shundan keyin o'ng yonboshiga yonboshlatib, chap yoni uch marta yuviladi.
8. Keyin g'assol (yuvguchi) mayitni suyab, o'ziga suyantirib o'tqazib, asta qornini mashqiladi. Mabodo shu asnoda axlat chiqsa, uni yuvib tashlaydi. Qayta yuvintirmaydi.
9. Keyin sochiq yoki mato bilan artib quritiladi va kafanlanadi.
10. Bosh va soqolga bir necha xil moddadan tayyorlangan xonut atiri va sajda a'zolariga (peshona, burun, qo'l, oyoqlar) kofur atiri suriladi, (xonut bo'lmasa, mushki anbar ishlatish mumkin).
11. Jasad yuvilayotganida (og'iz, burun kabi teshik o'rinlarga) suv kirmasin deb paxta tiqilmaydi.

12. Tirnoq va sochlari olinmaydi.

13. Soch-soqollar taralmaydi.

14. Ayol erini yuvishi mumkin, faqat er xotinini yuvolmaydi. Chunki ayol boshqa erga tegishidan oldin, homila bo'lsa, tug'ishini kutishi yoki idda, ya'ni 4 oyu 10 kun kutishi kerak. Bunga ko'ra, o'lgan er ham nomahram emas. Biroq erda bunday holat yo'q, u bemalol uylanishi mumkin, ya'ni marhuma ayolga begona erkak hukmiga o'tgan.

15. Xojasidan bolasi bor joriya ham xojasini yuvmaydi.

16. Erkaklar orasida o'lgan ayolni bu erkaklardan biri qo'liga latta o'rab (g'usl o'rniga) tayammum qildiradi.

17. Ayollar ichida o'lgan erkakni bu ayollardan biri qo'liga latta o'rab tayammum qildiradi.

18. Bunday hollarda o'likning mahram yaqinlaridan bi-ror kishi bo'lsa, qo'liga latta o'ramay tayammum qildiradi.

19. Xunasaga, erkaklik va ayollik a'zolari bor kimsa ham (xoh erkaklar, xoh ayollar orasida o'lsin) rivoyatga ko'ra (g'usl emas), tayammum qildiriladi.

20. Go'dak qizni erkak, go'dak bolani ayol yuvishi mumkin (chunki balog'atdan oldin odob o'rinlari avrat hisoblanmaydi).

Jasadni ko'mish tadorigi kimning zimmasida?

1. Ayolning (yuvilishi, kafanlanishi, ko'milishi xara-jatlari) kambag'al bo'lsa ham, erning bo'ynidadir.

2. Mulki bo'lmagan o'likning kafani nafaqasi bo'yniga vojib bo'lgan (sog'ligida qarashga majbur ota, o'g'il kabi) qarindoshlariga lozimdir.

3. Tirikligida hech kimi bo'lmagan mayitning ko'milishi baytulmol (tegishli shahar, qishloq idorasi) zimmasida bo'ladi.

4. Baytulmolning mablag'i bo'lmasa yoki nohaqlik qilib bermasa, bu mas'uliyat xalq orasidagi boylarning zimmasiga tushadi.

Shariatga mos kafan

1. Erkaklarning sunnat kafani qamis, izor va lifofa-dir.

2. Erkaklarning kifoya kafani izor va lifofadir. Kafanning oq paxtadan qilingan matodan bo'lishi afzaldir. Izor va lifofaning uzunligi boshdan oyoqqachadir. Qamis ko'ylak bo'yindan oyoq uchlarigacha bo'lib, cho'ntak va yenglari bo'lmaydi, yon qo'yilmaydi, ikki cheti birlashtirilib tikilmaydi, yokasi pastga tomon ochilmaydi.

3. Kafan mayitning avval chap, so'ng o'ng tomonidan o'raladi. Ochilib ketishi ehtimoli bo'lsa, bog'lanadi.

4. Ayol kishini ko'mishda mazkur kafanlarga yana ximor (yuzini yopadigan latta) xirqa (ko'krakdan tizzagacha kengligida o'raladigan latta) qo'shiladi. Ayollarning kifoya kafani izor, lifofa va xirqadir.

5. Ayolning sochlari ikki o'ram shaklida o'rilib, qamis (ko'ylak) ustidan ko'ksiga qo'yiladi. Keyin ximor bilan yuz yopiladi, so'ng izor, lifofa o'ralib, keyin xirqa o'raladi. Kafanlar o'ralmasdan oldin, toq sonda xo'shbo'y qilinadi.

6. Yana "kafani zarurat" ham bor, ya'ni nima topilsa mayit shunga o'raladi.

Janoza namozining hukmi va ruknlari

Janoza namozi farzi kifoyadir (mayit atrofidagi xalqdan bir qismi o'qishi bilan boshqalardan farz soqit bo'ladi). Ruknlari takbirlar va qiyomdir.

Shartlari

Janoza namozining boshqa namozlardan farqli oltita sharti bor:

1. Mayitning musulmon bo'lishi.
2. Mayitning (va u qo'yilgan joyning) toza bo'lishi (mayit jamoat oldiga qo'yilganida xuddi imom kabidir, ham o'zi, ham o'rni toza bo'lishi kerak).
3. Mayitning jamoat oldida bo'lishi.
4. Jasadning bus-butun holda yoki ko'p qismi yoki boshi bilan tanasining yarmi mavjud bo'lishi.
5. Janoza o'quvchining, agar uzri bo'lmasa, o'tirgan va (biror ulovga) mingan bo'lmasligi.
6. Janozaning yerga qo'yilishi. Mayitni qo'lda ko'tarib yoki ulov ustida turgan holida janoza o'qilishi, yer juda iflos bo'lmasa, joiz emas.

Izoh: Janoza namozini boshlashdan oldin imom agar mayit erkak bo'lsa, "Erkak kishi niyatiga" , ayol bo'lsa, "Xotin kishi niyatiga" , bola bo'lsa, "O'g'il bola niyatiga" yoki qiz bo'lsa, "Qiz bola niyatiga" deb baland ovoz bilan aytib qo'yishi, muazzin orqa safga yetkazishi lozim.

Janoza namozining sunnatlari

Janoza namozida to'rtta sunnat bor:

1. Mayit ayol yoki erkakligidan qat'i nazar, imomning ko'kragina to'g'risida turishi.
2. Ilk takbirdan so'ng sano o'qish.
3. Ikkinchi takbirdan keyin salavot (namozdagi "Tashahhud"dan keyingi salavotlar) o'qilishi.
4. Uchinchi takbirdan keyin mayyit haqqiga duo qilish.

Janoza namozida mayit haqqiga duo

Mayit uchun belgilangan duo yo'qdir. Biroq ushbu duoni o'qish yaxshidir.

Allohummag'firli hayyina va mayyitina va shahidina va g'o'ibina va sog'iyrina va kabiyrina va zakarina va unsana. Allohumma man ahyaytahu minna faahyihi 'alal Islam. Va man tavaffaytu minna fatavaffahu 'alal iyman.

Ma'nosi:

"Ey Rabbim! Tirigimizni va o'ligimizni, bu yerda bo'lganlarni va bo'lmaganlarni, kichiklarimizni va kattalarimizni, erkak va ayollarimizni kechirgin. Allohim, Bizdan tug'ilajak yangi nasllarni Islom dinida dunyoga keltir. Ajali yetib hayotdan ko'z yumadiganlarning jonlarini imonli hollarida olgin".

5. To'rtinchi takbirdan keyin duo qilmay, salom beriladi.
6. Birinchi takbirdan boshqa takbirlarda qo'llar ko'tarilmaydi.
7. Imom (yanglishib), besh takbir aytsa, jamoat iqtido qilmay, salom berishini kutadi.
8. (Balog'atga yetmagan) bolalar va jinnilar uchun gunohlari kechirilishini so'rab janoza duosi yo'q, chunki ular begunohdirlar).
9. Kichkina bolalar uchun: **"Allohummaj'alhu lana faratan vaj'alhu lana ajran va zuhran vaj'alhu lana shafi'am mushaffao"** deb duo qilinadi.

Ma'nosi: "Allohim! Bu o'lgan go'dakni biz uchun hozirlangan ajr qil. Uni bizga savob, oxiratimiz uchun boqiy yaxshilik et va uni bizga shifoati qabul bo'lgan shafolat qiluvchilardan ayla".

Janoza namozini o'qishga eng loyiq bo'lgan kishi

1. Davlat boshlig'i.
2. Uning vakili.

3. Qozi (shar'iy hakam).
4. Mahalla imomi va keyin mayitning voliyi.
5. Janoza imomligiga loyiq kishi boshqa kishini imomlikka o'tkazishi mumkin.
6. Janozada imomlik qilishga haqqi bo'lmagan kishi imomlikka o'tsa, voliy qaytadan janoza o'qishi mumkin.
7. Biroq u imomlikka loyiq bo'lgan kishiga iqtido qilib o'qigan bo'lsa, qayta o'qimaydi. Voliy janozani o'qisa, undan so'ng haqdorlar qayta o'qimaydi.
8. Imomlikka loyiq kishi mayit tirikligida jano-zamni o'qisin, deb vasiyat qilgan kishisidan ustunroqdir.
9. Janoza o'qilmasdan ko'milgan mayit hali yorilib ketmagan bo'lsa, yuvilmagan bo'lsa ham, qabr ustida janozasi o'qiladi.

Bir necha marhumning janozasini bir qilib o'qish

1. Bir necha mayit to'planib qolsa, janozalari alohida-alohida o'qilishi yaxshiroqdir. Qaysi biri avval kelgan bo'lsa, shunisi birinchi o'qiladi.
 2. Teng kelib qolsa, oldin eng fazilatli kishining janozasi o'qiladi. Qolganlarning janozasi ham fazilatiga ko'ra, navbat bilan o'qiladi.
 3. Imom bir necha mayitning janozasini birdaniga o'qimoqchi bo'lsa, har bir mayitning ko'ksi imomning ro'parasiga to'g'rilab qo'yilgan holda saf qilinadi. Keyin janozalari o'qiladi.
- Bu xususda ham tartibga rioya qilinadi: imomga yaqin joyga erkak, keyin o'g'il bola, so'ngra xunasa, keyin ayol mayit qo'yiladi va janoza o'qiladi.
- Agar bir necha mayit (biror zarurat yuzasidan) bir qabrga ko'miladigan bo'lsa, janozada qo'yilgan tartibning aksicha qo'yiladi. Qibla tomonga erkaklar, o'g'il bolalar, keyin ayollar qo'yiladi.
- Izoh: Bu o'rinda fazilat (ustunlik) darajasi musulmonlarning mayit haqidagi fikriga ko'ra aniqlanadi. Kishning qanday odamligini faqatgina Yaratuvchi Alloh yaxshi biladi, ammo tavalludidan to vafotiga qadar har turli islomiy va ijtimoiy munosabatlarda uning zohiriy faoli-yatiga ko'ra hukm qilinadi. Agar hukmlarida yanglishsalar, bu holat kechirimlidir.*

Janoza o'qilayotganida imomga ergashish

Janoza namozi boshlanganidan keyin, kech qolgan kishi niyat qilib, imomning keyingi takbirini kutadi. Ikkinchi takbir aytilganida iqtido qiladi. Imom salom bergach, tobut olinmay turib, faqat qoldirgan takbirlarini aytadi. Agar u imom takbiri tahrima aytganida hozir bo'lib, undan sal kechikib qolgan bo'lsa, ikkinchi takbiri kutmasdan darrov imomga ergashadi. Janozaning oxirgi to'rtinchi takbiridan keyin, salomdan avval kelgan kishi janozaga yetisholmagan hisoblanadi.

Janoza namozini qayerda o'qish joiz

Janoza namozini tobutni masjidning ichiga qo'yib, gobut masjid sirtida bo'lsa-da, jamoatning bir qismi masjid ichida bo'lgan holda o'qish makruhdur.

Izoh: Ba'zi olimlarga ko'ra, tobut (janoza) jamoatning bir qismi bilan masjid tashqarisida va jamoatning bir qismi masjid ichida bo'lib o'qilgan janoza makruh emas.

Go'daklarga (kichkna bolalar) janoza o'qish

1. Tug'ilayotganida o'lgan go'dakning yig'lash, qimirlash kabi sog'ligini bildiradigan nishonalari ko'rilgan bo'lsa, ism qo'yilib, yuvib, janozasi o'qiladi.

2. Biroq (qimirlash, qichqirish kabi) hayot nishonasi ko‘rilmasa, (go‘dak) yuvilib, ism qo‘yilib, matoga o‘rab ko‘miladi, janoza o‘qilmaydi.

3. Musulmon bo‘lmagan ota-onaning biri bilan birga asir olinib, o‘lgan bolaning holati ham shunday. Biroq ota-onasidan biri yoki bolaning o‘zi musulmon bo‘lsa, yoxud (ota-onasiz, yolg‘iz o‘zi) asir olinsa (o‘lganida), janozasi o‘qiladi.

Izoh: Negaki ota-onasi yonida bo‘lmay, bolaning o‘zi musulmonlarga asir tushsa, ota-onaning ta’siri (ularning diniy e’tiqodi) ostida qolmay, Islom jamiyatida katta bo‘lib, ehtimol, musulmon bo‘lar edi. Shu sababli kichikligida o‘lsa ham, katta bo‘lganida musulmon bo‘lishi ehtimoli bilan musulmon bolasi hukmida janozasi o‘qiladi.

Kofir va osiylar

1. O‘lgan kofirning (musulmon qarindoshlari bo‘lsa, uni (kofirni) jirkanch (iflos, isqirt) narsa (buyum) kabi yuvib, matoga o‘rab, chuqurga tashlaydi yoki qavmiga beradi);

2. Hukumatga qarshi g‘alayon qilib, to‘qnashuv chog‘ida o‘ldirilgan g‘alayonchilarning;

Izoh: Bu hukm xalqning manfaatini ko‘zlagan, to‘g‘ri yo‘ldan ozmagan, mashru hukumatga isyonchi bo‘lganlar uchundir. G‘ayri-mashru hukumatga isyon qilish jihad hisoblanadi.

3- Qurolli to‘qnashuvda o‘lgan yo‘lto‘sarlarning;

4. Yovuzlik bilan kishilarni bo‘g‘ib o‘ldirib yuruvchilarning;

5. Shaharda kechasi qurol ko‘tarib, kishilarning yo‘lini to‘suvcilarning;

6. Mahalliychi, mutaassibli sababli intiqom (qasos) va qon da’vosida harakat qilayotgan paytda o‘ldirilganlarning (yuvilsalar ham), janozalari o‘qilmaydi.

Ota-ona qotili va o‘ziga o‘zi suiqasd qilgan kishi

O‘zini o‘zi o‘ldirgan kishi yuviladi va namozi o‘qiladi. Faqat musulmon ota-onadan birini, agar u yo‘lto‘sarlik qilmayotgan va dushmanlarga qo‘shilib urushmayotgan bo‘lsa, qasd qilib o‘ldirgan kishining namozi (janozasi) o‘qilmaydi.

Tobutni olib borish va mayitni ko‘mish

1. Tobutni qabristonga olib borishda, to‘rt tomonidan to‘rt kishi yelkasiga ko‘tarishi sunnatdir.

2. Tobutning avvalo bosh tomonidan oladi, so‘ngra oyoq tomonidan o‘ng yelkada ko‘tarish kerak. Keyin chap tomoniga o‘tib, avval bosh, so‘ngra oyoq tomonidan chap yelkada ko‘tariladi. Har tomondan o‘n qadamdan, jami qirq qadam ko‘tarib yurish mustahabdir.

Izoh: Negaki Payg‘ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam: "Kim tobutni qirq qadam ko‘tarsa, qirqta katta gunohlari o‘chiriladi (kechiriladi)", deb marhamat qilganlar.

3. Tobutdagi jasadni tebratib yubormaslik sharti bilan, olib ketilayotganida tez yurish mustahabdir.

Izoh: Buhaqda Payg‘ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam: "Tobutni qabriga olib borishda tez yuring (shoshiling). Chunki mayit yaxshi odam bo‘lsa, uni kutib turgan mukofotlarga tezroq yetkazish o‘rinlidir, agar mayit yomon odam bo‘lsa, uni yelkalarigizdan tezroq tushirib, qutulganingiz yaxshidir", deganlar.

4. Tobut ortidan ergashishning undan oldinda yurishdan afzalligi xuddi farz namozning nafl namozdan ustunligi kabi.

5. Tobut olib ketilayotganida baland (jahriy) ovoz bilan zikr qilish makruhdur.

6. Qabristonda tobut yerga qo‘yilmasidan oldin o‘tirish ham makruhdur.

Mayitni dafn qilish

1. Qabr odamning yarim bo'yi yoki ko'ksigacha yetadigan chuqurlikda qaziladi. Bundan ham chuqurroq bo'lishi mustahabdir.
2. Agar tuproq yaxshi bo'lsa, faqat qabrni chuqur qazish bilan cheyutanmay, qibla tomonga lahad qilinadi, o'yiladi.
3. Mayit qiblaga qaratib qabrga qo'yiladi.
4. Qabrga qo'yuvchi kishi "Bismillahi va 'ala millati Rasulillahi", deydi. Ma'nosi: *"Alloh nomi bilan va Payg'ambarning shariatiga ko'ra (tuproqqa qo'ymoqdaman) "*.
5. Mayitning o'ng tomonini qiblaga moyil qilib qo'yiladi.
6. Keyin kafanning bog'lami yechiladi.
7. Lahad og'zi xom g'isht bilan yo qamish kabi o'simliklar bilan yopiladi.
8. Pishgan g'isht va taxta bilan lahad og'zini yopish makruhdur (chunki bu narsalarga tiriklarning ehtiyoji ko'proq).
9. Mayit ayol kishi bo'lsa, qo'yilayotganida usti to'sib turiladi.
10. Lahad og'zi yopilgach, tuproq tashlanadi.
11. Qabrning usti to'rtburchak shaklida emas, tuyaning o'rkachi kabi tepacha qilinadi.
12. Qabrning ustini bezash uchun bino qurish haromdir.
13. Qabr mustahkam bo'lishi uchun bino qilish makruhdur.
14. Mayitni uyga ko'mish makruh, chunki bu hol faqat Payg'ambarlarga xosdir.
15. Mayitni baland, bir necha jasad sig'adigan qilib qurilgan joyga ko'mish makruhdur.
16. Zarurat yuzasidan bir necha jasadni bir qabrga ko'mishning zarari yo'q. Faqat har birining orasi tuproq bilan to'silishi kerak.

Dengizda o'lgan kishi

Dengizdagi kemada o'lgan musulmon kishining jasadi sohil uzoqligi va mayitning buzilishidan qo'rqilgani bois yuvilib, kafanga o'ralib, janozasi o'qiladi va dengizga tashlanadi. Dengiz tubiga cho'kib ketishi uchun jasadga og'ir narsa bog'lab, suvga tashlash joiz.

Mayitni ko'chirish

Mayitni o'lgan yo o'ldirilgan joydagi yaqin qabriston-ga ko'mish mustahabdir.

Uni bir yoki ikki mil (taqriban 1885 m.) uzoqlikka olib borib ko'mishning zarari yo'q.

Bundan uzoqqa olib borish karohatli.

Dafn qilingan mayitni qabrdan chiqarib, boshqa joyga ko'chirish joiz emas. Biroq (egasining ruxsatisiz) majburlab olingan joyga dafn qilinganida yoki (mayit yoki uning merosxo'ri sotib olgan yer) shuf'a yo'li bilan boshqa kishining moli bo'lib, (jasadning u yerda qolishiga rizolik berilmagan holda) mayitni u yerdan olib, boshqa joyga ko'mish joiz va zarur.

Mayit (hech kimning mulki bo'lmagan joyda) boshqa kishi uchun (qazib) tayyorlab qo'yilgan qabrga ko'milsa, qabr qazishning haqini to'lash sharti bilan qabrdan chiqarilmaydi.

Qabrni ochishnish hukmi

Mayit bilan birga unutib ko'mib yuborilgan molni (narsa, ashyo) olish, haqsizlik bilan olingan kafanni almashtirish, mayitning oldida qolib ketgan buyumni chiqarib olish uchun qabr ochilishi mumkin. Jasadning yuzi qiblaga qaratib qo'yilmagani uchun qiblaga qaratib qo'yish yoki chap yoni bilan yotqizilgani bois o'ng tomoniga to'g'rilab qo'yish maqsadida qabr ochilmaydi.

Qabr ziyorati

Ibratuchun qabrziyorati mustahabdir. Ziyoratchining Yosip surasini o'qishi ham mustahab.

Izoh: Chunki hadisda "Kim qabriaponda Yosin-i sharif o'qisa, (savobini qabr ahliga baxshida qilsa), u yerda ko'milganlarning shu kungi azobini yengillatadi va o'qigan odamga ularning soni miqdorida savob yoziladi", deyilgan.

Quyidagilar makruhdir:

- qabr ustida uxlash;
- qabr ustida tahorat buzish;
- qabristonning daraxt va o'tlarini yulib tashlash. QKurigan buta, o't-o'lan daraxtlarni yulib tashlashning zarari yo'q.

Sahobalardan Anas, roziyallohu anhu, Payg'ambarimizdan: "Biz o'liklar nomidan sadaqa beramiz, haj qilamiz, ularga duo yo'llaymiz. Bu qilganlarimizning savobi ularga yetarmikin?" deb so'radi. Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam: "Albatga yetib boradi, ular sovg'alaringizni olganida xuddi (hamma yoqtiradigan noz-ne'matlar to'la) patnisni olgan kishiday suyunadilar", deganlar. Zotan, ahli sunnat val jamoa mazhabiga ko'ra, har musulmonning namoz, ro'za, haj, Qur'on o'qish va shularga O'xshash har turli ibodatlar savobini o'tganlarga baxshida Qilishi o'rinli ishdir. Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi vasallam: "Kishi qabristonga borib, u yerda "Ixlos" surasini 11 marta o'qib, savobini o'tganlarga bag'ishlasa, qabristonda yotganlar soniga teng gunohlari kechiriladi", deb marhamat qilganlar.

Shahidning hukmi

Ahli sunnat val jamoa mazhabiga ko'ra, o'ldirilgan kishi o'z ajali bilan o'lgandir.

Kimnlarni shahid deyish mumkin?

Jang maydonida kofir dushmanlar, hukumatga qarshi bosh ko'targan osiylar, yo'lto'sarlar o'ldirgan, yo kechqurun uyiga kirgan o'g'ri tosh kabi narsa bilan bo'lsa-da, urib o'ldirgan, jang maydonida jarohat bilan o'lik jasadi topilgan odamlar shahiddirlar.

Bir musulmon kishi tomonidan keskir qurol bilan qasd qilib, nohaq o'ldirilgan musulmonlar ham shahid hisoblanadi. Yuqorida sanab o'tilganlar bolig', hayz, nifos, junubdan pok bo'lib, hayotdan naf ko'rmay, joni uzilgan bo'lsa shahid hisoblanadilar.

1. Shahidlarning qonli kiyimi yechilmay, jasadi yuvilmay janovasi o'qiladi.
2. Kafanlikka yaramaydigan dubulg'a, zirh, qurol-yarog' kabi narsalar yechib olinadi.
3. Sunnatga muvofiq kafanning kamchiligi to'ldiriladi, ortiqchasi olib qo'yiladi.
4. Shahidning ustidagi kiyimlarini butunlay yechib olish yoki uni boshqa kafanga o'rash makruhdir.
5. Junublar, bolalar, jinnilar, hayz va nifos ko'rayotgan ayollar o'ldirilgan bo'lsa, yuviladi.
6. Jang tugaganidan so'ng, yarador holatida yeyish, ichish, uxlash, davolanish yoki hushi joyidaligida bir namoz vaqti qadar muddat o'tsa, (oyoq ostida tepkilanib ketmasligi uchun emas, balki boshqa qandaydir sabab bilan) jang maydonidan boshqa joyga ko'tarib chiqilsa, vasiyat qilish, savdo-sotiq (oldi-berdi) qilish, ko'P gapirish kabi dunyo ishlarini ado etib jon taslim qilganlar ham yuviladi.
7. Ammo jang tugamasidan yuqorida zikr etilganlarning joni uzilgan bo'lsa, jasadi yuvilmaydi.
8. O'ch, qasos uchun o'ldirilgan, shaharda topilgan qotili noma'lum jasad yuvib, janovasi o'qiladi.

Takrorlash uchun savollar

Quyidagi savollarni o'ylab ko'ring va javob bering.

1. O'lim to'shagida yotgan bemor oldida nima ishlar qilinadi? Joni uzilganidan so'pg pima ishlar qilinadi?

2. Mayit qanday yuvilishini, mayitning kafanini kim tayyorlashini aytib bering. Erkaklar va ayollar uchun kafanlarning shar'iy o'lchovi va shaklini aytib beripg.

3. Janoza namozining hukmi, ruknlari, sunnatlar, shartlari, janoza imomligiga loyiq kishi kimligi, janoza namozi qanday o'qilishini aytib bering.

4. Vir paytning o'zida bir necha janoza to'planib qolsa, qanday o'qiladi? Bolalar va chaqaloqlarning janozasi qanday o'qiladi?

5. Musulmon bo'lmagan qarindosh, yaqini o'lganida musulmon kishi nima qiladi? Yo'lto'sar va shahardagi bosqinchi (o'g'ri) janozasi qachon o'qiladi? O'zini o'ldirgan va ota-onasining qotili (padarkush) bo'lganlar janozalarining hukmi nima?

6. Tobutdagi ko'tarib yurish, kuzatish va ko'mish tartiblarini aytib bering. Oddiy qabr bilan avvaldan ajratib, atrofi o'ralgan oila qabristoni o'rtasidagi farqni, qabrning ustiga devor qurish, qabr devoriga yozuv yozish va bir qabrga bir necha mayit ko'mishning hukmlarini aytib bering.

7. Quruklikdan juda uzoqda (dengiz, ummon o'rtasida) bo'lgan kemada o'lgan kishi nima qilinadi? Mayitni (o'lgan joyidan boshqa joyga) ko'chirishning, qabrni qazib, o'likni chiqarishning hukmini ayting.

8. Qabristonni ziyorat qilishning hukmi nima? Ziyorat paytida mustahab (yaxshi) va makruh bo'lgan harakatlarni aytib bering.

9. Shahidning qanday kafanlanishini, yuvilishini, Qanday holatda yuvilmasligini aytib bering.

RO‘ZA KITOBI

Ro‘za, qodir bo‘lgan kishining niyat qilib, subhi so-diqdan kun botgungacha, qasddan yoki yanglishib yeb-ichishsh dan va jinsiy aloqadan tiyilishidir.

Ramazon ro‘zasining farz bo‘lish sababi

Ro‘zaning farz bo‘lish sababi ro‘za tutiladigan oyda yo uning bir qismida hozir bo‘lishdir. Ramazonning har bir kuni o‘sha kunning ro‘zasini tutish farz bo‘lishining sababidir.

Hukmi va farz bo‘lilishning shartlari

Quyidagi uchta shart mavjud bo‘lgan kishiga Ramazonning ro‘zasini vaqtida tutish, agar tuta olmagan bo‘lsa, uning qazosini tutish farz bo‘ladi:

1. Musulmon,
2. Aqlli,
3. Balog‘atga yetgan bo‘lishi.

Ro‘za tutishiing vojib bo‘lish shartlari

1. Ro‘za tutishga mone’ bo‘ladigan darajada og‘ir kasal bo‘lmaslik.
2. Hayzdan pok bo‘lish.
3. Nifosdan pok bo‘lish.
4. Muqim bo‘lish.

Ro‘za tutishning durust bo‘lish shartlari uchta

1. Ro‘za tutishni niyat qilish.
2. Ro‘zani buzadigan amallar qilmaslik.
3. Hayzda, nifosda bo‘lmaslik.

Rukni

Ro‘zaning rukni qorin va jinsiy a‘zolarining istagini yoki bularnint istaklari hukmida bo‘lgan ishlarni qilishdan, bajarishdan saqlanishdir.

Ro‘za tutish natijasi

Farzni bo‘ynidan soqit qilish va oxiratda ajr-savobga ega bo‘lish.

Ro‘zaning sifati va qismlari

Ro‘za quyidagi qismlarga bo‘linadi: 1. Farz.
2. Vojib.
3. Nafl
4. Makruh.

1. Farz bo‘lgan ro‘za.

Ramazon roʻzasining adosi va qazosi, kafforat roʻzalari, nazr roʻzalari.

Izoh: Kafforat roʻza tutishni farz qiladigan asosiy holatlar: Ramazon roʻzasini bilib turib buzish, odam oʻldirish, ziyor, yaʼni kishining oʻz xotinini yoki uning bir aʼzosini onasiga yoki onasining oʻsha aʼzosiga oʻxshatishi. Bu uchta holat uchun tanaffussiz ikki oy roʻza tutish kerak. Qasamni buzgani uchun uch kun, hajda ihromda boʻlib ov qilsa, oʻldirilgan hayvon jinsiga koʻra, turli miqdorda roʻza tutiladi.

2. Vojib roʻza nafl niyati bilan tutilgan va keyinroq buzilgan roʻzalarning qazosidir. .

3. Nafl roʻza. Muharram oyining toʻqqizinchi kuni (yoki oʻn birinchi kuni) va oʻninchi kuni roʻza tutish.

a) Har arabiy oyning uch kunida roʻza tutish.

Bu uch kun oyning kechalari oydin boʻlgan 13-, 14-, 15-kunlaridir.

b) Haftaning dushanba, payshanba kunlari roʻza tutish.

v) Shavvol oyida boʻlib-boʻlib olti kun roʻza tutish.

g) Tutilsa savob boʻladi, deb hadislarda aytilgan roʻzalar. Dovud, alayhissalom, roʻzalari kabi (u kishi bir kun roʻza tutib, ikkinchi kun tutmas edilar). Bu nafl roʻzalarning eng fazilatli va Allohga xush keladiganidir.

Bu aytilgan roʻzalardan boshqa vaqti tayin boʻlmagan, makruhliligiga dalil boʻlmagan roʻzalar ham bor.

4. Makruh roʻza tanzihiy va tahrimiy makruh roʻzalarga boʻlinadi. Tanzihiy makruh Muharram oyida toʻqqizinchi yoki oʻn birinchi kunlarini qoʻshmasdan, faqat oʻninchi - Ashuro kuni tutilgan roʻzadir.

Tahrimiy makruh Ramazon hayiti va Qurbon hayiti, tashriq kunlari, faqatgina juma yoki faqatgina shanba kunida, Navroʻz (21 mart) va Mehrjon (17 sentyabr) bayramlari kuni roʻza tutishdir. Biroq Navroʻz va Mehrjon roʻza tutishni odat qilgan kunlariga toʻgʻri kelsa, u kunda roʻza tutishning karohati yoʻqdir.

Ikki kun, oʻrtada ogʻiz ochmay, bnrndaniga roʻza tutish, yil boʻyi roʻza tutish (tanzihiy) makruhdur.

Saharda niyat qilinishi shart boʻlmagan roʻzalar:

1. Ramazon kunlaridagi roʻza.

2. Vaqti tayin boʻlgan nazr roʻzasi.

3. Nafl roʻza. Bu roʻzalarga sahardan to kun tikkaga kelishidan oldingi zuho vaqtigacha niyat qilsa boʻladi.

Yana bu roʻzalarni. xoh musofir, xoh kasal boʻlsa-da, "ertaga roʻza tutaman" yoki "nafl roʻza tutaman" deb niyat qilsa ham, roʻza durust boʻladi.

Sogʻlom va muqim kishi Ramazon roʻzasiga boshqa farz niyati bilan niyat qilsa-da, Ramazon roʻzasidan hisoblanadi. Ammo musofir boʻlsa (unga Ramazon) roʻzasi farz boʻlmagani uchun) boshqa niyatda tutgan roʻzasi Ramazon roʻza si oʻrniga oʻtmaydi. Chunki musofir qaysi niyatda roʻza tutsa, shu niyatdagi farz roʻzani ado etgan boʻladi.

Bemor kishi Ramazon oyida boshqa farz roʻza tutish niyat qilsa, tutgan roʻzasi Ramazondan yoki niyat qilgan boshqa farz roʻzadan hisob boʻlishi haqida ulamolar ixtilo qilganlar.

Vaqti tayin nazr roʻzani boshqa farz roʻza niyati bil tutish durust emas.

Saharda niyat qilinishi shart boʻlgan roʻzalar:

1. Ramazon roʻzasining qazosi;

2. Ochilgan nafl roʻzaning qazosi;

3. Har qanday kafforat roʻza;

4. "Alloh dardimga shifo bersa, bir kun roʻza tutaman", tarzidagi vaqti tayin boʻlmagan mutloq nazr roʻzasi.

RAMAZON OYINING KOʻRINISHI

Shubhali kun Ramazon qanday sobit bo'ladi?

1. Hilolning ko'rinishi bilan Ramazon boshlanadi.
2. (Osmon bulutli bo'lib) hilol ko'rinmasa, Sha'bon oyi 30 kunga to'lganidan so'ng Ramazon boshlanadi.
3. Yavmi shak (shubhali kun) Sha'bonning 29-kunidan so'ng kelgan va havo bulutli bo'lgani uchun Sha'bonning oxirga kunimi yoki Ramazonning birinchi kunimi, aniqlab bo'lmaydigan kundir.
4. Yavmi shakda har turli ro'za makruhdur. Biroq niyat qilinganida taraddud ko'rsatilmay tutilgan nafl ro'za makruh emas. Ya'ni, bu kunda "Ramazonning birinchi kuni bo'lsa, Ramazon ro'zasi, bo'lmasa naflidir" tarzida niyat qilib ro'za tutmaslik kerak.
5. Nafl niyati bilan tutilgan ro'za shu kun Ramazon boshlangan bo'lsa, Ramazon ro'zasi hisobiga o'tadi.
6. Shak kunida taraddudli niyat bilan, ya'ni Ramazon bo'lsa, ro'zadorman, bo'lmasa ro'zador emasman, deb ro'za tutsa, bu Ramazon ro'zasi hisobiga o'tmaydi.
7. (Ramazondan oldin) Sha'bon oyining oxirida bir yoki ikki kun ro'za tutish makruhdur.
8. Ikki kundan ko'proq ro'za tutish makruh emas.
9. Muftiy shak kunida ommaning (niyat qilish muddati tugaguncha) niyat qilmasdan, (yeb-ichmay) kutishlarini, niyat qilish mumkin bo'lgan paytgacha ro'za (ya'ni bu kun Ramazondan ekanligi) aniqlanmasa, bu niyatsiz ro'zani ochishni buyuradi.
10. Muftiy, qozi va shak kunida niyat qilishni bilgan kishilar shak kuni ro'za tutadilar.

Oyni ko'rish

1. Kishi Ramazon yoki Shavvol oyini yolg'iz o'zi ko'rib, xabar bersa-yu, bu xabari qabul qilinmasa, ko'rgan oyi Ramazonniki ekaniga qanoat hosil qilsa, ro'za tutadi.
2. Shavvol oyini aniq ko'rsa-da, ro'zani ochishi joiz emas.
3. Har ikki holatda keltirgan xabari qozi tomonidan rad qilinmasdan oldin ro'za tutmagan yo ochgan bo'lsa, bu kunlarni qazo qiladi, kafforat vojib bo'lmaydi.
4. Havo bulutli yoki chang bo'lgan paytda, to'g'riso'z kishining yoki mastur (na yolg'onchi va na to'g'riso'zligi ma'lum) kishining hilolni ko'rganlik xabari (qozi tomonidan) qabul qilinadi.
5. Yakka kishi Ramazon oyini ko'rgani haqida unga o'xshash boshqa kishi guvohlik bersa, u ayol, qul yoki iffatli ayolga tuhmat qilib, shar'iy jazo olgan odam bo'lsa ham, guvohligi (qozi tomonidan) qabul qilinadi.
6. "Oyni ko'rganimga guvohlik (shohidlik) beraman", deyish shart emas.
7. Havo bulutli bo'lganida, ikki ozod erkak yoki bir ozod erkak ikki ozod ayol kishining, Shavvol hilolini ko'rish xabarini guvohlik lafzi bilan aytishi shart. Shunda ularning xabari qabul qilinadi.
8. Havo ochiq bo'lsa, Ramazon va Shavvol hilollarini ko'p kishilarning ko'rishi bu oylarnig boshlanishiga shart qilinadi.
9. Oyni ko'ruvchi kishilar miqdorini belgilash tegishli joydagi imomning vazifasidir.
10. Bir kishining guvohligi bilan tutilgan Ramazon ro'zasi 30 kun tutilsa ham, havo ochiq bo'lganida yangi oy, ya'ni Shavvol oyi ko'rilmasa, hayit qilinmaydi.
11. Ikki to'g'ri so'z kishining guvohligi bilan tutilgan ro'za muddati tugab, yangi oy ko'rilmasa, hayit qilish-qilmaslik ixtiloflidir.
12. Ramazon kunlari to'lib, havo bulutli bo'lib turgan holatda, yakka kishi guvohligida boshlangan bo'lsa ham, hayit qilishning halolligiga ixtilof yo'qdir. Zulhijja hilolini ko'rish hukmi Shavvol hilolini ko'rish hukmi kabidir. Boshqa oylarning sobit bo'lishi uchun ikki to'g'ri so'z erkakning yoki zino qilganliqda ayblanib, shar'iy jazo olmagan bir ozod kishi va ikki hur ayolning guvohligi shart.

Oy (hilol)

Bir o'lkada oy ko'rilishi, boshqa o'lkalarda ham ro'za tutishni farz qiladi. Fatvo shunga ko'radir. Ulamolarnint ko'pchiligi shu fikrdalar.

Tushdan oldin yo tushdan keyin ko'rilgan oy o'tgan kecha-ga emas, keyingi kechaga tegishlidir.

Ro'zani buzmaydigan narsalar

Ular yigirma uchta:

1. Ro'za tutganini unutib, taom yeyish.

Izoh: Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va samam "Ro'zador kishi ro'zasi esdan chiqib biror narsa yeb qo'ysa, yegani Alloh bergan rizqidir, qazo qilmaydi", deganlar. Taom yeb, turgan holatida ro'zadorligi esiga tushsa, yeyishini to'xtatadi, og'zidagi luqmani chiqarib tashlaydi. Ro'zasi esiga tushganida ham, yeyishda davom etsa yoki og'zidagi luqmani chaynayversa, bunga kafforat lozim bo'ladi. Ro'zadorning jinsiy aloqa qilishining hukmi shu kabidir.

2. Ro'zadorligini unutgan holda ichimlik ichish, jinsiy aloqa qilish.

3. Ro'zadorligini unutib ovqat yeyotgan kishi iftorgacha chiday olmas darajada och yoki tashna bo'lsa, unga ro'za tutgani eslatilmaydi. Iftorgacha sabr qilishga kuchi yetishi aniq bo'lsa, ro'zadorligi eslatiladi.

4. Erkak yoki ayolning shahvat qo'zg'aydigan joyga tikilib qolib, shahvat suvi chiqishi.

5. Shahvat qo'zg'ovchi narsalarni (uzoq) o'ylab qolib, shahvat suvi chiqishi.

6. Sochga yog' (rang) surish.

7. Surma qo'yish yoki ko'zga rang surish, garchi surilgan narsaning ta'mi sezilsa ham.

8. Qon oldirish.

9. G'iybat qilish.

10. Ro'zani buzishga niyat qilib, buzmaslik.

11. O'zi xohlamagan holda tutun yutishi.

12. Tegirmon (un) changi bo'lsa ham, tomoqdan o'tishi.

13. Tomoqdan pashsha yoki chivin o'tib ketishi.

14. Og'izda qolgan biror narsaning ta'mini tupugi bilan yutish.

15. Ertalab ehtilom bo'lib uyg'onish, hatto kechqurungacha junub holida qolsa ham.

16. Zakariga yog' surish.

17. Quloqdan suv kirib ketishi.

18. Qulog'ini kavlagan cho'pdagi kirni olib, yana shu cho'p bilan quloq kavlash.

19. Burun suvini (manqa) tortib, ichga yutish.

20. Og'iz to'la kelib, keyin ichga qaytib ketgan qusuq.

21. Barmog'ini tomog'iga tiqib og'iz to'lmaydigan holda qusish.

22. Tishlar orasida qolgan no'xatdan kichikroq narsani yutish.

23. Og'izga sedana, kunjut kabi kichik narsalarni solib, ta'mi yo'qolib ketgunicha yutmay chaynash.

Ro'zani buzib, qazo va kafforatga sabab bo'ladigan holatlar

Quyidagi 22 harakatni o'z xohishi bilan qasddan qilgan kishining ro'zasi buziladi, unga ham qazo, ham kafforat vojib bo'ladi.

1. Jinsiy aloqa qilish yoki hox ayol, xoh erkakning orqa yo'lidan qo'shilish. Sherigiga ham qazo va kafforat vojib bo'ladi.

2. Xoh oziq, xoh dori bo'lsin deb biror narsa yemoq.

3. Xoh oziq, xoh dori bo'lsin deb bir narsa ichmoq.
 4. Og'izga kirgan yomg'ir (qor) tomchisini bila turib yutmoq.
 5. Xom go'sht (hidlangan, achigan) bo'lsa ham yeyish, kishini ijirg'antiradigan darajada qurt bosgan go'sht bundan mustasno, chunki ozuqalik belgisi yo'qolgani uchun, yeganning ro'zasi buziladiyu, kafforat vojib bo'lmaydi.
 6. Mol charvisi yog'ini yeyish.
 7. Qovurilgan go'sht yemoq.
 8. Bug'doy donasini og'izga solib chaynab, yutish.
 9. Bug'doy donasini tish bilan maydalab, yeyish. Biroq bir dona bug'doy chaynalaverib, erib ketib tomoqdan o'tsa, ro'za buzilmaydi, kafforat vojib bo'lmaydi.
 10. Bug'doy donasini og'izga solib yutish, og'izga qunjut solib yeyish.
 12. Bug'doy, kunjut kabilardan bir-necha donalarni yeyish.
 13. "Armani tuprog'i" deb ataluvchi (ilgarilari dori sifatida foydalanilgan) tuproqni yeyish.
 14. O'zi yeb o'rganib qolgan tuproq yo kesakni yeyish.
 15. Tuz yeyish.
 16. Xotinining yoki suygan kishisining tupugini yutish.
 17. G'iybat qilib, keyin ro'zam buzildi, deb narsa yeyish.
 18. Qon oldirganidan so'ng, ro'zam ochildi deb, biror narsa yeyish.
 19. Erkak va ayolning shahvat bilan jinsiy a'zolarini bir-birlariga tekkazib (inzol, jinsiy aloqa hosil bo'lmasdan), keyin ro'za ochilganini o'ylab, biror narsa yeyishlari.
 20. Erkak va ayolning shahvat bilan (inzol bo'lmasdan) o'pishishganidan keyin, "ro'za ochildi" deb o'ylab, biror narsa yeyishlari.
 21. Shahvat bilan quchoqlashishganidan keyin, "ro'za ochildi" deb o'ylab, taom yeyish.
 22. Mo'ylovini yog'laganidan so'ng, ro'za ochildi deb taom yeyish.
- 17-, 18-, 19-, 20-, 21-bandlarda kelgan masalalarda kishi bir fiqh olimining fatvosiga tayanib yoki hadisning sharhini bilmagani uchun (noto'g'ri tushunib) ro'zasini ochsa, kafforat lozim bo'lmaydi. Agar kishi hadis sharhini bilsa ham ro'zasini ochsa, kafforat vojibdir. Majbur holda, ya'ni erkakka bo'ysunib, jinsiy aloqada bo'lgan ayolga ham kafforat vojib bo'ladi.

Kafforatni bekor qiluvchi holatlar

Ro'zasi ochilib, kafforat qilishi kerak bo'lgan kunda kishi ro'za ochishni muboh qiladigan kasallikka uchrasa, ayol hayz yoki nifos ko'rsa, kafforat bekor bo'ladi.

Kafforat lozim bo'lgan kishi (shu kunda) majburiy safarga chiqadigan bo'lsa, kafforat bekor bo'lmaydi.

Ro'za kafforati. Kafforat lozim bo'lgan kishi, musulmon bo'lmasa ham, bitta qul ozod qilishi, bunga kuchi yetmasa, tanaffussiz, Ro'za hayit va Qurbon hayitlari bo'lmagan vaqtda ikki oy ro'za tutishi, agar bu tartibda ro'za tuta olmasa, bir kunda ikki bor: ertalab va kechqurun (yo kechqurun va saharda) 60 faqirning qornini to'yg'izipsh kerak. 60 faqirning har biriga yarim so' bug'doy yoki un yoki qovurilgan un yoki bir so' xurmo yoki bir so' arpa yoki bulardan birining qiymatini (pulini) bersa ham bo'ladi.

Kafforatlarning birlashuvi Bir kishi yeb-ichish sababi bilan bir necha kunning ro'zasini ochsa, bu kunlar ikki Ramazondan bo'lsa ham, ularning hammasi uchun bitta kafforat yetarlidir. Faqat kafforatini o'tab, so'ng yana kafforat lozim ish qilsa, kafforat qayta vojib bo'ladi.

Quyidagi hollarda ro'za ochiladi, kafforat lozim bo'lmaydi:

1. Xom guruch yemoq.
2. Xamir yemoq.
3. Oddiy un yemoq.

- 4.Og'izga bir hovuch tuz solib, yemoq.
- 5.Loy yemoq.
- 6.Danak yemoq.
- 7.Paxta yemoq.
- 8.Qog'oz yemoq.
- 9.Xom behini pishirmay yemoq.
- 10.Pishmagan xom yong'oqemoq.
- 11.Shag'al yutish.
- 12.Temir yutish.
- 13.Tuproq yutish.
- 14.Tosh yutish.
- 15.Ukol qildirish.
- 16.Burungadori quyish.
- 17.Tomoqdan bir narsa oqizish.
- 18.Quloq teshigidan yog' yoki suv tomizish.
- 19.Qorin ustiga yoki boshqa yerga dori sursa, dorining badanga singib, oshqozonga borishi.
- 20.Boshga surilgan dorining dimog'iga yetishi.
- 21.Og'ziga kirgan yomg'ir tomchisining ichga ketishi.
- 22.Og'ziga kirgan qor tomchisining ichga ketishi.
- 23.Tahoratda og'iz chayganida, ichiga suv ketib qolishi.
- 24.Zo'rlanib, jinsiy aloqaga majbur bo'lib, ro'za ochilishi.
- 25.Erkak tomonidan ayolning jinsiy aloqaga majburlanishi (faqat ayol uchun, erkakka qazo va kafforat lozim).
- 26.Xoh qul, xoh nikohli ayolning ish paytida kasal bo'lib qolishdai qo'rqib ro'zasini ochishi.
- 27.Ro'zador uxlayotganida boshqa kishining og'ziga suv quyishi.
- 28.Ro'zadorligini unutib yeb-ichgan kishi ro'zasi esiga tushsa ham yeb-ichishda davom etishi.
- 29.Ro'zadorligini unutib jinsiy aloqada bo'lib, so'ng yana qasddan aloqa qilishi.
- 30.Saharda niyat qilmasdan, kunduzi niyat qilib, keyin ro'zasini ochishi.
- 31.Musofirning iqomatni niyat qilgach, iftordan oldin biror narsa yeyishi.
- 32.Muqimning saharda niyat qilib, safarga chiqqach, biror narsa yeyishi.
- 33.Na ro'za tutishga va na tutmaslikka niyat qilmay kechgacha (och, suvsiz) yurish.
- 34.Bomdod vaqti kirganida, hali subhi sodiq bo'lmadi, deb o'ylab, saharlik qilish.
- 35.Subhi sodiq kirganida xali tong bo'lmadi, deb o'ylab jinsiy aloqa qilish.
- 36.Quyosh botmay, iftor vaqti bo'ldi deb, iftor qilish.
- 37.Jirkanch va og'ir gunoh bo'lsa ham, o'likka yaqinlik qilib, maniy chiqishi.
- 38.Xayvonga yaqinlik qilib, maniy chiqishi.
- 39.Ayolning soniga, qorniga surkalib, inzol bo'lishi.
- 41.O'pishganida ehtilom bo'lishi.
- 42.Er-xotinning tanosil a'zolarini bir-biriga tekkizib, ehtilom bo'lishi.
- 43.Ramazon ro'zasidan boshqa har qanday ro'zani ochish.
- 44.Uxlayotgan payti jinsiy aloqa qilingan ayol (erkakka kafforat vojib bo'ladi).
- 45.Ayolning tanosil a'zosiga har qanday maqsad bilan suyuqlik tomizish.
- 46.Ho'l barmoqni anal teshigiga tiqish.
- 47.Yog'li barmoqni anal teshigiga tiqish.
- 48.Ayolning ho'l yoki yog'li barmog'ini tanosil a'zosi ichiga tiqishi.
- 49.Anal teshigiga paxta kabi narsani kirib ketgunicha botirish.
- 50.Ayolning paxta kabi narsani tanosil a'zosining ichiga kirgazishi.
- 51.O'zi xohlab (qasddan) tomog'idan tutunni o'tkazishi (ya'ni undan nafas olishi).

52. Og'iz to'lmagan holda bo'lsa ham, o'zini zo'rlab qusish.

53. Og'iz to'lib kelgan qusuqni ro'zadorligini bilib turib, qaytarib (ichiga) yutish.

54. Tishlar orasida qolgan no'xat donasi hajmidagi narsani yeyish.

55. Kunduz niyat qilishdan oddin, unutib, biror narsa yeganidan so'ng niyat qilish.

56. Ramazon oyi ichi bo'lsa ham, kishining hushdan ketishi. Biroq kishi kunduzi yoki kechasi hushidan ketganida shu kunning ro'zasini qazo qilmaydi.

57. Ramazon oyining ba'zi qismida jinni bo'lib qolish. Biroq (jinni bo'lib qolgan kishining) kecha yoki kunduzning niyat qilish muddatidan keyin akdi kirsam, o'sha kungi ro'zaning qazosini tutmaydi.

Qolgan kun ro'zasini tutishi lozim bo'lgan kishi

1. Ramazon ro'zasi ochilgan kishi.

2. Tongotgach (nahorda), hayz va nifos qoni to'xtagan ayol.

3. Tong otgach (nahorda) balog'atga yetgan bola.

4. Tong otgach, Islom dinini qabul qilgan (sobiq) kofirlar kunning qolgan qismini yemay-ichmay o'tkazishlari kerak.

Ro'zadorga nima makruh va nima makruh emas

Makruh amallar:

1. Tatib ko'rish.

2. Zarurat bo'lmasa-da, bir narsa chaynash.

3. Og'izga ta'm beradigan hech qanday moddasi bo'lmagan saqich chaynash.

4. Jinsiy aloqaga mayl qilishidan amin bo'lmagan paytida o'pishish.

5. Jinsiy yaqinlik qilishdan o'zlarini tiyib qolishga ishonchlari bo'lmasa ham, (er-xotinning) a'zolarini bir-birlariga tekkizishlari.

6. Og'izni tupukka to'ldirib yutish.

7. O'tkir nashtardek narsa bilan qon oldirish kabi holdan toydiradigan bir amal qilish.

Makruh bo'lmagan amallar

1. Jinsiy aloqaga mayl qilishdan amin bo'lgan holatda o'pishish.

2. Er-xotinning ana shunday amin holatda o'pishishlari.

3. Mo'ylabni yog'lash.

4. Ko'zga surma qo'yish.

5. Holsizlanish yoki quvvatdan ketib qolishdan amin bo'lsa, qon oldirish.

6. Tushdan keyin misvok ishlatish (xoh tushdan oldin, xoh keyin, xoh ho'l, xoh quruq misvok ishlatish sunnatdir).

7. Og'izni chayish.

8. Burunni chayish.

Ro'zadorga mustahab bo'lgan amallar

1. Saharlik qilmoq.

2. Tong otishiga yaqinroq paytda saharlik qilish.

3. Havo ochiq kunlarda iftorni kechiktirmaslik.

Ro'za tutmaslik uchun sabab bo'ladigan uzrlar

Uzr (yoki ariza) kishini roʻza tutishdan toʻxtatadigan omildir. Roʻza tutmaslikka uzr va roʻza ochilsa gunoh boʻlmaydigan omillar sakkiztadir: kasallik, musofirlik, roʻza tutmaslikka majburlanish, homiladorlik, emizuvchi ayol, ochlik, suvsizlik, oʻta qarilik.

1. Bemor odam kasalligi kuchayishidan yoki tuzalishi kechikishidan koʻrqsa.

2. Homilador ayol qornidagi bolaning tushib qolishidan yoki oʻzining oʻlib qolishidan yoki kasal (betob) boʻlib qolishidan koʻrqsa.

3. Emizuvchi ayol oʻzi yoki emizayotgan bolaning kasal yoki akdi zaif boʻlib qolishidan qoʻrqsa. Bola oʻz farzandimi yoki boshqa kishining bolasimi, farqi yoʻq. Bu mavzua qoʻrquv oʻtmish tajribasidan chiqqan xulosaga yoki toʻgʻrisoʻz mutaxassis va musulmon shifokorning tavsiyasiga asoslanadi.

4. Kishining oʻlimiga sabab boʻladigan suvsizlikka duchor boʻlishi.

5. Kishi oʻlimiga sabab boʻladigan shiddatli ochlikka duchor boʻlganida roʻzasini ochishi joizdir.

Musofirlik uzri

Tong otmasdan yoʻlga chiqqan yoʻlovchi (musofir) roʻza tutmasligi joiz, biroq hamrohlarining koʻpchiligi roʻzador boʻlsa va ozuqalarini baham koʻrishsa, roʻza tutishi fazilatliroq. Hamrohlari roʻza tutmasa va uning roʻzadorligi boshqalarga malol kelsa, roʻza tutmagani yaxshi.

Vasiyat va qazo (oʻlim)

Bemorlik, musofirlik va shunga oʻxshash sabablar bois roʻza tutolmagan hamda uzri tugamasdan oʻlgan kishiga tutolmagan roʻzalari uchun kafforat berishni vasiyat qilish vojib emas.

Uzrli boʻlganlari uchun roʻza tutolmagan, uzrlari tuga-gach, yaʼni bemor tuzalgach va musofir muqim boʻlgach, tutolmagan kunlarining qazosini (bir kuniga bir kun), tutadilar.

Qazo roʻzalarni tanaffussiz tutish shart emas.

Qazo roʻzasini tutib boʻlmay, keyingi Ramazon oyiga kelsa, qazoni toʻxtatib, farz roʻzani tutadi va qazoni tutgan uchun fidya bermaydi (qazoni keyin tutib beradi).

Qarilik kafforati

Roʻza tutolmaydigan darajada qari, quvvatsiz boʻlgan chol va kampirlarning roʻza tutmasligi joiz. Biroq ular bir kunga yarim soʻ bugʻdoy miqdorida fidya beradilar. Davolash imkonsiz boʻlgan kasallikka chalinganlar ham oʻta qari kishilar hukmidadir, ular ham farz roʻza uchun fidya berishlari mumkin.

Umr boʻyi roʻza tutishni nazorat qilish

Umr boʻyi roʻza tutishni nazorat, ahd qilgan kishi roʻzgʻor tashvishlari bois bu nazoratni bajarolmasa, roʻza tutmaydi balki oʻrniga fidya beradi. Faqir boʻlgani tufayli fidiyagz qodir boʻlmasa, istigʻfor qiladi.

Kafforatni toʻlashdan oʻjiz boʻlsa

Qari odam qasam ichib, qasamini buzsa yoki odam oʻldir-sa va buning kafforatini toʻlash uchun ozod qilishga qul topa olmasa yoki kafforat roʻzasini *tutmay*, umrining qarilik kunlariga qoldirgan boʻlsa, fidya joiz emasdir. Chunki fidya Ramazon roʻzasi uchundir.

Nafil roʻza

Nafil roʻza tutgan kishi hech bir uzrsiz, qazosini tutish sharti bilan roʻzasini buzishi mumkin. Ziyofat, uni berganga, taklif qilinganga roʻzani buzish uchun uzrdir. Zero, bu holatda roʻza ochish koʻp savobli boʻlishi aytilgan.

Izoh: Paygʻambarimiz, sollashohu alayhi va sallam: "Kimki ziyofatga chaqirgan dindosh birodarining koʻnglini sindirmasdan, tutgan roʻzasini buzsa, amal darftariga ming yillik roʻza savobi yoziladi. Agar doʻsti uchun buzgan nafl roʻzasining qazosini tutsa, ikki ming yillik roʻza savobi yoziladi", deb marhamat qilganlar.

Nafil roʻzaning qazosi

Nafil roʻzani, qanday sabab boʻlishidan qatʼiy nazar, buzgan kishi, albatta qazosini tutishi kerak. Biroq ikki hayit va tashriq kunlari jami besh kun tutilgan nafl roʻza buzilsa, qazo tutish lozim boʻlmaydi (chunki bu kunlarda roʻza tutish haromdir).

Bajarilishi shart boʻlgan nazr qilingan namoz va roʻza

Quyidagi uch shart boʻlsa, nazrga vafo qilish lozimdir.

1. Nazr qilingan amal vojib amal boʻlsin.
2. Nazr qilingan amal vasila, yaʼni tahorat kabi bir amal uchun shart boʻlgan amal boʻlmasin.
3. Nazr qilingan amal aslida adosi farz boʻlgan amal boʻlmasin, besh vaqt namoz, Ramazon roʻzasi kabi.

Binobarin, bemorni ziyorat qilishi, tilovat sajdasini qilishni, tahorat qilishni nazr qilish bilan ularning adosi lozim boʻlmaydi.

Qul ozod qilishi, eʼtikofga kirishni, nafl namoz oʻqishni, nafl roʻza tutishni nazr qilishi durust.

Bir shartga bogʻliq boʻlmagan yoki shartga bogʻliq boʻlgan (yaʼni, "oʻgʻlim harbiy xizmatdan qaytsa, qoʻy soʻyaman" kabi) nazr shart sodir boʻlganida bajarilishi lozimdir.

Ikki hayit kunlarida roʻza tutishni nazr qilish durustdir. Faqat tutsa, u kunlarda tutmay, boshqa kunda tutish kerak. U kunlarda tutsa nazr bajariladi, ammo roʻza tutgan gunohkor boʻladi.

Nazr aynan belgilangan vaqtda, makonda, pulda, aytilgan kambagʻaldan boshqa vaqtda, makonda, pulda va boshqa kambagʻalga berilsa ham nazr ado etilgan boʻladi. Yaʼni:

- Shaʼbon oyida roʻza tutishni nazr qilib, Rajab oyida tutish;
- Makkada oʻqishni nazr qilgan ikki rakat nafl namozni Misrda oʻqish;
- tayinlangan pulning oʻrniga (oʻsha miqdorda) boshqa pulni sadaqa qilish;
- faqir Ubaydullohga atalgan nazrni kambagʻal Abdullohga berish joizdir.

Nazr qilish shartga bogʻliq boʻlganida, shart sodir boʻlmasidan oldin ado etilsa, oʻringa oʻtmaydi.

Eʼtikof

Erkaklar, jamoat bilan besh vaqt namoz oʻqiladigan amaldagi jomeʼ masjidida, eʼtikof (ibodati) niyati bilan eʼtikofga oʻtiradilar. Besh vaqt jamoat boʻlib namoz oʻqilmaydigan masjidda eʼtikof niyatida oʻtirish sahih emas. Ayolning eʼtikof oʻrni uyning namoz oʻqiladigan joy: yoki burchagidir.

Eʼtikof turlari

Eʼtikofning hukmiga koʻra, uch turi bor:

1. Nazr qilinganida vojib.

2. Muakkad (kifoya) sunnat. Ramazonning so'nggi o'n kunida ba'zi musulmonlarning bajarishi bilan boshqalardan soqit bo'ladigan sunnat.

3. Bu ikkisidan boshqasi mustahab.

Ro'za faqat nazr qilingan e'tikofning shartidir. Nafl e'tikofning vaqti va muddati tayin emas, qisqa bir muddat e'tikof niyati bilan masjidda yurish ham e'tikofdir.

E'tikofga kirgan kishi faqat:

1. Shar'iy amal uchun, masalan, juma namoziga;

2. Hojat chiqarish uchun;

3. Zaruriy holatda, masalan, masjid buziladigan bo'lsa;

4. Zolimning majburlashi bilan;

5. Masjid jamoatining tarqalib tugagani uchun;

6. Zolimlarning mol va joniga zarar berishlaridan qo'rqish kabi majburiy sabablar tufayli masjiddan chiqishi mumkin.

7. Bu sabablar sodir bo'lgani uchun e'tikofga kirgan kishi masjiddan chiqsa, tezda masjidga qaytishi yo boshqa masjidda kirib e'tikofini davom ettirishi darkor.

8. Hech qanday zaruriy sabab bo'lmasa-yu, (bir zumga bo'lsa ham) tashqariga chiqsa, vojib e'tikof buziladi, sunnat yoki mustahab bo'lsa, tugaydi.

E'tikofdagi odam qiladigan ishlar

1. E'tikofga kirgan odam masjidda yeydi, ichadi, uxlaydi. O'zi yo oilasining ro'zg'orini tebratish uchun molni masjidga kiritmay oldi-berdi bilan igug'ullanishi mumkin.

2. Masjidga matoni olib kirish;

3. Muhtoj bo'lmagan narsa bilan savdo-sotiq qilish;

4. Ibodat va toat bo'lishiga ishonib, tafakkur qilmay shunchaki sukut saqlab o'tirish;

5. Xayrli bo'lmagan, har qanday befoyda suhbat qurish makruhdur.

6. Jinsiy aloqa va shunga undovchi har qanday harakat Haromdir.

7. Jinsiy aloqa va shunga undovchi harakatlar e'tikofni buzadi.

Kecha va kunduzlari e'tikof

1. Kishi bir necha kun e'tikof o'tirishni nazr qilgan bo'lsa, kechalar ham bu nazrga kiradi.

2. Kishi bir necha kechalarda ketma-ket e'tikof qilishni Nazr qilgan bo'lsa, kunduzlari ham e'tikof o'tirishi lozim.

3. Ikki kun e'tikof o'girishni nazr qilgan kishi ikki kechada ham e'tikofda bo'lishi lozim (bu holda e'tikofni kechasidan boshlaydi).

4. Kechalarni istisno qilib, faqat kunduzlari e'tikof o'tirishni niyat qilish joizdir.

5. Agar kishi bir oy e'tikofni nazr qilib, bunda faqat kunduzlari yoki faqat kechalarini qalbida niyat qilsa, tili bilan aytmaguncha, qalbida qilingan niyati durust bo'lmaydi.

E'tikofning mashru'ligi (joizligi)

E'tikof Kitob va sunnat bilan mashru' bo'lgan. Ixlos bilan ado etilgan e'tikof amallarning eng sharaflilaridandir. E'tikofga kiruvchi o'z qalbini dunyo ishlari, o'ylari, tashvishlaridan to'xtatib, nafsini mavlosiga taslim qiladi. Islom olimlaridan Atoulloh (Alloh rahmat qilsin) deydilar: "E'tikofga kiruvchi katta darvoza oldida bir iltijo yoki tilak so'rab, yolvorib kutgan, Rabbim meni avf etmaguncha, bu eshikdan ketmasman, demoqchi bo'lgan kishi kabidir".

Takrorlash uchun savollar

1. Ro'za nima? Ramazon ro'zasining farz bo'lishi sababi, hukmi, farz bo'lish shartlari, adosining durust bo'lish shartlari va ruknlarini aytib bering.
2. Ro'zaning qanday turlari bor? Saharda niyat qilish va niyatning maqsadini tayinlash shart bo'lgan va bu holat shart bo'lmagan ro'zani tushuntiring.
3. Ramazon oyi qanday sobit bo'ladi? Shak nima? Shak kuni makruh bo'lmagan ro'za qaysi?
4. To'g'riso'z yoki yolg'onchi odamning xabari qachon qabul qilinadi, qachon qabul qilinmaydi? Qurbon hayiti oyi bilan boshqa oylar o'rtasidagi farqni tushuntiring.
5. Ro'za ochilmaydigan 10 holat, ham ro'za ochilib, ham kafforat lozim bo'ladigan 10 holat va ro'za ochilib, faqat qazosini tutish lozim bo'ladigan 10 holatni aytib bering.
6. Kafforatni ta'riflang. Uni shart qiluvchi omillarni sanab o'ting. Bir necha kafforat qachon bir paytda ado qilinadi? Qazo ro'za tutishi kerakligiga qaramay, kunning qolgan qismini ro'za tutib o'tkazishi lozim bo'lgan kishining misolini ayting.
7. Ro'zador uchun makruh, makruh bo'lmagan va mustahab amallarni sanab o'ting.
8. Ro'zador qachon ro'zasini bchishi mubohbo'ladi? Yo'lovchi qachon ro'zasini ochsa, fazilatliroq bo'ladi? O'lguncha ro'za tutishga niyat qilib, ro'zg'or tashvishlari bilan uni ado etolmagan kishining hukmi nima?
9. Nafl ro'zaning qazosi qachon ado qilinadi, qachon ado qilinmaydi? Kishi nazrini qachon bajarishi kerak? Tashriq kunlari ro'za tutishni nazr qilgan odamning hukmi nima? Kishi agar nazrini bir shartning voqe' bo'lishiga bog'lasa, faqat bu holat qazoga kelmasdan nazr qilsa, buning hukmi qanday bo'ladi?
10. E'tikofni ta'riflang, uning turlari, shartlari, e'tikofdagi kishiga masjiddan chiqish qachon joiz bo'lishini, e'tikofda qanday harakatlar muboh bo'lishini aytib bering? E'tikofning buzilishini, nazr qilgan kishi nima qilishi kerakligini ayting.
11. Faqat kechalari yoki faqat kunduzlari e'tikof qilish nima bilan sobitdir? E'tikofning Islomdagi o'zni, foydalarini ayting?

ZAKOT KITOB

"Zakot" soʻzi lugʻatda bir necha maʼnoni ifoda qiladi. Bulardan eng muhimlari: poklanish, ortish, rivojlanish. Istilohda esa belgilangan miqdordagi molni maʼlum shartlarga binoan, uni olishga haqdor boʻlgan kishiga berishdir.

Hukmi, farz boʻlishi va hikmati

Zakot qatʼiy farz amal boʻlib, Islomning besh asosiy ruknlaridan biridir. Zakot hijratning ikkinchi yili farz qilindi. Uning yuksak va beqiyos hikmatlaridan asosiylari quyidagilardir:

1. Boylarni najot topganlardan boʻlishlari uchun baxillik kasalidan poklash, ularni foydali ishlarga oʻrgatish. Chunki Alloh taolo Hashr surasining toʻqqizinchi oyatida buyuradi: **"Kimki oʻz nafsining baxilligidan saqlansa, bas, ana oʻshalar najot topguvchilardir"** (mazmuni).

2. Faqir va ojiz kishilarga yordam berish, shu orqali ojiz va muhtoj kishilarning dardlariga darmon boʻlish, ularning gʻam va qaygʻularini yengillatish. Mana shu tarzda boylar bilan kambagʻallar orasida hurmat muhabbat, birdamlik va mehr-shafqat paydo boʻladi va yaxshilik kuchayadi.

Islom dunyosida asarlari buyuk ishtiyoq va zavq bilan oʻqiladigan Shayx Saʼdiy "Boʻston" kitobida shunday yozadi: "Bir kun yoʻlda ketayotib, bir yigitni uchratib qoldim. Ortidan bir qoʻzi yugurib kelmoqda edi. Men yigitga: "Qoʻzining ortingdan yugurishiga sabab senga boʻlgan muhabbatimi", dedim. Yigit darhol qoʻzining boʻynidan arqonni yechib yubordi va yana yugurishda davom etdi. Qoʻzi ham egasining orqasidan qayoqqa burilsa, oʻsha tomonga yugurganini koʻrib, juda hayratlandim. Yigit bu tomoshani bitirib, yonimga kelgach, shunday dedi: "Janob, uni mening ortimdan yugurtirgan arqon emas, unga qilgan yaxshiliklarim boʻynidagi maʼnaviy halqa kabidir. Shuning uchun ham orqamdan kelmoqda. Bilasiz, fil shuncha bahaybat boʻlsa ham, koʻrgan yaxshiligi tufayli egasiga aslo hujum qilmaydi.

Ey yaxshi" inson! Qoʻlingdan kelsa, yomonlarga ham yaxshilik qil. Qoʻrmayapsanmi, qoʻlingdan bir burda non yegan it ham sening sodiq qoʻriqching boʻladi... dedi".

3. Zakot tilanchilar hamda ishsizlar sonini kamaytiradi va shu tufayli jamiyatdagi jinoyatlar, qabihliklar va tartibsizliklar yoʻqoladi. Chunki muhtoj bir kambagʻal och qolgach, jamiyatda tartibsizliklar chiqarib, oʻgʻirlik qila boshlaydi. Ammo boylar tomonidan berilgan zakot tufayli moddiy ehtiyojini qondirsa, jinoyat qilishdan, boshqalarga zarar berishdan voz kechib, foydali va xayrli ishlarga kirishadi.

4. Zakot, boylarning juda katta mablagʻlar yigʻib, kambagʻallarning iqtisodiy mahrum boʻlishlari natijasida yuzaga keladigan toʻntarish kabi tartibsizliklardan jamiyatni himoya qiladi. Agar boylar Alloh taoloning: **"Ular mol-mulkalaridan soʻraguvchi va (mol-davlatdan) mahrum kishilar uchun maʼlum haq (yaʼni, zakot) bergan zotlardir"**, (Maorij, 24-25 oyatlari mazmuni) degan amriga quloq solsalar, kambagʻallar ham boylarning mollarida oʻzlarinipg hissalarini borligini his qila olsalar, bu hol jamiyatdagi turli falokatlarning oldini olishga, faqirlar boylarning mol-mulkini koʻpaytirishda ularga yordamchi boʻlishlariga hamda uni oʻz mulkidek himoya qilishlariga sabab boʻladi.

5. Zakot neʼmatning shukronasidir. Chunki Alloh taolo bandalariga badaniy, moliyaviy neʼmatlar bergan. Badan bilan qilinadigan ibodatlar badaniy, mol bilan qilinadigan ibodatlar moliyaviy neʼmatlarning shukridir. Shunday ekan, boy-badavlat kishi kambagʻal va daromabi ozligi tufayli, boshqalarga muhtoj odamlarga qarab, Alloh bergan neʼmatlar bilan oʻzini tilanchilikdan, boshqalarga muhtoj boʻlishdan qutqargan Alloh taologa shukr etib, mulkidan juda ham oz qismini faqirlarga bermasa, U naqadar xasisdir.

6. Zakot farz boʻlishining boshqa hikmati esa, Alloh yoʻlida kurashayotganlarning kuchlariga kuch qoʻshib va askarlarga yordam boʻlib, Islomning yoyilishidir. Faqir askar Alloh va vatan yoʻlida oʻzini fido qilgan boʻlsa, boylarning ham mol-mulkidan bir qismini ularga fido qilishi bundan kam emas.

Sanab o'tilganlardan tashqari zakotning yana bugun insoniyat uchun xayrli va fazilatli hikmatlari mavjud.

Zakotning farz bo'lish sababi

Haqiqatda yoki hukman nisobga yetgan mol-mulkka **ega** bo'lmoq.

Izoh: Bu mulk tijorat yoki boshqa sohada ishlatilsa ko'payishi mumkin bo'lgan, ammo egasi ishlatmay saqlayotgan oltin va kumushga o'xshash boyliklardir. Bunday boyliklar ko'payish qobiliyatiga ega bo'lgani uchun, hukman ko'payuvchi mollar deyiladi.

Zakotning rukni

Faqirni zakot moliga ega qilishdir. Zakot beruvchi kishi zakot niyatida bir faqir yoki yetimning qornini to'ydirsa, bu zakot o'rniga o'tmaydi. Chunki bu taomni muboh qilishdir, uning ixtiyoriga berish emas. Shuningdek, zakot niyatida faqirga bir yil uyidan boshpana bersa ham, zakot o'rniga o'tmaydi.

Farz bo'lishning shartlari

1. Zakot beradigan kishining musulmon bo'lishi.
2. Balog'atga yetgan bo'lishi.
3. Aqlli bo'lishi.
4. Ehtiyoj va qarzlardan tashqari, bir yil to'lgan, nisob miqdoridagi, hukman bo'lsa ham, ko'payuvchi mulkka ega bo'lishi.

Ado qilish farz bo'lishining shartlari

Molning nisob miqdoriga yetganiga bir qamariy yil to'lgan bo'lishi. Bu nisob yilning boshida va oxirida mavjud bo'lishi kifoya.

Agar (bu mulk) yil o'rtasida (nisob miqdoridan) kamaygan bo'lsa ham, zakot beriladi.

Ado qilinishining shartlari

Zakotning adosi durust bo'lishi uchun quyidagi uch narsadan biri shartdir:

1. Zakot berayotganida niyat qilish.
2. Yoki mulkidan kerakli mikdorni zakot uchun ajratayotganida niyat qilish.
3. Yoki zakot niyatida bo'lmasa ham, zakotga berilishi lozim bo'lgan molning barchasini faqirlarga tarqatish.

Faqirning o'ziga berilgan mol zakot ekanini bilishi shart emas. Hatto (zakot berayotgan kishining) faqirga berayotgan mulkni ehson yoki qarz deb, faqat qalbdan zakot niyatida berishi ham durust bo'ladi.

Izoh: Zakot beruvchi kishi molidan zakotini ajratmasdan, vaqti-vaqti bilan kambag'allarga mulkidan ehsonlar ulashib tursa, har safar berayotganda zakot deb niyat qilmasa, bular zakot o'rniga o'tmaydi. Bu kishi, "Buni nima maqsadda bermoqdasi?" — degan savolga, o'ylamasdan "Zakot " deya oladigan darajada nima qilayotganini bilsin. Shunda u niyat qilgan hisoblanadi va bergan ehsonlari zakot o'rniga o'tadi. Ammo avval zakotni niyat qilmay, keyinchalik: "Mana shu muddat ichida bergan sadaqalarim, zakot o'rniga o'tsin " deb niyat qilsa, bu ham zakot o'rniga o'tmaydi.

Zakoti farz bo'lgan mulklarning turlari

Quyidagi mollarning zakotini berish farzdir:

1. Yilning aksariyat qismini dalalarda o'tlab o'tkazadigan qo'y, sigir va tuyaga o'xshash to'rt oyoqli hayvonlar.
2. Oltin va kumush.
3. Tijorat mollari.
4. Dehqonchilik mahsulotlari va mevalar.
5. Ma'dan va yer osti boyliklari.

O'tlovchi hayvonlarning zakoti

Quyidagi uch shart mavjud bo'lganida, bularning zakotini berish farzdir:

1. Nisobga yetgan taqdirda (bu nisob tuyada 5, sigirda 30, qo'yda 40 bosh).
2. Bunday mol egasining ixtiyorida turgan holda ustidan bir yil o'tgan bo'lishi.
3. Yil davomida yoki yilning aksar qismida yaylovda o'tlatib boqish mumkin bo'lishi.

Tuyaning zakoti

1. Tuya besh bosh bo'lmagunicha, zakoti berilmaydi.
2. Besh bosh tuyaga (zakot o'laroq) bitta qo'y beriladi.
3. Tuyalarning soni 25 taga yetgunicha har besh tuyaga bitta qo'y beriladi.
4. 25 tadan 36 tagacha bo'lgan tuyalarning zakoti bitta ikki yoshga o'tgan urg'ochi tuyadir. Tuyalar soni 36 taga yetgach, bitta uch yoshga o'tgan urg'ochi tuya beriladi.
5. Tuyalar soni 46 ga yetgach, bitta to'rt yoshga o'tgan urg'ochi tuya beriladi.
6. Tuyalar 61 taga yetgach, bitta besh yoshga o'tgan urg'ochi tuya beriladi.
7. Tuyalar soni 76 taga yetsa, ikkita uch yoshli urg'ochi tuya beriladi.
8. Tuyalar soni 91 taga yetgach, ikkita to'rt yoshli urg'ochi tuya beriladi.
9. Tuyalar soni 120 tadan oshsa, har besh tuya uchun bitta ko'y, ikkita to'rt yoshli urg'ochi tuya beriladi.
11. Tuyalar soni 145 ga yetgach, ikkita to'rt yoshli urg'ochi guya bilan bitta ikki yoshli urg'ochi tuya beriladi.
12. 150 ta tuya uchun, uchta to'rt yoshli urg'ochi tuya beriladi.
13. Tuyalar 150 tadan 175 tagacha bo'lsa, har besh tuya uchun bitta qo'y hamda uchta to'rt yoshli tuya beriladi. 175 tuyaga uchta to'rt yoshli urg'ochi tuya, bitta ikki yoshli urg'ochi tuya beriladi.
14. 186 ta uchun uchta to'rt yoshli urg'ochi tuya bilan bitta uch yoshli urg'ochi tuya beriladi.
15. 196 tadan 200 tagacha bo'lgan tuya uchun to'rtta to'rt yoshli urg'ochi tuya zakot beriladi.
16. Tuyalar soni 200 dan ortiq bo'lsa, har 50 tuyaning zakoti 150 dan 200 tagacha bo'lgan 50 tuyaning hukmi bo'yicha beriladi (ya'ni, 200 dan ortiq tuya 25 taga yetgunicha, har besh tuya uchun bir qo'y, 25 taga yetgach, ikki yoshli urg'ochi tuya, 36 taga yetgach, bir dona uch yoshli urg'ochi tuya, 46 taga yetgach beshta to'rt yoshli urg'ochi tuya zakot beriladi).

Buxt deb ataluvchi chatishtirilgan tuyalar bilan sof ara tuyalari o'rtasida zakot berish jihatidan hech bir farq yo'q.

Tuyalarda zakot qilib urg'ochi tuya yoki uning badalini berish lozim. Sigir va qo'ylarda urg'ochi yoki buqa, qo'chqor bo'lishi farqlanmaydi. Mol egasi xohlaganidan beradi.

Zakot beradigan kishida zakotga beriladigan yoshdagi tuya bo'lmasa, undan kattarog'ini beradi va farqini (zakot olgan faqirdan) oladi yoki undan kichigini berib, kamiga pul beradi yoki tuyaning to'liq badalini to'laydi.

Otlarning zakoti

Ot, eshak, xachir, qo'zi, (bir yoshga to'lmagan) tuya va buzoqlar uchun zakot berilmaydi. Otlar uchun zakot berilmasligi sohibayn — Imom Abu Yusuf va Imom Muhammadga ko'radir.

Imomi A'zamga, rahmatullohi alayh, ko'ra otlar ikkiga ajratiladi: o'tlab, rizqini topgan otlar (soima), yem berib (uyda) boqilgan otlar (olufa). Bu ikki qism otlar o'zaro yana ikkiga bo'linadi: tijorat uchun qo'llanilgan otlar, tijorat uchun qo'llanilmagan otlar.

Tijorat maqsadida foydalanilgan otlardan xoh o'tlaydigan, xoh yem yeydigan bo'lsin, zakot berish lozim, chunki bu otlar tijorat moli hisoblanadi. Agar otlardan tijoratda foydalanilmasa, unda yana ikkiga bo'linadi: yuk tashish va minish uchun foydalanilgan otlar, bunday maqsadda foydalanilmagan otlar. Yuk tashish va minish maqsadida qo'llanilgan otlar uchun, xoh yem yeydigan, xoh o'tlaydigan bo'lsin, zakot berilmaydi. Agar bunday maqsadda foydalanilmasa, unda ham ikkiga ajratiladi: o'tlaydigan va yem berib boqiladigan otlar. Agar yem berib boqiladigan ot bo'lsa, zakot berilmaydi. O'tlaydigan otlar suti uchun yoki ko'paytirish uchun boqilayotgan bo'lsa, ular xam ikkiga bo'linadi: erkak otlar, biyalar. Bularning har biri ham ikkiga bo'linadi. Agar otlar sof arab otlaridan bo'lsa, egasi xohlasa, ot boshiga bir dinor, xohlasa, otlarning jami qiymatini xisoblab, ikki yuz dirhami uchun besh dirham (2,5 foiz miqdorda) zakot beradi.

Agarda suti uchun yoki ko'paytirish maqsadida boqilayotgan otlar arab otlaridan bo'lmasa, faqatgina qiymati hisoblanib, har ikki yuz dirhamidan besh dirham zakot beriladi.

Sigirlarning zakoti

1. O'ttiz boshdan kam bo'lgan sigirlar uchun zakot berilmaydi.
2. Sigirlar soni 30 taga yetgach, zakoti ikki yoshga o'tgan bir dona urg'ochi yo erkak buzoqdir.
3. Sigirlar soni 40 taga yetgach, uch yoshga o'tgan bitta urg'ochi yoki erkak buzoq beriladi.
4. Oltmishta sigir uchun ikki yoshga o'tgan ikkita erkak yoki urg'ochi buzoq beriladi.
5. Yetmishta sigir uchun bir dona ikki yoshga o'tgan erkak buzoq bilan uch yoshga o'tgan urg'ochi buzoq beriladi.
6. Bundan oshgan har o'n bosh sigir uchun yo bitta ikki yoshga o'tgan erkak buzoq yo uch yoshga o'tgan urg'ochi buzoq almashlab qo'shib beriladi. Qo'toslardan zakot berish sigirlardan zakot berish kabidir.

Qo'ylarnng zakoti

1. Qirqtadan oz bo'lgan qo'ylar uchun zakot berilmaydi.
2. Qirqtadan 120 tagacha bo'lgan qo'ylar uchun bitta qo'y zakot beriladi.
3. 121 tadan 200 tagacha qo'ylar uchun 2 ta qo'y beriladi.
4. 201 tadan 400 tagacha qo'ylar uchun 3 ta qo'y beriladi.
5. 400 bosh qo'y uchun esa 4 ta qo'y beriladi.
6. 400 donadan ko'p bo'lgan qo'ylarda, har yuz bosh uchun 1 ta qo'y beriladi.
7. Echkilardan zakot berish, qo'ylardan zakot berish kabidir. Ulardan ikki yoshga o'tganlari zakot qilib beriladi.

Oltin va kumushning zakoti Nisob miqdoriga yetganidan so'ng oradan bir yil o'tgach, tanga holiga keltirilmagan bo'lsa ham, oltin va kumush uchun zakot berish farzdir.

Kumushning nisobi

Kumushning nisobi 200 dirhamdir. Bu 140 misqol og'irlikdagi kumushdir. 1 misqol 4 gr.

$140 \text{ m} \cdot 4 = 560 \text{ gr}$. Shar'iy bir dirham og'irligi 2,8 gr. deganlar bor. Ba'zilar shar'iy dirhamni 3,365 gr. degan. Shunday hisobga ko'ra, $200 \cdot 2,8 = 560 \text{ gr}$. $200 \cdot 3,365 = 673 \text{ gr}$. Har 10 dirham 7 misqol. 1 dirham 2,8 gr. 1 misqol 4 gr.

Oltinning nisobi

Oltinning nisobi 20 misqoldir.

1. Nisob miqdoriga yetgan kumush yoki oltin qiymatiga teng pulga ega bo'lgan kishi, bu pulning qirqdan birini zakot o'laroq berishi lozim.

2. Yigirma misqol oltinning qirqdan biri yarim misqol, ikki yuz dirham kumushning qirqdan biri esa besh dirhamdir.

Qarzlarning zakoti

Qarzlarning uch turlidir:

1. Kuchli qarz.
2. O'rtacha qarz.
3. Zaif qarz.

Kuchli qarz kasodga uchragan bo'lsa ham (qarzini) inkor qilmagan yoki inkor qilsa ham, qarzligiga (guvoh, vekselsiz o'xshash) hujjat ko'rsatgan kishiga sotilgan molning yoki qarzga berilgan pulning badalidir, bularning zakoti mol nisobga yetgach bir yil o'tsa, beriladi.

O'rtacha qarz sotilgan eski kiyim-bosh, xizmatkor va shunga o'xshash kishining asosiy ehtiyojlariga aloqador bo'lgan va tijorat moli hisoblanmaydigan narsalarning badalidir. Bunday qarzdandir hukmi, nisobga yetadigan miqdori qarzdandand olinmagunicha, zakot berilmaydi. Bunday mollarda (bir yil o'tish shartining muddati) ular sotilgan kundan boshlab hisoblanadi.

Zaif qarz mahr, vasiyat, to'vonga o'xshash mulk bo'lmagan narsalarning badalidir. Ya'ni, ayol eridan oladigan mahr, bir kishiga berilishi vasiyat qilingan, hali unga yetib bormagan pul, hali vorislarga to'lanmagan tovon pullaridir. Bunday qarzlardan nisobga yetadigan miqdori olingach, oradan bir yil o'tmagunicha, zakot berish lozim bo'lmaydi. Bu hukm qo'lida nisob miqdoridagi yil to'lgan pul bo'lmagan holatdadir. Agar qo'lida nisob miqdoriga yetadigan mol bo'lib, unga yil to'lgan bo'lsa, yuqorida aytilgan qarzlardan olgan miqdorni unga qo'shib hammasidan zakot beradi.

Tijorat mollarning zakoti

Tijorat mollari oltin va kumushdan tashqari savdo-sotiq uchun tayyorlangan yoki savdo uchun ishlab chiqarilgan mollardir. Bularning tujjor qo'lida bo'ltan jami qismining qiymati oltin, kumushning nisob miqdoriga yetsa, zakot berish farz bo'ladi. Jami miqdor hisoblanayotganida alohida-alohida turdagi mollarning qiymati bir-biriga qo'shib hisoblanadi. Tijorat mollarning zakotini berish uchun ikki narsa shart bo'ladir:

1. Bir yil davomida (mazkur mollarning) tijorati bilan shug'ullanishga niyat qilish.

2. Tijorat mollarda zakot berishga to'siq bo'lmasin. Bu shunday: birinchidan tijorat niyati savdo vaqtida bo'lishi kerak, ikkinchidan, bir narsadan ikki bor zakot berishga olib kelmasin. Bir yerni tijorat uchun sotib olib, unga eksa, yerdan chiqqan hosilning ushri beriladi. Yer qiymatidan zakot berilmaydi.

Tijorat mollari faqirlarning manfaatlariga eng mos bo'lgan narsaning qiymati bilan narxlanadi. Ya'ni tijorat mollarning narxi oltin yoki kumushdan birining, nisob miqdorini to'ldirib, ikkinchisiga ko'ra; to'ldirmasada, birinchisiga qarab mollar narxlanadi va zakoti beriladi, ikkinchisiga e'tibor

qilinmaydi.

Dehqonchilik mahsulotlari va mevalarning zakoti

Yerlar ushr va xirojga bog'lanishiga ko'ra, ikkiga ajratiladi:

1. Ushrga tobe bo'lgan yerlar. Xalqi o'z xohishi bilan musulmon bo'lgan yoki davlat rahbari tomonidan (fath qilingan), fath qilgan askarlarga bo'lib berilgan yoki ushr berigligi hadis bilan (Hijoz kabi) va sahobalarning ijmosy bilan (Basra kabi) sobit bo'lgan joylar.

2. Xiroji beriladigan joylar musulmonlar tomonidan fath qilingan yoki sulh bilan qo'lga kiritilgan va mahalliy xalqning ixtiyorida qoldirilgan yerlardir.

Quyidagi shartlar jam' bo'lganida, ushr berilishi lozim bo'lgan tuproqlarda (yetishtirilgan hosilning) o'ndan biri faqirlarga beriladi:

1. Tuproqni yilning aksar qismida yomg'ir va sho'nga o'xshash suvlar bilan sug'orish. Paqir va shunga o'xshash narsalar vositasida sug'orilgan yerlar hosilidan yigirmadan biri zakot qilib beriladi.

2. Mahsulot tuproqdan daromad va foyda olish maqsadida ekilgan ekinning mahsuli bo'lishi kerak. Qasddan jilmagan o't-o'lan va daraxtlar bunga kirmaydi, ya'ni zakot berilmaydi.

Yerning xarajatlari chiqarib tashlanmaydi. Shuningdek, mahsulotlar olinganidan so'ng, bir yil o'tishi, hisob miqdorining to'ldirilishi shart emas. Yerdan olingan hosil qancha bo'lishidan qat'i nazar, undan ushr beriladi.

Xirojiy yerlardan olinalshan soliqning miqdori davlat rahbari bilan mahalliy aholi orasidagi kelishuvga qarab belgilanadi.

Ma'dan va yerosti boyliklarining zakoti

Yerosti boyliklari. kofirlar ko'mgan xazinalar shar'an ma'dandir.

Ma'danlar uch turga bo'linadi:

I. Olovda eriydigan ma'danlar.

II. Suyuq ma'danlar.

III. Bu ikki turga kirmaydigan ma'danlar.

1. Olovda eritib quyiladigan oltin, kumush, temirga o'xshash ma'danlarning beshdan boprini zakotga ajratish lozim. Bu hukm "Bilingki, o'lja qilib qo'lga kiritgan boyliklaringiz..." mazmunli oyati karimada bayon qilingan. Zakot yetimlarga, kambag'allarga va yo'lda qolib ketgan musofirlarga beriladi.

2. Yer ostidan chiqarilgan moddalarning beshdan biri berilgach, qolgan 4/5 qismi agar ushbu ma'danlar egasiz, sahroga o'xshash joylardan topilgan bo'lsa, topgan kishiniki bo'ladi.

3. Agar xazinada islomiyatdan avvalgi davrga oidligini ko'rsatuvchi biror belgi bo'lsa, xazinaning beshdan birini berish lozim.

4. Agar topib olingan xazina islomiyat davriga oid tanga pullar bo'lsa, topib olingan mol hukman luqota kabidir (ya'ni egasi chiqsa, unga qaytariladi).

5. Agar xazinadagi pullar qaysi davrga oid ekanligi noma'lum bo'lsa, (bu pullar) Islomdan avvalgi davrga oid deb hisob qilinadi.

6. Ma'dan bir kishining mulki bo'lgan joydan topib olinsa, 1/5 qismi davlatga, qolgani esa yer egasiga beriladi.

7. Qora mum va neftga o'xshash suyuq ma'danlar uchun zakot berilmaydi. Faqat bundan daromad olayotgan kishi zakot beradi.

8. Olovda erimaydigan hamda suyuq bo'lmagan ohak toshi va (olmos, marvarid kabi) javhar ma'danlarining hukmi qora mum va neft kabidir, ulardan zakot berilmaydi.

9. Dengizdan chiqarilgan anbar, marvarid va boshqa shunga o'xshash narsalar uchun zakot

berilmaydi. Faqat tijorat maqsadida chiqarilsa, boshqa tijorat mollaridap aj-ratilgan tarzda zakoti beriladi.

Zakotga doir turli masalalar

1. Sog'lom va ma'lum miqdor daromadi bo'lsa ham, nisob miqdoridan oz puli bor kishining zakot berishi joizdir.
2. Banknot pullar mulk hisoblanadi. Qiymatlariga qarab, zakoti beriladi.
3. Kishi shaxsiy qanoati bilan oyati karimada bayon qilingan kishilardan deb o'ylagan kishiga zakotini bersa-yu, keyinchalik u kishining bunday toifadan emasligy ma'lum bo'lsa, zakoti maqbuldir. Ammo zakotni olgan kishi zakot berganning quli yoki mukotabi (ma'lum mablag' uchun ozod qilinishiga xo'jayini bilan shartnoma tuzgan quli) bo'lsa, zakot hisobga olinmaydi.
4. Nisob miqdoricha boylikka ega bo'lgan kishining vakti kelmay turib, bir necha yilning yoki bir necha nisobning zakotini avvaldan berishi joizdir.
5. Zakoti beriladigan molning, zakoti berilishi lozim bo'lgan ondagi (yil to'lgandagi) qiymati e'tiborga olinadi.
6. O'lgan odam qoldirgan moldan, zakotim berilsin deya vasiyat qilmagan bo'lsa, zakot olinmaydi. Agar vasiyati bo'lsa, zakot qoldirgan molning uchdan biridan zakot chiqariladi.
7. Oltin, kumush va boshqa pullarning zakotini tijorat molidan, (bug'doyga o'xshash) o'lchanadigan va tortiladigan narsalardan berish durustdir.
8. Nisob miqdorini to'ldirish uchun tijorat mollarining qiymati, oltin va kumushning qiymatlari ham, boshqa pullar ham bir-biriga qo'shib hisoblanadi.
10. Oltin va kumush (ichidagi boshqa moddalardan) ko'p bo'lsa, sof hisoblanadi. Agar bunday holda boshqa moddalar oltin va kumushdan ko'p bo'lsa, hamda tanga holida va muomaladagi pul hisoblansa, (zakot berishda) uning qiymati e'tiborga olinadi. Agar bu pullarning qiymati nisob miqdorini to'ldirsa, zakoti beriladi. Aks holda berilmaydi. Mazkur sof bo'lmagan oltin yoki kumush pullar muomalada o'tmaydigan bo'lsa, hamda kishi ularning tijorati bilan shug'ullanishni niyat qilsa, hukmi tijorat mollari kabi bo'ladi.
11. Kishining o'z mulki bo'lishiga qaramay, qo'lida mavjud bo'lmagan va qaytib olishga ko'zi yetmagan molini (keyinchalik) qo'lga kiritisa, o'tib ketgan davri uchun zakot berishi lozim emas.
12. Nisob miqdorida puli bo'lgan kishining yil o'rtasida qarzdor bo'lib qolishi, Imom Muhammadga ko'ra, molning talofatga uchrab yo'qolib ketishi kabidir. Imom Abu Yusufga ko'ra esa, bu holat yil davomida nisob miqdoridan biroz kamayishi hisoblanadi. Yil oxirida zakot berish majburiyati yo'qolmaydi.
13. Oltin va kumushdan zakot berishda vojib bo'lganidek, zakot beriladigan paytda oltin va kumushni tortib, zakotini berish to'g'ri bo'ladi.
14. Har qanday moldan nisobga erishgan kishi ayni yil uchun tijorat, meros va boshqa yo'l bilan o'sha moldan qo'lga kiritgandaromadini qo'shib zakot beradi.
15. Zakot berilishi lozim bo'lgan mulk zakoti berilmay turib batamom zoe bo'lsa, u mulkning zakoti bekor bo'ladi. Bir qismi zoe bo'lsa, qolgan qismining zakoti beriladi.
16. Faqirlarda qarzi bo'lgan kishi, uni olmay zakot niyatida qarzidan kechsa, bu zakot o'rniga o'tmaydi. Zakot o'rniga o'tishi uchun, faqirdan qarzini olib, so'ngra takror zakot niyatida berishi zarur.

Zakot beriladigan kishilar

Zakot quyidagilarga beriladi: **Albatta, sadaqalar** (ya'ni zakotlar) **Alloh tomonidan farz bo'lgan holda, faqat faqirlarga, miskinlarga, sadaqa yig'uvchilarga, ko'ngillari** (Islomga) **oshno qilinuvchi kishilarga, bo'yinlarni** (qullarni) **ozod qilishga, qarzdor kishilarga va Allah yo'lida**

(ya'ni jihodga yoki hajga ketayotganlarga) **hamda yo'lovchi musofirlarga berilur. Allohim bilim va hikmat sohibidir"** (*Tavba, 60, mazmuni*).

1. Faqirlar. Nisob miqdoricha mablag'i bor yo nisob miqdoricha mablag'i zaruriy ehtiyojlariga sarflangan kishilar.

2. Kambag'allar. Hech narsasi yo'q, faqirdan ham muhtoj.

3. Sadaqa to'plovchi kishilar. Ular davlat rahbari tomonidan zakot va sadaqalarni (xalqdan) yig'ish topshirig'i berilgan kishilardir. Badavlat bo'lsalar ham. Vazifalari sababli ularga zakot mollaridan bir miqdor beriladi.

4. Qalblari (Islomga) og'dirilishi zarur bo'lganlar:

Bular Payg'ambarimizning, sollallohu alayhi va sallam:

a) musulmonlikni tanlab, Allohga imon keltirishlarini;

b) dinga zarar berishlarining oldini olishni;

v) imonlarini kuchaytirib, haqiqiy musulmon bo'lishlarini xohlagan kishilardir.

5. Mukotablar, ya'ni ma'lum mol evaziga ozod bo'lishlari xususida xo'jayinlari bilan shartnoma tuzgan kishilar.

6. Qarzdorlar, ya'ni, qarzini to'lashdan ojiz bo'lgan kishilar

7. Alloh yo'lidagilar. Bular hayotlarini Alloh yo'lida kurashga bag'ishlab, Islom dini shuhrati yuksalishi uchun xizmat qilgan faqir askarlar.

8. O'z diyorida (va u yerdagi) mulkidan uzoqqa ketib, (ularni keltirishdan ojiz bo'lgan) musofirlar.

Mana shular zakot beriladigan kishilardir. Zakot beradigan kishi zakotini ushbu sakkiz toifaning har biriga bo'lib berishi yoki qaysi toifadan bo'lmasin, yolg'iz bir kishiga yoki ularning bir qismiga berishi lozim.

Zakotni Bani Hoshimga va ularning qullariga, ota-onasiga, bobo-momosiga, o'g'il-qiziga, nevara-chevarasiga, xotiniga, kofirlarga va masjid-madrasalar qurilishiga berib bo'lmaydi.

Zakot berish joiz bo'lgan kishilar

1. Badavlat kishining faqir katta o'g'li.

2. Badavlat kishining faqir xotini.

3. Farzandi boy bo'lsa-da, uning faqir otasiga zakot berish joiz.

4. O'z qishlog'i va shahrida faqir kishilar bo'la turib, zakotni boshqa qishloq-shahardagi muhtoj kishilarga yuborish makruhdur. Faqat boshqa qishloq-shahardagi faqirlar zakot beruvchining yaqinlari yoki o'z qishloq-shahridagi faqirlardan qashshoq kishilar bo'lsa, makruh emas. Agar kishi zakotini muddatidan avval beradigan bo'lsa, boshqa qishloq-shahardagi faqirlarga yuborishining zarari yo'q.

5. Zakot niyatida faqir qarindoshlarning bolalariga beriladigan sovg'alar ham zakot o'rniga o'tadi.

6. Shuningdek, zakot niyati bilan bayramlarda, boshqa shodiyonalarda ayol va erkak faqirlarga berilgan sovg'alar ham zakot o'rniga o'tadi.

7. Zakot to'plovchi xodimlardan boshqa barcha zakot oladigan toifalar faqir bo'lishlari shart.

Fitr sadaqasi

Fitr sadaqasi badavlat musulmonning Ramazon hayitida zakot berilishi joiz bo'lgan kishilarga beradigan sadaqasidir.

Fitr sadaqasini Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, tomonlaridan hijratning ikkinchi yili, faqirlarga berish buyurilgan.

Hikmati. 1. Ramazon hayitidek ulug' kunda faqirlarni tilanchilik qilish iztirobidan qutqarish;

2. Barcha musulmonlar shod-hurram bo'lgan mana shunday Ulug' bayram kuni, faqirlarni ham xursandchilik va farog'atga erishtirish.

3. Ro'za tutib, vujudini poklagan kishining molini ham Poklashi.

4. Ro'za davomida, ehtimol, yo'l qo'yilgan ba'zi xatolarining to'g'rilanishi.

Rukni

Oluvchi kishining fitr sadaqasini shaxsiy mulkiga aylantirishi.

Sababi kishining qaramog'ida boqishga majbur va mas'ul bo'lgan kishilarning mavjudligidir. Ya'ni, odam o'zi, kichik va faqir farzandlari, xizmatkor quli, mudabbari (xo'jayini o'lganidan so'ng ozod bo'lishi xususida, xo'jayini bilan shartnoma tuzgan quli), ummi valadi (xo'jayinidan farzand ko'rgan joriya) uchun fitr sadaqasi berishi lozim.

Vojib bo'lishning shartlari

Fitr sadaqasi beradigan kishi musulmon va hur bo'lishi, zaruriy ehtiyojlardan ortiqcha nisob miqdoridagi mulkga ega bo'lishi lozim. Mazkur nisob miqdoridagi mulkning ko'payuvchi bo'lishi yoki oradan bir yil o'tgan bo'lishi shart emas.

Vojib bo'lishining vaqti

Ramazon hayitining birinchi kuni tong otishi bilan fitr sadaqasini berish vojib bo'ladi. Bu vaqtdan avval vafot etgan yoki faqir bo'lib qolgan, (tong otganidan) so'ng musulmon bo'lgan, tug'ilgan yoki badavlat bo'lgan kishining fitr sadaqasi berishi shart emas.

Fitr sadaqasini hayit kunidan avval yoki keyin berish joizdir hayit namoziga chiqmasdan avval berish mustahabdir. Fitr sadaqasining berilishi vojib bo'lgach, mulkning yo'qolishi fitr sadaqasi berish majburiyatini bekor qilmaydi.

Fitr sadaqasini berish joiz bo'lgan narsalar

Quyidagi to'rt (xil) narsadan fitr-sadaqasi berish mumkin: bug'doy, arpa, xurmo, mayiz.

Fitr sadaqasining vojib bo'lgan miqdori

Bug'doydan, bug'doy unidan yoki qovurilgan bug'doy unidan yarim so' — 1,664 kg, arpa, xurmo va mayizdan bir so' yoki 3,328 kg. berilishi lozim.

Bu narsalarning qiymatini berish joiz va faqirlarga foydaliroq bo'lsa, yanada fazilatlidir.

O'tilgan darslarni takrorlash

Quyidagi savollarga puxta o'ylab, javob bering:

1. Zakotning ta'rifini, hukmini, farz bo'lish shartlarini, sababini va ruknini aytib bering.
2. Zakotning farzlarini, adosi va berilishining sahih bo'lishi shartlarini sanab bering.
3. Zakot berilishi lozim bo'lgan mollarni sanang. O'tlaydigan hayvonlarni, ularning necha qismga bo'linishini, qachon ulardan zakot berish lozimligini tushuntirib bering.
4. Tuya, sigir va qo'ylarning zakotini aytib bering. Otlarning zakoti haqida ma'lumot bering.
5. O'zbek puliga binoan oltin va kumushning zakotini tushuntiring.
6. Qarzni qismlarga bo'lib, har birini izohlang va hukmlarini ayting.

7. Tijorat mollarini ta'riflab, ular uchun qachon zakot berish lozimligini ayting. Alohida-alohida turdagi tijorat mollarining zakoti qanday beriladi? Tijorat mollarining zakotini berish uchun lozim bo'lgan shartlarni tushuntirib bering.

8. Ushr va xirojga tortiladigan yerlarni ta'riflang. Har ikkisi uchun lozim bo'lgan zakot miqdorini hamda ushr berilishi lozim bo'lgan yerlarda zakotning vojib bo'lish shartlarini sanab bering.

9. Ma'dan, xazina va yerosti boyliklari orasidagi farqni tushuntirib, har birining hukmlarini aytib bering.

10. Nisob miqdoridagi mulkka ega bo'lgan kishi ikki yil yoki yanada ko'proq yillarning zakotini vaqtdan avval berishining hukmi nima? Vafot etgan kishidan qolgan mulkdan qanday hollarda zakot beriladi?

11. Yil o'rtasida yuzaga kelgan qarzdorlik xususidagi Ixtilofni tushuntiring. Shuningdek, yil o'rtasida qo'lg'a kiritilgan boylikning hukmini bayon qiling.

12. Zakot beradigan kishi zakot niyatida faqirlardagi qarzidan kechib yuborishining hukmi nima? Zakot berish vojib bo'lgan, lekin talofatga uchragan mulkning hukmini izohlab bering.

13. Zakot berishi mumkin bo'lgan kishilarni sanab bering va har bir toifani ta'riflang. Qalblarini Islomga og'dirish istalgan kishilarga nima uchun zakot beriladi?

14. Fitr sadaqasini ta'riflab, hikmatini, sababini, ruknini, vojib bo'lish shartlarini, vojib vaktini va qanday turdagi narsalardan berish mumkinligini hamda berish lozim bo'lgan miqtsorning qancha ekanligini tushuntirib bering. Kishi nima uchun fitr sadaqasi berishi lozim? Fitr sadaqasining qiymatini berish joizmi? Fitr sadaqasi kimlarga beriladi?

HAJ KITOBİ

"Haj" soʻzining lugʻaviy maʼnosi qasd qilish demakdir. Sharʼiy istilohda esa, maxsus amallarni maʼlum bir joyda, muayyan bir vaqtda ado etishni qasd qilishdir.

Izoh: Maxsus joy Kaʼba va Arafotdir, muayyan vaqt esa, haj mavsumi, yaʼni Shavvol, Zulqaʼda va Zulhijja oyining ilk oʻn kunidir. Maxsus amal esa, Baytullohni tavof qilish hamda Arafotda turishidir.

Hajning farz boʻlish vaqti

Haj hijratning toʻqqizinchi yili farz qilindi, umr davomida bir marta ado etish farz. Sharoit boʻlganida kechiktirmaslik lozim.

Hukmi va farz boʻlishining dalili

Haj islomning besh ruknidan biridir va umr mobaynida bir marta ado etiladigan farzdir. Farzligi Qurʼoni karim bilan sobit. Dalili esa Alloh taoloning ushbu mazmundagi oyati karimasidir: **"...va yoʻlga qodir boʻlgan kishilar zimmasida Alloh uchui mana shu uyni haj qilish burchi bordir..."** (Oli Imron, 97).

Shuningdek, hajning farzligi quyidagi hadis bilan ham sobitdir: "Ey insonlar! Haj sizlarga farz qilindi, bas, haj qilingiz!" Hajning farzligi masalasida barcha musulmon olim va faqihlar yakdildir. Shuning uchun inkor qilgan kofir boʻladi.

Butun Islom dunyosiga iqtisodiy, siyosiy va diniy hayotlarida behisob foydalar keltirgai hikmatlari tufayli haj yoʻlga qodir boʻlganlarga farz qilindi.

Kaʼbaning qisqacha tarixi

Kaʼba yer yuzidagi eng birinchi ibodatgohdir. Alloh taoloning amri bilan bir farishta, rivoyatlarga koʻra, Jabroil, alayhissalom, tomonidan qurilgan. Ammo vaqt oʻtishi bilan uning faqat poydevori qolgan.

Odam, alayhissalom, yaratilgach, Alloh unga eski poydevor ustida Kaʼbani qayta qurishni buyuradi. Keyinchalik Ibrohim, alayhissalom, yana eski poydevor ustiga Kaʼbani yangidan quradilar.

Islomiyatga qadar Kaʼba Amalika, Jurhun qabilasi, Paygʻambarimizning buvalari Qusayy va nihoyat, Quraysh qabilasi tomonidan turli davrlarda taʼmir qilinadi. Islomiyat davrida esa, Umaviylardan dastlab Yazid, soʻngra Abdumalik davrida ikki marta qurshab olinadi va natijada Kaʼba zarar koʻradi. Har ikki qurshovdan soʻng Makka amiri Abdulloh ibn Zubayr, roziyallohu anhu, tomonidan taʼmir qilinadi.

Endi hajning fazilatlaridan baʼzilarini bayon qilib oʻtamiz:

1. Haj Islomning porloq oʻtmishini eslatadi, musulmonlarning diniy shuurini uygʻotadi. Chunki hajda musulmonlar Allohning uyi Kaʼbai muazzamani tavof qila dilar. Ibrohim, alayhissalom, davrlarini yodga oladilar, namoz oʻqiydilar. Paygʻambarimizning, sollallohu alayhi va sallam, masjidlarida ravzalarini ziyorat qiladilar. Islomning shon-shuhratini yuksaklarga koʻtargan qahramon sahobalarning qadamjolarini koʻradilar. Shu sabab ular qalbida Islomga muhabbat kuchayadi, ulugʻ ajdodlardan ibrat olish ishtiyoqi joʻsh uradi.

2. Haj moʻminlarning gunohlardan poklanishi Allohning marhamati va barakoti bandalari ustiga yogʻilishi uchun bir vasiladir. Chunki baʼzi olimlar aytishlaricha, shunday gunohlar borki, faqat Arafotdagi vuquf tufayligina Allohularni kechirishi mumkin.

3. Haj oylari musulmon mamlakatlarining turli sanʼat asarlarini tanituvchi xalqaro koʻrgazma, barakatli tijorat mavsumidir.

Hajda nafaqat vahiy ingan tuproqlarda yashayotgan xalqlarning, balki uzoq diyorlardan kelgan ziyoratchilarning ham katta iqtisodiy manfaatlari bor.

4. Haj ulkan hayot maktabi, ya'ni musulmonlar orasida o'zaro yordamlashuv va ma'lumot almashinuviga sabab bo'lgan

safardir. Kishi haj safari asnosida ko'plab mamlakatlar, turli-turli millatlarni ko'radi. Ularning hayot tarzlari va urf-odatlar bilan tanishadi, ibratlanadi, hayotiy tajribalar orttiradi.

5. Haj kuchli irodaga ega bo'lgan, Allohning tavfiq va yordamiga chin dildan ishonib, tavakkul qilgan kishilar bajara oladigan bir mashaqqatli ibodatdir. Bu mashaqqatlar hojining axloqini go'zallashtiradi, qo'polligini ketkazib, unga oddiy imkonlar bilan yashashni, kamtarlikni, sabr-bardoshli bo'lishni o'rgatadi.

6. Haj boyu kambag'al, amaldor-xizmatchi hammasi ham Allohning ojiz bandalari ekanini ko'rsatuvchi, haqiqiy tenglik va birodarlik ko'zgusidir. Chunki hajda barcha hojilar dunyo va uning ziynatlaridan qalban uziladilar, barcha bir xil libos — ihrom kiyib, yaxshi so'zlarni aytib, xuddi bir insondek oydin tuyg'ularga to'lgan qalb bilan yagona Allohtaolga yolvoradi.

Hech kim o'zini dunyoviy martabasi va boyligi tufayli boshqalardan afzal ko'ra olmaydi. Faqat taqvodagina ba'zilar ba'zilaridan ustun bo'lishi mumkin. Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, ayg'ganlaridek: "Arab ajamga nisbatan faqat taqvo jihatidan fazilatli bo'lishi mumkin".

Hammaning kiygani ihrom barcha musulmonlar orasidagi haqiqiy tenglikka ishorat qiladi. Ayni paytda insoniyatga bu dunyo va uning go'zalliklaridan ayirib, narigi dunyoga yuzlangan dastlabki holatni eslatadi. Chunki kishi qabrga ham ihromga juda o'xshash matoga o'ralib ketadi. Bu esa, kishi solih amallar bilan oxiratga tayyorgarlik qilishga tashviq qiladi. Oyati karimada aytilganidek: **"Oxirat uchun tayyorlangan zodi rohilalar ichida eng xayrlisi taqvodir"**.

7. Haj butun dunyo musulmonlarini bir davraga yig'uvchi xalqaro anjumandir. Dunyoning turli burchaklaridan kelgan millonlab insonlar Islom manfaatlarini ko'zlab maxsus kunlarda Allohni zikr qilish uchun to'planadilar. Islomiyat ularning ko'ngillarini, fikr va tuyg'ularini birlashtirib turadi. Hojilar hajga kelib bir-birlari bilan tanishadilar, sevishadilar, muammolarini hal qilishda bir-birlariga yordam beradilar.

8. Alloh taolo Qur'oni karimda aytadi, ".. va o'sha vaqtni eslangizki, Biz bayt (Ka'ba)ni insonlar uchun savob qozonish va himoyalash joyi qildik". Harami Sharifda nafaqat insonlar, balki hayvonlar ham xavfsizlik va huzur ichida bo'ladilar. Bu jihatdan dunyoda Haramga teng keladigan makon yo'q. Rivoyat qilinishicha, Hazrati Umar, roziyallohu anhu: "Ka'bada otam Xattobning qotilini ushlab olsam, u yerdan chiqqunicha (unga) qo'limni tekkizmayman", degan ekanlar.

9. Haj Allohtaoloning insonlarga bergan ne'matlariga bir shukronadir. Chunki Alloh insonlarga sihat-salo-matlik, zaruriy ehtiyojlaridan tashqari mol-davlat va yana ko'plab ne'matlar bergan. Shunday bo'lgach, Alloh bergan ne'matlarga shukr qilish farzdir.

Farz bo'lishining sababi

Hajning farz bo'lish sababi Baytul Haram Ka'baning mavjudligidir. Shuning uchun inson umr davomida bir necha marta hajga borishi shart emas.

Farz bo'lishining shartlari

1. Musulmon bo'lish.
2. Balog'atga yetganlik.
3. Aqlli bo'lish.
4. Ozod (hur) bo'lish.
5. Hajdan qaytgunicha, qaramog'idagi kishilarning ehtiyojlaridan tashqari o'zining barcha safar

harajatlarini ham qoplaydigan mablag'ga ega bo'lish.

6. Dorul harbda yashaydigan musulmonning haj farz ibodat ekanini bilishi.

7. Vujud salomatligi.

8. Yo'lning xavfsiz (bexatar) bo'lishi.

9. Safar kamida uch kunlik bo'lsa, ayollarga mahramining hamroh bo'lishi.

10. Qamoqqa tushib qolmaslik, oshkora to'siq yo'qligi.

Sahih ado bo'lishning shartlari

1. Ihromga kirish.

2. Belgilangan vaqtlar va joylarda amallarni bajarish.

Vaqt

Hajning vaqti ma'lum haj oylaridir. Ular Shavvol, Zulqa'da va Zulhijja oyining dastlabki o'n kunidir.

Ruknlari

Hajning ikki rukni bor.

1. Bir lahza bo'lsa ham, Arafotda vuquf qilish, turish.

2. Ziyorat tavofini ado etish.

Tavofning uch turi mavjud:

1. Qudum tavofi. Bu makkalik bo'lishgan hojilar uchun sunnatdir.

2. Ziyorat tavofi. Bu hajning asosiy shartlaridan bo'lib, Qurbon hayitining uch kuni mobaynida barcha hojilar tomonidan ado qilinishi shart.

3. Sadar. Bu vado tavofi bo'lib, haj amallari tamomlangach, Ka'badan ayrilayotganida makkalik bo'lmagan barcha hojilarga vojib tavofdir.

Hajning vojiblari

Hajning yigirmadan oshiq vojiblari bor. Quyidagilar shular jumlasidandir:

1. Miyqotdan boshlab ihromga kirish.

2. Qurbon hayitining birinchi kuni tong otgach, kun yorishgunicha bir lahza bo'lsa ham, Muzdalifada turish.

3. Safodan boshlab, Marvada bitirish sharti bilan Safo bilan Marva orasida yetti marta sa'y qilish (yugurish).

Izoh: Safo bilan Marva Makka shahri ichida joylashgan bo'lib, orasi taxminan 405 metrcha bo'lgan ikki tepalikdir. Oralaridagi ushbu masofa bugungi kunda ikki tomoni do'konlardan iborat ko'chadir.

Rivoyat qilinishicha, Ibrohim, alayhissalom, xotinlari Hojar onamiz bilan o'g'shiari Ismoilni, alayhissalom, yegulik va suvsiz bugungi Makka shahri joylashgan vodiya tashlab, o'zlari Falastinga qaytadilar. Shundan so'ng yolg'izlik va chanqoqlikdan siqilgan Hojar onamiz biror bir kishini yoki suv topish umidida bu ikki tepalik orasida yugurib yetti marta u yoqdan-bu yoqqa borib keladilar. Haj asnosida hojilar tomonidan bajariladigan sa'y ibodati ushbu hodisadan qolgan.

4. Makkalik bo'lmagan hojilarning vido (xayrlashuv) tavofi qilishlari.

5. Qurbon hayiti va tashriq kunlarida shaytonga tosh otish.

6. Soch oldirish yoki qisqartirish.

7. Tikilgan kiyimlarni kiyimaslik yoki bosh va yuzni yopish kabi nojoiz harakatlarni qilmaslik.

Qurbonlik qilishni lozim etadigan amallar (hajning) vojiblaridir.

1. Ihromli holda qilinishi taqiqlangan barcha harakatlardan o'zini chetga olish.
2. Ka'bani tavof qilayotganida junub va betahorat bo'lmashlik hamda avrat joylarining yopilishi.
3. Baytni har yetti marta aylanganidan so'ng ikki rakat namoz o'qish.
4. Har bir tavofni Hatim deb nomlangan joyning (Ka'baning eski poydevori) orqasidan boshlash.
5. Xajarul Asvad qarshisidan boshlab, Baytullohni chap tarafida tutgan holda tavof qilish.

Hajning sunnatlari

Hajning sunnatlari juda ko'p bo'lib, asosiylari quyidagilardir:

1. Ihromga kirishdan avval g'usl qilish.
 2. Ihromga kirayotganida ihromning sunnati niyatida ikki rakat namoz o'qish.
 4. Ihromga kirgach talbiyani ko'p aytish.
 5. Makkalik bo'lmaganlarning tavofi qudum qilishlari.
 6. Tavofni ko'p qilish. Bu tavof makkalik bo'lmaganlar uchun nafl namozdan afzaldir.
 7. Imomning hajdagi ibodat tartiblarini tushuntirish maqsadida Zulhijjaning yettinchi kuni peshindan so'ngra, Makkada xutba o'qishi.
 8. Tarviya (Zulhijjaning sakkizinchi) kuni quyosh chiqqach, Makkadan Minoga yo'l olish va o'sha tun Minoda qolish.
- Izoh: Mino Makkadan 6,5 km sharqda joylashgan shaharchadir. "Mino" istak, orzu degan ma'noni anglatadi. Allohning amri bilan Ibrohim, alayhissalom, o'g'illari Ismoilni, alayhissalom, mana shu yerda qurbonlik qilishga kirishgan edilar.*
9. Zulhijjaning to'qqizinchi kuni quyosh chiqqach, Minodan ayrilib, Arafotga chiqish.
 10. Iloji boricha xushu' bilan va yolvorgan holda, ko'proq duo-iltijoga g'ayrat qilish.

Ihrom

Ihrom muayyan (jinsiy yaqinlik, soch va tirnoq olish, xushbo'ylanish, bosh va yuzni yopish, tikilgan kiyim kiyish, ov qilmaslik va unga undamaslik, daraxt kesmaslik kabi) narsalarni qilmaslikka azm etishdir.

Ihromning rukni talbiya aytish (Allohni ulug'lash), sharti esa niyat qilishdir.

Miyqot

(Ihromsiz o'tish mumkin bo'lmagan joylar) Haj amallari ado etiladigan ma'lum bir vaqtlar bo'lganidek, uni ado etish uchun yo'lga chiqqanida ihromsiz o'tib bo'lmaydigan joylar ham bor. Haj va umra qilmoqchi bo'lganlarning bu joylardan ihromsiz o'tishlari joiz emas. Bu joylar esa quyidagilardir:

1. Madinaliklar va u yerdan kelganlar uchun Zulhulayfa.
2. Iroqliklar va u yerdan kelganlar uchun Zotu Irq.
3. Misrliklar, shomliklar va bu yo'ldan kelganlar uchun Juhfa.
4. Najdliklar va Najd orqali kelganlar uchun Kornul Manozul.
5. Yamanliklar va Yaman orqali kelganlar uchun Yalamlam ihromga kiriladigan joylardir. Bu joylar miyqot deyiladi.

Ushbu miyqot joylariga kelmasdan avval hojilar ihromga kirishlari va hajda taqiqlangan amallarni qilishdan saqlanishlari joiz. Makkaga kirishni xohlagan, makkalik bo'lmagan hojilarning miyqot joylaridan ihromga kirmasdan o'tishlari joiz emas. Makkaliklarning ihromga kiradigan joyi Hilldir. Harami Sharifda o'tirgan kishining haj uchun ihromga kiradigan joyi Harami-Sharif, umra uchun esa,

Hilldir.

HAJNI ADO ETISH TARTIBI

Haj qilmoqchi bo'lgan kishi quyidagi amallarni bajarishi kerak

1. Miyqotda yo undan oldin ihromga kirish.
2. Ihromga kirishdan oldin tirnoqlarni, ortiqcha junlarni olish.
3. Mo'yablarni qisqartirish.
4. G'usl yoki tahorat qilish.
5. Yangi yoki yuvilgan izor va rido kiyish, ular oq va yangi bo'lgani afzaldir.
6. Agar bor bo'lsa xushbo'ylik sepish.
7. Ikki rakat namoz o'qish (bu amallar mustahab).
8. Namozdan so'ng "Allohumma inniy uriydul hajji fayassirhu li va taqobbal minni" deb duo qilish.
Ma'nosi: *"Allohim, men haj qilmoqchiman, uni menga oson qil va mendan uni qabul et"*.
9. Ikki rakat namozdan so'ng hajni niyat qilib talbiya, ya'ni "Labbayka" aytadi. Talbiyaga boshqa kalimalarni ham qo'shib aytish joizdir. Niyat qilib talbiya aytgach, ihromga kirgan hisoblanadi.
10. Talbiyadan so'ng Payg'ambarimizga, sollallohu alayhi va sallam, salavot aytish.
11. Shundan so'ng yaxshi duo qilish mustahabdir.

Hajda man qilingan amallar

Ihromga kirgach, ayoli bilan jinsiy yaqinlik qilishdan, yomon so'z aytishdan, gunoh qilishdan, tortishishdan, quruqlikdagi hayvonni ovlashdan, yo ovchiga uni ko'rsatishdan, tikilgan libos kiyishdan, salla o'rashdan, oyoqqa mahsi kiyishdan, bosh va yuzni berkitishdan, atir sepishdan, soch va soqol oldirishdan, tirnoq olishdan saqlanish lozim.

Ihrom kiygan holda g'usl qilish, hammomga kirish, kajava va chodirga kirib salqinlanish, belga kamar va shunga o'xshash narsalarni taqish joizdir. Har namozdan so'ng, pastdan yuqoriga chiqayotganida, yoki vodiya tushayotganida, hojilar guruhiga duch kelganida hamda sahar vaqtida erkaklar ovozini chiqarib talbiya aytishadi.

Makkaga kirishda qilinadigan amallar

1. Hoji Makkaga kelgach, xushu' bilan, talbiya aytgan holda Masjidul Haramga kiradi.
2. Ka'bani ko'rgach, uch bor takbir va tahlil aytadi.
- 3-4. Avval takbir va tahlil aytgan holda, Hajarul Asvadga yuzlanib, namozdagi kabi qo'llarini ko'taradi va qo'llarini tushirib ikki qo'lini toshning ustiga qo'yib, qo'llari orasidan toshni o'padi, buning iloji bo'lmasa, goshga biror narsani tekkizib, uni o'padi, buning ham iloji bo'lmasa, ikki qo'l kaftlarini ko'tarib u tomonga qaratib, takbir, tahlil, hamd va salavot aytadi, so'ng kaftlarini o'padi.
5. So'ngra agar hoji makkalik bo'lmasa, Hatim (Ka'ba yonidagi yarim doira shakldagi devor) orqasidan Ka'ba atrofida o'ng yelkasini ochgan holda, ridoni o'ng qo'ltag'idan o'tkazib, uchini chap yelkasiga tashlab, yetta marta qudum tavofini qiladi.
6. Ushbu yetti davralik tavofning ilk uchtasida hoji yelkalarini harakat qildirgan holda tez-tez yuradi (raml).
7. Qolgan to'rt tavofda esa viqor bilan sekin-asta yuradi.
8. Har gal Hajarul Asvad yonidan o'tayottanida 3-4-bandida bayon etilgan amallarni qiladi. Har tavofda ruknul Yamaniyni imkoni bo'lsa, ikki qo'l kafti bilan siypaydi. Imkon topolmasa, qoldiradi.
9. Tavofni 3-4-bandda bayon etilgan amallarni qilish bilan tamomlaydi.

10. Tavofni tamomlagach, hazrat Ibrohim, alayhissalom, maqomiga, buning iloji bo'lsa, masjidning xohlagan joyida ikki rakat namoz o'qiydi, so'ng Baytullohning Hajarul Asvad va eshik oralig'iga borib, ikki qo'lini qo'yib o'ng yuzini bosadi va zamzam suvidan ichadi.

11. So'ng Safo va Marva oralig'ida sa'y qilishni istasa 3-4-bandda aytilgan amallarni qayta bajaradi va Safoga ko'tariladi. Uning ustida Baytullohga qarab uch bor takbir va tahlil, Payg'ambarimizga salavot aytadi va qo'llarini ko'tarib istagancha duo qiladi. So'ng Marva tomon yuradi. Io'ning pastki yashil chirog'i oralig'ida tez yuradi. Marvaga chiqib, Safoda qilgan amallarini takrorlaydi.

12. Shu tariqa yetti marta yuradi, Safodan boshlab Marvada bitiradi.

13. So'ngra esa ihrom kiygan holda Makkada qoladi va xohlaganicha Ka'bani raml qilmay nafl tavof qiladi. Keyin Zulhijjaning sakkizinchi kuni tongda Makkadan Minoga yo'l oladi va Arafa kuni bomdod namozini o'qiguncha Minoda turadi.

14. Zulhijjaning to'qqizinchi kuni Minoda bomdod namozini o'qigach, Arafotga chiqadi va Rahmat tog'iga yaqin joyda zavol (peshin) vaqtidan hayit kuni tong otgunicha bo'lgan vaqt ichida bir lahza bo'lsa ham vuquf qiladi. Quyosh zavolidan so'ng imom juma namozining xutbasi kabi ikkita xutba o'qiydi. Xutbadan so'ng bir azon, ikki takbir bilan peshin va asr namozlarini bir vaqtda o'qiydi. Peshinning ikki rakat sunnati o'qilmaydi. Kuyosh botgach, barcha hojilar Muzdalifaga borishadi va shom va xufton namozlarini bir azon va takbir bilan o'qiydilar va o'sha yerda-tunni o'tkazadilar.

15. Zulhijjaning o'ninchi kuni (Qurbon hayiti kuni) bomdod namozini erta vaqtda o'qigach, Muzdalifada bir lahza bo'lsa ham vuquf qilib, takbir, tahlil va Payg'ambarimizga salavot aytadi va duo qiladi. Tong juda yorishgach, Minoga yo'l oladi va jamratul aqabaga yetti dona toshchalarni bosh va ko'rsatkich barmoqlari bilan tutib, takbir aytgan holda bir-bir otadi. Birinchi toshchani otishi bilan talbiya aytishni to'xtatadi. Bundan so'ng, mufrid xohlasi, qurbonlik so'yadi va sochlarini qisqartiradi yoki to'liqoladi. Sochlarni to'liq oldirish afzaldir. Yuqorida sanab o'tilgan amallarni bajargach, ayoli bilan jinsiy aloqadan tashqari, ihromda taqiqlangan barcha harakatlar halol bo'ladi.

16. So'ng hoji shu kuni yoki ertasiga yoxud uchinchi kuni Makkaga borib, Baytullohni yetti marta tavofi ziyorat qiladi. Ammo Safo va Marva o'rtasida sa'y qilmaydi. Ziyorat tavofini Qurbon hayitining uchinchi kunidan keyinga qoldirish tahriman makruhdur. Ziyorat tavofining tamomi yoki aksariyat qismi bajarilgach, sochini qisqartgan yo oldirgan bo'lsa, ayoliga yaqinlashish ham mumkin bo'ladi.

17. Ziyorat tavofidan so'ng Minoga qaytadi va tunni o'sha joyda o'tkazadi.

18. Zulhijjaning o'n birinchi kuni zavol (peshin) vaqtidan so'ng, dastlab Xeyf masjidi yonidagi tosh otish joyidan (jamratus-sug'ro) boshlab navbati bilan o'rta (jamratul-vusto) va (jamratul-aqoba)ga yetti donadan mayda tosh otadi. Har bir toshni "Bismillahi, Allohu akbar" deb otadi. Birinchi va o'rtadagi tosh otish joylarida tosh otib bo'lgach, takbir, tahlil va salovot aytib bir soat miqdoricha turadi, tosh otib bo'lgach, duo qiladi.

19. Zulhijjaning 12-kuni ham 11-kun amallarini aynan takrorlaydi. Shunday qilib, haj ibodati yakunlanadi.

20. Ertasiga Makkaga qaytishda, Muhassab degan joyda qisqa muddatga bo'lsa ham, qo'nib o'tadi. Makkaga borgach, yetti bor Vido tavofi qiladi. Ushbu tavof makkalik bo'lmaganlar uchun vojibdir.

21. So'ngra Zamzam bulog'iga kelib, qonib ichadi.

22. So'ngra Ka'ba ostonasiga kelib, eshigini o'padi.

23. So'ng eshik bilan Hajarul Asvad orasidagi "Multazam" deb nomlangan joyga kelib, ko'kragini va o'ng yuzini Ka'baga suradi, Ka'bapo'shni ushlagan holda duo qilib, yig'laydi. Nihoyat, Baytullohdan yuz o'girmagan holda, orti bilan yurib Harami Sharifdan chiqadi.

24. Ayollar ham xuddi erkaklardek haj qiladilar. Ammo ayollar boshlarini ochmasdan, faqattina yuzlarini ochadilar, talbiyada ovozlarini chiqarmaydilar. Tavofda yelkalarini qimirlatib, tez yurmaydilar va Safo va Marva orasida ham ohista yuradilar. Sochlarini oldirmaydilar, faqat biroz qisqartiradilar. Ihromda ham tikilgan kiyimlarni kiyishlari mumkin.

25. Ayollar tiqilinch bo'lganida Hajarul Asvadga yaqinlashmaydilar. Uzoqdan ishora bilan

salomlaydilar. Ayol ihromga kirayotganida hayzli bo'lsa, namoz o'qish emas, balki ihrom kiyish uchun yuvinadi va so'ng ihrom kiyadi. Faqat bunday holatda ayollar hajning barcha amallarini bajarsa-da, Ka'bani tavof qilmaydilar.

26. Agar ayol Arafotda vuquf qilib va ziyorat tavofini bajargach, hayz ko'rsa, uning haj arkonlari tamomlangan hisoblanadi va uyiga qaytadi, vido tavofi qilolmagani uchun unga hech narsa lozim bo'lmaydi.

Umra

"Umra" so'zining lug'aviy ma'nosi ziyorat qilish demakdir. Shar'iy istilohda esa, Harami Sharifni belgilangan tartibda ziyorat qilish degan ma'noni anglatadi.

Umra sunnati muakkadadir.

Umraning vaqti va miyqotlari

Xuddi hajda bo'lganidek, umraning ham ma'lum miyqoti mavjud. Umrani yil davomida bajarish mumkin. Arafa kuni, Qurbon hayitining birinchi kuni va tashriq (Zulhijjaning 11-, 12-, 13-) kunlaridan tashqari, yilning boshqa kunlarida umra uchun ihromga kirish karohatsiz sahohdir. Bu sanab o'tilgan kunlarda umra uchun ihromga kirish tahriman makruhdir.

Hajning miyqotlari umraning ham miyqotlaridir. Faqat Makkada istiqomat qilayotganlar bundan mustasno, chunki ularning miyqoti Hilldir.

Rukni

Baytullohning atrofida yetti marta yoki undan ko'proq tavof qilishdir.
Umraning sharti ihromdir.

Vojiblari

Safo bilan Marva orasida sa'y qilish, soch oldirish yoki qisqartirish.

Bajarish tartibi

Haj bo'limida bayon qilingan tarzda yuvinib, poklanib, ikki rakat namoz o'qigach, talbiya aytadi. So'ng "Allohumma inniy urqaul umrata fa yassirha liy va taqobbalha minniy" deb niyat qilish lozim. Ma'nosi: *"Allohim, umra ibodatini ado qilmoqchiman, meni bunga muvaffaq qilgin va bu ibodatni dargohingda qabul ayla"*.

Shunda umra uchun ihromga kirgan hisoblanadi. Ihromga kirgach, Baytullohni yetti marta tavof qiladi Safo va Marva orasida sa'y qiladi. Shundan so'ng soch oldiradi yoki qisqartiradi. Shu bilan kishi umrani tamomlangan hisoblanadi. Kichik haj hisoblangan umra faqat quyidagi xususlarda hajdan farq qiladi.

- 1) Haj farz amal bo'lsa, umra sunnati muakkadadir.
- 2) Umra uchun ma'lum vaqt belgilanmagan.
- 3) Umrada Arafotda vuquf qilinmaydi.
- 4) Umrada Muzdalifada turish yo'q.
- 5) Umrada shaytonga tosh otish yo'q
- 6) Umrada ikki vaqt namozini jam' qilish yo'q
- 7) Umrada qudum (tashrif) tavofi qilinmaydi.

8) Umrada vido tavofi ham yo‘q.

Qiron haji

"Qiron" so‘zi lug‘atda ikki narsani birlashtirish degan ma‘noni anglatadi. Shariat istilohida esa, haqiqatan yoki hukman bir ihrom bilan haj va umrani birgalikda ado qilish ma‘nosini bildiradi.

Kishi ikki rakat ihrom uchun o‘qigan (nafl) namozidan so‘ng haj va umraga birdaniga niyat qilsa, uning haji qiron bo‘ladi.

Hukmi

Qiron haji ifrod va tamattu’ hajlaridan ham fazilatliroqdir.

Qiron hajining shartlari

Qiron hajining yettita sharti bor:

1. Umra tavofining barchasini yoki aksar qismini ado qilmasdan avval haj ihromiga kirish.
2. Dastlab umra ihromiga kirgan (kishining) uni buzmasdan haj uchun ihromga kirishi.
3. Haj uchun Arafotda vuquf qilmasdan avval umra tavofining barchasini yoki aksariyatini qilgan bo‘lishi.
4. Umra tavofining barchasini yoki aksariyatini haj mavsumida qilish.
5. Umra va hajni buzishdan saqlanish.
6. Qiron haji qiladigan kishining makkalik bo‘lmasligi. Makkada istiqomat qilayotgan kishi qiron haji qilmoqchi bo‘lsa, haj mavsumidan avval boshqa joyga kelishi va o‘sha yerdan hajga kelishi lozim.
7. Hajning vaqtini o‘tkazib yubormaslik.

Ado qilish shakli

Qiron haj qiladigan kishi Makkaga kirgach, hajni avval umra tavofidan boshlaydi. Avvalgi uch tavof yelkalarini qimirlatgan holda, tez-tez yurib yetti davra tavof qiladi. So‘ng ikki rakat tavof namozi o‘qiydi. So‘ngra Safo eilan Marva orasida yetti marta sa‘y qiladi. Sochlarini oldirmaydi va qisqartirmaydi. Shu bilan umra nihoyasiga gtadi. Bundan so‘ng ayni ihrom bilan haj ibodatini boshlaydi va qudum tavofini ado etib, Safo bilan Marva orasida sa‘y qiladi. Hajning qolgan amallarini bayon qilib o‘tilgan tarzda bajaradi.

Allohga shukr

Qiron haj qilayotgan kishi hayitning birinchi kuni jamratul aqaba (shaytonga tosh otish joyi)da tosh otgach, oir safarda ikki ibodatni (haj va umra)ni ado etishga muvaffaq qilgani uchun Alloh taologa shukrona niyatida oitta qo‘y yoki katta hayvonni bir o‘zi yoxud yetti kishi birgalashib so‘yadi va go‘shdan yeydi, undan faqirlarga sadaqa qilishi mustahabdir. Agar bunga ojiz bo‘lsa, uch kun qurbon hayitidan avval va haj amallari tugagach, yetti kun ro‘za gutib beradi. Hammasi bo‘lib 10 kun ro‘za tutadi. Ro‘zani orada ba‘zi kunlarni o‘tkazib tutishi ham joizdir.

Tamattu’ haji

"Tamattu’" so‘zi lug‘atda foydalanish ma‘nosidadir. Sha-riat istilohida haj oylarida umra uchun ihromga kirish va uni ado etgach, haj uchun yana qayta ihromga kirish ma‘-nosini beradi.

Hukmi va sahih bo'lish shartlari

Savobi bo'yicha umradan ustun, faqat Qiron hajidan keyingi o'rindadir.

1. Umra tavofini to'liq (yoki ko'proq qismini) haj oylarida qilish.
2. Umra ihromiga haj ihromidan oldin kirish.
3. Umradan so'ng qilinadigan haj ibodatini buzmaslik.
4. Umrani ado qilgach, vataniga borib kelmaslik.
5. Umra va hajni bir yilda ado qilish.
6. Makkalik va u yerda yashovchilardan bo'lmaslik.
7. Agar haj oylaridan oldin umrani ado etib, Makkada qolgan bo'lsa, haj oylari kirgach, umrani qayta bajarish lozim.

Tamattu' hajining qoidalar

Dastlab umra uchun miyqotda ihromga kiradi va ikki rakat namozdan keyin "Allohumma inni uridul 'umrata fayassirha liy va taqobbalha minni" (*ma'nosi: Allohim men umra qilmoqchiman. Uni menga oson qil va qabul ailagin*), deb niyat qiladi va talbiya aytadi.

Makkaga borganida umra uchun Ka'bani tavof qiladi, Safo va Marva orasida sa'y qiladi, soch oldiradi yoki qisqartiradi. Shundan so'ng umra ihromidan chiqadi. Zulhijjaning sakkizinchi (tarviya) kuni Harami Sharifda haj uchun ihromga kiradi va haj amallarini aytib o'tilgan tartibda ado qiladi.

Allohga shukr

Hoji Qurbon hayiti kuni shaytonga tosh otganidan so'ng, ikki ibodatni (haj va umra)ni bajarishga muvaffaq qilgani uchun Allohga shukr niyati bilan bitta qo'y yoki katta bosh hayvon yoxud katta bosh hayvonning yettidan bir qismini so'yadi. Undan o'zi yeydi va faqirlarga tarqatadi.

Bunga qurbi yetmasa, hayitdan oldin uch kun va haj amallaridan so'ng yetti kun, jami o'n kun ro'za tutadi.

Makkaliklar, Makka va miyqot orasidagi hududda yashov-chi kishilar Qiron, Tamattu' haj qilmaydilar.

Jinoyatlar

(Hajda qilinishi taqiqlangan amallar)

Jinoyatlar:

- a) ihrom talabini bajarmaganlik;
 - b) Harami Sharif hurmatini toptash sababli sodir bo'ladi.
1. Agar farz tavofni tahoratsiz bajarsa, bitta qo'y, junub holda bajarsa, bitta tuya so'yishi vojib.
 2. Vojib sunnat yo tavoflarni tahoratsiz qilsa, bitta fitr sadaqasi miqdorida sadaqa berishi, junub holda qilsa, bir qo'y so'yishi kerak bo'ladi.
 3. Ayol hayz yo nifos qoni to'xtamay vojib va sunnat tavoflarni bajarsa, bir qo'y, farz bo'lgan tavofni bajarsa bir tuya so'yadi.
 4. Hayzda, nifosda yoki junub bo'lib tavof qilgach, poklanib, g'usl qilib, qaytadan tavof qilsa, lozim bo'lgan jazo avf etiladi.
- Tavofni istisno qilgan holda, hajning butun farz, vojib va sunnat amallarini junub, hayz va nifosli holda bajarish mumkin.

Jinoyatlar

1. Qurbonlikni vojib qiladigan jinoyatlar.
2. Fitr sadaqasini berishni vojib qiladigan jinoyatlar.
3. Fitr sadaqasidan ham ozroq miqdorda jazo beriladigan jinoyatlar.
4. Berilgan zararining o'rnini qoplash, qiymatini go'lashni lozim qiladigan jinoyatlar.

Qurbonlik so'yishni vojib qiladigan jinoyatlar

Haj asnosida badaniga xushbo'ylik surish, boshiga xina qo'yish, zaytun yog'i yoki har xil yog'lar bilan sochini yog'lash, bir kun davomida tikilgan libos kiyish, boshini berkitish, sochning to'rtidan bir qismini oldirish, bir yerda ikki qo'li va ikki oyog'ining tirnoqlarini olish, hajning vojiblaridan birini tark qilish.

Fitir sadaqasi miqdoricha sadaqani vojib qiladigap jinoyatlar

Bir a'zoning ozgina qismiga xushbo'ylik surish, bir kundan ozroq muddat tikilgan kiyim kiyish yoki boshni yopish, sochning to'rtidan bir qismidan ozrog'ini oldirish, bitta barmoqning tirnog'ini olish, qudum yoki vido tavofini tahoratsiz qilish, vido tavofining birini qoldirish yoki shaytonga tosh otishda belgilangan yetti toshchadan birini otmay qoldirish.

Kishi bit, burga, chigirtka o'ldirgani uchun fitir sadaqasidan kim miqdordagi istagan sadaqasini beradi.

Zararning o'rnini qoplash, qiymatini to'lashni lozim qiladigan jinoyatlar

Ovlanadigan hayvonni o'ldirish. Hayvon o'ldirilgan joyida ishonarli ikki kishi tomonidan qiymati baholanadi. Agar hayvon bitta qurbonlik qiymatiga teng bo'lsa yo qurbonlik sotib olib so'yadi yoki qurbonlik qiymatida taom olib, yarim so'dan faqirlarga tarqatadi. Yoki yarim so' berish o'rniga bir kundan ro'za tutadi. Qarg'a, kalxat, chayon, ilon, quturgan it, toshbaqa kabi ov hayvoni bo'lmagan hayvonlarni va pashsha kabi barcha hashoratlarni o'ldirganga jazo yo'qdir.

Qurbonlik (hady)

Hady Harami Sharifda so'yib, qurbat hosil qilish uchun u yerga in'om qilingan katta yoki kichik boshli qurbonlik hayvonidir. Bu tuyay, sigir yoki qo'y bo'lishi mumkin. Qurbonlik qilinishi joiz bo'lgan hayvonlar hady o'laroq so'yilishi mumkin. Ko'r, cho'loq va shunga o'xshash aybi bo'lmasligi shartdir. Ziyorat tavofini junub bo'lib ado etganlik va Arafotda vuqufdan oldin jinsiy aloqa qilishdan boshqa barcha jinoyat uchun qo'y so'yish kifoya qiladi.

Bu ikki jinoyat uchun esa sigir yoki tuyay qurbonlik qilish vojib bo'ladi.

Qurbonlikni so'yish vaqti

Qiron va Tamattu' hajlari uchun jonliq Qurbon hayitining uch kuni ichida (aqabada) tosh otganidan so'ng so'yiladi.

Qurbonlik so'yiladigan joy

Hadya joyi Harami Sharifdir va qurbon kunlari so'ymoqchi bo'lsa, Minoda so'yish sunnatdir.

Boshqa kunlarda Makkada so'yish afzal. Nazr qilingan tuyani Harami Sharifda so'yish shart emas.

Payg'ambarimizni, sollallohu alayhi va sallam, ziyorat qilish Alloh taoloning inoyati bilan hajni ado etgan hoji payg'ambarimizning, sollallohu alayhi va sallam, shaharlari Madinai Munavvaraga borib, muborak qabrlarini iyorat qilishi lozim.

Bu ziyorat eng fazilatli mustahab ibodatlardandir. Ba'zi kitoblarda vojib ham deyilgan. Bu yerni ziyorat qilish mo'min uchun sharaf va ulug' baxtdir. Bu yerda hojining qalbi Nabaviy nurlarga to'lib toshadi. Muhammadiy barakot ning har tarafini qamrab oladi. Ruhi samolarga yuksalib, qalbn gunohlardan pok bo'ladi va umrining qolgan nsmnda Payg'ambarimiz shafolatlaridan fayz oladi. Rasuulloh sollallohu alayhi va sallam, shunday deganlar: Qabrimni ziyorat qilgan kishiga qiyomat kuni shafotim ojn bo'ladi".

Shuningdek, bu xususda Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, yana shunday marhamat qilganlar: "Vafotimdan so'ng meni ziyorat qilgan kishi, hayotlik davrimda ziyorat qilgan kishi kabidir"- Boshqa bir hadisda esa: "Kim Baytullohni haj qilib, meni ziyorat qilmasa, menga jafo qilgan bo'ladi". deganlari rivoyat qilinadi.

Payg'ambarimizni ziyorat qilish maqsadida yo'lga chiqqan hoji ko'p salavot aytmoqi lozim. Madina devorlarini o'rgach. "Allohumma haza haromu nabiiyyika, vaj' alhu viloyatan liy minannar va amonan minal-azobi va suil hison", deb duo qiladi. *(Ma'nosi: Parvardigorim! Mana shu sening Rasuling hazrat Muhammadning, sollallohu alayhi vasallam, harami, abadiy istirohatgohi, bu yerni men uchun do'zax otashidan himoya vositasi qilgin, azob va og'ir hisob berish ozod bo'lishimga bir sabab qilgin).*

So'ngra yuvinib,- xushbo'ylik sepadi va eng go'zal, yangi iboslarinni kiyadi. Chunki bu hurmat va ehtiromga eng loyiq kshddir. So'ng tavoze', viqor bilan Madinaga kiradi va shzai muborakni ziyorat qiladi. Payg'ambarimizning, sollallohu alayhi va sallam, minbarlari bilan qabrlari orasida ikki rakat namoz o'qiydi. Chunki u zot, sollallohu alayhi vasallam, "Qabrim va minbarim orasi jannat bog'laridan bog', minbarim esa hovuzimning ustidadir", deganlar.

So'ngra bunday sharafta muvaffaq qilgani uchun Alloh taologa shukr sajdasi: qiladi va xohlagan duosini o'qiydi. Bundan so'ng o'rnidan turib, Payg'ambarimizning, sollallohu alayhi va sallam, qabrlariga yuzlanadi va qabrning bosh tarafida qiblaga qarab, namozga turgandek, qad rostlaydi va: "Ey Rasululloh, sizga Allohning salomi, marhamati va barakoti bo'lsin! Assalomu alayka, yo Rasululloh! Assalomu alayka, yo xayri xalqulloh! Allohdan boshqa iloh yo'qligiga iqorman va Allohning sherigi yo'qdir. Siz Uning bandasi, rasuli va amini ekanligingizga iqorman. Guvohlik beramanki, siz risolat (Payg'ambarlik vazifalari)ni batamom yetkazdingiz va omonatni egalarigatopshirdingiz. Ummatingizga nasihat qilib, ularga to'g'ri yo'lni ko'rsatdingiz, kufr va jaholatni yo'q qildingiz. Biz tufayli Alloh Sizga boshqa ummatlari tufayli payg'ambarlarga bergan mukofotlardan ham ziyoda ajr mukofoglar bersin", deydi.

So'ngra Allohdan ehtiyojlarini so'raydi. Chunki bu yer duolar ijobat bo'ladigan, yaxshi talablar ravo ko'riladigan xayrli maqomdir. Hajni ado etib, Payg'ambarimizpi, sollallohu alayhi va sallam, ziyorat qilgan kishi qalbi pok, yangi tug'iltandek barcha gunohlardan forig' bo'lgan holda vataniga qaytadi. Alloh taolo bizlarni ham Baytullohni haj qilishga va Rasulullohning, sollallohu alayhi va sallam, ravza va qabrlarini ziyorat qilishga muvaffaq aylasin. Shubhasiz, Alloh mo'minlarning duolarini ijobat qilguvchi Zotdir. Omin.

Takrorlash uchun savollar

1. Hajni ta'riflang, hukmlarini, hikmatini va farz bo'lish dalilini aytib bering.
2. Hajning farz bo'lish sababini, bajarilishi va sahih bo'lishining shartlarini bayon qiling.
3. Hajning arkonlarini, vojib va sunnatlarining eng muhimlarini sanab, vaqtini aytib bering.
4. Ihromni ta'riflab, nima uchun ihromga kirish lozimligini bayon qiling. Ihromga kirish joylarini ayting.

5. Ihromga kirgach, haj ado etilgunicha qilish lozim bo'lgan amallarini tartibi bilan aytib bering.
6. Umrani ta'riflang, hukmlarini ayting? Qachon va qaerda umra uchun ihromga kiriladi? Umraning ruknlari, xartlari va vojiblari nimalar?
7. Umraning bajarilish tartibi va hajdan farqli tomonlarini ayting.
8. Qiron hajini ta'riflab, hukmini, shartlarini ado etish tartibini tushuntiring.
9. Tamattu' hajini ta'riflab, hukmini, shartlarini a bajarish tartibini tushuntiring. Makkaliklar nima chun Qiron va Tamattu' haj qila olmaydilar?
10. Ihromga kirgan kishining hajga zarar beruvchi harakatlari necha qismga bo'linadi? Har bir qism haqida ma'umot bering.
- 11 Haj qurbonligini (hadya) ta'riflang. Hady qachon qaerda so'yiladi?
12. Payg'ambarimizni, sollallohu alayhi va sallam, iyorat qilish xususida ma'lumot bering.

QURBONLIK VA NAZR

Ma'lumki, Ibrohim, alayhissalom, o'zlaridan so'ng dashganlarni to'g'ri yo'lga chaqirish vazifasini bo'yniga oladigan o'g'il farzand ato qilishini Allohdan yolvorib so'rardilar. Shu bois o'g'il ko'rsalar, o'zi sevgan, eng qimmatli narsani Alloh yo'lida qurbon keltirishni nazr qilgan edilar. Intizor kutilgan yillar so'ngida Ismoil, alayhissalom, dunyoga keldilar va oradan ko'p o'tmay, otalarining Allohdan keyin eng sevikli va qiymatli kishisiga aylandi. Bu xursandchilik kunlarida Ibrohim, alayhissalom, va'dalarining ustidan chiqish uchun juda ko'p qo'y va uyalarni qurbon qilsalar ham, tushlarida har safar ushbu shdoni eshitib uyg'onardilar:

— Ey Ibrohim, so'zingning ustidan chiqmayapsan, eng suyuqli narsangni qurbon qilishing kerak edi.

Shunda u zot farzandlari Ismoilni, alayhissalom, qurbon qilishi kerakligini fahmladilar. Hazrat Ismoil alayhissalom, ham masalaning mohiyatini yaxshi angladilar, rozi bo'ldilar.

Ibrohim, alayhissalom, o'g'lini olib, ham qayg'uli, ham Allohning amriga taslimiyat bilan o'g'illarini qurbonlik qilish uchun Minoga bordilar. Hazrat Ismoil, alayhissalom, ham dadasiga, ham Robbiga itoatkor edi. Hech qanday to'sqinlik qilmay, osuda ko'ngil bilan, otalarining jasoratini oshiruvchi so'zlar aytib, yo'lga chiqdilar. Hazrat Ibrohim, alayhissalom, endigina pichoqni o'g'lining bo'g'ziga tiragan chog'ida, farishtalar sultoni Jabroil, alayhissalom, bir qo'chqorni ko'tarib yerga tushdilar. Allohning buyrug'i bajarildi. Amrdan murod Ismoilni, alayhissalom, bo'g'izlash emas, balki Allohga itoatkor banda ekanini sinash-ko'rsatish edi.

Ibrohimning, alayhissalom, bu qahramonligini doimo yodda tutish va nafs ziqlaligini qalbdan o'chirib, Alloh uchun eng qimmatli dunyo molidan voz kecha olishlari uchun mo'minlarga, qurbonlik qilish buyurilgan. Qurbonlik qilgan mo'minning oilasiga bir ziyofat kabi Allohning lutfi ehsoni yog'iladi. Qurbonlik ibodatning bolalarni juda kichik yoshdan dinsevar ruhda tarbiya qilish, faqir xonadonlarga go'sht ulashib, ularni xursand qilish, musulmonlar orasida o'zaro yordam ruhi kuchayishi kabi ijtimoiy foydalari ham bor.

Qurbonlikka oid hukmlar

Qurbonlik qilish Imomi A'zam va Imem Muhammadga ko'ra, vojib, Imom Abu Yusufga ko'ra, sunnatdir.

Muqim, hojati asliyadan ortiqcha mollarining qiymati zakot nisobiga yetgan kishi o'z hisobidan qurbonlik so'yadi. Xotini, bola-chaqasi uchun qurbonlik qilishga majbur emas. Ularning mulklari bo'lsa, o'zlari alohida qurbonlik qiladilar. Biroq boy ota balog'atga yetmagan farzandlari nomidan qurbonlik qilishi kerak degan olimlar ham bor.

Qurbonlik uchun qo'y, sigir, tuya kabi hayvonlar so'yilishi mumkin. Yetti kishi birgalikda katta bosh hayvon so'yishlari ham mumkin. Ularning bari musulmon va boy, qurbonlik qilish niyatida bir joyga to'plangan bo'lishlari kerak. Ulardan biri kofir yoki uyiga go'sht olib borish uchun sheriklik qilgan bo'lsa, bu yetti kishining qurbonligi joiz emas. Bu yetti kishi teng sherik bo'lishlari shart. Oralaridan hatto bir kishining hissasi yettidan bir

Bundan kam bo'lsa, qurbonlik joiz emas. Ikki yoki uch kishi yeriklikda qurbonlik qilishlari ham mumkin.

Qurbon hayitining birinchi kuni hayit namozidan so'ng shitning uchinchi kuni shomgacha qurbonlik qilish mumkin. Kishiga qurbonlik qilish vojib yo vojib emasligi ging ayni o'sha paytdagi ahvoliga ko'ra ma'lum bo'ladi. Masalan, hayitning uchinchi kuni quyosh botay deganida boy bo'lib, qurbonlik qilishga qodir kishi darrov qurbonlik qilishi lozim. Xuddi shu paytda mol-mulkidan ajralib zlgan kishi, hayitning ilk kunlarida bu ishga qodir qilgan bo'lsa ham, unga jonliq so'yish vojib emas. Belgilangan muddatda qurbonlik qilolmasdan, vaqtini o'tkazib borgan kishi qurbonlik hayvoni yo

uning qiymatini kambag'al kimsaga sadaqa qilib, qarzidan qutuladi.

Olti oylik qo'zi, besh yashar tuya, ikki yillik mol (sigir), tug'ilishda shoxsiz bo'lgan katta-kichik hayvonlarni qurbonlik qilish mumkin. Bir yoki ikki ko'zi ko'r, tik turolmaydigan darajada kuchsiz, so'yiladigan joygacha yurib yurolmaydigan darajada nimjon hayvonlar qurbonlik qilinmaydi. Chunki Alloh taolo oyati karimada: "Molingizning sizlarga eng qimmatlisidan Alloh uchun fido qilmaguningizcha, ehson qilguvchilardan bo'la olmaysiz" (mazmuni) deb amr etgan.

Qurbonlik go'shtining bir qismini o'zi oilasi bilan :a, uchdan bir qismidan kam bo'lmaganini kambag'allarga, bir qismi esa boy qo'shnilariga ham tarqatiladi. Oilada shchilik bo'lsa, qo'shnilariga tarqatmay, go'shtini to'liq 1 oy ichida ishlatishi ham mumkin. Qurbonlik so'yuvchi hayvon terisini vaqf muassasalariga berishi mumkin yoki o'z ehtiyoji uchun ishlatishi mumkin.

Jonliqni egasi so'yishi juda fazilatlidir, buni eplay olmasa, o'riiga vakil qo'yadi. Faqat musulmon bo'lmagan kishiga so'ydirmaydi. Qurbonlikni "Bismillahi Allohhu akbar (Ulug' Alloh nomi bilan)" deb Allohning ismini zikr qilib so'yadi.

"Shu maqsadim amalga ohsa, shu xil hayvonni qurbonlik qilaman", deb va'da qilish nazr deyiladi. Berilgan va'dani bajarish vojibdir. Nazr yo shu ishim hal bo'lsa, falon payt shu xil jonliq so'yaman" kabi ma'lum bir payti aniq yoki "shu ishim amalga ohsa, shunaqa jonliq so'yaman" kabi payti noaniq bo'lishi mumkin.

Vaqt ma'lum nazrning vaqti kelsa, bajarilishi kerak. Vaqgi noma'lum bo'lgan nazrlar sabab bo'lgan ishlar amalga oshganida qilinishi kerak. Nazr qilinadigan hayvon qurbonlikka joiz bo'lgan hayvonlardan bo'lishi lozim. Bunga ko'ra, nogiron hayvon va tovuq, xo'roz kabi qurbonlik qilinmaydigan hayvonlar nazr qilinmaydi. Nazr qilingan go'shtdan nazr qiluvchi ham, oila a'zolari ham yemasligi kerak. Zakot berish joiz bo'lmagan kishilarga (yaqin qarindoshlar: ota-ona, farzand) berish mumkin. Go'shtidan albatta kambag'allarga tarqatish kerak.

AQIDA ASOSLARI

Imon va iqrar bayoni

Imon chin ko'ngil bilan e'tiqod qilmak, ya'ni, ishonmak va inonmakdir. Butun dunyo va olamni, yerda va osmonligi barcha maxluqotni yaratgan Alloh taoloning borligi-, birligiga va hamma sifatlariga va Muhammadning, alayhissalom, bandalarga Islomni yetkazish uchun Alloh olo tarafidan buyurilgan haq payg'ambar ekaniga, Qur'oni karim Muhammadga, alayhissalom, Alloh taolo yuborilgan haq kitob ekaniga Alloh taoloning amri birla Muhammad, alayhissalom, bayon qilgan shariat hukmlarining ekaniga imon keltirmak va e'tiqod qilmak lozimdir. Chinakam mo'min bo'lmoq uchun faqat dilda ishonmoq kifoya qilmaydi, balki iqrar qilmoq, ya'ni til bilan aytish ham shart. Til bilan iqrar qilmagan kishi dilida tonsa ham, dunyoda mo'min hisoblanmaydi, oxiratda uning joni maqbul va yo mardudligi Alloh taologa havola qilinadi.

Til bilan iqrar qilish shunday: **"Ashhadu alla ilaha ilallohu va ashhadu anna Muhammadan abduhu va rosuluh"**

Imon kalimasi Amantu billahi va malaikatihi va kutubihi va rusulihi yavmil oxiri val qodari xoyrihi va sharrihi minallohi 'ala val ba'si ba'dal mavt.

Alloh taologa imon keltirish

Alloh taoloning borligiga, birligiga va barcha sifatlariga imon keltirmoq lozim. Alloh taoloni tanish Uning ism va sifatleri bilan bo'ladi. Alloh taoloning 99 ismi sifati bordir.

Farishtalar

Farishtalar ham bizlardek Alloh taoloning maxluqridir. Ular doimo Alloh taologa ibodat qilib va buyurilgan barcha xizmatlarni ado qilib turadilar. Ular hech gunoh ish qilmaydilar, yeb-ichmaydilar, uxlamaydilar. Ularda erkaklik va xotinlik yo'qdir.

Ular nurdan yaratilgan, jismlari shamoldek latif va yumshoqdir. Bizlarning ko'zlarimizga ko'rinmaydilar. Agar ko'rinishni xohlasalar, har turli suratlarda ko'rinishga ham qodirdirlar.

Har bir bandaning qilgan amallarini yozib turadigan farishtalar bor. Ular bandalarning yaxshi va yomon amallarini nomai amallariga yozadilar, qiyomat ko'nida hisob uchun shu daftarlar taftish qilinadi. Yana bandalarni Alloh amri bilan zarar va ziyondan, ofatlardan saqlab yuradigan farishtalar ham bor.

Jabroil, Mikoil, Azroil va Isrofil, alayhimussalom, farishtalarning ulug'laridandir. Hazrat Jabroil Alloh taolodan payg'ambarlarga vahiy keltiradigan elchidir. Hazrat Mikoil bandalarning rizqlarini tayin qilmoq uchun va bulut va yomg'irlarga hukm qilmoq uchun mas'uldir. Hazrat Azroil bandalarning jonlarini oladigan farishtadir. Hazrat Isrofil bandalarning jonlari turadigan surga muakkil farishtadir.

Payg'ambarlar

Payg'ambarlar ham bizlardek Alloh taoloning bandalari. Ular ham Odamning, alayhissalom, farzandlaridir. Lekin ular Alloh taoloning xos bandalari. Yoshliklaridan g'oyatda akdli va ziyrak, to'g'ri, parhezkor bo'lganlar. Ular-da hech bir zamonda nuqson va kamchilik bo'lmagan.

Eng birinchi payg'ambar Odam alayhissalom bo'lib, oxir-gisi Muhammad alayhissalomdir. Kiyomat kunigacha endi hech payg'ambar chiqmaydi. Muhammad, alayhissalom, oxirzamon payg'ambaridir. U zotning dini, ya'ni Islom, to qiyomat kunigacha boqiydir.

Muqaddas kitoblar

Alloh taolo din va shariat hukmlarini qavmlariga o'rgatsinlar deb payg'ambarlarga kitoblar nozil qilgan. Odam alayhissalomga o'n varaq, Shis alayhissalomga ellik varaq, Idris alayhissalomga o'ttiz varaq, Ibrohim alayhissalomga o'n varaq nozil bo'lgan. Muso alayhissalomga Tavrot, Dovud alayhissalomga Zabur, Iso alayhissalomga Ijil, Muhammad alayhissalomga esa Qur'oni karim 1zil bo'lgan.

Qazo va qadar

Taqdir olamda bo'ladigan barcha narsalarni va har bir qilinadigan ishlarni Alloh taoloning azalda tayin va muqarrar qilib qo'yishidir. Alloh taoloning olamda bo'ladigan narsalarni taqdir qilingan holatda xalq va paydo qilishidir. Har bir narsa va har bir ishning qachon bo'lishi va nima sabab bilan bo'lishi hamda qanday bo'lishi bayon qilib, Lavhul Mahfuzda yozib qo'yilgan.

Bandaning Lavhul Mahfuzda yozilgan ekan, taqdirda bor bo'lsa, shu ish ro'yobga chiqmasdan qolmaydi, deb dunyoviy ishlarni va oxirat amallarini qilmasdan, kohil bo'lib ishi hamda gunoh ishlarni qilishi aslo durust emas. Bandalar uchun jiddu jahd bilan ilm olib, ma'rifat hosil qilib, diniy ilm o'rganish, halol mol kasb qilish va ixlos bilan yaxshi amallarni bajarish, shuningdek, har bir gunoh ishlardan saqlanish shartdir. O'z ixtiyorida bo'lgan ishlarni taqdirga tashlab, ishyoqmas bo'lib yotish nihoyatda axmoq va behimmat kishilarning ishidir.

Bandalarning fe'llari

Bandalar o'z fe'llarini o'zlari kasb va hosil qiladilar. Ammo bo'ldirguvchi va yaratuvchi Alloh taolodir. Bandalarning qilmoqchi bo'lgan fe'llarini Alloh taolo qudrat va quvvat berib, xalq qilmasa, bandalar faqat o'zlari hech bir ishni qilmoqqa qodir bo'lmaydilar. Alloh taolo bandalarga iroda ixtiyor, ya'ni xohishi uchun kifoya qilgudek biroz quvvat beradi, banda bir ishni qilmak uchun ixtiyor bilan o'sha quvvatni sarf qiladi. Shundan so'ng Alloh taolo banda xoxlagan ishlarni xohishiga muvofiq xalq qiladi. Demak, banda o'z fe'lini o'zi kasb qiluvchidir. Alloh taolo esa yaratuvchidir. Masalan, banda yurmoqni ixtiyor qiladi. O'sha holda Alloh taolo unga quvvat beradi va yurmagini xalq qiladi, banda yurishni kasb va hosil qiladi. Bas, Alloh taoloning xalq qilishi bilan banda yurishga qodir bo'ladi. Bandalarning yaxshi fe'llariga ham, yomon fe'llariga ham Alloh taolo xoliqdirlar. Ammo bandalar o'z fe'llariga kosibdirlar.

Banda qanday fe'lni kasb qilmoqni ixtiyor qilsa, Alloh taolo niyatiga ko'ra o'sha fe'lni xalq qiladi. Agar banda ixtiyori birla yaxshi va savob fe'lni kasb qilmoqchi bo'lsa, Alloh taolo istasa, rozi bo'lib xalq qiladi. Ammo banda gunoh fe'lni kasb qilmoqchi bo'lsa, Allohtaolo istasa, rozi bo'lmay xalq qiladi.

Bandalar qilgan fe'llari uchun savobli yoki gunohli bo'ladilar. Agar banda o'z ixtiyori bilan yaxshi fe'lni kasb qilsa, savob oladi va agar yomon fe'lni kasb qilsa, gunohkor bo'ladi.

Oxirzamon

Oxirzamon — bu dunyoning oxiri va tamom bo'lgan kuni degan ma'noni bildiradi. Oxirzamonda butun yer yuzidagi odamlar va hayvonlar, yerda va osmonda bo'lgan farishtalar o'lib tamom bo'ladi. Oxirzamonning qachon va qaysi kun bo'lishi faqat Alloh taoloning o'ziga ma'lumdirlar. Buni Alloh taolodan boshqa hech kim bilmaydi, har kun va har zamon oxirzamon bo'lishi ehtimoldir.

Alloh taoloning hikmati bilan oftobning yurishi teskari bo'lib, mag'rib tarafdin chiqadi. Ushbu kun

dunyoning oxirgi kuni alomatlaridandir. Butun yer yuzini dudtutun bosib, barchani behush qiladi. Isrofil farishta sur chaladi. Shundan so‘ng yer yuzidagi jami jondor o‘lib, tamom bo‘ladi.

Qiyomat kuni

Qiyomat kuni Alloh taolo odamlarni qaytadan tiriltiradi. Qabrlarda va boshqa yerlarda chirigan va har tarafga tarqalgan jasadlar Alloh taoloning kudrati bilan tiriklik vaktidagidek bo‘ladi. Alloh taolo hammadan ilgari Isrofilni, alayhissalom, tiriltirib, unga ikkinchi marta sur chalmoqni amr qiladi. So‘ngra har bir jasadga o‘zining joni kiradi. Shundan so‘ng qabrlarning usti ochilib, hamma go‘yo uyqudan uyg‘ongandek bo‘lib, tiriladi. Qabrlardan yer ustiga chiqadi. Hammalari Mahshar maydoniga jam bo‘ladi. Mahshar maydoni bandalarning dunyoda qilgan ishlari hisob taftish qilinadigan joydir. Har bandaga nomai a‘mollari berilib, dunyoda qilgan amallari o‘zlariga ma‘lum shnadi. Har kimning amallari adolat va to‘g‘rilik mezon va tarozusi bilan o‘lchanib, hisob qilinadi. Kimning jannatga va kimning do‘zaxga kirishi tayin tanadi. Mahsharda bandalarning amallarini Alloh taolo tarafidan buyurilgan farishtalar hisob va taftish qiladilar. Hamma jahannam ustiga qurilgan sirot ko‘pridan jannat tarafga o‘tmoqni orzu qiladi. Imonli, solih kishilar va gunohlari avf qilingan mo‘min bandalar g‘oyatda tezlik bilan o‘tib jannatga kiradilar. Sirot ko‘prigdan o‘tolmagan kishilar jahannamga tushadilar.

Jannat va do‘zax

Jannat ne‘matlarini til bilan aytib va qalam bilan yozib tamom qilib bo‘lmaydi. Jannatga tushgan har bir mo‘min bandaga eng katta baxt Alloh taoloni ko‘rmoqdir. Alloh taoloning bandalarga qanday ko‘rinmagi bizlarga ma‘lum emas. Ammo Alloh taoloni jannatda ko‘rishga erishmoq lozim va vojibdir.

Jahannam g‘oyatda qabohatli va mashaqqatli yerdir. Unga egan odamlar o‘t-olov bilan va boshqa har xil narsalar ham azoblanadi.

Gunohkor banda

Islom dinining haqligiga va mo‘minlar ishonishi lozim bo‘lgan masalalarga dil bilan e‘tiqod qilgan, lekin tilni saqlayolmay gunoh amallar qilgan kishi mo‘minlik va musulmonlikdan chiqmaydi, ammo fosiq va gunohqor bo‘ladi. Alloh taolo xoxlasa, fazl aylab har gunohni afv qilishi mumkin. Ammo zolimning zulmini mazlum bo‘lgan kishi bo‘lsa, xohlasagina, Alloh afv qilishi mumkin. Alloh taolo dunyoda tavba maqbul bo‘ladigan vaqtda, chin yus bilan tavba qilgan kishining gunohlarini kechirmakni va‘da qilgan. Payg‘ambarimizning, alayhissalom, va boshqa solih kishilarning shafotlari sabab bo‘lib, ko‘pchilikning gunohlari afv qilinmog‘i ham ehtimoldir. payg‘ambarimiz Muhammad, alayhissalom, gunohkorni shafolat qiluvchidirlar.

Sahobalar

Sahobalar mo‘min va musulmonlik holida Payg‘ambarimiz Muhammadni, alayhissalom, ko‘rib va u kishiga uchrashib, mo‘minlik holida vafot qilgan kishilardir.

Sahobalarning afzali avval hazrat Abu Bakr Siddiq, so‘ng hazrat Umar ibn Xattob, so‘ng hazrat Usmon ibn Affon, keyin Hazrat Alidir, roziyallohu anhum. Shuning uchun ular Rasulullohning, alayhissalom, chahoryorlari deb ataladilar.

Ahli sunna val-jamoa

Rasulullohning, sollallohu alayhi va sallam, barcha sahobalari vafot etganlaridan so'ng, Islom ahli e'tiqodda 73 fiqqa bo'lingan. Ammo mashhurlari uch fiqadir.

Ular quyidagilar: ahli sunna val-jamoa, shi'alar va mo'tazila fiqasi.

Ahli sunna val-jamoaning e'tiqodi haqdir. Bizlar ahli sunna val-jamoa e'tiqodidamiz. Payg'ambarimiz Muhammad, alayhissalom, o'zlari va sahobalari din va shariat hukmlariga qanday e'tiqod qilgan bo'lsalar, ahli sunna val-jamoa ham shunday e'tiqod qiladilar.

Ahkomi sharif

Qur'on oyatlari va hadisi sharifdagi shariat hukmlarining ba'zilarini arabchani komil bilgan kishigina bilishi mumkin. Ammo shariatning barcha hukmlarini to'g'ri bilish uchun mujtahid bo'lish kerak. Mujtahid bo'lmagan kishilarning oyatlardan va hadislardan hukmlar chiqarishlari mumkin emas.

Mujtahidi mazhab

Arabiy tilning ma'no va sirlarini chuqur bilib, g'oyatda komil olim bo'lib, oyat va hadislarining hikmat va sirlarini yaxshi bilganidan so'ng komil ijti'od bilan din masalalarining har qaysisini fikr va andisha qilgan kishi mujtahid bo'ladi. Mujtahid bo'lmagan va mujtahidlik martabasiga yetmagan kishilar maishatda ham, ibodatda ham bir mujtahidning mazhabiga tobe bo'ladi. Har masalada shu mujtahidning mazhabi bilan amal qiladi.

"Mazhab" so'zi istilohda mujtahid olimning shariat kmlarida oyat va hadislardan ijti'od bilan fikr qilib, g'lagan yo'li degan ma'noni anglatadi. Mashhur mujtahidlar to'rt kishidir. Birinchisi, Imomi A'zam Abu Hanifa No'mon ibn Sobit, rahmatullohi alayh; ikkinchisi, lomi Shofe'iy Muhammad ibn Idris, rahmatullohi alayh; uchinchisi, Imomi Molik ibn Anas, rahmatullohi ayh; to'rtinchisi, Imomi Ahmad ibn Hanbal, rahmatullohi alayh. Ushbu mujtahidlarning mazhablari ko'p masalalarda bir-biriga muvofiqdir. Muxolif bo'lgan sunnat-oid masalalari ham bor, lekin ko'p emas.

Bizlar Imomi A'zam Abu Hanifa hazratlarining mazhablaridamiz. Maishat va ibodat hukmlarining har qaysida shu mazhabga ko'ra amal qilamiz. Musulmonlarning jam yarmi Imomi A'zam Abu Hanifa mazhablarida bo'lsa, qolgan uch imomning mazhablarida bo'lgan musulmonlar ham bor.

Imomi A'zamdin boshqa bu uch imomning mazhablarida o'tganlarning musulmonliklarida kamlik yo'q. Har mazhab ikkinchi mazhab ahlini o'ziga do'st va yaqin tutmog'i zim. Bir-birlarini dushman tutmamlari aslo durust emas. Chunki musulmonlar bir-birlariga qarindosh va birodardirlar.

"Ibodat islomiya " kitobidan qisqartirib olindi.

NIKOH VA TALOQQA OID HUKMLAR

Uylanishning shariy hukmi

Shariatda uylanishning hukmi, kishining jismoniy quvvati, oila mas'uliyatini uddalashi, uylanmasa, zinoga ketish xavfiga ko'ra, besh xil bo'ladi:

1. Uylanishi farz. Bu hukm uylanishga, oilani boqishga layoqatli va xotinga zulm qilmaydigan kishilar uchundir. Uylanmasa, zinoga ketishi aniq. Ular uylanmasalar, katta gunohkor bo'ladilar.

2. Uylanishi vojib bo'lgan kishi. Uylanmasa zinoga ketish xavfi bor, uylansa, xotinni boqa oladi, unga zulm qilmaydi. Bunday kishilar uylanmasalar, gunohkor bo'ladilar.

3. Uylanishi sunnat. Uylanmasa ham, o'zini zinodan saqlay oladi. Uylansa, xotinini boqishga va unga zulm qilmaslikka qodir. Bunday kishilar uylansalar savob bo'ladi.

4. Uylanishi harom. Uylansa, xotinini boqa olmaydi, unga zulm qilishi aniq, jinsiy aloqaga qodir emas. Bunday kishilarning uylanishi harom. Jinsiy aloqaga qodir bo'lib, uylanishga mablag'i yo'q kishilarga Payg'ambarimiz, sollallohu alayhi va sallam, mablag' topgunga qadar ro'za tutishni tavsiya etganlar.

5. Uylanishi makruh. Bu hukm uylansa, xotinini boqa olmasligi yoki jinsiy aloqaga yaramasligi ehtimoli ko'proq bo'lgan kishi uchundir.

Nikoh marosimi

Hanafiy mazhabimizda birovni birovga majburan nikoh qilish mumkin emas. Shunga ko'ra, nikoh vaqtida qiz yo ayoldan: "Siz mana bu falonchiga turmushga chiqishga rozimisiz", erkakdan: "Mana bu falonchining o'zingizga jufti halol bo'lishiga rozimisiz" kabi iboralar bilan eng kamida ikki erkak yoki bir erkak va ikki ayol guvohligida so'raladi.

Nikohlanuvchilar bir-birlarining rozilik so'zlarini, guvohlar har ikki tomonning rozi ekanini bildiruvchi zlarini eshitishlari lozim.

Nikoh sahih bo'lishi uchun har ikki tomonning nikohga roziligi, guvohlar bo'lishi, ayol erkakka shar'an nikoh qilinishi mumkin bo'lishi, ya'ni, unga mahram bo'lmashligi shart. Nikohdan oldin mahrning hammasi yoki bir qismi berilishi lozim.

Mahr shaxsan ayolning o'ziga berilishi lozim bo'lgan ma'lum mablag'dir. Mahrning miqdori ayol yashab turgan joy, u dagi urf-odatlar, jamiyatning iqtisodiy ahvoriga qarab belgilanadi. Mahr kelinning haqqi bo'lib, undan zo'rlab olishga kuyovning ham, otasining ham, haqlari yo'q. Ammo kelin o'z ixtiyori bilan otasiga yoki kuyovga qisman yoki hammasini berishi mumkin.

Uylanish mumkin bo'lmagan ayollar

Uylanish mumkin bo'lmagan ayollar ikki qismga bo'linadi. Birinchisi, uylanish aslo mumkin bo'lmagan ayollar. Ikkinchisi, vaqtincha uylanish mumkin bo'lmagan ayollar.

Birinchi qismga uch xil: 1) tug'ishganlik sababli; 2) uylanish sababli; 3) emish sababli uylanish mumkin bo'lmagan ayollar kiradi.

Niso surasining 23-oyatida shunday deyiladi: **"Sizlar uchun onalaringiz, opa-singillaringiz, ammalarangiz, xolalaringiz, aka-ukalaringizning qizlari, opa-singillaringning qizlariga... uylanishlaringiz harom qilindi"** (mazmuni).

Emizish (razo') sababli uylanish mumkin bo'lmagan ayollar:

1. Bolani emizgan ayol va u ayolning asli — onasi, onaning onasi, ular ayolga ona tomonidan bo'lsalar ham, ota monidan bo'lsalar ham baribir.

2. Kishining o'zidan bo'lgan qizi emizgan qizga, xotini emizgan razo'iy (bir kishining ayoli

birovning farzandini go'dakligida emizsa, emizgan ayol emgan bolaga nisbatan ona kabidir) qiziga, ular qanchalik pastga cho'zilib ketsalar ham, uylanish harom.

3. Kishini emizgan ayol va uning qizlariga, ular qanchalik pastga qarab cho'zilib ketsalar ham, uylanish mumkin emas.

4. Kishi xotinini emizgan razo'iy onasi (tuqqan emas) va u onaning onasiga uylanishi mumkin emas.

Imomi A'zam mazhabida razo' sobit bo'lish vaqti va emgan sutning miqdori belgilanmagan. Bir marta emsa ham razo' sobit bo'ladi. Ammo emgan bola tug'ilganidan boshlab, to ikki yarim yoshga kirgunicha, ya'ni o'ttiz oy muddat ichida bir marta emsa ham razo' sobit bo'lib, emizgan ayol emgan bolaga ona hukmida bo'ladi.

Vaqtincha uylanish mumkin bo'lmagan ayollar

1. Bir kishi bir vaqtda opa-singlisi yoki ayol bilan ammasini yoki ayol bilan xolasini nikohida olib turishi mumkin emas. Ammo opasi vafot etsa, uning singlisiga uylanishi mumkin.

2. Uch taloq qilgan xotinga bo'lsa, u boshqa er bilan doim birga yashashni niyat qilib, turmush qilishi hamda u bilan sahii er-xotinlik davrida jinsiy aloqa qilgan bo'lishi lozim. Ikkinchi eri o'lsa yoki taloq qilsa, iddasi chiqqanidan so'nggina birinchi eri bilan yana qayta turmush qurishi mumkin.

3. Birovning nikohidagi ayol va iddasi tugamagan yoki eri vafot etgan ayol.

Taloq qilingan yoki eri vafot etgan ayollar erlaridan homila bor-yo'qligi aniq bo'lgunicha ma'lum muddat boshqa turmush qurmay turishlari shart.

4. Mushrika ayol (butparast) to musulmon bo'lmagunicha. Ahli kitob bo'lgan yahudiy, nasroniy ayollarga uylanish mumkin. Ammo musulmon ayollarning boshqa dindagi odamlarga turmushga chiqishlari mumkin emas.

Taloq turlari

Dinimizda taloq qilish erning haqqi. Lekin erga qachon xohlasa, istaganiday taloq qilaverish ixtiyori berilmagan. Taloq chorasiz qolgandagina ishlatilishi kerak. Qachon, qanday ishlatilsa, shariatga muvofiq bo'lishi ham bildirilgan. Shuning uchun fuqaholar taloqni ikki turga bo'lganlar.

1) Sunniy — shariat ko'rsatmalariga muvofiq taloq;

2) Bid'iy — shariat ko'rsatmalariga xilof taloq. Bid'iy taloq qilgan kishi gunohkor bo'ladi. Sunniy yuq ikki narsa: taloq qilingan vaqtga va taloqning adaga bog'liq bo'ladi.

Vaqtga bog'liq bo'lgani, taloq qilingan vaqtda ayol hayzdan pok bo'lishi hamda shu poklikda er ayolga yaqinlik qilgan bo'lishi lozim. Adadga bog'liq bo'lgan taloq esa, ayolning pok holida, ga yaqinlik qilmasdan bir taloq qilmoqdir. Chunki bir yuq raj'iy, ya'ni idda tugamay, nikohsiz qaytadan yarashish mumkin bo'lgan taloqdir. Bir taloq qilganidan so'ng, taxminan uch oyga yaqin vaqt ichida er taloq qilgan ayoli bilan, uning roziligidan qat'i nazar, nikohsiz yarashish huquqiga ega. Mazkur muddat o'ylash, har tomonni mulohaza qilish uchun berilgan. Pushaymon bo'lsalar, darhol yarashishi mumkin. Agar taloq qiluvchi yuqoridagi ko'rsatmalarga amal qilmay, ayolini hayz holatida yoki taloq adadini bittadan kirib, ikki, uch yo uchdan ko'p taloq qilsa, unday taloq "bid'iy", sunnatga xilof bo'lib, taloq qiluvchi gunohkor bo'ladi. Bunda albatta taloq tushadi. Er-xotin janjallashib turishganida er "ket", "yo'qol", taloqsan" kabi lafzlarni taloq niyati bilan aytsa, taloq chiqadi. Er hazil qilib, o'ynab "taloq", desa ham taloq bo'ladi.

Hanafiy mazhabida mast kishining hamda birov tomonidan taloq qilishga majbur qilingan kishining ham gapi taloq hisoblanadi. Agar er birovga xotinini taloq qilishni vasiyat qilsa o'zidan noib qilsa, u holda vasiyat qilingan va noib tingan kishi er nomidan taloq qilishi mumkin.

Salohiddin Muhiddinning "Islomda oila, nikoh va taloq masalalari " kitobi asosida tayyorlandi.

Imomi A'zam Abu Hanifa No'mon ibn Sobit

Imomi A'zam Abu Hanifa No'mon ibn Sobit, rahma-tullohi alayh, hijriy 80 yili Kufa shahrida dunyoga kel-ganlar. Dastlab ipak va jun matolar tijorati bilan shu-g'ullandilar. So'ngra Alloh uning qalbida ilmga muhabbat paydo qiladi. O'tkir zakovatli, teran tushunchali, sog'lom va juda quvvatli dalillar topishqat'iyati bilan qiyosda, dalillardan yangi hukmlar chiqarishda tengsiz daho edilar. U kishining asl ismlari No'mon, otalarining ismi esa Sobit, bobolarining ismi Zuto bo'lgan. Zuto Qobul shah-rida tavallud topganlar. Qavmiyatlari, millatlari forslardan. Musulmonlar Qobulni fathetishganida, asir bo'lib Kufa shahriga kelib qolganlar. Zuto Islom dinini qabul qilganlaridan so'ng, uni qullikdan ozod qiladilar Zuto-dan Kufada Sobit ismli farzand dunyoga keladi. Sobitdan esa bizning Imomimiz — hazrat No'mon ibn Sobit, kunyalari Abu Hanifa, unvonlari Imomi A'zam bo'lgan zot tavallud topdilar.

Imomi A'zam Payg'ambarimizning, alayhissalom, asri saodatlarida Kufada o'sib-ulg'ayganlar. Shu yerdagi eng katta ulamolardan dars oldilar. Ustozlari Kufa shahrining faqihi, katta muhaddis olim Hammod ibn Abu Sulaymon degan zot edi. Bu davrda ba'zi sahobalar hayot edilar. Jumladan, Kufa shahrida Imomi A'zam to'qqiz nafar sahoba bilan muloqotda bo'lganlar.

Abu Hanifa, rahmatullohi alayh, o'z mazhabini Kufada shakllantirdilar. U zot o'z fiqh uslubini quyidagicha bayon qiladilar: "Avvalo Qur'oni karimga murojaat qilaman, agar lozim bo'lgan dalilni undan topa olmasam, Payg'ambarimizning, sollallohu alayhi va sallam, hadisi shariflariga murojaat qilaman. Qidirgan narsamni undan ham topa olmasam, sahobalardan birining so'zini dalil sifatida olaman, ularning so'zini qo'yib, boshqalar aytgan so'zni dalil o'laroq qabul qilmayman. Zarur bo'lgan tilni sahobalarning so'zlaridan topa olmasam, boshqa tilarning so'zlariga suyanmay, ijti-hod qilgan inson kabi men ham ijti-hod qilaman". Ahli sunna val jamoa mazhablari ulamolarini nomma-nom sanasak, mazhabboshimizning darajasi yaqqol ayon bo'ladi. Imomi A'zam Abu Hanifa, rahmatullohi alayh, 80 hijriy yilda tug'ilganlar.

Imom Molik ibn Anas, rahmatullohi alayh, 93-yilda tug'ilganlar.

Imom Shofe'iy, rahmatullohi alayh, 150-yilda tug'ilganlar.

Imom Ahmad ibn Hanbal, rahmatullohi alayh, 164-yilda tug'ilganlar.

Imom Shofe'iy shunday e'tirof qiladilar: "Odamlar hammalari — barcha ulamolar Qur'onu hadisni anglashida, masala ilmida Abu Hanifaga bola-chaqalikka yaraydi xolos. Abu Hanifa bilan raqobat qilish darajasiga yetgan inson yo'q".

Imom Molik ibn Anas, rahimahulloh, esa: "Men hadis ilmini bilishda, janob Rasulullohning oxirgi hadislarini yetkazishda, eng sahih hadislarini anglab yetishda Imomi A'zamga o'xshagan boshqa insonni uchratmadim", dedilar va bu zot ham doimo Imomi A'zamni o'zlariga ustoz sanaganlar.

Janob Rasulullohning, sollallohu alayhi va sallam, ming adadli sahobasining 150 nafari, yana boshqa bir taxminga ko'ra, 1500 nafari Kufada yashaganlar. Ularning ulug'laridan Abdulloh ibn Mas'ud, roziyallohu anhu, Hazrati Ali karramallohu vajhahu, kabi ulug' zotlar ham rada istiqomat qilganlar.

Demak, Imomi A'zam tarbiyalangan muhit — Kufa hadis ilmiga boy iqlim edi. Shuning uchun Imomimiz bari taqriban 4000 hadis rivoyat qilganlar. Abdulloh ibn Mas'ud, Abdulloh ibn Abbos, Abu Dardo, y ibn Ka'b, Abu Muso al-Ash'ariy, roziyallohu anhum, kabi sahobalar mujtahidlik maqomiga chiqqan edilar. Imomimiz bularning hammalaridan hadis rivoyat qilganlar. Hazrati Usmondan so'ng xalifa bo'lgan hazrati Ali Kufani Islom davlatining poytaxtiga aylantirdilar.

Hazrati Ali xalifa sifatida Kufaga kirib kelgan davrda bu yerda to'rt ming nafardan ziyod juda yetuk bilimli ulamo bor edi. Bularning barchasi Abdulloh ibn Mas'uddan, roziyallohu anhu, ta'lim olgan edilar.

Imomn A'zam, rahmatullohi alayh, mana shunday iqlimda unib o'sganlar. Rivoyatlarda kelishicha, Imomi A'zamning bobolari Zuto otalari Sobitni go'daklik chog'ida Hazrati Alining oldiga olib borib,

o'g'limning haqqiga duo qiling, deb o'tinadilar. Shunda Hazrati Ali, roziyallohu anhu, "O'g'lingga Alloh muborak zurriyot ato qilsin", deb duo qilgan ekanlar.

Hasan ibn Ziyod: Imomi A'zam shaxsan to'rt ming hadis rivoyat qilgan bo'lsa, to'rt ming hadisning teng yarmini ustozlari Hammod ibn Sulaymondai rivoyat qilganlar, — deydi.

Ulamolardan biri Hazrati Imomi Azamni, rahmatullohi alayh, eng kamida sakson uch mingga masala aytganlar, deydi. Bu — to qiyomat so'ralishi mumkin va lozim bo'lgan hamma masalalarga Imomi A'zam javob aytganlar deganidir. To'rt mazhab ichida Imomi A'zam mazhabi eng ulug' deb tan olinishi o'sha masalalarning puxtaligi va Qur'onu hadisga muvofiqligidandir. Tarix davomida butun dunyodagi musulmonlarning qariyb yarmi Imomi A'zam mazhabida bo'lganlar. Hozirham shunday. Bu Imomimizning masalalari naqadar puxta va to'g'riligiga dalolatdir.

Imomi A'zam, rahmatullohi alayh, masalalariniig yashovchanligi shundaki, hech qachon biron masalani yolg'iz o'zlari aytib kitoblarga yozdirmaganlar. O'zlarining eng peshqadam shogirdlaridan muftiylik maqomidagi 40 kishiga havola qilganlar. Ulardan o'rta qo'yilgan masalani asoslab berishni, agar asosi zaifroq bo'lsa, mazkur masalaga qarshi boshqa masala qo'yishni talab qilar ekanlar. Demak, qirq nafar muftiyning muhokamasidan o'tgan masalagina Imomi A'zamning masalasi sifatida kitoblarga kiritilar ekan. Shu bois ham mazhabimizni maslahat mazhabi, sho'ro mazhabi ham deb ataydilar. Shuning uchun ham bizning mazhabdagi fiqh kitoblariga murojaat qilsak, ayrim hollarda Imomi A'zam aytgan bir gap aytilib turib, yonida shogirdlaridan birining gaplari ham aytiladi. Imomimiz qaysi olimning hujjati quvvatliroq bo'lsa, o'shani kitobga tushirishga buyurar ekanlar. O'zlarining fikrlarini ham xato deyishib, isbotlab bersalar, qabul qilarkanlar. Mana shu tufayli ham bu mazhab dunyoning, Islom olamining ko'p taraflariga yoyildi.

Imomimiz taqvoda — Allohdan qo'rqishda har bir musulmon uchun bir maktab, yuksak namuna bo'la oladigan hayotni bosib o'tganlar. Imomimiz tijorat bilan ham shug'ullanganlar, aniqrog'i, tujjorlik Imomi A'zamning kasblari edi.

Imomi A'zamning tijoratdagi halolliklari tarixda doston bo'lib qolgan. Bu haqda zamondoshlari — do'stlari ham, dushmanlari ham yozib qoldirganlar. Mana ba'zi lavha: Imomimiz bir tojir sheriklari bilan boshqa yurtga mol yuboribdilar. Mol ikki xil navli bo'lib, biri sifatli, ikkinchi xili sifatliroq ekan. Imomimiz sheriklariga molni ikki xil narxda, yaxshisini qimmatroq, yomonini arzonroq sotasan, deb tayinlabdilar. Lekin mol yetkazilgan yurtda aynan shu narsa taqchil bo'lganligidan, molning hammasi bir xil — qimmat narxda sotilib ketibdi. U kishi o'ttiz ming kumush tangalik savdo qilib, Kufaga qaytibdi. Shunda Imomimiz o'sha sheriklaridan: Ikki xil navli molni ikki xil narxda sotdingmi?" deb so'rabdilar. U kishi: "Yo'q, odamlar o'sha qimmat narxga ham rozi bo'lib, sotib olaverdilar", deb javob beribdi. Shunda Imomi A'zamning dili og'rib, o'sha o'ttiz ming tangani Alloh yo'lida sadaqa qiladilar. "Lekin men bu sadaqadan hisob umid qilishga Allohdan hayo qilaman, odamlarni aldab savdo qilibsiz, shuning uchun endi oramizdagi sheriklik ham bitdi", degan ekanlar. Birovning haqqidan qo'rqish, ya'ni, Allohdan qo'rqish Imomi A'zamda, rahmatullohi alayh, shu darajada quvvatli ekan.

Savdogarlik bilan shug'ullanib yurgan davrlarida Imomimizning gazlama do'konlari bo'lar ekan. O'sha do'kondagi xodimlari bir kuni gazlamalarni taxlay turib, matolardagi gullarga mahliyo bo'lib qolibdi-da: "Bu dunyoning gullari shu qadar go'zal bo'lsa, Jannat gullari qanday bo'lar ekan? Ey Xudo, bizga ham Jannatingdan nasib et!" deb duo qilib yuboradi. Xodimlarining bu duosini eshitgan Imomimizning ranglari quv o'chib, do'konni yopib, uylariga ketib qoladilar. Ertasiga kelganlarida Imomimizdan xodimlari kechagi voqeaning sababini so'raydi. Shunda Imomi A'zam, rahmatullohi alayh: "Ey birodar, biz qaysi qilgan ibodatimiz uchun Allohdan Jannatni so'rashga haddimiz sig'adi? Biz faqat Allohdan gunohlarimizni afv qilishini so'rashga haqlimiz, xolos", deyilar.

Imomi Azam, rahmatullohi alayh, shu qadar go'zal xulqli inson ekanlarki, zamondoshlari u kishining fazilatlarini tan olib, eng chiroyli xulq Imomi A'zamning xulqidir, deb e'tirof qilganlar. Bu xususda ko'p katta ulamolardan bayonotlar qolgan. Imomimiz Alloh taolo bergan ne'matlar

shukronasini tashqi ko'rishda ham ko'rsatib o'tganlar. Doimo chiroyli va pokiza kiyimlarda yurganlar. Bu haqda ham zamondoshlari guvohlik berib ketganlar. Shunday baland maqomga erishgan zot nihoyatda tavozeli, xokisor, kamtar bo'lgan ekanlar. Ma'lumki, kishiga Alloh taolo fazilat berib, u qanchalik baland maqomga ko'tarilsa, uing hasadgo'ylari ham shunchalik ko'payadi.

Imomimiz esa o'shanday hasadgo'ylarni ko'rganlarida: "Bizlarni yomonlagan kishilarning gunohini Alloh kechirsin, bizlarni yaxshi ko'rganlarni Alloh rahmat qilsin", deb duo qilar ekanlar. Ya'ni, yomoilikka yomonlik bilan javob qilmas ekanlar.

Yana bir misol: halolni haromdan ajrata olmaydigan, o'zi kambag'al, bechora bo'lsa ham, kalondimog', birovlariga ozor yetkazadigan kishilar bo'ladi. Imomimizning ham bir qo'shnilari bor ekan. U Alloh taolo harom qilgan ichkilikka giriftor, har kecha mast ekan. Imomi A'zam sha'nlari haqida hajvlar aytar, baqir-chaqir qilib, u zotga ozor berar ekan. Imomimiz toqat bilan uning haqoratlarini eshitaverar ekanlar. Ittifoqo, bir kuni qo'shning xonadonidan odatdagi baqir-chaqir, so'kinish, haqorat sasi kelmay qolibdi. Imomimiz xavotirlanib, xabar oldiradilar. Ma'lum bo'lishicha, qo'shnisi baxulqligi tufayli mirshablar qo'liga tushib, hibsga olinibdi. Imomi A'zam uni Xudo jazolabdi, deb qo'ya qolmasdan, darhol amirning huzuriga boribdilar. Mening bir ayolmand kosib, kambag'al qo'shnimni qandaydir ayb bilan zindonband qilibdilar.

O'sha qo'shnimni ozod qiling, unga mening o'zim kafilman, deb iltimos qilibdilar. Kufaning amiri, albatta, Imomi A'zamning kim ekanini bilar edi. Shuning uchun u kishining hurmatidan nafaqat baxulq qo'shnini, balki keyingi ikki kun davomida hibsga olinganlar shahga hammasini qo'yib yuboradilar.

Shundap so'ng u qo'shniga Xudo insof beradi. U zindondan to'g'ri Imomi A'zamning huzuriga keladi. Tavba qilib, Imomimizga shogird bo'ladi.

Imomi A'zamning masala bobida beqiyos bo'lganliklariga yana bir misol. Bu misol Imomimiz yashagan davr uchun ancha mushkul edi. Kufada bir ayol egizak farzand ko'ribdi. Egazaklar bir-birlariga bellaridan yopishgan holda tug'ilibdilar. Hozir bundaylarni Siyom egizaklari deb ataydilar. Biroz fursat o'tgach, o'sha ikki chaqaloqdan birining ajali yetib o'ladi, ikkinchisi esa tirik. Agar bu holat bizning zamonda ro'y bersa, darhol jarrohlar aralashib, masalani nashtar bilan hal qilib qo'ya qoladilar. Lekin 1300 yil avval bo'lgan voqea haqida ketyapti. Xullas, hamma hayron. O'likni qabrga qo'ymoqchi bo'lsalar, uning tirik sherigi bor. Ko'mmasalar...

Shunda hech kim jo'yali bir javob aytolmagan mazkur masalaga Allohning ilhomi bilan Imomi A'zam javob qiladilar. U kishi, bu o'lgan bola ko'miladi, lekin shundoq ko'miladiki, tirik bola yerning ustida qoladi, deyilar. Xuddi shunday ko'madilar va Allohning qudrati bilan sanoqli kundan so'ng yer o'sha marhum farzandni tirik farzanddan ajralib oladi. Tirik bolaning hayoti mana shunday saqlab qolinadi. Keyin uni Imomi A'zamning o'g'li deb ataydilar. Imomimizning bu "o'g'li" uzoq yillar umr ko'radi.

Kufa viloyati va shahrining hokimi Ibn Hubaya Imomi A'zamga Kufa viloyatiga qozi bo'lishini taklif qiladi taklifimni qabul qilmasangiz, zindonband bo'lasiz, sizni har kuni o'n darra uradilar, deb tahdid qiladi. Shunda Imomi A'zam, rahmatulloha alayh: "Allohning oxirat diyoridagi azobidan bu dunyodagi hokimning azobi yengil bo'ladi, men roziman", deyilar.

Imomi A'zamni zindonband qilganlaridan so'ng o'n kun shomida hokimning huzuriga olib borar ekailar. Hokim u zotdan: "O'ylab ko'rdingizmi, endi qozi bo'lishga rozimisiz" deb so'rar ekan. Rad javobini eshitgach, g'azablanar, yana o'n darra urishga buyurar ekan.

Imomimiz kaltaklanib, zindonga qaytganidan so'ng yig'lar ekanlar. Hamxonalari bu holatdan hayron. Nihoyat, Imomimizdan nega bunday qilayotganlarini so'rashga jur'at qilibdilar. Axir sizga lavozim bermoqchilarku, uni tezroq qabul qiling, shu azoblardan qutulib, deyishibdi. Shunda Imomi A'zam rahmatullohi alayh: "Men kaltak zarbidan yig'layotganim yo'q. Onamga rahmim kelganidan yig'layapman. U kishi mening zindonga tushganimdan, kaltaklanayotganimdan boxabarlar. Onam qanday chidayaptilar ekan! Meni mana shu narsa yig'latyapti", degan ekanlar. Shu tariqa o'n kunni

azobda o'tkazibdilar. O'n birinchi kunga o'tar kechasi hokimning tushiga janob Rasululloh, sollallohu alayhi va sallam, kiribdilar. Payg'ambarimiz hokimga: "Mening sunnatimni tiriltirib, dunyoga yoyayotgan zotni zindonga olib qilishdan qo'rqmaysanmi?" deb tanbeh berdilar. Hokim tong otishi bilanoq, shaxsan o'zi zindonga kirib, Imomi A'zamdani, rahmatullohi alayh, uzr so'rab, u zotni ozod qildi.

Zindondan ozod bo'lganlaridan keyin imomimiz Kufani tark etib, Makkai mukarramaga ketadilar va bu muborak shaharda o'n yillar davomida istiqomat qildilar. Bu zotning hayotlaridan yana bir nuqta — yetmish yillik hayotlarida ellik besh marta haj ibodatini ado qilganlar. Demak, Imomimiz nafaqat Kufadagi, balki Makkai mukarrama va Madinai munavvaradagi ulamolarning suhbatlaridan ham bahramand bo'lganlar.

Bizlarga ming yillar davomida Imomi A'zam mazhabida ta'limot berildi va shunga binoan bu ta'limotga ota-bobolarimiz amal qilib keldilar, biz ham amal qilmoqdamiz. Alloh taoloning buyruqlarida qoim bo'lib, Imom A'zamning mazhablarida bo'lishimiz har birimiz uchun bir xayriyat, yaxshilik ekanini yaxshi anglab olsak, hammamiz uchun ham foydali bo'ladi.

Abu Yusuf va Imom Muhammad (ularni "Sohibon" deyishadi) hamda Imom Zufar kabi ko'plab zabardast olimlar Imomi A'zamdani fiqh ilmini o'rganadilar.

Abu Hanifaning "Al-Fiqh al-akbar", "Usmon al-Buyyga taqdim etilgan risola, "Al-olim va al-mutaallim", "Ar-Raddu alal-Qadariya" kabi asarlari mavjud.

Imomi A'zam hijriy 150 yili yetmish yoshlarida Bag'dodda vafot etganlar.

Abu Hanifa shahardagi Hizaron qabristoniga dafn s'ilinadi. Olimning Bag'doddagi masjidi mashhurdir. Masjidning juda qimmatli va noyob kitoblarga boy bo'lgan sutubxonasi mavjud.

Allohtaolo mazhabboshimiz hazrati Imomi A'zam Abu Qanifaga, rahmatullohi alayh, ulug' rahmati ila marhamat qilsin! Islom diniga va bizga qilgan beqiyos xizmatlari uchun ul zotga eng go'zal tuhfa in'om aylasin. Omin!

"Imomi A'zam — buyuk imomimiz " kitobidan olindi.